

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXVI, Nr. 5-6 - MAI-IUNIE 1976

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXV Nr. 5 — 6

MAI - IUNIE

1976

Redacția și Administrația: Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul V

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

JUSTINIAN

**Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române**

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. ANTIM

**Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos**

P. S. Dr. ANTIM

Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. PETRE F. ALEXANDRU
Consilier cultural mitropolitan

C U P R I N S U L

Pag.

ANIVERSĂRI

REDACȚIA, *Prea Fericitul Părinte Patriarh JUSTINIAN la al 28-lea an de patriarhat* 481

INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Pr. CONSTANTIN N. GALERIU, *La Duminica a II-a după Paști — a Tomei* . . . 483
Prof. Arhid. IOASAF GANEA, *La sfinții împărași Constantin și Elena* 488
Diac. P. I. DAVID, *Potinia, femeia samarineancă, exemplul de urmare a lui Hristos* 492
Pr. DAVID POPESCU, *La Înălțarea Domnului* 497
Pr. SABIN VERZAN, *La Duminica a VII-a după Paști* 499
Arhim. IERONIM MOTOC, *La Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul (24 iunie)* . . . 503
TEODOR POPESCU, *Sfințenia Rușăciunii* 506
Pr. Dr. VICTOR VLĂDUCEANU, *O coordonată a desăvârșirii spirituale: «Urma-rea lui Hristos», de Toma de Kempis* 510

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

Diac. GH. BOGDAPROSTE, *Acțiuni în slujba păcii (mai—iunie)* 516
Diac. Prof. O. BUCEVSCHI, *Știri ecumenice* 521

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. Prof. MIHAIL BULACU, *Cuvîntul lui Dumnezeu și omilia ortodoxă a sfinților Părinți* 525
Doctorand ZĂVOIANU CORNELIU, *Apărarea creștinilor făcută de Tertulian în Apologia sa* 539

DOCUMENTARE

Dr. ION N. MAILAT, *Răspîndirea creștinismului la nord de Istros și continuitatea traco-romană în Cîmpia Dunării* 547
Pr. STELIAN MARINESCU, *«Învățătura Bisericească» a lui Antim din 1710* 555
Pr. HORIA CONSTANTINESCU, *Biserici de lemn mutate și strămutate* 565

OCTAVIAN MĂRCULESCU, <i>Icoane inedite de la biserica Sfântul Ilie din Cîmpulung-Muscel</i>	574
Pr. SANDU TUDOR, <i>Aspecte ale mitologiei românești</i>	583

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

ASISTENT, <i>Cursurile de îndrumare a muzeografilor</i>	587
REDACȚIA, <i>Cea de-a II-a Conferință de orientare a clerului din Arhiepiscopia Bucureștilor</i>	588
Diac. GH. BOGDAPROSTE, <i>Sfârșit de an școlar la Școala de cîntăreți bisericești și Seminarul teologic din București</i>	593
ASISTENT, <i>Sfințirea Bisericii din parohia Izvoarele—Hotarele, județul Ilfov</i>	595
ASISTENT, <i>Biserica din parohia Siliștea, județul Ilfov</i>	597
ASISTENT, <i>Sfințirea bisericii din parohia Valea Ciresului, județul Teleorman</i>	598
ASISTENT, <i>Biserica din satul Livezeni, comuna Sîlpeni, județul Argeș</i>	602
ASISTENT, <i>Sfințirea bisericii sf. Ioan—Mizil, județul Prahova</i>	603
I. D. I. † <i>Profesor Bartolomeu Popescu (1895—1975)</i>	605
ASISTENT, † <i>Emanoil Hagi Moscu</i>	609
ASISTENT, † <i>Preotul Ilie Danciu—Vlad Țepeș, județul Iași</i>	610

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

Arhim. IERONIM MOTOC, <i>Știri din cuprinsul Eparhiei</i>	612
---	-----

EPISCOPIA BUZĂULUI

Pr. Nic. I. BIVOLARU, <i>Știri din cuprinsul Eparhiei</i>	629
---	-----

RECENZII

Mitropolit Anthony, <i>Christus begebenem</i> , Herder Freiburg, 1975, p. 142,.... de Diac. prof. OREST BUCEVSCHI	643
Răzvan Theodorescu, <i>Un mileniu de artă la Dunărea de Jos, (400—1400)</i> , Editura Meridiane, 1976, de PAVEL CHIHAIA	649
<i>Theoreticonul lui Macarie</i> , Editura Academiei R. S. România, București, 1976, 128 p. + 6 planșe... de SEBASTIAN BARBU-BUCUR	652

ANIVERSĂRI

PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN LA AL 28-LEA AN DE PATRIARHAT

Ca în fiecare an, ziua de 6 iunie, ziua întronizării Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian ca Întâistător al Bisericii Ortodoxe Române, constituie un prilej de aleasă bucurie duhovnicească, în care angajații Administrației Patriarhale și ai Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, vin să aducă Conducătorului înțelept al lor, cele mai sincere omagii, profundă recunoștință și alese mulțumiri pentru grija părintească ce o poartă Bisericii noastre strămoșești.

Anul acesta sărbătorirea întronizării Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian s-a desfășurat într-o atmosferă pioasă de rugăciune, așa cum se cuvine marilor Ierarhi ale căror nume sînt înscrise cu litere de aur în istoria Bisericii Ortodoxe Române.

În dimineața zilei, în Catedrala Patriarhală s-a oficiat Sfînta Liturghie de către un sobor de preoți și diaconi avînd în frunte pe Prea Sfințitul Antonie Ploieșteanul, Vicar patriarhal, care aducînd laudă lui Dumnezeu s-au rugat pentru sănătatea și îndelunga înziliră a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Predica zilei, din cadrul serviciului divin, a fost rostită de P. Cuv. Arhim. Justinian Dalea, mare ecleziarh al Catedralei patriarhale.

La sfîrșitul Sfintei Liturghii s-a săvîrșit slujba Te-Deumului de către Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomișeanul, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, înconjurat de același sobor de slujitori, aducîndu-se și pe această cale, urări de încă mulți ani și îndelungată arhipăstorire a Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

După terminarea slujbei Te-Deumului a luat cuvîntul P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul care, în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, al colaboratorilor și angajaților bisericești, al corpurilor profesionale de la Școlile teologice și al clerului și credincioșilor noștri, a adus urarea omagială prilejuită de mărețul eveniment din viața Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Remarcînd prestigiul de care se bucură Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, atît pe plan intern cît și extern bisericesc, P. S. Epis-

cop *Antonie Ploieșteanul* a făcut o trecere în revistă a realizărilor mărețe ale Bisericii Ortodoxe Române, realizări la care *Prea Fericirea Sa*, cu înțelepciune și pricepere, cu dragoste, credință și devotament, cu timp și fără timp, și-a adus din plin contribuția, spre cinstea și mândria noastră a tuturor.

•

La orele 12.30 o delegație a Administrației Patriarhale în frunte cu *P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul*, *Vicar Patriarhal*, însoțit de *P. C. Pr. Ioan Găgiu*, *Directorul Administrației Patriarhale*, de *P. C. Pr. Traian Ghica*, *Directorul Casei de Pensii a Personalului Bisericii Ortodoxe Române*, și de consilieri patriarhali, precum și o delegație a Centrului Eparhial condusă de *P. S. Episcop Roman Ialomițeanul* și *P. C. Pr. Alexandru Ionescu*, *Vicari ai Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor*, însoțiți de consilieri mitropolitani, au fost primiți de către *Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian* la Cabinetul de lucru al *Prea Fericirii Sale*. Aici, în numele tuturor, a vorbit din nou *P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul*, prezentând *Inaltului sărbătorit* urări de fericire, depline bucurii duhovnicești, sănătate, viață îndelungată și mărețe realizări duhovnicești în ogorul Domnului, asigurându-L totodată de recunoștința, dragostea, respectul și devotamentul tuturor slujitorilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române.

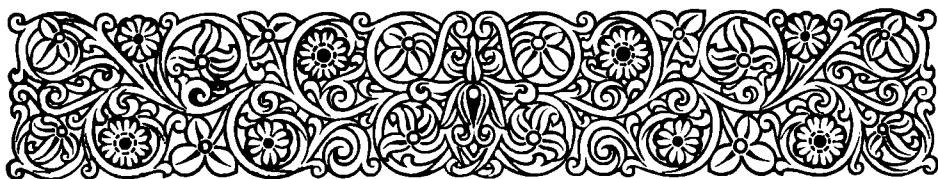
Vădit emoționat a răspuns *Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian*. Mulțumește mai întâi lui Dumnezeu pentru ajutorul dat în toate lucrările pe care le-a realizat în cei 28 de ani de arhipăstorie la cîrma Bisericii Ortodoxe Române, și apoi tuturor celor care cu dăruire și pricepere, în toți acești ani, și-au adus aportul la tot ceea ce s-a realizat în toate ramurile de activitate ale Bisericii Ortodoxe Române.

În încheiere *Prea Fericirea Sa* mulțumește în mod deosebit *Prea Sfințitului Episcop Antonie Ploieșteanul* pentru frumoasele cuvinte adresate, precum și tuturor celor prezenți care au ținut să înalțe rugăciuni Bunului Dumnezeu cu ocazia acestei emoționante aniversări, manifestându-și dragostea fiască față de Arhipăstorul lor, urînd, în același timp, tuturor : «Mulți și fericiți ani».

Sărbătorirea a 28 de ani de la întronizarea *Prea Fericitului Părinte Justinian* ca *Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române* se încheie în acordurile *Imnului Patriarhal* cîntat de întreaga asistență.

REDAȚIA

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

G. B. 197
XXVI, 5-6

LA DUMINICA a II-a DUPĂ PAȘTI — A TOMEI

Întâlnirea cu cineva deosebit, neobișnuit, unic e prin ea însăși o bucurie, o sărbătoare, un eveniment. Dar ce înseamnă întâlnirea cu Iisus cel înviat? Sf. Evanghelie ne vorbește astăzi tocmai despre o asemenea întâlnire: a ucenicilor cu Iisus!... Era ca și astăzi, ziua învierii, înțîia... «Fiind seară, în ziua aceea, înțîia a săptămîinii — duminica —, descrie Sf. Evanghelist Ioan, și ușile fiind încuiate, unde erau adunați ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijloc și le-a zis: Pace vouă!» (Ioan XX, 19). Seară! Învierea avea deja o istorie; Iisus înviase la «începutul», în dimineața zilei... Și cîte se petrecuseră în acea zi, prima a unui veac nou, veacul învierii, care începînd cu Domnul nu va mai cunoaște moarte. Vești nemaiauzite străbăteau Ierusalimul. Femeile mironosițe erau primii mesajeri ai acestor vești. Femeia, care cea dintîi simte în ea înmugurind viața, ea a avut parte să primească și să vestească cea dintîi și mesajul noii vieți: învierea.

Mironosițele merg dis-de-diminează la mormînt și ingerul le înfruntă cu acest cuvînt grav: «De ce căutați pe Cel viu între cei morți?» (Luca XXIV, 5); pe Cel ce este «viața», «începutul vieții?» (Fapte III, 15). — Magdalena se vede față în față cu El, nu-L recunoaște, dar îi recunoaște glasul cînd o strigă pe nume: «Marie!». Pe celelalte femei le întîmpină cu exclamarea: «Bucurați-vă!». Petru și Ioan merg și ei la mormîntul rămas gol și găsesc giulgiurile, mahrama Lui... Pe doi dintre ei, Luca și Cleopa îi însoțește spre Emaus, le vizitează casa, binecuvîntînd și împărțindu-le pîinea la cină.

Iar acum seara, unde erau ucenicii adunați, încuiați de frică, aici unde luaseră Cina cea de taină. — Și, cum spun Sf. Evangheliști, și Luca și Ioan, deodată prin ușile încuiate: «A venit Iisus, a stat în mijloc și le-a zis: «Pace vouă!». Învierea pe neașteptate și în noua condiție, a învierii, era de natură să-i arunce în tulburare. De aceea, în fața acestui eveniment, grija cea dintîi e să-i întîmpine cu salutul Lui obișnuit, fi-resc, să le dea pacea Lui. — Însuși faptul că intră cu trupul prin ușile

încuiate trebuia să le provoace uimire. Dar, noi înțelegem, din învățătura Bisericii, că acum trupul Domnului e plin de Duhul și astfel împărtășește și el — trupul — condiția Duhului. Precum cu Duhul pătrunzi pretutindeni, acum Iisus, Cel ce a învins moartea. Cel ce a învins «separarea», pătrunde și cu trupul. Căci dacă păcatul și moartea aduc separare, despărțire a sufletului de trup, învierea aduce unirea pe totdeauna a sufletului cu trupul, pînă într-atît, încît trupul în Hristos devine una cu destinul, cu vocația, cu adevărul Duhului. — Trupul Domnului e acum «duhovnicesc, nesticăcios, nemuritor, dar nu e mai puțin trup omenesc.

Căci iată, după ce i-a liniștit, zicîndu-le : «Pace vouă !, le-a arătat mîinile și coasta Sa». Le-a arătat mîinile și coasta care purtau semnele istorice ale întrupării și iubirii Lui, pînă la jertfă, răstignire. «Acum, zice un învățător al Bisericii, de pe trupul Său duhovnicesc și preamărit, s-a smuls... și greutate și mărime și orice urmă de nevoie trupească. Un singur lucru n-a voit să-l smulgă : urmele rănilor și ale suferințelor. Pe acestea l-a fost drag să le păstreze ca un semn al iubirii Sale de oameni... S-a gîndit să păstreze pe trup mărturia jertfei Sale și să poarte pe El pururea urmele ranelor dobîndite în clipa răstignirii... Acoperit de aceste răni, S-a așezat chiar pe tronul împărăției veșnice, vrînd să arate prin aceasta că chiar, cînd va veni a doua oară în lumină orbitoare, El va rămîne pentru robii Săi același răstignit» (N. Cabasilas, *Despre viața în Hristos*, p. 138) ; aceeași iubire.

Și «s-au bucurat ucenicii, văzînd pe Domnul». Era bucuria revederii. Și ce revedere era aceasta ? Revedere cu Cel ce trecuse prin moarte, cu Cel înviat pentru totdeauna.

Iarăși le zice Iisus : «Pace vouă !» Apoi, «precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și aceasta zicînd, a suflat asupra lor și le-a zis : «Luați duh Sfînt : căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute» (Ioan, XX, 22, 23). — Ca în ziua întîia a creației, cînd Dumnezeu a suflat în fața lui Adam și i-a dat chip divin, suflare din viața Sa divină, acum Domnul cel înviat le insuflă, le împărtășește Duhul învierii Sale, noua Sa viață. Suflă acum o arvună a Duhului ca să-L poată înțelege și să-i susțină în credință, pînă la primirea plinătății Duhului în ziua Cincizecimii. — Iar ei trebuiau să ducă, să transmită mai departe acest mesaj. — «Precum M-a trimis pe Mine Tatăl și Eu vă trimit pe voi». Ei aveau să transmită Evanghelia Lui, viața Lui, Duhul Lui însuși pe care-L primesc acum de la El, iar El de la Tatăl, din ultima adîncime, din Izvor. — Dar învierea, căreia îi fuseseră martori, era îndeosebi vestea nouă pe care o anunțau. — Și le dă putere să ierte păcatele, căci păcatul este unicul obstacol în calea vieții, a Duhului ; — «prin păcat a intrat moartea». Altfel, cum ai putea înțelege și primi pe Hristos cel înviat, viața, fără a ieși din lumea păcatului ; fără curățire și dezlegare, fără o reînduhovnicire a simțirii. De aceea cîntă Biserica : «Să ne curățim simțirile... și să vedem pe Hristos soarele dreptății tuturor viață răsărînd...». Iar puterea de a ierta și dezlega de păcat o dă lor, apostolilor și prin ei apoi episcopilor și preoților Bisericii.

Și Sf. Ioan Evanghelistul se oprește cu istorisirea primei zile a învierii aici. Ce s-a petrecut mai departe în acea seară nu ne spune. Printr-o anume metodă a pedagogiei divine, ca și la Emaus, desigur, Iisus s-a făcut iarăși nevăzut de la ochii lor. Pînă la înviere El era «trupește» cu ei și printre ei mereu. Acum, în zilele învierii era cînd văzut, cînd nevăzut; Duhul Lui planînd mereu peste ei și așteptîndu-L în fiecare clipă să-L întîlnească, pînă ce avea să se înalțe la «dreapta Tatălui».

Dar Toma nu fusese cu ei. Cum descrie Sf. Evanghelist Ioan mai departe: «Toma, unul din cei doisprezece, cel numit Geamănul, nu era cu ei cînd a venit Iisus». — Noi trebuie să vedem aici un semn al proniei, pentru că și mărturia lui Toma e într-adevăr proniatoare. «Deci au zis lui ceilalți ucenici: am văzut pe Domnul! Dar el le-a răspuns: dacă nu voi vedea, în mîinile Lui, semnul cuielor și dacă nu voi pune mîna mea în coasta Lui, nu voi crede».

Pentru o clipă, răspunsul lui Toma pare de neînțeles. Și totuși e realist și adînc în același timp. Răspunsul trebuie pus, mai ales, în legătură cu structura, cu firea, cu caracterul lui Toma. Iar aceasta o putem deduce din două situații cunoscute. Cînd Iisus a înștiințat pe ucenici că Lazăr a murit, Toma a strigat: «Să mergem și noi să murim cu el» (Ioan XI, 16). Toma nu era un laș!... Și Toma a fost de față cînd Iisus l-a înviat pe Lazăr. Atunci, el care nu se temea atît de moarte, el care văzuse învierea lui Lazăr, cit de ușor i-ar fi fost acum să spună: da! Iisus care l-a înviat pe Lazăr a înviat și El! Și totuși, nu! Răspunsul lui e altul.

Și răspunsul e altul pentru că Toma înțelege că drumul lui Iisus prin moarte e altul decît cel al lui Lazăr. Iar aceasta reiese dintr-o altă situație care-l pune tot mai mult în lumină pe Toma. Înainte de pătimire, în adînc și prelunga întreținere a lui Iisus cu ucenicii, din seara zilei Celei de taină, de joi spre vinerea Patimilor, cînd Domnul le spune: «Unde mă duc Eu voi știți și știți și calea», Toma e cel care vorbește în numele lor: «Doamne, nu știm unde Te duci; și cum putem ști calea?», La care Iisus, precum știm, le spune: «Eu sînt calea, adevărul și viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decît prin Mine» (Ioan XIV, 5—6). Înțelegem de aici că Toma, atît de atent la cuvintele Domnului, întrezărea acel «nou» și «unic» în calea Domnului său spre Tatăl. Întrezărea și căuta un temei, o certitudine. Voia să fie sigur că Acel despre care se spunea că este viu, că s-a arătat și L-au văzut ucenicii, femeile purtătoare de mir, e cu adevărat Hristos. Și semnele după care putea fi cunoscut și care înlătura orice îndoială sau eroare, erau rănile; urmele pătimirii Domnului său pe cruce. Acestea dovedesc identitatea dintre Hristos cel înviat care a fost și răstignit. Altfel, așa cum spune Sf. Evanghelist Luca, «ucenicii înfricoșați puteau să creadă că văd duh» (Luca XXIV, 37). — Oare nu-i prevenise însuși Iisus? — «Vedeți să nu vă înșele cineva. Căci mulți vor veni în numele Meu, zicînd că sînt Eu, Hristos, și vor amăgi pe mulți» (Mat. XXIV, 4—5; Marcu XIII, 5—6) — Nu citim și noi, din experiența Părinților, din Pateric, că se arăta demonul unor bătrîni îmbunătățiți, ispitindu-i și zicîndu-le: — «Eu sînt Hristos», iar ei răspundeau, fie închizînd ochii și spunînd: nu voi să-L văz pe Hristos aici; fie cerînd să le arate semnele crucifi-

cării. Și atunci demonul se făcea nevăzut. El nu putea arăta ranele crucii. El nu poartă crucea, nu se smerește, nu moare păcatului, nu moare lui —, pentru a putea «învia». Aici s-ar afla taina «mîntuirii» lui. — Aceste semne le cerea acum Toma. Ele erau dovezile realității Mîntuitorului Hristos. Învierea însăși se autentifica prin ele. De aceea cerința lui Toma e atît de revelatoare.

Au trecut opt zile de la înviere și iată ucenicii erau iarăși împreună, în același loc. — Acum și Toma cu dinșii. A opta zi! De aci înainte, așa se vor aduna mereu, în marea sărbătoare, în noul eveniment, învierea, care instituie Ziua Domnului, ziua Noului Testament, duminica.

A venit Iisus, tot prin ușile încuiate. I-a salutat : Pace vouă! Apoi, s-a adresat direct lui Toma : «— Adu degetul tău încoace și vezi mîinile Mele; adu mîna ta și o pune în coasta Mea, și nu fi necredincios, ci credincios». — Cît preț pune Domnul Însuși pe aceste semne, pe ranele Lui. Zice un Părinte al Bisericii, Sf. Ioan Gură de Aur : «Îl numesc Împărat pentru că Îl văd răstignit»... jertfit pentru ai săi. Oare nu aceste semne ale ostanelilor noastre ne vor fi și nouă martore la înviere? Ce ai săvirșit, ostentit și jertfit, nu pieri niciodată.

S-a mai atins oare degetul lui Toma de ranele Domnului? Mai curînd prezența Domnului înviat s-a atins de el, i-a rănit inima și Sf. Evangheliu ne spune că apostolul doar a strigat : «Domnul meu și Dumnezeu meu!» — Apostolul face mărturisirea cea mai completă a Dumnezeuirii și omenității Domnului, deodată.

Dialogul cu ucenicul părea încheiat. Toma crede! Dar Iisus folosește acest moment pentru a rosti unul din acele grave cuvinte privind taina credinței, cu care îi muștra adesea și mai ales îi făcea atenți, pe ucenici. — «Pentru că M-ai văzut, zice Domnul, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut». Un accent greu cade pe ultima parte : «Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut». Cine sînt ei, acești fericiți? — Altădată Iisus spusese : «Fericiți sînt ochii care văd cele ce vedeți voi! Căci zic vouă : Mulți prooroci și regi au voit să vadă ceea ce vedeți voi, dar n-au văzut, și să audă ceea ce auziți, dar n-au auzit» (Luca X, 23—24). Aceia crezuseră și gustaseră din arvuna fericirii prin făgăduință, prin dorință. — Ucenicii erau fericiți prin vedere directă. — Cei de după dinșii, prin mărturia lor : «Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezînd, viață să aveți în numele Lui» (Ioan XX, 31). — Astfel, toți se împărtășesc de ea, într-un fel propriu.

Și totuși, Domnul subliniază : fericiți cei ce n-au văzut și au crezut. Nu zice însă, mai fericiți decît apostolii, deci care au văzut după trup pe Hristos, ci simplu, fericiți. E vorba atunci de o anume fericire a credinței. De aceea socotim că sensul mai adînc al acestui precept divin îl dobîndim cînd știm mai întîi ce ne învață Domnul despre fericire. Cercetarea înțelesului ei evanghelic ne conduce la descoperirea unei profunde legături cu credința. În predica de pe munte Mîntuitorul numește de nouă ori fericiți : «Pe cei săraci cu duhul, dar care tocmai din pricina conștiinței sărăciei lor spirituale, aspiră la bogățiile împă-

răției cerurilor, deci la o îmbogățire spirituală nesfârșită, cerul fiind lumea spirituală a valorilor. — Pe cei ce plîng, al căror plîns însă descoperă tristețea unei stări care se vrea schimbată. «Lacrimile sînt ca și singele care curge din ranele sufletului», zice Sf. Grigorie de Nyssa. — Pe cei blinzi, dar care moștenesc pămîntul. — Pe flămînzii și însetații de dreptate, de sfințenie. — Pe cei milostivi, deci pe cei ce se deschid compătimirii cu celelalte fapte, cu semenii lor. — Pe cei curați cu inima, care oglindesc în ei Dumnezeirea. — Pe făcătorii de pace care se aseamănă Fiului lui Dumnezeu însuși. — Pe prigoniiți pentru dreptate. — În sfîrșit, pe cei urîți și batjocoriți din pricina «Fiului Omului», care e și Fiul lui Dumnezeu, tuturor făgăduindu-li-se «plată» tot mai mare, în raport firesc cu progresul, cu sporirea lor, (Mat. V ; Luca VI).

Atunci, dintr-o asemenea perspectivă evanghelică, ființa fericirii stă în nevointă încordată și tindere nesfârșită spre tot mai deplina înfăptuire a împărăției lui Dumnezeu care cuprinde, cum arată Sf. Evanghelie, toate valorile cerești și pămîntești (Mat. V, 3—5), și care se înfăptuiește : în conștiință și plîns că niciodată n-ai ajuns la capătul desăvîrșirii ; în foame și sete nestînsă de îndreptare și dreptate ; în milă infinită pentru toți și pentru toate ; cu o asemenea inimă, care cu cît îl simte pe Dumnezeu, cu atît se purifică spre a fi tot mai vrednică de El ; în acea pace care se vrea asemenea netulburatei păci divine care liniștea duhurile rele și furtunile ; în sufeințe și ocară pentru triumful etern al binelui, adevărului, dreptății.

Fericirea înseamnă deci creșterea ! Și creștere adîncă, reală, în ființă. Ea nu se mulțumește cu ce am, ci tinde la ceea ce nu am ; nu numai cu ceea ce sînt, ci năzuiește la ceea ce încă nu sînt. Deci, nu doar cu ceea ce văd, ci și cu ceea ce încă nu văd. Căci ceea ce văd e numai o parte și ce săracă ar fi existența mea dacă s-ar reduce numai la ceea ce văd, simt și sînt eu, aici și acum. Pentru care Apostolul și zicea : «Uitînd cele ce sînt în urma mea și tinzînd la cele dinainte, alerg la țintă, la plata dumnezeestii chemări de sus» (Fil. III, 14), spre tot mai sus. — Sesizată astfel, putem defini fericirea, în sensul Sf. Evangheliei, drept — participarea vie, dinamică și nesfârșită la nesfârșita bogăție a vieții, a vieții divine.

Și cînd gîndim odată cu aceasta la cele două situații atît de deosebite în care se aflau Iisus cu ucenicii, avîndu-ne în vedere și pe noi, cînd rostea — «fericiți cei ce n-au văzut și au crezut» : El, după moarte și înviere ; ei, ca și noi, în starea vieții de acum, muritoare încă ! Ne întrebăm, ce virtute ar putea să arunce și să dureze o punte trainică, rezistentă, între cele două țărături : noul țărâm al învierii pe care pășise acum Iisus, și, celălalt, al ucenicilor și al nostru de aici, care însă tinde și urmează să ajungă la aceeași treaptă și stare a învierii. Firește — credința ! — Fericii cei ce n-au văzut, n-au ajuns însă, dar cred. — Atunci, cu adevărat, ce fericire poartă în ea această credință care te lansează înainte spre noua condiție de existență a Celui înviat și lucrează în acest sens cu o nădejde vie. Ce fericită e o asemenea credință în înțelesul în care definește Domnul fericirea, ca o neistovită

foame și sete de creștere, de «viață și mai multă viață» (Ioan X, 10), de înaintare, din desăvârșire în desăvârșire, de suieș «din slavă în slavă», în slava «învierii» și apoi a «înălțării».

Și ce temei are această credință! Ea nu e nici credulitate sentimentală, nici salt eroic într-un total necunoscut. Ea are un fundament și un conținut: Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut asemenea nouă, a viețuit exemplar, prototipic printre noi, pentru ca pe noi să ne facă asemenea Lui. — «Pentru că M-ai văzut pe Mine, Tomo, ai crezut». Domnul se dă pe sine drept acest fundament al credinței. El este revelația. Și apostolul exclamă: «Știu cui am crezut, și sînt încredințat că puternic este să păzească ceea ce Mi-a încredințat» (II Tim. I, 12), adică mesajul Evangheliei, al învierii. — Credința e un «dar» divin, sprijinit, se înțelege, pe un «temei» divin: «În har sînteți mîntuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi, este darul lui Dumnezeu» (Ef. II, 8), zice Sf. Scriptură. Iisus Hristos este ca Fiu al lui Dumnezeu «dumnezeescul dar de sus», iar ca «Fiu al Omului» și modelul, icoana credinței. Cum spune iarăși Scriptura sfîntă: și «începătorul și plinitorul credinței» (Evr. XII, 2). El îi este tăria și fericirea, nădejdea și certitudinea. De aceea Sf. Pavel o definește: «iar credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute» (Evr. XI, I). Dovedirea, dovada care dă certitudinea, fiind El «piatra» pe care s-a clădit Biserica și credința ei; credința în viață desăvîrșită și înviere, în Acela care a fost «văzut înviat» (Marcu XVI, 14), pentru care și noi mărturisim: Hristos a înviat!

Pr. CONSTANTIN N. GALERIU

LA SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

«Bucurați-vă, că întocmai ca Apostolii de Dumnezeu sînteți cinstiți» (Acatist).

Sărbătorim astăzi pe Sfinții Împărați Constantin și Elena și prăznuirea lor ne umple sufletul de mare bucurie duhovnicească, și ne înalță pînă la cer.

Și ei au fost incununați de Dumnezeu, ca împărați, mai ales pentru viața lor curată și sfîntă și pentru faptele lor mărețe.

Sfinții Împărați Constantin și Elena au fost cinstiți de Biserică, de la început, întocmai cu Apostolii, cu toate că ei nu au fost în temniță ca Petru și nici nu au fost legați cu lanțuri și bătuți cu toiege ca Pavel, și n-au fost munciți cu chinuri de moarte și nici nu au înconjurat pămîntul ca să propoveduiască pe Iisus Hristos pretutindeni. (A. Ivi-reanu. Didahii).

Și cu toate că nu au suferit acestea ei L-au propovăduit pe Iisus Hristos, în alt mod, nu atît prin cuvinte, cît L-au propovăduit mai ales prin fapte, prin pilda vieții lor, prin fapte bune, pe care le-au făcut și

prin întoarcerea popoarelor la credința cea adevărată, la Dumnezeu, făcînd ca mii de suflete să fie, încorporate la Trupul Tainic al lui Iisus Hristos, care este Biserica.

Sfîntul Constantin, cum ne arată și o cîntare bisericească : «Nu de la oameni a luat chemarea, ci de la Dumnezeu» (stihira Vecerniei), în chip cu totul minunat, ca și Sfîntul Pavel.

Și dacă Sfîntul Pavel a fost chemat de Iisus Hristos, într-o lumină strălucitoare, pe drumul Damascului, și Sfîntul Constantin a fost chemat prin semn dumnezeiesc, arătarea Sfintei Cruci, de pe cîmpurile de luptă, dusă pentru apărarea poporului său apăsător de Maxențiu.

Și chemările și vredniciile acestor colonne de foc au uimit pe Sfîntul Ioan Gură de Aur, care zice : «A lăuda pe Pavel este greu să găsești o limbă iscusită, dar tot așa de greu este să ai și bogăția graiului și vrednicia trebuitoare ca să lăudăm pe Împărații Constantin și Elena, după vrednicia lor».

De trebuință este, deci, să ne rugăm lor, în ziua prăznuirii, ca să ne dea har, să le putem împleți cununi de laudă și de cinste.

Sfîntul Constantin era fiul lui Constanțiu Clor și al Sfintei Elena, soție aleasă și mamă creștină desăvîrșită. El s-a născut în anul 274 și a crescut la curtea împăratului Dioclețian. Deși tatăl său era păgîn, el din fragedă copilărie a primit o educație aleasă de la mama sa, în spirit creștin, care i-a sădit în suflet iubirea de Dumnezeu și de oameni, atît de necesare, mai ales în acele vremuri tulburi și nestatornice. Sfînta Elena a rupt lumină din lumina sufletului ei de mamă creștină și a dăruit-o fiului ei Constantin, ca să crească vlăstar vrednic, ramură de finic în casa lui Dumnezeu.

Constanțiu Clor, tatăl său, care stăpînea Spania, Galia, Britania, menținea în aceste provincii o liniște deplină. După o scurtă suferință, muri în anul 306, iar în locul lui a fost proclamat împărat, fiul său Constantin, în ziua de 25 iulie. Acest lucru l-a supărat pe Cezarul Maxențiu, stăpînitorul Italiei, care căuta prilej de răzbunare.

Sfîntul Constantin cel Mare cunoaște aceasta și atunci cînd a început războiul deși el avea armate mai puține decît Maxențiu și-a pus toată nădejdea în Iisus Hristos, pe care l-a rugat cu multe lacrimi să-l ajute. Domnul îi ascultă rugăciunea. Într-o zi, la amiază, i se arată în Galia, pe cer, în mare strălucire, Sfînta Cruce, alcătuită din stele și pe care era scris : «Prin acest semn vei învinge!» (In hoc signo vinces).

În noaptea următoare i se arată Sfîntului Constantin, în vedenie, chiar Mîntuitorul, Care îi spune să-și facă un steag în formă de cruce și pe care să-l poarte în fața oștilor sale și cu care va învinge pe dușmanii săi.

Împăratul, trezit din somn, porunci meșterilor și argintarilor săi să-i facă acest steag de biruință. Acest steag, cum ne arată Eusebiu, avea în partea de sus un braț orizontal, care forma crucea și o monogramă a lui Iisus Hristos. După modelul acesteia, s-au făcut și alte steaguri creștine, care fluturau în fața oștilor ca niște scuturi și paveze.

În luptele de la Torino și Verona (nordul Italiei), Sfântul Constantin a învins pe Maxențiu, a intrat biruitor în Roma în ziua de 28 octombrie 312, unde a fost încoronat ca împărat și peste părțile de apus ale imperiului. Să scoatem în lumină multiplele sale înfăptuiri după acest măreț act de biruință :

— În luna ianuarie 313, împreună cu Liciniu, Cezarul Asiei Mici, a dat edictul de la Milano, prin care se acorda libertatea religioasă tuturor cetățenilor, se înțelege, și creștinilor, iar religia lor devenea religie licită (religie liberă). Această libertate religioasă a însemnat un mare pas înainte pentru poporul roman, o mare cucerire, deoarece era strâns legată și de libertatea de gândire, de exprimare și de simțire. Și omul, cum știm, numai în libertate poate crea și merge pe scara progresului, cucerind universul întreg.

— Acordă Bisericii multe privilegii : să judece pe împricinați, să-și dobândească bunurile luate și să elibereze pe sclavi.

— Întărește religia creștină, cit și trecerea la noua doctrină, iar el se intitulează și Episcop al treburilor din afara Bisericii.

— Opri concubinajul și ridică femeia la demnitatea ei de mamă și de soție, vrednică și plină de respect, iar pe fetele sărace și lipsite de sprijin le ajută să se căsătorească demn dându-le și zestrea necesară.

El s-a dovedit și părintele orfanilor și al văduvelor, întemeind multe azile și dădu bani, hrană și îmbrăcăminte celor lipsiți, din piețele publice. Astfel, el este primul împărat creștin care a recunoscut puterea dragostei creștine lucrătoare și «a făcut din ea una din armele cele mai de seamă ale guvernării sale». Pentru toate acestea a fost numit «împăratul filantrop».

— În anul 324 înlătură pe Liciniu de la domnie, fiindcă persecuta pe creștini și rămîne singur stăpînitor.

— După cîțiva ani, mută capitala la Bizanț care s-a numit Constantinopol, după numele său, și în care ridică multe edificii împodobite cu opere de artă și mai ales multe biserici.

— Bate monede cu chipul lui Iisus Hristos.

— Una dintre cele mai mari înfăptuiri a fost convocarea și prezidarea Sinodului I ecumenic —325, de la Niceea, care a restabilit dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu, împotriva lui Arie. Dă ordin ca hotărîrile acestui sinod să fie aplicate pretutindeni și în felul acesta, s-au curmat disensiunile religioase și Ortodoxia a biruit.

Prin toate acestea, Sfântul Constantin și mama sa Elena «au fost ziditorii unei noi ere în istoria Bisericii universale și ctitorii veacului de aur al creștinismului». Ei au pus bazele unei lumi libere și pașnice, a unei lumi a progresului în toate domeniile de afirmare. Sfântul Constantin prin «Har dumnezeiesc, și-a agonisit înțelepciunea lui Solomon, blîndețea lui David și dreapta credință a Apostolilor».

Putem spune că în persoana Sfântului Constantin, chipul lui Dumnezeu s-a realizat prin har, prin tot ce a lucrat și a înfăptuit pînă la asemănarea cu El. Și după cum știm, Dumnezeu voințește ca omul, indiferent pe ce treaptă este așezat, să fie creator alături de El, să creeze valori

și de ordin material, spiritual și moral, să creeze bunuri artistice, culturale, să facă invenții spre folosul omenirii, să creeze și el o lume nouă, lumea valorilor spirituale și materiale. Făcînd acestea, chipul lui Dumnezeu va străluci mereu pe obrazul lui și în sufletul său.

Sfîntul Constantin a realizat deci omul voit de Dumnezeu, omul ideal, care face ce este bun și de folos, și care nu se lasă clătît de patimi și lucruri dăunătoare.

Aceste înfăptuiri, multiple i-au așezat, cum am spus, pe Sfîntul Constantin, cît și pe mama sa Elena pe treptele Sfinților Apostoli și au primit marea slavă de sus, de la Dumnezeu.

În anul 337 la 21 mai în duminica Rusaliilor, Sfîntul Constantin își dă obștescul sfirșit în Nicomedia și slăvitul lui trup este așezat în biserica Sfinților Apostoli. Sfînta Elena murise cu 11 ani mai devreme și a fost înmormîntată tot în mărita cetate a Constantinopolului.

Din viața și faptele acestor plăcuți ai lui Dumnezeu scoatem multe învățături de folos sufletesc, căci ei au știut să unească în sufletul lor credința cu bunătatea, sfințenia cu faptele de eroism, smerenia crucii cu gloria coroanei de împărați, înțelepciunea cu milostenia față de săraci. Să-i imităm și să mergem și noi pe aceste căi de înfăptuiri sfinte.

Altă învățătură: acești sfinți prin tot ce au lucrat și au înfăptuit, au așezat pe frunțile lor cele mai luminoase cununi: cununile slujirii omului, societății și lui Dumnezeu.

Ei au făcut apoi să triumfe noua religie — creștinismul — care e «adevărul însuși și singura floare, cum ne spune un poet, menită să înflorească» (V. Voiculescu).

Și ce roade bogate și cu spic însutit nu a adus el și nu a înflorit și în lume și la noi pe plaiurile noastre strămoșești de 2000 de ani, de cînd sintem creștini? Cîte biserici și minăstiri, capodopere ale lumii nu s-au ridicat în cinstea lor și cîte opere de tot felul, picturi, sculpturi, broderii nu ne vorbesc de credința și faptele lor?

Pentru toate acestea, se cade să ne păstrăm credința noastră ortodoxă ca pe cel mai de preț odor, cum au făcut Sfinții sărbătoriți astăzi.

Am văzut că Sfîntul Constantin a avut o chemare de sus, de la Dumnezeu. Trebuie să știm că și noi avem o chemare: chemarea lui Dumnezeu la noua Sa Împărăție, ca să fim fiii Lui preaiubiți, răscumparați cu sîngele Fiului Lui, Unul Născut, și o chemare în lume, că și vocația noastră, indiferent ce vocație avem, este o chemare. Că El a dat, ne spune Sf. Scriptură, pe unii să fie Apostoli, pe alții prooroci, pe alții binevestitori, pe alții păstori și învățători» (Efeseni IV, 11). Așa se explică de ce și azi unii au chemare să fie mari ierarhi, dascăli, artiști, descoperitori, inventatori, profesori emeriți, oameni de știință etc. Și prin această vocație, noi sintem, într-un fel, împreună lucrători cu Dumnezeu, pentru îndeplinirea planului Său în lume.

În ansamblul acestor multiple chemări, oamenii fiind prinși, le îndeplinesc numai prin muncă, prin muncă conștiințioasă, indiferent în ce sector de activitate lucrează. De aceea, prima poruncă dată de Dumnezeu în paradis a fost ca omul să muncească (Facere 1, 28; 2, 8, 15, 19—20), căci numai prin muncă el își îndeplinește chemarea sa în lume, și corespunde locului său în planul divin.

Să ne îndeplinim această dublă chemare și de buni creștini și de harnici cetățeni ai patriei noastre, lucrînd cu hărnicie oriunde, pentru fericirea poporului nostru muncitor.

O altă învățătură este și aceasta, că Biserica, care este susținătoare păcii în lume, nu l-a cinstit pe Sfîntul Constantin atît pentru războaiele purtate, cît mai ales pentru faptele sale mărețe, și care i-au pictat cea mai frumoasă icoană, pictată cu multe culori sfinte ca : blîndețea, credința, spiritul pașnic și dăruitor, omenia și modestia etc. Acestea sînt culori minunate și fire de aur în beteala icoanei și a profilului lui spiritual și moral.

Și acestea să ne fie cele mai bune exemple, călăuze și faruri de lumină pentru noi, în toată viața noastră.

Alte culori, tot așa de vii, în icoana vieții lor sînt : Curățenia vieții lor și osteneala lor cea mare pentru îndreptarea credinței, descoperirea Sfintei Cruci a Domnului etc., care să ne fie dreptar și pe care să le urmăm. Ei sînt încununăți și cu alte diademe de virtuți, culori sfinte, pe care nu le-am scos în lumină, dar care strălucesc la Dumnezeu în cer.

*

Sfinții sărbătoriți astăzi, deși au rangul cel mai înalt în imperiu, de împărați, formează totuși cea mai distinsă familie : căci Sfînta Elema este chipul cel mai luminos de mamă creștină, iar fiul său, model de creștere aleasă, care a adus spicul sufletului său în hambarele omernirii, pentru a o hrăni cu cele mai alese virtuți. La acest popas duhovnicesc se cade să le împletim și noi înălțătoare cununi de imne sfinte și smeriți să zicem :

Bucură-te Constantine și Elena, că cu puterea Crucii pe vrășmași ați biruit ; / Bucurați-vă, că prin lupte, noua credință cea dreaptă a biruit și pe Hristos ați predicat. / Bucurați-vă luceferii Sfintei Treimi și slujitorii obștii creștinești. Amin.

Prof. Arhid. IOASAF GANEA

FOTINIĂ, FEMEIA SAMARINEANCĂ, EXEMPLU DE URMARE A LUI HRISTOS

«Știu, i-a zis femeia, că are să vină Mesia și cînd va veni o să ne spună toate ; Iisus i-a răspuns : «Eu, cel care vorbeesc cu tine, sînt Acela». (Ioan IV, 25—36)

Faptul acesta al convorbirii Mîntuitorului cu o femeie de alt neam a dat naștere la multe comentarii ale Sfinților Părinți. Dacă fiul văduvei din Nain a fost înviat din mila Mîntuitorului, pentru mama aceastuia (Luca VII, 13), dacă femeia bolnavă de 12 ani a fost vindecată cu

puterea nevăzută a Dumnezeirii lui Hristos (Matei IX, 20—21); dacă femeii cananeence i s-a vindecat fiul pentru credința ei (Matei XV, 28), dacă femeile mironosițe au primit bucuria învierii (Matei XXVIII, 9) pentru dragostea lor față de Domnul și a păstrării obiceiurilor străbune (Luca XXIII, 56); convorbirea cu femeia samarineancă face parte dintr-o cugetare adâncă despre «închinarea în duh și adevăr» (Ioan IV, 23).

Femeia samarineană este exemplul tuturor acelor mame văduve și fecioare a căror viață în Hristos este o cunoaștere profundă și nefățarnică a ceea ce numim sfânt și drept; familia, biserica, educația, învățătura.

Mîntuitorul Hristos se descoperă acestei femei ca fiind Mesia pe care și ea îl aștepta, dar nu-l înțelege. Citise Legea, știa proorocii, cinstea strămoșii, gindea la viața de apoi.

Convorbirea Mîntuitorului cu femeia samarineancă constituie o situație deosebită: evreii și samarinenii se urau din motive naționale și religioase în primul rînd, iar în al doilea rînd pentru prima dată cînd un conducător religios dă atenție unei femei obișnuite pe vremea aceea, dar care astăzi este cunoscută de lumea creștină ca primul apostol și propovăduitor al Evangheliei de alt neam, a cărei activitate în slujba credinței în Hristos și învierii Sale, în slujba binelui și adevărului, a sacrificiului și demnității copleșește pe orice creștin: aceasta este *Femeia samarineancă*.

Ca să înțelegem jertfa pentru credință a acestei ființe de o inteligență și vioiciune rară, trebuie să cunoaștem mai întii mediul de creștere și educare al ei.

După cum se știe, samarinenii sînt amestecătură de iudei și asirieni, care s-au localizat în preajma muntelui Samar. Ei erau foarte erudiți, încît însuși Alexandru Macedon (secolul al IV-lea î.d. Hr.) i-a angajat în armata sa «ca tîlmaci și cunoscători ai lumii». Tot din aceste locuri, romanii recrutau copii și apoi aceștia primeau educație la Roma fiind trimiși conducători și strategii unde nevoile imperiului o cereau, de aceea femeia samarineancă avusese cinci bărbați, conducători de oști și cetăți, dar toți dispăruseră. Mîntuitorul, cu puterea Sa dumnezeiască, știa această situație și femeia l-a recunoscut întii ca mare prooroc, iar apoi ca posesor al unor taine și secrete, pe care ea, în setea de cunoaștere, dorea să le împărtășească.

Amănunte despre viața ei înainte de creștinare nu se cunosc. Se pare că era fiica unui conducător al cetății Sihar cu aleasă educație și o solidă cultură. Întiinăscută la părinți, tatăl îi dorea un soț pentru a-lăsa moștenitor cetății. Se bucura de mare reputație între consăteni atît pentru știința ei, dar mai ales pentru frumusețe și seriozitate, încît atunci cînd duce vestea în cetate că «am văzut pe Acela care știe gîndurile și inima», toți locuitorii au alergat să-l vadă și după ce Domnul Hristos a mers și a mîncat cu ei, aceștia au asigurat pe femeie: «Acum credem nu numai că ne-ai spus, ci noi înșine L-am văzut, L-am auzit și știm că Acesta este într-adevăr Hristosul, Mîntuitorul lumii» (Ioan IV, 42).

Mîntuitorul a stat în cetatea Sihar încă două zile propovăduind viața veșnică și nemurirea sufletului, fiind în ultimul an al activității Sale, apoi a plecat în Galileea, iar femeia samarineancă L-a urmat.

După scularea dintre morți a Mîntuitorului, această femeie a dus vestea locuitorilor Samariei că a înviat cel pe care L-au răstignit și pe care l-ați văzut, iar după Pogorîrea Sfintului Duh, cînd apostolii primesc harul necesar pentru propovăduire, Femeia samarineancă este printre cei care pleacă în misiune. Avea forță în cuvînt și faptă și ea a fost numită de Sfînta Fecioară Maria *Fotinia* (purtătoare de lumina lui Hristos) și a convertit la adevărul credinței pe cele cinci surori ale sale și a botezat șapte copii crescuți de ea.

După o ședere în Egipt pleacă spre centrul Africii și se stabilește, în timpul împăratului roman Nero (54—68) la Cartagina, aducînd «la cunoștința adevărului» (I Tim. II, 4) pe mulți închinători la idoli și la zei. Fotinia a încercat prin propovăduire «cu timp și fără timp» (II Tim. IV, 2) să desființeze cultul sîngeros al zeului Moloh, căruia i se sacrificau copii.

Datorită forței sale spirituale și curăției ei sufletești, Fotinia reușește să înființeze prima comunitate de creștini în capitala Africii. Ea era numită sfîntă și făcătoare de minuni, în viață fiind. Cugetul ei curat, inima sa sinceră și pregătirea ei deosebită în învățătura sfîntă, topea multe inimi de ghiață ale închinătorilor la idoli. Lîngă ea stătea permanent copilul cel mai mic, Iovi, care ajunsese centurion în garnizoana romană din Cartagina.

Vestea despre ea ajunsese la comunitățile creștine din Atena și Roma conduse de Sfîntii Apostoli Petru și Pavel.

Dar împăratul Neron începe persecuția sîngeroasă împotriva creștinilor. Furia de nedescris a fanaticilor religiilor vechi scotocește și cele mai intime locuri de rugă și catacombe ale sărmanilor credincioși. Este prins Sfîntul Petru și spinzurat cu capul în jos, iar Sfîntul Apostol Pavel este întemnițat și i se taie capul în închisoarea Mamertină din Roma în aceeași zi cu răstignirea Sfîntului Apostol Petru (29 iunie 67).

Informatorii și lingușitorii împăratului i-au adus la cunoștință că Victor, generalul său, este fiul creștinei Fotinia din Cartagina. După o anchetă făcută de ruda împăratului, Sebastian, Victor este descoperit că este creștin și i se cere să fie adusă mama sa, dacă nu, i se vor lua toate averile și va fi dat fiarelor. Datorită tăriei sufletești și credinței în Hristos a lui Victor printr-o străfulgerare în ochii lui Sebastian, face ca acesta să rămînă mut. Minunea a înspăimîntat pe mulți, dar Victor roagă pe Mîntuitorul să dezlege limba lui Sebastian și așa s-a întîmplat, iar acesta s-a botezat, devenind creștin, el și cei mai de aproape ai lui. Furia împăratului s-a întezit, niște slujbași ai zeilor și cultelor de misterii cu suflete de fiare, după ce au ars mulți creștini au descoperit surorile Fotiniei. Între timp a sosit la Roma și cărunta dar înțeleaptă și sfînta propovăduitoare, după ce-i fusese răpit și fiul cel mic. În fața ei are loc un spectacol tragic. Cîțiva dezmațați îmbuibați de jertfele și ofrandele aduse zeilor lovesc bestial cu ciocanul picioarele surorilor ei: Anatolia, Paraschiva și Chiriachi, apoi sînt mutilate și schingiuite. Bă-

trina Fotinia este legată și împreună cu-surorile ei sînt aruncate în temniță. Persecutorii nu le-au ucis, crezînd că ele se vor lepăda de Hristos și astfel mulți, în frunte cu Fotinia, vor părăsi credința în înviere și în Evanghelia dreptății. Dimpotrivă, cu cît prigoana se întetea, mulțimile creștinilor primeau jertfa pentru Hristos fără trădare și fără lepădare. Toți vedeau în Sfinte pe mironosițe și în copiii lor pe apostoli.

Împăratul, sătul de sînge și de jertfe, de chinurile creștinilor și de aruncarea lor în circuri și la fiare, poruncește ca familia Fotiniei să vină la el. Pregătise bogății în aur și pietre scumpe, considerînd că și Dumnezeu creștinilor este ca și ceilalți zei, cînd slujitorii orbiți de bogății își pierd capul și încep urgiile și nelegiuirile.

Fotinia cu surorile și copiii ei nici nu s-au uitat la ispita împăratului, ci ele, cu un curaj suprafiresc, au aruncat mulțimii curioase toate darurile. Domnina, fiica împăratului se botează, luînd numele de Antusa, primește credința în Hristos și sclava ei, cu numele de Ștefania. Împăratul, cu un răcnet de fiară, a ucis pe Victor în fața mamei lui. Ea l-a sărutat și i-a zis : ne vom vedea în curînd. Atunci împăratul a chemat farmacistul să pregătească o otravă concentrată pentru Fotinia. În același timp surorile sînt jupuite în fața ei și tăiate bucată cu bucată. Dar bătrîna înțeleaptă a zis : Cel ce după înviere a întîmpinat pe mironosițe cu «Bucurați-vă» vă așteaptă în slava Sa (Matei XXVIII, 9).

A sosit Lampadiu cu otrava, Fotinia a luat cupa zicînd : a trăi sau a muri pentru mine este Hristos (Filip. I, 21 ; II Cor. V, 15) și înghițind otrava a rămas nevătămată. Cu ochii holbați, farmacistul a căzut la picioarele sfintei și a zis : cred Doamne (Matei IX, 28) și s-a botezat sub numele de Teoclit ; dar împăratul a poruncit ca imediat să i se taie capul, slujitorului său, iar după aceasta, a fost uns cu zmoală și rășină și i s-a dat foc în fața prăvăliei lui.

Fotinia a fost tîrită în grădinile publice să privească cum ard creștinii și văzînd, astfel, de groază să se lepede de Hristos, dar pe unde trecea îmbărbăta pe cei în suferință cu cuvintele lui Hristos : unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu (Matei XVIII, 23) ; cine rabdă pînă la sfîrșit acela se va mîntui (Luca XXI, 17) nu vă temeți de cei ceucid trupul (Matei X, 28). Ați văzut cum și-au încheiat viața deci urmați-le credința, (Evr. XIII, 7). Cel ce mi-a dat apa cea vie (Ioan IV, 10) ca să nu-mi fie sete (Verset. 15) mă ferește de moarte.

După trei zile, soldații au adus-o iarăși în fața împăratului și a întreat-o dacă se închină zeilor, și ea a răspuns : Voi vă închinați la ceea ce nu cunoașteți (Ioan IV, 22) pentru că Dumnezeu este duh și adorarea Lui trebuie făcută în duh și adevăr (Ioan IV, 23), adică în sinceritate și dăruire de sine. Deci «cine face binele este de la Dumnezeu, cine face rău, neagă pe Dumnezeu» (Ioan III, 11), cum poți să iubesti pe Dumnezeu pe care nu-L vezi dacă pe fratele tău pe care îl vezi îl urăști... Dumnezeu este iubire... (I Ioan IV, 8). Voi slujiți unor zei inexistenți, muți și surzi (III Regi XVIII, 27) și din cauza rătăcirii voastre vi s-a împietrit inima și vi s-a întunecat mintea (Rom. I, 21). Exis-

tența lui Dumnezeu se dovedește prin sfinții de pe pământ (Ps. XV, 3). Voi v-ați creat învățături și Dumnezeu după poftele voastre (II Tim. IV, 3).

După acest cuvânt, împăratul, în diabolica sa pornire, a ordonat să fie spânzurată de picioare ca să se lepede de Hristos, ea nici gând. A fost jupuită, apoi i s-au despicat mușchii de pe corp, pulpele și sinii au fost date leilor în cuști dar aceștia au mirosit și n-au vrut să mănince. Atunci persecutorii au strâns oasele și carnea și le-au aruncat într-o fântină părăsită, iar pielea a fost zdrențuită și aruncată în riu.

Așa s-a săvârșit din viață, Fotinia, femeia samarineancă în vîrstă de peste 80 de ani în ziua de 26 februarie anul 68, una din cele mai strălucitoare stele ale creștinismului primelor veacuri.

Aici se încheie martirajul Fotiniei cea care a vorbit cu Mîntuitorul, a băut apă din aceeași fântină, a mîncat la aceeași masă și acum pe-trece împreună cu Hristos în Împărăția cerurilor. Amintirea ei a fost fixată de Sfînta Biserică în Duminica a V-a după Paști, ca o deosebită cinste adusă prin viața ei învierii Domnului Hristos.

Viața Sfintei Fotinia a cutremurat multe cugete și a făcut lumină în nenumărate suflete răzlețite și întunecate, luînd cunoștință despre minunile și pătimirile ei; de aceea orice credincios rămîne uluit și caută să-i înțeleagă credința, dacă participă la slujbele în cinstea pomenirii ei.

Cuvioasa Maria Egipteanca înainte de moarte dorea să vadă Fîntina lui Iacov sau a femeii samarinence unde a poposit Mîntuitorul, obosit de drum și copleșit de căldură și cu lacrimile ei să amestece apa care a izvorît lumii nădejdea reînvierii.

Împărăteasa Bizanțului, Teodora, a mers pe locurile unde Fotinia a aruncat sămînța dreptei credințe, unde a vărsat lacrimi pentru suferința altora, unde și-a plîns copiii, și și-a înduioșat inima de surorile ei. Însuși împăratul Justinian a ridicat pietrele pe care a stat Mîntuitorul cu femeia samarineancă și le-a adus la Constantinopol, unde se văd și astăzi la intrarea în biserică «Sfînta Sofia».

Fîntina din Roma unde a fost aruncată sfînta se numea în vechime Fotinia, făcînd semne și minuni, vindecînd boli trupești și mai ales sufletești. Nicolo Salvi (1725) ridică în acest loc celebre sculpturi, numindu-le pînă astăzi «Fîntina Trevi». Marii artiști în lemn, piatră și în penele s-au inspirat din corvorbirea Mîntuitorului cu femeia samarineancă la puțul lui Iacov.

Dar, pentru cei care credem în transformarea ființei noastre, viața Sfintei a fost o permanentă urmare a lui Hristos, o topire ființială în Cel care este viața, adevărul și calea (Ioan XIV, 6). Generații după generații de credincioși cinstesc memoria martirei și prăznuiesc amintirea ei cău-tînd să-i urmeze pilda de credință și dragostea în jertfire. Ea a cunoscut pe femeile mironosițe și pe Maica Domnului cu care a plîns la pațimi și s-a bucurat după înviere, s-a întristat la înălțare, dar acum trăiește în bucuria Domnului Hristos.

Așa cum ea s-a învrednicit să mănince cu Mîntuitorul și să bea apa cea vie și noi să o cinstim pentru ca și ea să roage pe Hristos-Domnul să ne învrednicească de împărtășirea cu adevărat a vieții veșnice prin

cinstit Trupul Său și scump Singele Său, pentru că Mîntuitorul a spus : «Eu sînt pîinea vieții, cel ce vine la Mine nu va flămînzi și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată...» (Ioan VI, 35) și Lui i se cuvine slava în veci. Amin.

Diac. P. I. DAVID

LA ÎNĂLȚAREA DOMNULUI

«Și pe cînd li binecuvînta, s-a despărțit de ei și s-a înălțat la cer» (Luca XXIV, 51)

Se încheie cu Praznicul de astăzi — Înălțarea Domnului — ciclul sărbătorilor ce au în centrul lor Învierea Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Este sfîrșitul glorios al misiunii pe care i-a încredințat-o iconomia divină încă din clipa de crudă răscruce a neamului omnesc, cînd din pricina neascultării, primul om — primul creat *Adam* și prima femeie, zidită din coasta acestuia, părăsesc paradisul cu nostalgia unei întoarceri, cîndva, la lumina, strălucirea și fericirea cea dintii.

Făgăduința Părintelui Ceresc de a trimite — după ispășire — pe «Cel ce avea să zdrobească capul șarpelui», reînnoită, cu veacurile de mării profeți și vizionări se împlinise. Mesia venise în mijlocul credincioșilor. Între ai Săi a venit și ai Săi nu L-au cunoscut. Puținii apropiați, ucenicii, femeile mironosițe, un Iosif și un Nicodim, săracii, bolnavii și cei tămăduiți, Lazăr cel înviat, un mănunchi de credincioși, se îndulciseră de prezența lui Hristos, sorbiseră cuvintele Sale dumnezeiești și se transformaseră cu toții, avînd să ajungă «din pescari apostoli». «Dovadă reală a învierii, a încredințării lor, vederea lui Iisus le dăduse o puternicie ca să înfrunte totul. Hristos înviase! Îl văzuseră. Mîncase cu dînșii. Călătorise cu El pe Drumul Emausului. Ingenunchease cu Toma și văzuseră semnul cuielor din mîinile și picioarele Sale și coasta Sa cea însulițată. Plînsese de bucurie, odată cu Maria Magdalena în grădina mormîntului, unde «Iosif cel cu bun chip» și Nicodim puseseră trupul lui Iisus. Pentru ei și pentru Maica Sfîntă bucuria Învierii constituia aderarea totală, la triumful lui Hristos. Faptul de a fi împreună cu El, constituia cea mai mare bucurie. Și bucuria aceasta s-a revărsat din neam în neam, peste veacuri și a ajuns pînă la noi.

Se scurseseră patruzeci de zile de la înviere. Anunțați de învățătorul, sau atrași de marea sărbătoare a Cincizecimii, apostolii se întoarseră la Ierusalim. Pentru ultima oară în foisor — probabil tot în acela în care avea să vină peste dînșii peste zece zile Duhul Sfînt — Hristos ia parte la cină și «vorbește cu dînșii. Să alergăm cu gîndul înapoi, peste aproape douăzeci de veacuri și vom vedea, cu ochii cei lăuntrici, pe Mîntuitorul în mijlocul ucenicilor Săi, dîndu-le ultimele povețe, ultimele sfaturi părintești, ca un epilog al misiunii Sale, ca un testament al iubirii ce poartă tuturor. Și cu ei petrecînd, le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim ci să aștepte făgăduința Tatălui pe care

a auzit-o de la El. Acestea toate grăindu-le, a continuat : «Acestea toate sînt cuvintele pe care le-am grăit către voi, fiind încă împreună cu voi, că trebuia să se împlinească toate cele scrise despre Mine în Legea lui Moisi, în proroci și în psalmi. Așa trebuia să pătimească Hristos și să învieze din morți a treia zi și să propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor, la toate neamurile, începînd de la Ierusalim. Voi sînteți martorii acestora» (Luca XXIV, 44—48).

Acest epilog dumnezeiesc încheiat în foișorul din Ierusalimul cel vechi, cuprinde declarația directă a Fiului lui Dumnezeu și a împlinirii misiunii Sale. Ea aduce cu sine adevărarea minunată a dorurilor milenare, după care au năzuit atîtea figuri ilustre din Vechiul Testament. Ea a făcut să tresalte de bucurie sufletele tuturor — de la Adam și Eva — primii oameni, pînă la Iacob, Moisi și Samuil ; de la David Proorocul și Psalmistul pînă la Isaia, Miheia și Daniil, de la Macabei la marele Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul.

««Și i-a dus afară pînă spre Betania și, ridicîndu-Și mîinile i-a binecuvîntat și pe cînd îi binecuvînta, s-a despărțit de la ei și s-a înălțat la cer».

Două drumuri duc din Betania peste Muntele Măslinilor și un al treilea, mai spre sud, spre mijlocul muntelui. Era «o cale a Sîmbetei» adică 1050 m, preț de un sfert de ceas. Pe acest drum merseră, pe lîngă apostoli, Prea Curata Sa Maică-Fecioara Maria, femeile mironosițe și alții ; poate tot aceiași ce se vor afla în foișor peste zece zile. Cu toții au primit ultima binecuvîntare a Stăpînului, cu toți erau martorii slavei Sale. Ochii lor nu se mai dezlipeau de privirea Sa dumnezeiască. Cu toții erau răpiți în această contemplație, cînd un nor L-a învăluit și apoi a dispărut în adîncul cerurilor. Și, deodată doi îngeri au stat lîngă ei, îmbrăcați în haine albe și le-a zis : «Bărbați galileieni : de ce stați privind la Cer ? Acest Iisus Care s-a înălțat de la voi la cer, astfel va și veni, precum L-ați văzut mergînd la cer» (Faptele Apostolilor I, 10—11). Cuvintele acestea au reamintit apostolilor ceea ce le spusese Mîntuitorul altădată : «Nu vă voi lăsa orfani ; voi veni la voi» (Ioan XIV, 18) Și pe acest loc de pe care s-a înălțat Mîntuitorul, încă din veacul al IV-lea, Sfînta Elena, mama Sfîntului Împărat Constantin cel Mare a ridicat o biserică în care creștinii localnici și pelerini au închinat evlavia lor momentului înălțării la cer a Mîntuitorului : Prin înălțarea Domnului Hristos la ceruri se pecetluiește taina întrupării și a răscumpărării noastre și redeschiderea drumului nostru de întoarcere spre lumina și slava pe care am pierdut-o prin păcat. «Căci noi care eram ca niște nevrednici pe pămînt, odată cu Hristos ne înălțăm și noi la cer. Noi cei care nu eram vrednici de nici o cinste pe pămînt, ne-am înălțat la Împărăția cea de sus ; am trecut peste ceruri și am ajuns la tronul dumnezeiesc. Firea noastră ce fusese alungată odinioară din paradis de către heruvimi, serafimi și arhangheli, acum s-a ridicat mai sus decît aceștia. Căci nu se putea cădea mai jos decît căzuse Adam și nici nu se putea ridica mai sus decît l-a ridicat Hristos» — spune Sfîntul Ioan Gură de Aur.

În simbolul credinței mărturisim cu nădejde puternică : «S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui...». La prima venire a lui Hristos am primit harul mântuirii. La prima venire priveau și se bucurau dreptii Vechiului Testament ; la cea de-a doua vor privi și vor nădăjdui dreptii Noului Testament. La aceasta din urmă cei vrednici vor putea spune așa cum scria Sfântul apostol Pavel ucenicului său Timotei : «De acum ni s-a gătit cununa dreptății pe care Domnul ne va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, nu numai mie, ci tuturor celor ce au iubit arătarea Sa» (II Timotei IV, 8).

Astăzi prăznuim cu toții Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos. O prăznuim cu bucurie și cu o mulțumire sufletească deplină pentru că sîntem creștini și participăm pe calea credinței și a nădejzii noastre la opera de mîntuire pe care o face Biserica lui Hristos pentru creștini și pentru obștea creștină. Trăim în viața noastră toate momentele vieții lui Hristos. Cu El ne botezăm, în legea Lui trăim, în rugăciunea către El respirăm duhovnicește. Cu tainele Sale ne sfințim și cu trupul și sîngele Său ne hrănim. Cu El murim și cu El înviem. Cu El ne înălțăm și ne ridicăm la ceruri.

De aceea azi și noi reflectăm în gîndul nostru și în oglinda sufletului imaginea înălțării Domnului și cuvintele îngerilor care spuneau : «Acest Iisus Care s-a înălțat de la voi la cer, astfel va veni, precum L-ați văzut mergînd la cer».

Să rînduiscă Domnul Dumnezeu ca și pentru noi să răsară o lumină cît de mică în împărăția Sa și atunci cînd Îl vom vedea să ne cheme și pe noi toți la părășia cu Dinsul în împărăția Sa.

Pr. DAVID POPESCU

LA DUMINICA A VII-A DUPĂ PAȘTI

(Pronia dumnezeiască asupra Bisericii și Sfinților săi)

Abia izbăvită de urgia persecuțiilor abătute asupra ei în primele secole, cu forța de care dispunea puternicul imperiu roman, Biserica creștină care prin edictul de la Milan din 313 dobîndise dreptul de a fi o religie admisă legal, trebuia să facă față unei alte mari primejdii care, de această dată, venea dinlăuntru ei și era, în consecință, cu atît mai gravă. Erezia lui Arie care tăgăduia că Fiul este de o ființă cu Tatăl devenise un pericol dintre cele mai grave pentru unitatea Bisericii, pentru păstrarea adevărului ortodox.

Pentru a se pune capăt arianismului și consecințelor sale atît de grave s-a ținut, în anul 325, la Niceea, cel dintîi Sinod ecumenic din istoria Bisericii. În amintirea acestui eveniment atît de însemnat, Biserica a rînduit ca în această duminică să se facă pomenirea Sfinților Părinți care au luat parte la acest prim Sinod ecumenic. Iar, pentru a se sublinia și mai mult însemnătatea acestui eveniment, s-a rînduit ca, la

Sfinta Liturghie de astăzi, să se citească o pericopă din Sfinta Evanghelie după Ioan în care se cuprinde o parte din marea rugăciune arhierască a Mântuitorului, rostită cu puțin înainte de prinderea, Judecarea și răstignirea Sa. Rugăciunea Mântuitorului se adresează lui Dumnezeu Tatăl și-I cere, să poarte grijă de Biserica creștină și de Sfinții Apostoli, care trebuiau să rămână în lume și să propovăduiască adevărul Evangheliei.

Asupra acestei idei prin care se afirmă Pronia dumnezeiască, purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de Biserica creștină și față de sfinții săi, se va opri cuvîntul de astăzi.

Biserica este acel așezămînt sfînt întemeiat de Fiul lui Dumnezeu, care s-a făcut om pentru mîntuirea și sfințirea oamenilor, așezămînt cu putere și autoritate divină întemeiat pentru oamenii credincioși și alcătuit din oameni credincioși dar avînd drept cap nevăzut pe însuși Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

În Biserică se întîlnesc, deci divinul cu umanul, cele văzute cu cele nevăzute, cerul cu pămîntul, care se regăsesc în acest așezămînt unic atît în ce privește obișia și lucrarea, cît și în ce privește scopul spre care țintește mîntuirea noastră prin harul Sfîntului Duh, căruia Biserica îi este vistierie.

Dar atît cele văzute, cît și cele nevăzute, dumnezeiescul și omenescul care se întîlnesc în Biserică, se află într-o astfel de legătură, încît aceasta poate să fie asemănată cu unirea dintre trup și suflet. În acest înțeles, partea văzută a Bisericii nu este altceva decît manifestarea firească a părții nevăzute. Elementul dumnezeiesc cel nevăzut este principiul dătător de viață, iar elementul omenesc, cel văzut, este manifestarea exterioară a celui dumnezeiesc și organul necesar al lucrării de mîntuire. Această întîlnire a divinului cu umanul în cadrul Bisericii, nu este o împrejurare accidentală, întîmplătoare, cu caracter discontinuu ci este în veșnicie, prezența lui Dumnezeu alături de credincios, după făgăduința Mîntuitorului făcută Sfinților Apostoli în clipa Înălțării la cer: *«Iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului»* (Matei XXVIII, 20).

Or, dacă acesta este felul în care divinul cu umanul se întîlnesc în Biserică, este de la sine înțeles că purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de Biserică și de credincioșii acesteia, ei însiși mădulare ale Bisericii, mlădițe ale viței, este continuată în însăși ființa acestei instituții divino-umane. Căci nu se poate concepe existența Bisericii ca de altfel nici întemeierea și lucrarea ei, în afară de purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

El călăuzește drumul Bisericii în veac, el a înzestrat-o cu vistierii de înțelepciune dumnezeiască, zestrea sa cea mai de preț. El a așezat într-însa harul Sfîntului Duh ca putere prin care se face începutul și desăvîrșirea mîntuirii, deci cu toate acele mijloace prin care, pe de o parte, Biserica se apără în veac de puterea neadevărului, iar pe de altă parte, împărtășește credincioșilor săi mijloacele prin care aceștia dobîndesc în mod real mîntuirea adică improprierea de către

aceștia a' unității de nezdruccinat dintre mărturisirea adevărului creștin, lucrarea harului dumnezeiesc și a dragostei care rodește fapta bună.

Pronia dumnezeiască asupra Bisericii și a sfinților săi este conținută așadar, în modul cel mai deplin în însuși conceptul creștin despre Biserică.

Astfel cuvântul Mintuitorului din Rugăciunea arhierescă «*Părinte Sfinte, păzește în numele Tău pe cei pe care Mi i-ai dat ca toți să fie una precum și Noi sîntem una*» (Ioan XVII, 11) a fost ascultat de Părintele cel Ceresc care are în grijă Biserica întemeiată de Fiul și asistată de Duhul adevărului. Dumnezeu este, într-adevăr, Părintele nostru al tuturor, un Părinte bun și Atotmilostiv, care-și revarsă darurile dragostei Sale față de noi, neîncetat, din belșug.

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de Biserică și față de sfinții Săi și chiar față de toți oamenii, s-a manifestat, istoric vorbind, în mod constant și sub cele mai felurite forme, în toate împrejurările în care s-a ivit necesitatea, fie asupra inșilor luați în parte, fie asupra comunităților aflate în strîmtorare, fie asupra Bisericii luată în totalitate.

Vorbindu-le Sfinților Apostoli despre greutatea lucrării lor misionare într-o lume în care adevărul creștin întîmpina rezistența mai marilor acelor vremuri, Mintuitorul le spune: «*Feriți-vă de oameni, căci vă vor da pe mîna sinedriilor și în sinagogilor lor vă vor bate... Nu vă îngrijiiți cum sau ce veți vorbi, căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiți. Fiindcă nu voi sînteți cei care vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru este cel care grăiește întru voi*» (Matei X, 17, 19—20).

La voi, continuă Mintuitorul, arătînd cît de mult își arată Dumnezeu purtarea de grijă față de Sfinții Apostoli, și perii capului, toți sînt numărați» (Matei X, 30).

Destinul Sfinților Apostoli se confundă cu acela al Bisericii. Purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de Sfinții Apostoli echivalează cu purtarea de grijă față de Biserică, întrucît prin lucrarea Sfinților Apostoli, prin predica și misiunea lor, urma ca Biserica să devină o instituție istorică. De aceea întreață această lucrare stă sub ocrotirea lui Dumnezeu, a Duhului adevărului care îi insuflă, îi învață și îi asistă în toată activitatea lor. Încă la Cinzecime Sfinții Apostoli «*s-au umplut de Duh Sfînt și au început să vorbească... precum Duhul le dădea să vorbească*» (Fapte II, 4).

Predica Sfinților Apostoli dobîndește un conținut dens, convingător, are dimensiunea întregului adevăr creștin care se impune prin el însuși, prin puterea care-i vine din obîrșia divină pe care o are, Duhul sfînt insuflîndu-o și înobilîndu-o.

Sfinții Apostoli dobîdesc, în desfășurarea lucrului lor misionar nu numai îndrăzneală, ci și putere care cucerește sufletele credincioșilor, farmec și atracție irezistibile. Ei uimesc prin vigoarea cuvîntului, prin logica argumentelor, prin forța pe care o are cuvîntul și lucrarea lor, astfel că ei «*vesteau cu îndrăzneală cuvîntul lui Dumnezeu*» (Fapte IV, 31). În aceste condiții «*din ce în ce mai mult sporeau cei ce credeau în Domnul, mulțime de bărbați și de femei*» (Fapte V, 14).

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de Biserică și de Sfinții Săi nu se limitează însă numai la asistența dată lucrului apostolic. Ea se întinde peste veacuri și se face simțită în toate momentele grele pe care Biserica le-a avut de înfruntat, cum se întâmplă chiar la Sinodul I ecumenic pe care-l comemorăm astăzi, căci adevărul creștin iese din nou biruitor asupra ereziei ariene, care se arată ca un grav pericol pentru unitatea credinței și a creștinismului din acea vreme. În toate împrejurările în care a fost primejduită această unitate, pronia divină a rinduit bărbați luminați și înțelepți, care au știut să apere adevărul creștin, unitatea acestuia, și să restabilească liniștea și pacea tulburate de lucrarea ereticilor. Astfel, erezia ariană a fost înfrântă prin lucrările unor mari teologi ca : Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigore Teologul și alții ; Sfântul Ignatie Teoforul și Sfântul Irineu combat ereziile care tăgăduiau omenitatea Mântuitorului. Sf. Grigore de Nisa, Sfântul Epifanie, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Ciril al Ierusalimului și alții combat alte erezii tot atât de primejdioase pentru credința și unitatea creștină ca și cele pomenite mai înainte.

În toate acestea este prezentă Pronia dumnezeiască, ocrotirea Sfinței Biserici prin asistența Duhului Sfânt, care apără curăția adevărului evanghelic și unitatea credinței.

Tot purtarea de grijă a lui Dumnezeu se vedește în întărirea creștinilor supuși persecuțiilor din primele veacuri de existență ale Bisericii, în fermitatea și îndrăzneala cu care cei ce urmau să fie martirizați își apărau și își păstrau credința arătând prin aceasta puterea adevărului creștin căruia îi slujeau cu prețul vieții lor.

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu se întinde peste Biserica din totdeauna și de pretutindeni. Această pronie dumnezeiască se arată în împlinirea rugăciunilor făcute cu credință, din adîncul inimii, în harul Duhului Sfânt care se împărtășește credincioșilor la primirea Sfințelor Taine ; în păstrarea neștirbită a credinței și a adevărului creștin ; în propovăduirea acestui adevăr peste veacuri tuturor credincioșilor care doresc să se adape de la izvorul limpede al învățaturii ortodoxe. Pronia dumnezeiască își arată lucrarea fiecăruia dintre noi atunci cînd sîntem în strîmtoare și în necaz și cînd cerem prin rugăciune ajutorul lui Dumnezeu.

Pronia divină este o lucrare permanentă a lui Dumnezeu asupra credincioșilor și asupra Bisericii. Ea n-a încetat niciodată să se manifeste, fiind acțiunea divină prin care se continuă prezența lui Dumnezeu în lume, acțiunea Sa de îndrumare a Bisericii și a creștinilor pe făgașul adevărului evanghelic prin care toți ne mîntuim. Dumnezeu orînduiește fiecăruia dintre noi întîlnirea cu voia și învățătura Sa și ne înzestrează cu puterea de a înțelege adevărul acestora. Nouă nu se cere ca, deschizînd porțile sufletului, să lășăm acest adevăr să intre și să rodească viața morală și religioasă care trebuie să fie pe măsura acestui adevăr. Neîntîlnind însă dorința fiecăruia dintre noi de a colabora cu acest adevăr, roadele vor întîrzia să se ivească, întrucît ființa omenească inzestrată cu voie liberă, nu poate să fie forțată să primească

acest adevăr. În această situație, adevărul creștin care este o călăuză pe căile providenței lui Dumnezeu nu poate să devină lucrător și astfel ne-am sustras noi înșine purtării de grijă a lui Dumnezeu, lipsindu-ne singuri de acest semn al dragostei și milostivirii divine și făcându-ne răspunzători de consecințele ce decurg din aceasta.

De aceea, noi trebuie să rămânem mereu sub acțiunea proniei divine pe care s-o cerem prin rugăciune, pentru noi, pentru semenii noștri, pentru întreaga Biserică și pentru toată lumea. Să ne rugăm ca Dumnezeu să ne izbăvească din toate primejdiile, să ne apere de războaie, de boli, de dezbinări, de vrășmășie, de certuri și de toate relele.

Și să nu uităm că, pururi, pentru noi toți, se roagă Iisus cel din grădina Ghetsimani, cu cuvinte care străbat cerul și ajung la Tatăl cel ceresc : *«Părinte Sfinte, păzește-i întru numele Tău pe cei care Tu i-ai dat... Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede întru Tine după cuvântul lor»* (Ioan XVII, 11, 20). Amin.

Pr. SABIN VERZAN

LA NAȘTEREA SFÎNTULUI IOAN BOTEZĂTORUL

(24 iunie)

«Oare ce va fi pruncul acesta?»

(Luca I, 66)

Sărbătorim astăzi Nașterea Sfântului Ioan Botezătorului, proorocul care face legătura dintre Vechiul Testament și Noul Testament. El este înaintemergătorul Domnului pentru a pregăti calea Lui. Însuși Mîntuitorul vorbind mulțimilor l-a preamărit pe acesta și a spus : «Nu s-a ridicat între cei născuți din femei mai mare decît Ioan Botezătorul» (Matei XI, 11).

De aceea Biserica îl cinstește cu trei sărbători cu ținare peste an la 7 ianuarie soborul sfântului, astăzi, 24 iunie, nașterea lui și la 29 august moartea lui mucenicească prin tăierea cîstitului său cap. El mai este pomenit în calendar încă de patru ori, la 23 septembrie la zămislirea sa și trei aflări ale capului său, pentru că sfintele sale moaște au fost ascunse în decursul veacurilor și au fost apoi găsite.

Numele Ioan se tilcuiește darul lui Dumnezeu. Și într-adevăr că nașterea sa a fost un dar al lui Dumnezeu, pentru că părinții lui l-au născut cînd aveau vîrsta înaintată.

Sfînta Evanghelie care s-a citit astăzi redă destul de amănunțit împrejurările legate de nașterea pruncului și este de o măreție care ne impresionează.

Fost-a în zilele lui Irod, împăratul Iudeii, un preot cu numele Zaharia, din clasa preoțească a lui Avia și femeia lui din fiicele lui Aaron, numele ei Elisabeta. Și amîndoi erau drepți înaintea lui Dumnezeu, umblînd fără prihană în toate poruncile și rînduielele Domnului. Dar n-aveau copii, deoarece Elisabeta era stearpă și amîndoi erau înaintați în zilele lor (Luca I, 5—7).

Așa zugrăvește Sfântul Evanghelist Luca pe fericiții părinți ai Sfințului Ioan Botezătorul.

Dar rivna lor cea mare pentru Dumnezeu, rugăciunile și milosteniile lor n-au fost zadarnice pentru că, la bătrînețe înaintată, aproape de apusul vieții, casa lor a fost binecuvîntată cu acest prunc pe care proorocii cu sute de ani mai înainte l-au vestit : «Iată eu voi trimite pe îngerul meu și va găti calea înaintea feței mele» (Mal. III, 7).

Nașterea pruncului a fost vestită lui Zaharia pe cînd el își făcea slujba la templul din Ierusalim. El se afla în altar și tămîia cu cădelnița. Atunci Arhanghelul Gavriil, solitorul lui Dumnezeu către neamul omenesc, s-a arătat lui Zaharia și i-a spus : «Nu te teme Zaharia, pentru că rugăciunea ta a fost ascultată și Elisabeta, femeia ta, îți va naște un fiu și-l vei numi Ioan. Și îți va fi bucurie și veselie și mulți se vor bucura de nașterea lui. Că va fi mare înaintea Domnului și pe mulți îi va întoarce la Domnul Dumnezeu lor. Și va merge înaintea Lui cu duhul și cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinților spre fii și pe cei neascultători la înțelepciunea dreptilor ca să gătească Domnului un popor pregătit» (Luca I, 8—17).

Zaharia s-a cutremurat la această veste și cu un cuget de îndoială a zis către înger : După ce voi cunoaște aceasta ? căci eu sînt bătrîn și femeia înaintată în vîrstă.

Și îngerul, răspunzînd, i-a zis : Eu sînt Gavriil, cel ce stă înaintea lui Dumnezeu și sînt trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea. Și iată vei fi mut și nu vei putea să vorbești pînă în ziua cînd vor fi acestea, pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor împlini la timpul lor.

Zaharia din clipa aceea a rămas mut și ieșind din altar nu putea să grăiască, ci făcea numai semne către popor, iar poporul a înțeles că el a avut o vedenie.

La vremea convenită sfînta Elisabeta a născut un prunc de care părinții s-au bucurat și au mulțumit lui Dumnezeu. Iar la opt zile după aceea, cum era obiceiul, s-au adunat rudeniile, prietenii și vecinii la casa lor ca să pună nume pruncului. Și nu se înțelegeau ce nume să-i pună. Unii voiau să-i dea pruncului numele tatălui său, adică Zaharia, mama însă susținea ca să-i pună numele Ioan. Cum toți erau în nedumerire ei au făcut semn tatălui său întrebîndu-l cum ar vrea el să fie numit. Și cerînd o tăbliță, el a scris, zicînd : Ioan este numele lui și toți s-au mirat. Și îndată i s-a dezlegat lui limba și vorbea laudînd pe Dumnezeu. Iar cei care au fost de față au zis : «Oare ce va fi pruncul acesta ?». Iar Zaharia, tatăl lui, umplîndu-se de duhul sfînt a zis : «Și tu pruncule, prooroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului să gătești căile Sale (Luca I, 76).

De cîte ori este vorba despre nașterea unui prunc, părinții mai ales se întrebă : oare ce va fi pruncul acesta ? ce-i va pregăti viitorul : bucurii ? necazuri ? Va pași oare cu hotărîre și neabătut pe calea cea bună a vieții și va ajunge să fie un bărbat de seamă, spre cinstea și

reazămul familiei sale, sau va aluneca pe căi piezișe? Toți se întreabă, însă nimenea nu știe de mai înainte ce va fi. Tainele viitorului numai Dumnezeu le cunoaște.

Părinții Sf. Ioan Botezătorul au știut însă de mai înainte că acest prunc dobândit la bătrînețe va fi mare înaintea Domnului. Dumnezeu le-a descoperit aceasta pentru viața lor curată, pentru binefacerile lor, pentru credința lor statornică.

La șase luni după vestirea nașterii lui Ioan Botezătorul, tot așa îngerul Domnului a binevestit Prea Curatei Fecioarei Maria că va naște Fiu și va chema numele lui Iisus și Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema (Luca I, 31—32).

În Sfânta Scriptură mai sînt și alte persoane sfinte care au primit înștiințare de la Dumnezeu pentru fiii lor, ce vor deveni în viață.

Cît de fericiți ar fi părinții dacă ar auzi și ei despre pruncul lor, ca despre Sfîntul Ioan, că adică «vă va fi vouă bucurie»; și nu numai bucurie, ci și veselie, adică ceea ce face ca inima să tresalte de prea multă fericire. «Și mulți se vor bucura de nașterea lui». Adică acest prunc va deveni atît de folositor societății, că mulți se vor bucura de nașterea lui. Și în sfîrșit, pentru a încununa toate acestea: «El va fi mare».

Mare! Iată un cuvînt care exprimă tot ce poate fi mai de invidiat pe scara binelui tuturor, pe care oamenii îl iubesc foarte mult și pe care părinții întotdeauna îl doresc pentru fiii lor.

Să ai un copil care trebuie să ajungă la treapta cea mai înaltă, cîtă fericire! Ce mîndrie îndreptățită pentru oricare dintre părinți, pentru rudenii și chiar pentru concetățenii lor. Căci vrednicia și cinstea ce se acordă oamenilor mari se răsfrînge nu numai asupra familiei și rudeniilor, ci și asupra concetățenilor și a localității în care s-au născut și unde au viețuit.

Dar dacă părinții nu cunosc de mai înainte viitorul copiilor, pot face totuși foarte mult pentru aceștia, pentru că viitorul copiilor depinde în mare măsură de părinți. «Orice pom bun face roade bune» zice Mîntuitorul (Matei VII, 17). Părinții buni pot avea copii buni. Copilul prin naștere moștenește de obicei firea părinților, iar după naștere prin educație și exemplul lor, el primește caracterul sau deprinderile lor și el se va comporta în general în viață așa cum s-au comportat părinții lui între dinșii, față de el și față de ceilalți oameni.

Părinții, și în special mama, sînt cei care pun temelia pentru viitorul copiilor, iar școala și societatea clădesc în continuare pe temelia pusă de părinți. În această vreme de plămădire a caracterului psihic și moral, sufletul copilului este maleabil ca plastilina și gata în tot momentul de a primi întipărirea bunelor deprinderi ce i se dau prin exemplu și prin imitație a ceea ce fac părinții.

Pe lîngă aceste valori spirituale, educative, care stau la temelia formării copilului, un mare merit le revine părinților care învață pe copiii lor să iubească natura, lucrurile și ființele din jur, să știe să le prețuiască și să le ocrotească, pentru că noi petrecem viața în mijlocul acestora și ele ne sînt de cel mai mare ajutor. Copiii care iubesc flo-

rile și pomii, păsările și animalele folositoare și le îngrijesc au sufletul deschis și bun.

Viața a demonstrat că, ce vor deveni copiii depinde de ce face familia și societatea pentru educarea lor. Viitorul lor poate fi astfel dirijat în mare măsură ca aceștia să devină membri de nădejde, «oameni mari» pe care societatea îi așteaptă ca să-i cinstească și să le păstreze amintirea.

Patria noastră și Biserica au împreună mulți fii dintre aceștia a căror amintire este viu în conștiința noastră și care sînt cinstiți cu toată considerațiunea de noi, ca unii care au adus foloase dintre cele mai mari societății. Vlădici, preoți, eroi naționali, poeți, oameni de știință, artiști, tehnicieni, inovatori ș.a. au făcut și fac cinste neamului nostru prin opera lor înaltă închinată binelui obștesc. De aceea, aniversările care se fac în legătură cu unii dintre aceștia sînt întotdeauna manifestări și popasuri de bucurie și recunoștință obștească.

De această sărbătoare a Nașterii Sfintului Ioan Botezătorul care a adus bucurie și veselie în casa părinților lui, precum și în inimile celor care l-au primit pe Mîntuitorul Iisus Hristos pe care el l-a botezat în Iordan, se bucură întreaga Biserică și fericeste pe prunc și pe părinții lui, ca unii ce au slujit ca mijlocitori ai mîntuirii noastre, prin ceea ce au făcut pentru Mîntuitorul Iisus Hristos.

Închinîndu-ne cu evlavie Sf. Ioan Botezătorul, să rugăm pe Dumnezeu ca să ridice dintre credincioșii noștri slujitori vrednici ai Bisericii noastre, care să devină mari prin virtuțile și prin faptele lor și să fie bucuria și veselia părinților lor și a noastră a tuturor, binecuvîntînd nașterea lor. Să mulțumim lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, care poate să ne ajute și Căruia I se cuvine slavă în veci. Amin.

Arhim. IERONIM MOTOC

SFINȚENIA RUGĂCIUNII

Văzută omeneste ființa și viața noastră, scopul și rostul ei este continua înțelegere sporire și păstrare a neamului omenesc și asigurarea unui trai ridicat, îndestul și plăcut omului pe pămînt. Privită și înțeleasă creștinește, menirea ei este totodată îmbunătățirea și desăvîrșirea noastră sufletească și aceasta trebuie să tindă și să ajungă pînă la sfințirea noastră.

Cel credincios este o dublă ființă, o ființă cu două firi și vieți: trupească și sufletească, trăind în lumea aceasta și mai presus de ea prin aceea că sufletul său ține la firea și viața duhului, a spiritului, care nu este material și pămîntesc și deci se deosebește de trup care este material și pămîntesc.

Trupește, omul este și el supus unor legi și necesități trupești firești, și morții, cărora nu li se poate sustrage. Sufletește însă, el are libertatea și puțința de a cugeta, de a chibzui în sine și a alege viețuire după voia sa și face aceasta.

Dar pentru a fi vrednici de numele, de cinstea ei, de menirea sa de om, cu fire sufletească și pentru a nu greși, a nu rătăci, și a nu suferi urmările greșelilor și păcatelor sale, cel credincios trebuie să primească și să facă voia lui Dumnezeu.

De aceea, așa cum omul dorește și se străduiește să îmbunătățească într-una viața sa pămîntescă și a reușit în adevăr să se ridice în această privință pe o treaptă înaltă de trai pămîntesc și se va ridica încă mereu, tot așa — și cu atît mai mult — creștinul trebuie și poate să se ridice și sufletește tot mai sus, să îmbunătățească adică, să îndrepteze și să desăvîrșească viața ei sufletească.

Pentru aceasta nu este de ajuns agonisirea celor de trebuință vieții, ci creștinul să ia seama cu atît mai mult la starea sa sufletească, să-și asigure adică o mai bună stare sufletească; pentru a trăi viața sa în pace, liniște, cinste și mulțumire, pentru a se putea bucura de viața sa trecătoare și a asigura totodată și sufletului său condițiile fericirii lui, ale mulțumirii celei net corespunzătoare pentru care creștinul are grijă și răspundere înaintea lui Dumnezeu.

Încredințarea noastră că avem suflet de care ține ființa și viața noastră și că avem o menire deosebită de toate pe pămînt, ne îndatorează a privi și viața noastră pe lumea aceasta altfel decît pe a vietăților și făpturilor fără suflet, fără cuget și fără minte și fără voie liberă.

Ca oameni credincioși deci, luminați de Dumnezeu cu cunoștință despre El și despre noi, cu minte gînditoare, cu voie liberă, avem putința și datoria să ne ridicăm mai presus de condițiile și de scopurile trupești și pămîntești ale vieții și să ne înălțăm cu sufletul și cu viața noastră pe treapta de desăvîrșire hărăzită și cerută nouă de Dumnezeu în această lume.

În cunoștința și ideia noastră despre Dumnezeu, despre om, despre suflet și despre viață, stă fericirea noastră. Ca oameni deci, noi trebuie să trăim în chip deosebit și să îndreptăm viața noastră într-un fel de care celelalte ființe și vietăți nu sînt nici în stare, nici datoare.

Și ceea ce avem anume de făcut în acest scop și în această privință, este să îmbunătățim pînă la desăvîrșire și la sfințenie viața noastră sufletească, viața duhului ce avem și ce sîntem cu sufletul nostru.

De la Domnul Hristos cunoaștem adevărata îndreptare și desăvîrșire, sfințirea și fericirea noastră. De la El știm anume ce este sufletul, ce fire, ce preț și ce menire are; ce cinste, ce drepturi și ce datorii are omul în sufletul și pentru sufletul său, precum și ce răspundere poartă în sufletul său înaintea lui Dumnezeu.

De la Hristos știm că omul credincios poate și trebuie să se îngrijească de desăvîrșirea și de sfințirea sa. De la Hristos avem nu numai cunoștința acestui lucru ci și mijloacele lui, și acestea sînt încredințate de El Bisericii.

Lucrarea și scopul vieții creștine adevărate se cheamă mîntuire. Sfințirea vieții noastre este calea și forma trebuitoare. Acest mare scop, care este o favoare dumnezeiască acordată omului, ne pune și ne ține în continuă legătură cu Dumnezeu, ne ține în continuă gîndire și aflare înaintea lui Dumnezeu. Mijlocul și datoria noastră de a asigura aceasta este în deosebi rugăciunea — în biserică, în casa noastră sau oriunde este prilej și timp de rugăciune.

Iubiți credincioși, rugăciunea este ea însăși, în gîndirea și în viața noastră, un moment și un act sfințit: sfințit prin felul și scopul său; sfințit prin aflarea noastră anume în fața lui Dumnezeu, prin legătura ce se stabilește prin rugăciune între noi și Dumnezeu, prin cuprinsul ei, prin curățenia ce cere și ce aduce sufletului și vieții noastre.

Rugăciunea este un moment și un mijloc de sfințire a noastră; e sfânt în starea sufletească cu care ne înfățișăm lui Dumnezeu, ne apropiem de El și comunicăm cu El; e sfânt în ridicarea noastră peste cele lumești deșarte și trecătoare; e sfânt prin efectul rugăciunii asupra noastră. Făcută în condițiunile de stare sufletească potrivite ei: de credință, de smerenie, de curăție, de scop sfânt și mintuire, rugăciunea este momentul și faptul vorbirii și unirii noastre cu Dumnezeu și al îmbunătățirii noastre sufletești.

Săvârșită înaintea lui Dumnezeu și îndreptată anume spre Dumnezeu ca închinare adusă lui Dumnezeu, ca mărturisire de credință lui Dumnezeu, ca mărturisire de greșale și de păcate făcută lui Dumnezeu, ca cerere de iertare, de har și de ajutor de la Dumnezeu, ca laudă, recunoștință, mulțumire și preamărire adusă lui Dumnezeu; ca plecare și cucernicie înaintea lui Dumnezeu, colț sfânt în sufletul nostru, bucurie și dragoste, nădejde și lumină; ca îndemn și pornire la pocăință, la îndreptare și la sfințire, moment de har dumnezeiesc și de prezență dumnezeiască în sufletul și viața noastră, o rugăciune se deosebește prin scopul și înțelesul ei, prin frumusețea ei, binefacerile ei, de toate celelalte gânduri, bucurii și foloase ce putem avea din orice alt fapt sau lucru omenesc.

Se cuvine de aceea a gândi, a dori, a face și a simți rugăciunile noastre cu evlavie, cu atenție, cu respect și cu sfințenie cu care trebuie să stea și să vorbească cel credincios înaintea lui Dumnezeu: cu credință tare, cu respect desăvârșit pentru Dumnezeu, cu conștiința micimii și vinovăției noastre față de Dumnezeu, cu deplină încredere în bunătatea și puterea lui Dumnezeu, cu cugetul și cu simțul răspunderii noastre înaintea lui Dumnezeu, cu smerenie și curăție de gânduri și de dorințe.

În viața, ocupațiile și starea noastră obișnuită de toate zilele, gândurile noastre se risipesc, se tulbură, se amestecă, rătăcesc, se îndepărtează de Dumnezeu, se pierd în conștiințe deșarte și cu păcat; păcătuim cu toate simțurile noastre și cu dorințe vinovate; gândim, vorbim și trăim uitind de Dumnezeu și de mintuirea sufletului. uitând și de păcatele ce săvârșim astfel.

Lumea, locul, timpul, viața ce trăim ne cheamă, ne indeamnă la multe alte gânduri și plăceri, la cele ale trupului și ale zilei — și multe sînt deșarte în ceea ce gândim, vorbim, voim și căutăm, și aceasta aduce uitare de Dumnezeu, de sfințenie și de rugăciune.

De cite ori se surprind neatenți credincioșii, chiar în biserică, în timpul slujbei cu gândul furat de altele, uitind momentan de sfințenia locului și a ceasului de rugăciune, de prezența lui Dumnezeu, neurmărind cu toată luarea aminte actele ce se săvârșesc și cuvintele ce se rostesc de slujitor. Acesta este păcat împotriva rugăciunii chiar în timp și loc de rugăciune, păcat împotriva lui Dumnezeu însuși, căruia venim totuși să ne rugăm și care voim să ne asculte.

Rugăciunea este sfântă și sfințește; sfințește omul, sfințește locul și momentul ei. Aici în biserică îndeosebi este locul și timpul rugăciunii. Aici totul este pregătit și potrivit pentru rugăciune. Biserica este sfințită, altarul este sfânt, aici este prezent Iisus Hristos cu harul și cu învățătura Sa, prezent în Sfînta Cuminecătură, cu sfîntul Său Trup și Sînge jertfite pe cruce pentru mintuirea noastră. Aici este Sfînta Lui Evanghelie, aici este Sfînta Lui cruce, aici sînt sfintele Lui icoane, aici slujesc și se roagă cu noi și pentru noi Maica Domnului, îngerii și sfinții toți.

Aici îndeosebi vorbește Dumnezeu sufletului nostru și lucrează asupra lui; aici îndeosebi simțim fiorul religios, fiorul sfînt și incintarea sfîntă a tainei Dumnezeirii

și a credinței, aici cunoaștem, înțelegem și simțim mai bine prezența lui Dumnezeu în lume, în lumea și în viața noastră.

Pentru a ne ruga cu cuvenita evlavie și smerenie, cu dreaptă cunoștință de Dumnezeu și de starea noastră, să gândim cât mai sus și cât mai curat la sfințenie, la rugăciune și la mîntuire. Să gândim deci cât mai sus și mai curat la sfințenia desăvîrșită, la puterea cea mare și la curățenia ființei dumnezeiești cu care ne pune în contact, în legătură, rugăciunea.

Trebuie să ne gândim totodată la firea și la starea noastră omenească, cea trupească și sufletească, cea slabă și înclinată spre păcat, la ceea ce avem trebuință de la Dumnezeu și la ceea ce îi datorăm, în frunte cu viața noastră însăși, la răspunderea ce avem înaintea Lui.

Să nu uităm că față de Dumnezeu avem de fapt nu drepturi, ci datorii și că drepturile noastre vin din împlinirea datoriilor noastre și din mare mila și bunăta-tea Lui Dumnezeu. Să nu uităm că judecînd după datoriile, vinovăția, neascultarea și micimea noastră față de Dumnezeu, nu sîntem vrednici să ridicăm cuvînt de cere-re și plîngere spre El. În această privință, ceea ce se impune ființei noastre, este o adîncă și deplină prosternare, deci cădere înaintea lui Dumnezeu, cu muștrare de cuget și cu simțul neputinței și al nevredniciei noastre.

Din fericire totuși, în bunătatea și iubirea Sa de oameni, Dumnezeu ne-a învred-nicit El de dreptul și de cinstea de a I se ruga, făcîndu-ne suflet după chipul Său și înfiindu-ne ca Tată ceresc, făgăduind și trimițîndu-ne Mîntuitor pe Fiul Său, Dom-nul nostru Iisus Hristos, care S-a întrupat ca om și a pățimit chinuri, batjocură și moarte pentru mîntuirea noastră și care ne-a luminat asupra drepturilor și datoriilor noastre de fii ai lui Dumnezeu — drepturi nu din dreptul nostru, ci din bunăvoința lui Dumnezeu. El ne-a descoperit pe Dumnezeu ca Tată mult-milostiv, îndelung-răb-dător, iubitor și îndrumător, care ne învrednicește de rugăcine, de ascultare, de ier-tare, de ocrotire și de ajutorul Său.

Cu acest gînd și cu această încredințare, avem nu numai dreptul de a ne ruga lui Dumnezeu ci crește cu mult și datoria noastră însăși de a ne ruga, de a ne ruga, de a ne ruga... Cei care ar crede că sîntem prea mici și nevrednici pentru păcatele noastre, să ridicăm ochii și glasul spre Dumnezeu și să cerem ajutorul Lui, aceia gre-șesc nesocotind dreptul ce avem din bunătatea lui Dumnezeu și datoria ce avem după firea noastră de a ne ruga lui Dumnezeu.

Rugăciunea noastră trebuie să fie de aceea întii o faptă sfință de mărturisire de credință și de închinare lui Dumnezeu, de recunoaștere a sfințeniei, a desăvîrșirii, a puterii și a bunății dumnezeiești, o mărturisire de recunoștință și de mulțumire lui Dumnezeu pentru toate și pentru însuși faptul că ne învrednicește, ne îngăduie și ne așteaptă încă să ne rugăm.

În cunoștință de sfințenia, de mărirea și de desăvîrșirea lui Dumnezeu, pentru a ne învrednicii de rugăciune și de ascultare, trebuie să curățim gîndurile și dorin-țele noastre de tot ce pătează, întinează și slăbește sufletul nostru de tot ce este ne-curat, nedrept, rău, fals, de fățarnicie, de pizmă, de minciună, de dorințe greșite, de poftă ce păcat, de deșertăciune.

Dacă în fața oamenilor sîntem respectuoși și plecați; dacă respectăm demni-tatea de om a fiecărui om; dacă sîntem atenți, cuvințioși și binevoitori cu oame-nii de seama noastră sau mai mici decît noi, dacă datorăm respect și considerație tuturor oamenilor ca semenii și frați ai noștri și dragoste chiar vrăjmașilor, cu cât mai mult sîntem datori bunului Dumnezeu în credința noastră, în rugăciunile noas-

tre, în tot cuvîntul și fapta noastră, datori adică total și desăvîrșit respect, curăție de inimă și de gînd, de dorință, de cerere, smerenie, supunere și ascultare!

Le datorăm toate cu atît mai mult, cu cît se deosebește Dumnezeu de oameni în bunătatea, desăvîrșirea și sfințenia Sa și eu cît, necuprins, atotputernic și stăpîn a toate fiind, binevoiește să ne invrednicească și să ne primească a ne ruga și a ne asculta pe noi neascultătorii, nevrednicii și păcătoșii Lui fii și credincioși.

Cît de ușor deschide și ajunge la bunul Dumnezeu orice credincios și slujitor care vrea să se roage, care vrea să-și mărturisească credința și destăinuiească păsul, care vrea să ceară ajutor, mîngiere, lumină sau să mulțumească lui Dumnezeu, să-L laude și să-L preamărească. Cîtă înlesnire și ușurință este din bunătatea lui Dumnezeu, care te așteaptă oricînd, te primește, și te ascultă în orice zi, în orice ceas, în orice clipă de zi sau de noapte, de nevoie, de necaz și de durere sau de bucurie și de mulțumire!

Iubiți credincioși, să folosim bunăvoînța dumnezeiască și credința ce ne este dată de a ne ruga. Să folosim tot prilejul și chipul de rugăciune, să nu uităm, să nu pregetăm, să nu întîrziem a ne ruga. Dumnezeu nu se lasă mult căutat și așteptat. El răspunde îndată chemării noastre. Dumnezeu nu se supără de rugăciunile curate, drepte și smerite. Dumnezeu nu alungă pe nimeni de la sine și de la rugăciune. Dumnezeu nu se ascunde, nu se odihnește, nu lipsește de la rugăciune. Dumnezeu primește oricînd, primește într-una, nu obosește, nu se îngreunează, nu pregetă și nu avem noi credincioșii atîta grijă de a ne ruga, cîtă răbdare, bunătate, dorință, și bucurie are Dumnezeu de a ne asculta totdeauna.

Mai mult decît atît: Dumnezeu ne cheamă, ne așteaptă și ne primește, ne învață. Nu caută la haina noastră, la rangul nostru, la însemnătatea noastră. Caută la inima noastră, la evlavia noastră, la rîvna noastră, la curăția noastră, la smerenia noastră, la necazurile noastre, la nevoile noastre, la toate cererile și dorințele noastre cele fără de păcat.

S-a rugat un fariseu care cunoștea legea și se lăuda că o împlinește întru totul. S-a rugat și un vameș păcătos care a cerut smerit iertare. Cel dintîi s-a întors mai păcătos, la casa sa, cel de al doilea s-a întors mai îndreptat.

Rugăciunea curată sfințește omul, sfințește casa, sfințește însăși acest Locaș sfințit, sfințește sufletul și viața noastră.

Rugăciunea este sfînta noastră datorie și bucurie de creștini.

Să o prețuim și iubim nu după slăbiciunile și păcatele noastre, ci după sfințenia, harul, ajutorul și bucuria ei; nu după puținătatea noastră omenească, ci după mărirea și pentru preamărirea lui Dumnezeu; nu după neputința noastră, ci după atotputernicia, mila, bunătatea și dragostea cea către noi a Tatălui, a Fiului și a Sfîntului Duh. Amin.

Prof. TEODOR POPESCU

O COORDONATĂ A DESĂVÎRȘIRII SPIRITUALE CREȘTINE: «URMAREA LUI HRISTOS», DE TOMA DE KEMPIS

La sfîrșitul secolului al XIV-lea, scolastica ajunge în declin. În această epocă, în Apus asistăm la o reacție puternică față de construcția speculativă, acționîndu-se pentru o «adîncire a vieții duhovnicești». Această reacție este inițiată de o mare mișcare cunoscută sub numele de «Evlavia modernă».

Scriitorii cei mai de seamă, pe care i-a dat mișcarea Evlaviei moderne sînt Gerard, Heinrich Mande, dar figura cea mai reprezentativă și proeminentă a noii școli practice de Evlavie modernă este *Toma de Kempis*. Din acest mediu, care întreprinde o reformă epocală, apare cartea, care în toată creștinătatea avea să fie una din cele mai răspîndite după Sfînta Scriptură, și care a avut o influență hotărîtoare asupra vieții religioase a creștinilor de pretutindeni: «De imitatione Christi», cunoscută în românește sub titlul «Urmarea lui Hristos».

Ea este un splendid mesaj al trăirii vieții religioase, adevărate, prezentîndu-ne patetic și impresionant contururi de lumină duhovnicească. Carte de zidire sufletească prin excelență, chiar din primul capitol ne indică linia de direcție: «Ce folosește adîncirea în cugetarea pentru Treime, dacă n-ai duhul smereniei și nu ești plăcut pentru aceasta Sfintei Treimi. Nu teoretizarea Scripturii fac pe credincios sfînt și drept, ci viața curată și plăcută lui Dumnezeu. Ce folos că vei ști toată Biblia, dacă n-ai dragoste și cucernicie?», cum accentuează și Sfîntul Apostol Pavel în epistola I către Corinteni: «De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință și de aș avea altă credință încît să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sînt» (XIII, 1—2).

Produs al dragostei creștine, «Urmarea lui Hristos» apare ca o cristalizare a spiritului ce s-a inaugurat de mișcarea «Evlaviei timpului», fiind cu drept cuvînt o capodoperă a genului religios despre care cineva afirma că este «cea mai frumoasă carte ieșită din mina omului, fiindcă Evanghelia este scrisă sub inspirația Sfîntului Duh».

Dacă am asemăna Sfînta Scriptură cu o catedrală magnifică, apoi această carte, «Urmarea lui Hristos» ar fi tinda ei, avînd darul de a mîngia și a aduce la credință sufletele, după peregrinări în îndoieli și incertitudini.

Intocmai ca și genialul autor al cărților ce poartă numele Sf. Dionisie Areopagitul, din care își trage substanța întreaga simțire creștină, tot așa și această carte rămîne învăluită în mister, necunoscîndu-se lămurit cine a alcătuit-o. Unii cred că este de origine italiană, atribuind-o benedictinului Ioan Gerson, din secolul al XIII-lea, alții susțin că autorul ei este Ioan Gerson, cancelarul Universității din Paris. Majoritatea cercetătorilor o atribuie lui Toma de Kempis.

Născut în anul 1380 în Olanda, în satul Kemp, aproape de orașul Utrecht, la vîrsta de 13 ani vine la Deventer pentru a-și face educația. Intră apoi în minăstirea augustiniană Sfînta Agnes. Aci este hirotonit preot, iar mai tîrziu ajunge stareț. Se instalează aci într-o chilie austeră, supunîndu-se riguros regimului de sărăcie și umilință, o adevărată delectare spirituală procurîndu-i orele de meditație.

Din nenumăratele lui opere literare și teologice, cea mai de seamă este «Urmarea lui Hristos», tipărită în anul 1470 în orașul Augsburg. Din secolul al XVI-lea pînă astăzi, această prețioasă carte a apărut în numeroase ediții și în diverse limbi. Există și numeroase traduceri românești. Prima apare în anul 1812, la Blaj, fiind tradusă de Samuil Micu Klein, iar în anul 1893 s-a tipărit la Gherla. La București apare în 1845, fiind tradusă de Gh. Munteanu, dedicată Mitropolitului Neofit al Ungro-Vlahiei. În anul 1901 apare ediția tipărită cu aprobarea Sfîntului Sinod, tradusă de Iosif, Mitropolitul Primat, cu adausul «Reflexiuni», la finea fiecărui capitol. În 1927 apare în editura Mînăstirii Neamțu. O nouă versiune apare în anul 1940 sub semnătura lui Al. Lascarov Moldovanu, cuprinzînd și meditațiile lui J. Lamenais.

Concepută în linii simple și mărețe, în fiecare pagină și în fiecare capitol vibrează puternic, una și aceeași idee: «trăirea lui Hristos», răscolind sufletele pînă

în cele mai tainice profunzimi. «Iisus Hristos este idealul căruia își închină autorul întreaga sa viață. În iubirea de Dumnezeu vede el suprema noastră țintă, beatitudinea desăvârșită». Cartea nu se adresează rațiunii, ci sufletului, pentru a-l determina să-L cunoască, să-L iubească și să-L urmeze pe Hristos Domnul.

Autorul s-a dovedit un om aprins de flăcările iubirii față de Dumnezeu și a dragostei față de oameni, care a adăncit, nu litera, ci spiritul Evangheliei, desăvârșit în filozofia teologică a vremii, un teolog care a frământat în sufletul său luminile credinței și speranțele mântuirii. De aceea, Scriptură, doctrină și experiență duhovnicească, în chip atât de minunat, se contopesc în personalitatea lui de grandioase proporții, a cărei expresie genială e această carte. În ea, credinciosul creștin, din orice epocă, poate găsi prețioase îndemnuri duhovnicești, elemente de seamă, puncte cardinale pentru zidirea templului spiritual în ființa sa.

Tema fundamentală a lucrării o indică titlul ei : mântuirea fiecărui credincios nu e cu puțință decât prin identificarea vieții lui cu viața Mântuitorului. Căci Hristos Mântuitorul rămâne pentru cei credincioși modelul ideal de supremă frumusețe morală, după care trebuie să desăvârșim portretul vieții noastre spirituale. Condițiile preliminare sînt : lepădarea de păcat și lepădarea de sine.

Ideile dominante ce se desprind din această carte sînt : pacea lăuntrică, liniștea, mulțumirea sufletească care se obțin printr-o luptă continuă împotriva patimilor ; iar dintre patimi, trufia este cea mai gravă și ucigătoare de suflet. Numai în unul Dumnezeu să căutăm adevărata mîngiere.

Lucrarea cuprinde patru cărți distincte :

Cartea I cuprinde sfaturi folositoare vieții duhovnicești.

Cartea a II-a ne dă îndrumări pentru propășirea în viața lăuntrică.

Cartea a III-a tratează despre viața lăuntrică.

Iar Cartea ultimă, a IV-a, vorbește despre Sfînta Taină a Împărtășaniei.

Cartea I, a «Imitației», deschide prin «smerenie» calea către Mîntuitorul. Precum păsările în zborul lor spre înălțimi, părăsesc pămîntul și se urcă treptat spre înaltul cerului albastru, la fel și credinciosul pentru a se putea împărtăși de bucuriile cerești, trebuie să se elibereze din mrejele pasiunilor omenești, să trăiască o adevărată viață în Hristos, înălțîndu-se spre piscurile vieții duhovnicești. Cea dintîi virtute, cu care trebuie să ne împodobim sufletul, pentru a cucerii împărăția cerurilor, este smerenia, prin care lepădînd din noi orice duh de mîndrie, recunoaștem nimicnicia și păcătoșenia vieții noastre și implicit necesitatea ajutorului dîvin în zbuciumul nostru cotidian.

În concordanță cu Sfînta Evanghelie, autorul lucrării ne învață, că numai în unul Dumnezeu se cuvine să căutăm adevărata mîngiere, Hristos Mîntuitorul fiind bucuria inimii și certitudinea mîntuirii noastre. «A fi cu Hristos este rai desfătător» — ne accentuează «Imitația». Iar în continuare ne învață : «Să trăim pe pămînt ca un pelerin, păstrîndu-ne inima curată și ridicînd-o la înălțimi, către Dumnezeu, pentru că aici nu avem cetate stătătoare. Să înălțăm acolo rugăciunile cu suspine și cu lacrimi, căci acolo este Părintele luminilor, de unde ne vine toată dărea cea bună și tot darul desăvârșit, pentru ca după moarte, sufletul nostru să se invrednicească a trece în împărăția slavei lui Dumnezeu».

Cartea a II-a ne vorbește despre «propășirea în viața lăuntrică».

A realiza viața duhovnicească sau a dăltui în noi pe credinciosul lăuntric, înseamnă a coborî împărăția lui Dumnezeu în suflet, a înalța ființa noastră după asemnarea Mîntuitorului. Două condiții esențiale cere autorul, credinciosului pornit pe

un asemenea drum, al restaurării omului lăuntric: «simplitatea și curăția». Sînt cele două aripi, prin care credinciosul se înalță spre culmile desăvîrșirii spirituale. Aceste două condiții se întemeiază pe cele două fericiri evanghelice: una cea 'făgăduită celor săraci cu duhul, aceasta semnificînd purificarea spiritului de tot ce e imagine venită din lumea din afară. Alta, cea făgăduită celor curați cu inima, adică deșertată de patimi. «Inima curată — zice autorul lucrării — străbate cerul și iadul... Precum fierul pus în foc, pierde rugina, așa și credinciosul cel ce slujește lui Dumnezeu se dezbracă de partea trupească a ființei sale și se îmbracă în alt om nou. Simplitatea caută pe Dumnezeu, curăția îl află și îl gustă».

Cartea a II-a mai conturează profilul spiritual «al creștinului pașnic», care este sfătuit să renunțe la critica față de semenii săi. În fața femeii adultere, Mîntuitorul a afirmat: «Cine se simte nevinovat, să ridice piatra și să lovească». Aceeși sublimă idee o exprimă și lucrarea «Urmarea lui Hristos». «Cine s-ar judeca pe sine fără părtinire, ar cunoaște, că n-are nici un drept a osîndi pe altul cu asprime. Creștinul adevărat se aseamănă cu Sfîntul Apostol Pavel, cel dintîi dintre păcătoși».

În sfîrșit, cartea aceasta a doua a lucrării, este o îndrumare la suportarea cu bărbăție creștinească a necazurilor, în zbuciumul nostru cotidian. Îndeosebi ultimul capitol, al XII-lea, intitulat: «Sfînta Cruce, cale împărătească către cer», cuprinde un îndemn patetic de purtare a crucii.

Drumul înălțării și al desăvîrșirii trece în creștinism prin focul purificator al suferinții, cel mai puternic mijloc de sanctificare, de apropiere de Dumnezeu și transfigurare spirituală. Crucea este un simbol al suferinții, al purificării prin apele cristaline ale lacrimilor. Toți sfinții, asceții și Părinții bisericești, au privit în suferință un instrument de mîntuire, de apropiere de Dumnezeu, o coordonată a desăvîrșirii morale.

Ceea ce s-a numit în creștinism suferință purificatoare, este o leamă, un gînd profund familiar acestei lucrări «Urmarea lui Hristos», el pornind din substanța Sfîntei Evanghelii.

În suportarea cu bărbăție creștinească a suferințelor și durerilor, în zbuciumul necazurilor, — zice Imitata — dovedim că Însuși Hristos trăiește în noi și că El ne-a transformat radical viața și gîndirea.

Deși în ansamblul idealurilor noastre, suferința apare ca o dezarmonie, totuși ea constituie un factor esențial în echilibrul vieții.

Maeștrii geniali introduc adesea în simfoniile lor cite o notă discordantă pe care auditorul nu o depreciază, ci așteaptă finalul magnific, cînd orice disonanță dispare, iar opera sfîrșește în acorduri desăvîrșite. Astfel trece și sufletul nostru peste toate dezarmoniile, pînă în veșnicie, cînd orice disonanță a vieții pămîntești, răsună ca un imn de slavă în fața tronului divin.

Ce înseamnă Crucea? Autorul acestei lucrări răspunde: «Crucea este simbolul necazurilor, a suferințelor. În cruce este mîntuirea, în cruce viața, în cruce ocrotirea împotriva vrăjmașului, în cruce izvorul desfătărilor cerești, în cruce tăria sufletului, bucuria duhului, plinirea virtuții, săvîrșirea sfințeniei. Nu este mîntuire pentru suflet, nici nădejdea vieții de veci, fără numai în cruce... Hristos a murit pe cruce pentru tine, ca și tu să porți crucea și să rîvnеști a muri pe cruce. În pătîmirea necazurilor și răstîgnirea poftelor zace mîntuirea... O singură lacrimă vărsată la picioarele lui Iisus, e mai dulce de o mie de ori, decît toate plăcerile acestei vieți trecătoare».

Cartea a III-a intitulată «Viața lăuntrică» este o frescă vie, zugrăvindu-ne întreaga gamă de frământări ale unui suflet însetat de Domnul. Accentuează din nou sfaturile, îndemnul și lămuririle pentru a spori în viața lăuntrică. În continuare, se desprinde din slova ei o patetică mărturisire a vieții lăuntrice însăși.

Viața lăuntrică constă din regăsirea sufletului în Dumnezeu, regăsire în cunoaștere și dragoste. Se redă aci un dialog liric și captivant între cele două glasuri din adinc: al sufletului creștin și al lui Dumnezeu. Sufletul creștin se găsește aci pe o treaptă înaltă de desăvârșire spirituală, întrebând, frământându-se și preamărind pe Dumnezeu.

Cartea a III-a a lucrării se poate spune că este, cu drept cuvânt, un elogiu al dragostei față de Dumnezeu. Căci credinciosul adevărat trebuie să facă din inima sa un altar aprins de flăcările iubirii de Dumnezeu.

Această carte abundă în rugăciuni, cu care se încheie aproape fiecare dialog dintre glasul divin și glasul sufletului creștin, suflet care suspină neîncetat după patria cerească, nostalgia paradisiului.

Iată câteva fragmente din rugăciunea cap. XXXIV: «O lumină, ridicată peste toată lumina zidită, trimite raza Ta din înălțime, ca să pătrundă ca un fulger cele mai dinlăuntru ale inimii mele! Curățește, luminează, înviază sufletul meu și toate puterile lui, ca fiind cuprins de bucurie să trăiesc în Tine. O, când va veni acel ceas fericit, ca să văd fața Ta și să-mi fii tot întru toate. Până atunci nu voi avea fericire desăvârșită». Este aceeași idee tratată de Fericitul Augustin în Confesiunile sale: «Ne-ai făcut pentru Tine Doamne și neliniștit este sufletul nostru până nu se va odihni întru Tine».

Finalul lucrării, Cartea a IV-a, este o strălucită sinteză dogmatică despre Sfânta «Împărtășanie».

După mărturisirea păcatelor în Taina Sfintei Mărturisiri, după ce ne-am împăcat cu Dumnezeu prin apele cristaline ale lacrimilor, Biserica ne oferă piscul cel mai înalt al vieții duhovnicești, cina Sfintei Cuminecături, Sfânta Împărtășanie. Dacă în celelalte Taine ni se revarsă darurile Duhului Sfânt, în Taina Sfintei Împărtășanii primim pe Însuși vistiernicul acestor daruri, comoara întru care încapă toată bogăția darurilor. Ne unim în chip tainic cu dumnezeirea, cu Trupul și Singele Mîntuitorului Hristos, sub chipul pîinii și al vinului.

Întocmai ca și misterele insondabile ale divinității, noi nu putem percepe cu mintea noastră mărginită adîncimea acestei Taine: prefacerea pîinii și vinului în Trupul și Singele Mîntuitorului. Dar sîntem încredințați că așa este: «Cred Doamne și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu». Oare nu vedem roua dimineții, un picur de apă pe o frunză? Dar cînd îl atinge raza de lumină a soarelui, strălucește ca aurul, se preface instantaneu în diamant strălucitor. Așa se preface bucățița de pîine și picătura de vin, prin raza Duhului Sfânt ce se pogoară cu putere peste elementele euharistice. Cine crede fără îndoială că Iisus Hristos Domnul s-a născut din Fecioara Maria, că a umblat pe mare întocmai ca pe uscat, că a redat vedere orbilor, că a săvîrșit atîtea alte minuni — tot atîtea splendide confirmări ale dumnezeirii Sale — acela nu se poate îndoii de sublimitatea și grandoarea cuvintelor rostite de Iisus: «Luați, mîncăți, acesta este Trupul Meu...» și «Beți dintru acesta toți, acesta este Singele Meu al Legii celei Noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor». Și apoi: «Cel ce mănîncă Trupul

Meu și bea Singele Meu, are viață veșnică și Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi».

Sfânta împărtășanie, este după expresia lucrării : «ospățul cel sfânt, hrana nemuririi, unde Iisus Hristos se dă nouă, unde Cuvîntul lui Dumnezeu se face El însuși hrană neînțeleasă».

În concordanță cu dogma Bisericii despre această Sfântă Taină, cartea a IV-a reliefează efectele Sfintei Taine a Împărtășaniei, spunînd : «Sfîntul Apostol Ioan răpit cu duhul în Ierusalimul cel ceresc văzu în mijlocul tronului lui Dumnezeu un Miel junghiat și în jurul lui 7 duhuri pe care Dumnezeu le trimite peste tot pămîntul... și mii de îngeri înălțau glasul lor și ziceau : Vrednic e Mielul ce s-a junghiat, ca să ia puterea și bogăția și înțelepciunea... Iată acum o altă priveliște : Același Miel care primește pe tronul Său cel veșnic închinarea îngerilor și a sfinților, vine la noi plin de blîndețe. Și sub chipul pîinii, El se dă creaturilor Sale, spre a sfinți sufletul nostru, spre a-l nutri și însuși trupul nostru se unește cu Trupul Său, singele nostru cu Singele Său, întrupîndu-se, dacă putem zice aceasta, din nou în fiecare din noi și săvîrșind acolo, într-un chip neînțeles jertfa cea mare a Crucii».

De aceea, autorul lucrării «Urmarea lui Hristos» ne îndeamnă să ne împărtășim cu Trupul dumnezeiescului Iisus, să ne apropiem de sfîntul potir euharistic, cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste, cu credința că această unire tainică cu Hristos Domnul este izvor de viață nouă. «Să alergăm cu negrăită bucurie la izvorul darului și milei dumnezeiești, la izvorul bunătății și a toată curăția, ca să ne tîmăduim de păcate și de patimi».

Omul fiind creat de Dumnezeu să trăiască în căldura și lumina iubirii divine, ascultînd încîntat, satisfăcut și fericit simfonia veșniciei, să stea în permanentă comuniune tainică cu Hristos Mîntuitorul, certitudinea mîntuirii noastre.

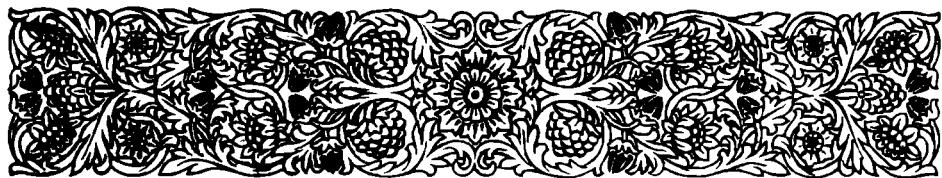
Biserica fiind instituția divină, factorul dinamic al Cerului, care convertește pămîntul să devină împărăție a lui Dumnezeu, iar preotul — alesul Domnului și purtătorul unui mesaj ceresc — dovedindu-se un explorator destoinic printre peisagiile minunate ale inimii, printre fiordurile ei, — să poposim cît mai des lingă Domnul, la altarul mîntuirii veșnice, spre a respira aci ozonul seninătății duhovnicești și a ne adăpa din izvorul veșnic cristalin al doctrinei creștine.

Să citim mereu Cartea Sfîntă, depozitara cuvîntului dumnezeiesc absolut, revelat și etern, precum și cărțile de zidire sufletească, între care loc de frunte ocupă «Urmarea lui Hristos» — capodoperă prin excelență a evlaviei creștine.

Citînd-o vom reuși să dăluim din ființa noastră pe adevăratul creștin, în plinitudinea lui, pe omul iubirii, adevărului și al dreptății, omul muncii conștiințioase, omul păcii, care trăiește în armonie și bună înțelegere cu semenul său, indiferent că este de același neam sau credință religioasă cu noi, fie că-l întîlnim în pustietatea ținuturilor ecuatoriale sau în imensitatea ghețurilor polare.

Credincioșii găesc în slova acestei cărți — coordonată a desăvîrșirii spirituale creștine, prețioase învățături și îndemnuri duhovnicești, pentru o trăire adevărată creștină, sub flamura de azur a cerului, prin veacuri adresîndu-se fiecăruia din noi, sublimul mesaj divin : «Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi».

Pr. Dr. VICTOR VLĂDUCEANU

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

(mai—iunie)

Făurirea unei noi ordini economice și politice internaționale — necesitate primordială pentru cauza păcii și colaborării între națiuni

Între 5—30 mai a.c. la Nairobi — capitala Kenyei — s-au desfășurat lucrările celei de-a IV-a Conferințe a Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (U.N.C.T.A.D.), la care au participat peste 5000 de delegați din 153 de state, printre care și R. S. România. Delegația română a fost condusă de Nicolae M. Nicolae, ministru secretar de stat la Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale.

Dezbaterile Conferinței au analizat problemele cu care este confruntată omenirea pe plan economic, cum ar fi: subdezvoltarea, adîncirea decalajelor dintre țările bogate și sărace, frînarea colaborării economice interstatale prin obstacole și bariere artificiale etc., precum și o serie de modalități privind rezolvarea acestor probleme prin măsuri concrete și acțiuni practice, reclamate imperios de însăși necesitatea asigurării progresului economic al tuturor popoarelor, a dezvoltării echilibrate și armonioase a economiei mondiale, a realizărilor păcii, securității și colaborării în întreaga lume.

În numele D-lui Nicolae Ceaușescu, președintele R. S. România, participanților la Conferință a fost înmînat un mesaj, în care se subliniază printre altele înalta îndatorire a tuturor statelor și popoarelor lumii de a-și uni eforturile și a colabora activ, pentru a asigura soluționarea constructivă a tuturor problemelor de care depinde progresul, prietenia și pacea omenirii contemporane.

«Dorim ca prin eforturile conjugate ale tuturor statelor — se afirmă în mesaj — lucrările Conferinței să se încheie cu rezultate cît mai concrete care să se răsfrîngă pozitiv asupra dezvoltării și bunăstării fiecărei națiuni. În ce o privește, România este animată de dorința de a colabora activ cu celelalte țări în curs de dezvoltare, membre ale grupului celor 77, cu toate statele, pentru rezolvarea în folosul general

a problemelor aflate pe agenda conferinței U.N.C.T.A.D., pentru edificarea unei noi ordini economice și politice internaționale care să asigure dezvoltarea — independentă a fiecărei națiuni pe calea progresului, bunăstării și fericirii.

În acest spirit, Mesajul exprimă, în mod strălucit și convingător, dezideratul României Socialiste de a participa, alături de celelalte state ale lumii, în condiții de deplină egalitate și reciprocitate, la cooperarea economică și tehnico-științifică cu toate popoarele de pe glob, aducându-și întreaga contribuție în aceste direcții, pentru ridicarea nivelului de viață a tuturor oamenilor, pentru rezolvarea problemelor economice majore ale lumii contemporane în care sînt interesate toate statele și în special țările în curs de dezvoltare, pe baza echității și justiției, pentru întărirea păcii și a progresului social în lume.

Relațiile culturale, mijloace de apropiere, cunoaștere și colaborare între oameni și popoare

În ziua de 14 mai a.c. la Biblioteca română din New York a avut loc o conferință cu tema: «Viața spirituală a naționalităților conlocuitoare din România». Tema a fost tratată de prof. dr. Virgil Cîndea în fața unui numeros public format din profesori și studenți de la universitățile newyorkeze, specialiști în studii românești, reprezentanți ai cultelor și membri ai coloniei americanilor de origine română.

Conferința, organizată în cadrul programelor Bibliotecii dedicate cunoașterii peste hotare a realităților contemporane din țara noastră, a subliniat afirmarea pregnantă a unei reale egalități-economice, sociale, culturale — între toți oamenii muncii, indiferent de naționalitate, din R. S. România, care, se străduiesc să-și aducă contribuția la progresul și bunăstarea lor, la întărirea relațiilor de pace și prietenie cu toți oamenii.

*

În cadrul relațiilor culturale dintre poporul român și celelalte popoare, duminică 16 mai a.c., la Palatul Științei și Culturii din Varșovia a avut loc deschiderea celui de-al 21-lea târg internațional al cărții, la care, printre cele 30 de țări participante prezentînd peste 120.000 de volume, țara noastră a prezentat 650 de titluri de carte — rod al activității a 20 de edituri — precum și peste 150 de titluri de presă și publicații.

Pavilionul românesc s-a bucurat de un deosebit succes, el fiind vizitat de reprezentanți ai guvernului și ai instituțiilor centrale culturale poloneze.

*

În localitatea austriacă Ried — 19 mai a.c. — a avut loc o seară românească, sub auspiciile comunităților șvabilor din zona Ried. Au participat membri ai organizațiilor șvabilor și șașilor originari din România care s-au stabilit în Austria.

Cu această ocazie, prof. dr. Nikolau Engelmann, vicepreședintele organizației șvabilor bănățeni stabiliți în Austria, a ținut o expunere în care s-a referit pe larg, la viața naționalităților conlocuitoare din țara noastră, subliniind justetea modului de soluționare a problemei naționale din R. S. România.

La această seară românească au participat și personalități ale vieții culturale din orașul respectiv.

În încheierea acestei neuitate seri, organizatorii au prezentat filmele «Șapte zile printre sașii și șvabii din România», «Momente istorice din România», și «Mănăstirile din nordul Moldovei».

*

Între 27—29 mai la Triest a avut loc Seminarul rectorilor universităților din țările semnatare ale Actului final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa.

Țara noastră a fost reprezentată la acest seminar de prof. Paul Miclău, decanul Facultății de limbi romanice a Universității din București. După trei zile de dezbateri, participanții la acest seminar, rectori sau reprezentanți ai 49 de universități din Europa, S.U.A., și Canada, au analizat și precizat diferite aspecte ale colaborării pe multiple planuri dintre instituțiile de învățămînt superior de pe continentul nostru în spiritul Actului final al Conferinței de la Helsinki. Relevînd importanța în continuare a lărgirii și dezvoltării acestei colaborări, participanții la seminar au hotărît organizarea unor noi sesiuni în care să se stabilească oamenii și teme concrete de colaborare care să servească idealurilor de bunăînțelegere, cunoaștere reciprocă, prietenie, frăție și pace dintre oameni. Prima sesiune s-a stabilit să aibă loc în luna octombrie a acestui an la Atena, iar următoarea în primăvara anului următor, la Varșovia.

Interzicerea unor categorii de arme convenționale absolut necesare pentru pace și dezarmare

Spre sfîrșitul lunii mai la Geneva a avut loc Conferința diplomatică pentru reafirmarea și dezvoltarea dreptului unitar, care a luat în discuție problema interzicerii unor categorii de arme convenționale. Lucrările Conferinței au fost repartizate pe comisii.

Intervenind în dezbaterile comisiei a IV-a în legătură cu aceeași temă, reprezentantul român Vasile Crețu a arătat că eforturile conferinței pentru realizarea unor acorduri de interzicere a anumitor categorii de arme convenționale să fie încadrate într-o acțiune de ansamblu, în strînsă coordonare cu eforturile mai largi ale întregii comunități internaționale pentru dezarmare, și în primul rînd, de dezarmare nucleară.

Adoptarea unei asemenea concepții, a arătat reprezentantul țării noastre, ar duce la depășirea multora dintre dificultățile pe care le întâmpină conferința în examinarea acestei teme și ar da garanția adopției unor acorduri viabile, corespunzătoare atît exigenței întăririi păcii

și securității internaționale, cit și obiectivelor fundamentale ale dreptului umanitar.

Printre altele, reprezentantul român, referindu-se la diferite propuneri prezentate la conferință cu privire la interzicerea și limitarea utilizării armelor incendiare, inclusiv napalmul — a cerut conferinței să se înceapă negocierea concretă a acestor propuneri. Este absolut necesar — a spus delegatul român — ca în aceste negocieri să se pornească de la suspectarea strictă a principiului potrivit căruia interesele și punctele de vedere ale tuturor statelor trebuie să fie examinate și respectate în condițiile de deplină egalitate, numai așa se poate ajunge la un acord acceptabil întregii comunități internaționale, corespunzător spiritului dreptului umanitar, pentru pacea și bunăstarea popoarelor.

Problema dezarmării — cerință a vieții internaționale

În luna iunie (15—30) la New York s-au desfășurat lucrările Comitetului special pentru examinarea rolului O.N.U. în domeniul dezarmării. În cadrul dezbaterilor lucrărilor au fost analizate punctele de vedere și propunerile exprimate de 39 de guverne, printre care și al României, ca răspuns la solicitarea Adunării Generale a O.N.U., precum și un raport al secretarului general, conținând aprecierile și propunerile acestuia cu privire la căile și mijloacele de întărire a rolului O.N.U. în domeniul dezarmării.

Aceste documente, ca și dezbaterile din comitet, reflectă îngrijorarea statelor față de proporțiile uriașe atinse de cursa înarmărilor, în timp ce negocierile stagnează. Propunerile celor 39 de guverne vizează, în acest sens, printre altele, întărirea rolului O.N.U. în dezarmare, îmbunătățirea procedurilor de lucru ale Adunării Generale, revitalizarea Comisiei dezarmării, democratizarea negocierilor de dezarmare etc.

Cu această ocazie, reprezentantul român în acest comitet, Ovidiu Ionescu, a reafirmat poziția fermă a țării noastre în favoarea unor măsuri radicale cu dezarmare, și în primul rând, cu dezarmare nucleară. Evidențiind contrastul existent în cursa înarmărilor și lipsa de rezultate tangibile în cadrul negocierilor de dezarmare, reprezentantul român a arătat necesitatea unor negocieri reale și eficiente în problema dezarmării, purtate în forme democratice de organizare, care să corespundă acestei sarcini de primă importanță.

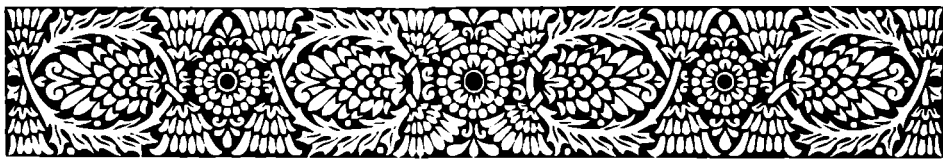
«România, — a arătat vorbitorul — consideră că trebuie să se țină seama în activitatea comitetului, de propunerile făcute în cursul anilor de diferite state în domeniul dezarmării; propuneri care pot furniza o imagine destul de precisă asupra structurilor necesare pentru dezbaterile lor, pentru negocierea lor și pentru găsirea soluțiilor acestora. Adunarea Generală a O.N.U. și Comisia dezarmării se situează în această privință pe primul plan, nu atât prin ceea ce au fost pînă în prezent, ci mai ales prin ceea ce trebuie și pot să reprezinte în cadrul negocierilor viitoare asupra dezarmărilor, în primul rând în elaborarea unui plan de dezarmare generală și completă sub un control internațional strict și eficient.

În acest context reprezentantul român a arătat că guvernul României consideră utilă convocarea unei sesiuni extraordinare a Adunării Generale a O.N.U. în vederea examinării multilaterale a stadiului curselor înarmărilor și a negocierilor de dezarmare și a subliniat necesitatea democratizării și reorganizării conferinței comitetului pentru dezarmare de la Geneva, în vederea instaurării unei păci sigure în lume, menite să asigure cooperarea și bunăstarea tuturor popoarelor, pentru progres material și spiritual.

Dezbaterile din Comitetul special pentru examinarea rolului O.N.U. în dezarmare demonstrează că, deși se mai întâmpină obstacole din partea unor elemente conservatoare, deși uneori nu toate țările înțeleg să fie active în promovarea unor inițiative îndrăznețe, ideea creșterii rolului O.N.U. din domeniul dezarmării câștigă teren.

Așa cum se constată, O.N.U. ca organizație mondială, este din ce în ce mai mult privită ca locul cel mai potrivit pentru inițierea și negocierea unor măsuri concrete de dezarmare. În această privință debaterile de la O.N.U., sînt astăzi, din ce în ce mai mult pătrunse de convingerea că creșterea voinței popoarelor și a conștiinței lor dovedește că este în puterea lor ca, unite, să realizeze dezarmarea, să impună excluderea războiului din viața omenirii și să asigure pacea pe planeta noastră.

Diac. GH. BOGDAPROSTE

ȘTIRI ECUMENICE

La invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Biserica noastră a fost vizitată de Dr. Heinz Ioakim Held, președintele Serviciului relațiilor bisericești externe al Bisericii Evanghelice Luterane din R. F. Germania. Însoțit de P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, de Pr. D. Soare, Consilier patriarhal și Diac. Ioniță Viorel, interpret, oaspetele a vizitat și Institutul nostru teologic. Aici, în sala profesorilor, Pr. Prof. M. Chialda, rector, salutând oaspetele, i-a expus modul de organizare și funcționare a Institutului, prezentându-i și corpul profesoral. Mulțumind, Dr. Held, a împărtășit prezenților câteva impresii de la Adunarea Generală a Consiliului ecumenic al Bisericilor, ținută la Nairobi — Kenia. În rezumat, trei probleme, după Dr. Held, au constituit preocupările de la Nairobi: spiritualitatea, drepturile umane și comunicarea. Prin comunicare, precizează oaspetele, nu trebuie înțeles un simplu schimb de hîrtii, ci participarea reală la viața și preocupările celorlalți oameni. Consiliul Ecumenic al Bisericilor, la rîndul său, trebuie să fie un mod de comunicare între Biserici. Adunarea de la Nairobi a fost «mai ortodoxă» — spune Dr. Held — decît celelalte adunări. Aici contribuția teologiei ortodoxe a fost substanțială, imprimînd discuțiilor un caracter mai teologic decît altă dată. Mai «ortodoxă» a fost Adunarea de la Nairobi și prin faptul că s-au săvîrșit mai multe servicii divine ortodoxe spre mărirea lui Dumnezeu.

În ce privește drepturile omului, trebuie considerate nu numai drepturile individuale, ci și cele colective ale oamenilor, în plus și drepturile mediului înconjurător, față de care trebuie avut mai mult respect, fiind opera lui Dumnezeu. Spiritualitatea trebuie să fie mereu activă și actuală. Păr. prorector D. Popescu, care a fost la Nairobi, a arătat că acolo, spre deosebire de alte adunări generale ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, s-a păstrat un echilibru între problemele de doctrină și cele sociale. A mai adăugat că s-a observat tendința Mișcării ecumenice spre înfăptuirea de forme vizibile ale comunității creștine. E vorba de «problema conciliară», ce poate fi privită ca un progres real înregistrat la Nairobi. Prof. N. Chițescu, a spus, în legătură cu drepturile omului, problema drepturilor ecleziastice ale femeii, mult discutată în Bisericile apusene. Bisericile Ortodoxe dau multe posibilități femeilor să lucreze în biserici. Vaticanul a dat răspuns negativ hirotoniei femeilor. Biserica noastră — a spus vorbitorul — voiește să dea o rezolvare teologică acestei probleme. Păr. prof. I. Rămureanu și-a exprimat nădejdi bune în privința dialogului dintre Bisericile Ortodoxă și Luterană. P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, în încheierea discuțiilor, a făcut câteva precizări și completări, în sensul că lucrarea propriu-zisă a adunării privea unitatea Bisericilor. Problema a și fost mult discutată în toate secțiile, insistîndu-se asupra necesității îmbunătățirii comunicării între Biserici, între Consiliul Ecu-

menic al Bisericilor și Biserici. S-a amintit de «maiortodoxia» Adunării de la Nairobi. Dar această «ortodoxie» a fost timidă și sporadică — spune P. S. Episcop Antonie —, căci nici unul dintre referate n-a fost susținut de un teolog ortodox. P. S. Episcop Antonie a mai precizat că spiritualitatea ortodoxă nu este independentă de dogmă. Pentru a ajunge la același concept despre spiritualitate, Bisericile trebuie să înlăture deosebirile dogmatice dintre ele, ajungând la «Biserica cea una». Problema unității rămâne problema centrală în discuțiile dintre Biserici. Biserica Ortodoxă Română voințește să aibă relații foarte bune cu Bisericile protestante, — a subliniat P. S. Antonie — sporind schimbul de studenți și de profesori. În Biserica Ortodoxă Română teologii protestanți și romano-catolici vor găsi totdeauna parteneri buni de dialoguri.

A urmat o agapă frățească oferită de Institutul teologic în onoarea oaspetelui.

— După «Calendarul bisericesc 1976», publicat de Patriarhia Rusă, aceasta are 78 de ierarhi și anume: 47 stau permanent în Uniunea Sovietică, 15 au misiunea de a participa la congrese ecumenice și internaționale, iar 16 ierarhi activează în parohiile ortodoxe ruse din străinătate.

— «Institutul pentru studiul Bisericii răsăritene» din Würzburg își serbează jubileul de 40 ani de existență în activitate. În acest timp a publicat 8.000 volume de specialitate.

— O delegație a Patriarhiei Ecumenice și anume: Mitropolitul Meliton, președintele comisiei pregătitoare pentru «Marele sinod ortodox», Mitropolitul Damaschin, secretarul comisiei și George Tetis, specialist în problemele interortodoxe — a făcut o vizită de consultație tuturor Bisericilor Ortodoxe în vederea sinodului menționat, prevăzut să se țină în acest deceniu. Delegația a vizitat și Biserica noastră.

— La invitația Patriarhului Pimen — Episcopul romano-catolic din Meissen (R. D. Germană) a vizitat Biserica Rusă, asistând la Moscova și la slujbele ortodoxe ale Învierii Domnului.

— Teologi de la Academia teologică ortodoxă din Leningrad lucrează la traducerea Noului Testament în «limba rusească literară modernă». Biblia întreagă în limba rusă a apărut pentru prima dată în 1876. Teologii de la Leningrad utilizează la traducere textul publicat în 1968 de «Alianța mondială a societăților biblice» — text recunoscut interconfesional și internațional, — «Greek New Testament». Se lucrează și la traducerea Vechiului Testament.

— «Service Orthodoxe de Presse et d'Information» este o nouă publicație ortodoxă editată de «Comitetul interortodox al Episcopilor» din Paris.

— «Dacă la adunarea generală a Consiliului Ecumenic de la Nairobi s-a impus mai vădit o anumită teologie, atunci aceasta a fost teologia Bisericilor Ortodoxe, a cărei bună pregătire a dat roade la adunare» — scrie Episcopul evanghelic H. Dietzfelbinger într-un articol (Ok. Inf. 13/76).

— La «Britisch Museum» din Londra se află un exemplar rar din Biblia greco-latină «Testamentum Novum» tipărită la Geneva în anul 1587. Biblia a fost vindută «Britisch Museum»-ului de Mihai D. Sitaru din Iași în 1905 pentru 3.000 lei.

— Cea mai grea Biblie se află la Vatican, cîntărind 320 pfunzi. Prin 1572 s-a oferit Vaticanului pentru Biblia aceasta greutatea ei în aur, dar oferta n-a fost acceptată.

— Profesorul — astronom — Konradin Ferrari d'Ochiepo de la Universitatea din Viena a ajuns, după îndelungate cercetări, la concluzia că crucificarea Mîntuitorului s-a întîmplat, după cronologia noastră, la 7 aprilie din anul 30. Pentru cal-

culele sale a utilizat datele cronologice din evanghelia după Luca, datele biografice ale lui Pilat din Pont și calendarul evreesc (V. 84/76).

— «Euharistie — Jerifă» a fost tema de discuție din anul acesta a «Cercului ecumenic al teologilor evanghelic și catolici ținut la Roma. «Cercul» a fost înființat în anul 1946.

— «Societatea Biblică» din Stuttgart a tipărit pentru prima dată Noul Testament în traducere germană în culori, având și 200 fotografii în culori.

— «Cercul ecumenic de informații» din Europa și-a ținut sesiunea anuală la Eisenach cu tema: «Activitatea Bisericii pentru colaborare și înțelegere în Europa» (Epd. 13/76).

La invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Biserica noastră a fost vizitată de profesorul Dr. Luigi Prosdocimi, titularul catedrei de Istoria Bisericii și directorul Institutului de Istoria creștinismului de la Universitatea romano-catolică «Sacro Cuore», din Milano. Prof. Prosdocimi are frumoasă activitate și în domeniul Dreptului canonic. Din bogata serie a lucrărilor prof. Prosdocimi menționăm: «Cîteva texte conciliare și alte documente inedite sau puțin cunoscute privind raporturile dintre Stat și Biserică» (1939); «Reforma principiilor de la Conciliul din Trident și problema raporturilor dintre Stat și Biserică la Milano în perioada post-tridentină» (1939); «Aspecte ale reformismului conciliarist la începutul epocii moderne» (sec. XIV—XV) (1943); «Clericii și laicii în societatea occidentală a sec. XII»; «Concepția sacră a regalității medievale» (1950) ș.a. În Institutele teologice din București și Sibiu, prof. Prosdocimi a vorbit despre «Organizarea Bisericii occidentale în sec. XII—XIII, cu cele două aspecte: 1) Formarea și sistemul «Corpus curis canonici» și 2) «Structuri bisericești teritoriale și organizări ale Bisericilor locale». Conferințele au fost urmate de ample și lămuritoare discuții.

Păr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae a fost onorat de Facultatea de teologie a Universității din Salonic cu titlul de «Doctor honoris causa», pentru «merite foarte mari în slujirea teologiei și Bisericii». Proclamarea s-a făcut într-un cadru solemn în Aula Universității arhiplină de ierarhi, profeți, profesori, studenți și alt public. După citirea de către decan a deciziei Consiliului profesoral al Facultății de teologic de acordare a titlului menționat — de față fiind Rectorul Universității și toți profesorii Facultății de teologie, — decanul înmînează prof. D. Stăniloae documentele respective și-i atîrnă pe piept o iconiță a Sfîntului Dumitru în chenar țesut din fire aurii, cu două panglici mov, ca insignă a titlului primit. Decanul expune apoi activitatea științifică a prof. D. Stăniloae, prezentîndu-l ca «pe unul din marii teologi ai Ortodoxiei, care a atras atenția teologilor de pretutindeni asupra teologiei românești». Pr. Prof. D. Stăniloae mulțumește pentru deosebita cinste ce i s-a făcut, implicit și Bisericii Ortodoxe Române, din puterile căreia s-a inspirat în activitatea sa. Se simte sufletește strîns legat de Facultatea teologică din Salonic, care-și desfășoară activitatea în duh patristic, autentic ortodox, în orașul în care a activat Sf. Grigorie Palama, de a cărui activitate s-a ocupat într-o lucrare. Apoi Prof. D. Stăniloae a conferențiat, în limba greacă, despre «Lumina lui Hristos luminează tuturor», arătînd felul în care rațiunile Logosului sînt prezente în toate lucrurile, iar Logosul Insuși ca subiect cunoscător al lor e lucrător în fiecare subiect uman, ca chip al Lui. Mai menționăm că Pr. Prof. D. Stăniloae a săvîrșit Sfînta Liturghie, în limba română, în biserica Universității, cu hramul Sfîntul Gheorghe, ce datează din veacul al XIII-lea și în care a săvîrșit Sfînta Liturghie Sfîntul Grigorie Palama, ca Arhiepiscop al Salonicului. După Sfînta Liturghie Pr. Prof. D. Stăniloae a predicat în limba greacă, arătînd că Ortodoxia crează

o apropiere sufletească deosebită între popoarele care s-au hrănit din tezaurul ei spiritual.

Facultatea de teologie din Salonic, a acordat anterior titlul de «Doctor honoris causa» decedatului prof. Dr. Liviu Stan.

Institutul teologic ortodox din Minăstirea Balamond (Liban, aparținând Patriarhiei Antiohiene) a primit «dreptul de instituție publică», fiind acum la egalitate cu celelalte institute.

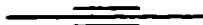
Mitropolitul Irineu (Bonn), exarhul Patriarhiei ecumenice din Constantinopol, a sfințit o nouă biserică ortodoxă în Berlin.

Facultatea de teologie a Universității din Geneva a acordat titlul de «Doctor honoris causa», Secretarului General al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Philip Potter și prof. romano-catolic Congar. Ph. Potter este primul teolog din «lumea a treia» și Congar, primul romano-catolic, cărora li se oferă titlul menționat de către Facultatea amintită.

Editura «Sibylle v. Skopnik» din Gaildorf (R. F. Germania), a publicat o placă cu cîntări religioase românești de compozitorii Ioan D. Chirescu și Gavriil Musicescu. Cîntările sînt executate de corul Universității din Tübingen condus de directorul Alexandru Șuminski. Piese muzicale sînt : 1) «Crucii Tale», 2) «Iubi-Te-voi Doamne» și 3) «Sfint, Sfint...», G. Musicescu : 1) «Pre Tine Te lăudăm» și 2) «Sfint, Sfint, Sfint...».

Prof. Dr. Ioannis Kalogiron de la facultatea teologică ortodoxă din Salonic a conferențiat la facultatea de teologie veche-catolică a Universității din Bern despre : «Spiritualitatea tradiției patriotice răsăritene în actualitatea sa ecumenică».

Diac. Prof. O. BUCEVSCHI

ARTICOLE ȘI STUDII

CUVÎNTUL LUI DUMNEZEU ȘI OMILIA ORTODOXĂ A SFÎNȚILOR PĂRIŢI

I. — Cuvîntul lui Dumnezeu și binefacerile Sale religioase morale pentru credința și viața creștinului

a) — Adevărul și Harul, venite prin Dumnezeu-Cuvîntul, Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos.

Descoperirea dumnezeiască s-a săvîrșit pentru întreaga creație, pentru veșnicie, prin Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, precum ne istorisește Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan : «Cuvîntul era lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul, care vine în lume» (Ioan I, 9); Și din plînatatea lui toți am luat și har peste har, pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos». (Ioan, I, 16—17). Avea deplină îndreptățire Sfîntul Grigorie Teologul să aprecieze acest mare eveniment dumnezeiesc, ca : «Răsăritul cel de sus», după care rămîne în urmă «umbra Legii»¹. Deci adevărul dumnezeiesc și harul dumnezeiesc coboară din ceruri pe pămînt pentru om.

Despre această Lumină dumnezeiască în propria-I persoană a Domnului Hristos, El însuși avea să se descopere, prin propria propovăduire, cînd a rostit : «Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine, să nu rămînă în întuneric». (Ioan, XII, 46). După cum la Cina cea de Taină avea să le rostească deschis Ucenicilor Săi : «Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decît prin Mine». (Ioan, XIV, 6). Toate acestea le rostea Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ca Dumnezeu adevărat, precum mărturisea : «Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl». (Ioan, XIV, 9); «Cel ce crede în Mine nu crede în Mine, ci în Cel ce M-a trimis pe Mine. Și cel ce Mă vede pe Mine, vede pe Cel ce M-a trimis pe Mine». (Ioan, XII, 44—45). Deci Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, ca Lumina cea adevărată din Lumină adevărată, și în adevăr dumnezeiască. După cum la musturarea fariseilor și cărturarilor, a rostit categoric : «Să nu vă numiți învățători, căci unul este Învățătorul vostru : Hristos. Nici povățuitori să nu vă numiți, căci unul este Povățuitorul vostru : Hristos». (Matei XXIII, 8—10).

1. Sfîntul Grigorie Teologul, *Cuvîntarea a cincea despre Dumnezeu*, 26 Migne, P.G., Tom. XXXVI, col. 161 C.D.

A fost firesc pentru cuvintele Domnului Hristos să fie învățături dumnezeiești: «Căci Cel pe care L-a trimis Dumnezeu vorbește cuvintele lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură. Tatăl iubește pe Fiul și toate le-a dat în mîna Lui» (Ioan, III, 34—35). De aceea cel ce păzește cuvîntul Său și de Dumnezeu-Tatăl va fi iubit și va face locaș în sufletul credinciosului». (Ioan XIV, 23). Cuvintele Sfintei Scripturi, fiind inspirate de același Duh Sfînt, sunt cuvinte dumnezeiești ale Domnului Hristos, precum încă din Vechiul Testament marele prooroc Isaia îl vede pe Domnul Hristos propovăduind în Nazaretul Galileii: «Și a venit în Nazaret, unde fusese crescut, și, după obiceiul Său, a intrat în ziua sîmbetei în sinagogă și S-a sculat să citească. Și, i S-a dat cartea proorocului Isaia. Și deschizînd El cartea, a găsit locul unde era scris: «Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor. M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima; că propovăduiesc robilor desrobirea și celor orbi vederea; să eliberez pe cei apăsați și să vestesc anul plăcut Domnului. Și închizînd cartea și dîndu-o slujitorului, a șezut, iar ochii tuturor din sinagogă erau ațintiți asupra Lui. Și El a început a zice către ei: «Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre. Și toți îl încuvîntau și se mirau de cuvintele harului care ieșea din gura Lui» (Luca IV, 16—21). Deci întreaga Scriptură este însușită de Domnul Hristos, fiind inspirată de același Duh al Dumnezeirii, precum El însuși rostea: «Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viața veșnică. Și acestea mărturisesc despre Mine» (Ioan V, 39).

b) Întreaga Sfîntă Scriptură cuprinde Cuvînt dumnezeiesc.

Iată pentru ce toate învățăturile Sfintei Scripturi sunt apreciate ca ale Domnului Hristos, prin inspirația aceluiași Duh Sfînt, pentru care motive Sfîntul Apostol Pavel îi îndeamnă pe Coloseni să le primească cu credință și dragoste: «Cuvîntul lui Hristos să locuiască între voi cu bogăție...». (Coloseni III, 16). Iar în epistola a doua către Timotei scria: «Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățatură...» (II Timotei III, 16). Același adevăr îl propovăduia pe temeuri biblice, Sfîntul Vasile cel Mare în prima sa Omilie la Psalmi, unde încă din introducerea tratării rostea: «Toată Scriptura este inspirată de Dumnezeu și plină de folos» (II Timotei III, 16). Ea ne-a fost dăruită prin Sfîntul Duh, astfel ca, să găsim ceea ce este spre folos sufletelor noastre. Căci scris este: «Medicamentul este acela care va face să înceteze păcatele cele mari»². După cum Sfîntul Ioan Hrisostom, în Omiliile sale, afirma că din textul Sfintei Scripturi nimic nu se poate scoate afară și nimic din afară nu se poate adăuga, fiind cuvînt dumnezeiesc și inspirat de Sfîntul Duh. De aceea Sfînta Scriptură poartă titlatura unică de «Biblia» sau «Cartea» fiindcă își are unitatea sa, mărturisind pe Domnul Hristos, cu viața, învățăturile Sale, cu minunile Sale, în Evanghelia vestită prin Proorocii Vechiului Testament și propovăduite prin Sfinții Apostoli ai Noului Testament, în aceeași unică inspirație a Sfîntului Duh»³. Hristos este înțelepciunea desăvîrșită și adevărul; în El sunt ascunse toate tainele, El este înțelepciunea lui Dumnezeu și a Tatălui; să-i ascultăm graiul Său prin organul Sfîntelor Scripturi⁴, conchidea Sfîntul Părinte Ioan Damaschin.

2. Sfîntul Vasile cel Mare. *Omilia la Psalmul I*, Migne P. G., Tom. XXIX, col. 209.

3. Sfîntul Ioan Hrisostom, *Omilia I la Evanghelia după Ioan*, P.G., Tom. LIX, col. 277; *Omilia Romani*, XVI, 3. Tom. LI, col. 181.

4. Sfîntul Ioan Damaschin, *Dialectica, (Logica)*, Migne, P.G., Tom. XCIV, col. 529 (2).

c) Folosul Cuvîntului dumnezeiesc din Sfînta Scriptură.

Folosul cel mare al învățăturii cuvîntului dumnezeiesc al Sfîntei Scripturi se poate vedea destul de clar din însuși textul cuprins în cărțile Sfîntei Scripturi, germinînd toate virtuțile necesare creștinului. Mai întîi însuși Domnul Iisus a rostit destul de clar, că nu numai cu pline trăiește omul, ci și cu cuvîntul lui Dumnezeu, fiind adevărata hrană duhovnicească (Matei IV, 4; Luca IV, 4). Cuvîntul lui Dumnezeu ne luminează și înlătură întunericul vieții (Ioan VIII, 12). Cuvîntul lui Dumnezeu ne ajută la învățătura credinței (II Timotei III, 15), la întărirea nădejzii (Romani XV, 4); Matei V, 1—12), la înțelegerea dragostei (Matei XXII, 37—39; Ioan XIII, 31—35; I Corinteni XIII, 1—13), la filantropie (Luca X 30—37; Matei VI, 1—4; Luca XIX, 1—10), la fapte bune (Iacov II, 14—28), la căință și îndreptare (Luca VII, 36—50; Luca XV 11—32); la renaștere (Ioan III, 5; Ioan IV, 14; Efeseni IV, 13; II Petru I, 19; Faptele Apostolilor II, 37—38); de mîngîiere sufletească (Romani XV, 4); la înțelegerea cultului creștin (Matei XXVI, 26—27; Marcu XIV, 22—24; Luca XXII, 19—20; Ioan XV, 1—17); la cinstirea Sfinților (Fapte VII), la rugăciunile Sfinților (Luca II, 32; Iacov V, 16), moaștele Sfinților Matei IX, 21—22; Luca VIII, 14).

Acestea sînt numai cîteva exemple luate din Sfînta Scriptură, căci mulțimea textelor cuvîntului dumnezeiesc al Sfîntei Scripturi prin care luminează credința și se stimulează virtuțile, sînt multe ca stelele cerului, în jurul soarelui luminos și dumnezeiesc, — Domnul Hristos. Care credincios se mai poate îndoi de fondul de credință, de evlavie, de căință al psalmilor proorocului David, din Psaltire? Care credincios nu desprinde înțelesul virtuții răbdării din cartea Iov? Cine nu citește cu atenție și plăcere și mare folos pentru propria-i înțelepciune, cărțile înțeleptului Solomon, cu Proverbele și Eclesiastul său? Cine nu desprinde din cărțile Profeților, cele privitoare la Domnul Hristos? Cine nu se cutremură la istorisirile Evangheliei și cine nu se îmbărbătează la sfaturile date de Sfinții Apostoli în epistolele lor? Toate cărțile Sfîntei Scripturi ne sînt de mare folos sufleteș, precum au spus și Sfinții Părinți.

d) Cuvîntul dumnezeiesc oral prin Sfînta Tradiție.

Dar cuvîntul dumnezeiesc este, nu numai cel scris în Sfînta Scriptură, ci și cel oral, precum mărturisesc Sfinții Evangheliști și Apostoli, care au auzit însuși cuvîntul dumnezeiesc al Domnului Hristos. Căci precum mărturisește Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan la sfîrșitul Evangheliei sale: «Sunt încă și alte multe cite a făcut Iisus, care dacă s-ar fi scris cite una, mi se pare că nici în lumea aceasta n-ar încăpea cărțile ce s-ar fi scris». (Ioan XXI, 25). După cum în a doua epistolă a sa declara în mod deschis: «Multe avînd a vă scrie, dar n-am voit a le scrie pe hîrtie și cu cerneală, că mă străduiesc să viu și să vă vorbesc gură către gură, ca bucuria noastră să fie deplină». (II Ioan I, 12). Deci există cuvînt dumnezeiesc și oral, nescris în Sfînta Scriptură, denumit predanie sau tradiție. De aceea Sfinții Apostoli, respectînd această predanie a cuvîntului dumnezeiesc oral, îndemnau pe creștini să-l primească și să-l păstreze, precum îi îndemna Sfîntul Apostol Pavel pe Tesaloniceni, scriindu-le: «Fraților, stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră». (II Tesaloniceni II, 15). După cum pe Corinteni îi lauda pentru ținerea și respectarea predaniilor: «Fraților, vă laud

că în toate vă aduceți-aminte de mine și țineți predaniile, precum vi le-am dat». (I Corinteni XI, 2). Iată pentru ce al doilea izvor al cuvîntului dumnezeiesc, pe lângă Sfînta Scriptură este Sfînta Tradiție, păstrată din vremea Sfinților Apostoli.

e) Harul Sfîntului Duh ajutător la înțelegerea cuvîntului dumnezeiesc.

Înțelegerea cuvîntului dumnezeiesc însă avea trebuință de harul Sfîntului Duh, precum însuși Domnul Hristos i-a prevenit pe Ucenicii Săi la Cina cea de Taină, spunîndu-le: «Mîngîietorul, Duhul Sfînt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu». (Ioan XIV, 26); «Iar cînd va veni Mîngîietorul, pe care El îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl porcede, acela va mărturisi despre Mine». (Ioan XV, 26); «Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine, ci cite va auzi va vorbi și cele viitoare vă va vesti». (Ioan XVI, 13). Numai Domnul Hristos, Cuvîntul, Cel. unul-născut din Tatăl, plin de har și de adevăr (Ioan I, 14), a adus harul și adevărul (Ioan I, 17). De aceea numai prin încredințarea Domnului Hristos aveau să primească cei doisprezece Ucenici adevărul și harul, spre a înțelege și propovădui cuvîntul dumnezeiesc pentru a deveni Sfinții Apostoli ai cuvîntului dumnezeiesc în lume.

f) Întărirea trimiterii Ucenicilor la propovăduirea cuvîntului dumnezeiesc și sfințire, prin preoția învățătoarească, harică și pastorală.

Numai pe cei doisprezece Ucenici i-a chemat Domnul Hristos spre a-i pregăti, spre a-i trimite la propovăduirea cuvîntului dumnezeiesc (Matei X, 1—4; Marcu III, 13—19; Luca VI, 12—44). Numai celor doisprezece Ucenici ai Săi le-a făgăduit harul Sfîntului Duh, spre a putea ierta păcatele (Ioan XX, 22—23). Numai pe cei doisprezece Ucenici i-a încredințat că Sfîntul Duh îi va învăța toate (Ioan XIV, 26), îi va călăuzi la tot adevărul (Ioan XVI, 13). După Sfînta Învierea Sa, numai pe aceștia i-a trimis mai departe, precum Tatăl a trimis pe Fiul: «Precum M-a trimis pe Mine, Tatăl, vă trimit și Eu pe voi». Și zicînd acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: «Luați Duh Sfînt, cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute» (Ioan XX, 21—23). După cum, numai pe cei doisprezece Ucenici i-a trimis Domnul Hristos să propovăduiască adevărul dumnezeiesc și să folosească Harul dumnezeiesc întru sfințirea sufletului omensc: «Mergînd învățați toate neamurile botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le să păzească toate cite v-am poruncit vouă. Iată Eu sînt cu voi pînă la sfîrșitul veacului. (Matei XXVIII, 19—20). Aceeași poruncă și imputernicire apostolică este evidențiată și de Sfîntul Evanghelist Marcu: «Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza se va mîntui; iar cel ce nu va crede se va osîndi». (Marcu XVI, 15—16). Adică încredințarea spre propovăduirea «adevărului dumnezeiesc» și spre sfințirea cu «Harul dumnezeiesc» spre sfințirea omului, numai Sfinților Apostoli și urmașilor lor prin harul dumnezeiesc, însăși temelie Sfîntei Taine a Preoției, cu cele trei trepte ale ierarhiei bisericești. Numai asupra celor doisprezece Ucenici s-a pogorit Sfîntul Duh (Fapte II, 1—12).

g) Omilia ca explicare a cuvîntului dumnezeiesc, către mulțimea credincioșilor.

Mîngîietorul, Duhul Adevărului, Sfîntul Duh, s-a coborît asupra celor doisprezece Ucenici, cu dumnezeiasca Lumină, în chip de limbi de foc, în cetatea Ierusalimului, pe cînd se aflau în rugăciune, la cincizeci de zile după Înviere și zece zile

după Înălțarea Domnului. (Fapte II, 1—2). Atunci s-au umplut cu toții de Duhul Sfânt și au început a propovădui în limbile tuturor neamurilor celor ce erau de față la marea sărbătoare (Fapte II, 4—13). De acum Ucenicii Domnului deveniseră Sfinții Apostoli ai Domnului Hristos. Sfânta Taină a Preoției începuse să-și arate roadele. La predica Sfântului Apostol Petru, ascultătorii «pătruși la inimă» primind cuvântul Lui s-au botezat și s-au adăugat în ziua aceea ca la trei mii de suflete. (Fapte II, 37—41). La rîndul său, prin altă chemare a Domnului Hristos (Fapte IX, 1—11), Sfântul Apostol Pavel propovăduind (ὁμιλῶν) după fringerea plinii și-a prelungit cuvântul pînă după miezul nopții (Fapte XX, 11). Deci cel dintîi care folosește cuvîntul de Omilie, în a explica cuvîntul dumnezeiesc, în fața mulțimii, după cultul divin, este Sfîntul Apostol Pavel. Asemenea aflăm termenul de Omilii (Ὁμιλῖαι), în prima sa epistolă către Corinteni, cînd propovăduia despre Învierea Domnului și învierea cea de obște (I Corinteni XV, 33). Deci Omilia se naște și apare ca o floare divină, pentru înțelegerea și însuflețirea inimii, către trăirea frumuseții cuvîntului dumnezeiesc în sufletul și în viața creștinului.

II. — Exemplul desăvîrșit al propovăduirii a fost Domnul Hristos: Omilia divină

De fapt, precum avea să mărturisească în scris Sfinții Evangheliști și Apostoli, Domnul Hristos, Dumnezeu-Cuvîntul, care ne-a propovăduit întreaga Evanghelie, prin învățături și minuni, a învățat ca nimeni altul, atît prin învățături directe, precum și prin pilde. După rostirea învățăturilor din predica de pe munte, Sfîntul Apostol și Evanghelist Matei ne istorisește că după ce a sfîrșit Iisus învățăturile, se minunau mulțimile de învățăturile Lui, că-i învăța cu putere, nu ca învățații lor (Matei VII, 28—29). La Capernaum toți erau uimiți de învățătura Lui căci li învăța ca Cel ce are putere, iar nu în felul cărturarilor (Marcu I, 22). Iar Sfîntul Evanghelist Luca afirmă că toți erau uimiți în învățătura Lui, căci era cu putere cuvîntul Lui (Luca IV, 32). Era firesc să rămînă toți mirați, căci însuși «Cuvîntul» adică Iisus Hristos, era «Lumina cea adevărată, care venind în lume, luminează pe tot omul» (Ioan I, 9). Chiar pildele Sale populare, cu exemple din viața zilnică a omului, clarificau pe înțelesul poporului cele mai multe învățături. De aceea Evanghelia Domnului Hristos care cuprinde cele mai înalte învățături din lume, coborînd luminile cerului pe pămînt, este cea mai populară carte ce poate fi înțeleasă de oricare om. Evanghelia ne înfățișează Omilia divină, ce se adresa tuturor oamenilor de pe fața pămîntului, din toate timpurile, căci învățătura Domnului Hristos cuprinde și cuvîntul dumnezeiesc și explicarea lui.

III. — Omilia Apostolică

Iată de ce Omilia apostolică nu s-a sprijinit pe tradiția Sinagogii iudaice, ci pe însuși exemplul Mîntuitorului, ai căror martori, cu auzul și văzul, au fost peste tot. Învățăturile Domnului Hristos erau moștenite, în mod oral, precum mărturisesc Evangheliile scrise de doi Apostoli și doi Evangheliști. Făcînd legătură cu cărțile scrise, ale Vechiului Testament, propovăduiau pe Iisus Nazarineanul cel înviat din morți, precum am văzut pe Sfîntul Petru, la Duminica pogoririi Sfîntului Duh (Fapte

II, 22—47). Omiliile ca și epistolele lor, erau mai mult misionare, precum le vedem pe cele ale Sfântului Apostol Pavel, către comunitățile creștine ale diferitelor neamuri. Aria misionară a fost destul de mare, spre a înțelege mulțimea epistolelor sale. Alături de epistolele Sfinților Apostoli Petru, Iacob, Ioan și Iuda și-au desfășurat toți activitatea, precum mărturisesc Faptele Apostolilor. În această carte, pe lângă călătoriile misionare se înfățișează și din cuvântările Sfântului Apostol Pavel. Astfel prin propovăduirea Evangheliei, precum își începea Sfântul Apostol Pavel epistolele sale, către toate neamurile, începând de la Ierusalim, Sfinții Apostoli răspindeau prin Omilii cuvîntul dumnezeiesc în cele trei continente ale lumii, pînă dincolo de Atena și de Roma. Sfântul Apostol Petru, întărind cele scrise în epistole de Sfântul Apostol Pavel, făcea atenți pe creștini să nu le interpreteze greșit, căci «Cum vorbește despre aceasta în toate epistolele sale, cum v-a scris și iubitul nostru frate Pavel, după înțelepciunea dată lui, în care sunt unele lucruri anevoie de înțeles, pe care cei neștiutori și nențăriați la restălmăcesc, ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare» (II Petru, III, 15—16).

Cea mai veche Omilie, din veacul apostolic, este a *Sfântului Clement Romanul*, care spre sfîrșitul secolului întii a fost Episcop al Romei și care a cunoscut personal pe Sfinții Apostoli Petru și Pavel, al căror ucenic a fost. Din cuprinsul acestei Omilii, se poate vedea că Sfântul Părinte, la cultul divin pentru credincioși, explica din cuvîntul dumnezeiesc, al Sfintei Scripturi: «De aceea fraților și surorilor, vă înfățișez cuvîntarea mea după Dumnezeu adevărului (Sfînta Scriptură), ca să luați aminte asupra celor scrise, pentru ca să vă mințuiți, atît pe voi, cît și pe cel ce va ceti». În întreg cuprinsul ei, această Omilie tratează explicarea Sfintei Scripturi, după epistola către Corinteni, instruind și moralizînd poporul^{4 b}. Cu prilejul acesta Clement face legătură directă dintre Preoție și propovăduirea Evangheliei, privind pe Episcop, instituții de Apostoli, în primul rînd ca învățători ai Evangheliei. Se spune că într-o epistola către Corinteni, instruind și moralizînd poporul^{4 b}. Cu prilejul acesta Clement După cum, acei ce a denumit propovăduirea creștină «predică», adică cu denumire latină, a fost Lactanțiu, născut în Africa la anul 250, el însuși mare predicator creștin și distins profesor de retorică. Deci Omilia, dintru început a fost explicarea luminoasă, clară și populară a cuvîntului dumnezeiesc, către mulțimea credincioșilor, atît la cultul divin, cît și în alte diferite împrejurări pastorale. Omilia avea să devină propovăduirea clasică a cuvîntului dumnezeiesc, sub îndrumarea Sfinților Părinți apostolici și Părinți ai Ortodoxiei.

IV. — Omilia Ortodoxă sub îndrumarea Sfinților Părinți

Cu rădăcinile adînc înfipte în cuvîntul dumnezeiesc al Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții, Omilia a trecut în decurs de aproape patru veacuri prin foarte puternice influențe în legătură cu interpretarea deosebită a textului Sfintei Scripturi. Astfel deosebirea interpretării Sfintei Scripturi a creat adevărate școli deosebite, cum a fost aceea a Alexandrinilor, a Capadocienilor și a Antiohienilor. Interpretarea alegorică a Alexandrinilor avea să se deosebească de aceea literală a Capadocienilor, spre a se folosi și una și alta, dar cu o anumită măsură de interpretare istorico-gramatică-literală a Antiohienilor, în frunte cu Sfântul Ioan Hrisostom.

^{4 b}. Clement Romanul, *Epistola I Corinteni*, cap. XLII—XLIII, Migne, P.G., tom. I, col. 291—296.

Alexandrinii, în frunte cu marele învățat creștine Origen (185—255) a dus interpretarea alegorică a Sfintei Scripturi la cea mai mare dezvoltare. Luînd ca exemplu activitatea predicatorială a Sfintului Apostol Pavel ne-a lăsat peste o mie de Omilii, pentru care motiv a luat și pronumele de «părinte al Omiliei». Fericitul Ieronim, apreciîndu-i Omiliile cunoscute din traducere, îl distîngea ca predicatorul care a făcut gloria elocinței creștine, punctul culminant atingîndu-l în interpretarea cărții Cîntarea Cîntărilor. Se înțelege că această carte a Sfintei Scripturi, al cărei text este alegoric, mergea la interpretarea alegorică, dar nu întreaga Biblie, cînd știm că edificiul biblic se sprijină pe sensul literal. De aceea Sfîntul Vasile cel Mare combate metoda alegoriștilor⁵, iar Sfîntul Ioan Hrisostom apreciază ca un pericol din partea acelor ce pun propria lor cugetare mai presus de textul Sfintei Scripturi⁶. Primejdia generalizării alegoriștilor este cu atît mai mare, cu cît ereticii pot să întoarcă locurile din Sfînta Scriptură, în sprijinul lor luîndu-le figurat, acolo unde sensul literal este împotriva rătăcirilor⁷. Deci iață primejdia alegorismului lui Origen, cu toată rîvna Omiliilor sale la Sfînta Scriptură. În schimb, frumusețea și farmecul ideilor creștine din operele lui Origen, a determinat pe Sfîntul Vasile cel Mare și Sfîntul Grigorie de Nazianz să alcătuiască împreună o antologie origenistă, denumită «Filocalia». Această lucrare în colaborare s-a săvîrșit, pe cînd cei doi colegi de studii și prieteni se aflau în retrogrea pioasă a Irisului.

În schimb, mai tîrziu, Alexandria avea să ne dea pe Sfîntul Atanasie cel Mare (295—373), care încă de la treapta ierarhică de diacon, secretar al Episcopului său Alexandru, s-a distins la înțeleapta interpretare a cuvîntului dumnezeiesc al Sfintei Scripturi, precum s-a dovedit în susținerea Ortodoxiei la primul Sinod ecumenic de la Niceea (325), cînd s-au stabilit pentru totdeauna primele și cele mai grele articole ale Simbolului nostru de Crediță. A fost un adevărat campion al Ortodoxiei. Ca Episcop timp de 45 de ani, a fost un mare luptător împotriva ereziei Ariianismului, iar pe Sfîntul Vasile cel Mare l-a sprijinit în pacificarea religioasă a Orientului. Cuvîntările sale împotriva păgînilor și Arieniilor au rămas neîntrecute. Cuvîntarea sa asupra «Întrupării Cuvîntului»⁸, l-a făcut celebru. După cum și îndrumările scrise, privitoare la interpretarea textelor Sfintei Scripturi, apreciînd mai mult sensul decît cuvintele, sunt de o reală valoare. Astfel, spre deosebire de concepția origenistă, Sfîntul Atanasie cel Mare care adoptase interpretarea tradițională a textului Sfintei Scripturi, sfătuește interpretul textului Sfintei Scripturi să țină seama în explicarea textului de împrejurările în care s-a scris, precum dovedește în cuvîntul contra Arieniilor: «Trebuiește mai întîi să se examineze textul. Precum este potrivit de a face pentru toată dumnezeiasca Scriptură, este necesar a se examina aici timpul în care a scris Apostolul, persoana, subiectul scrierii sale, în așa fel pentru ca cititorul să nu ajungă din ignoranță să rătăcească, în lipsă de aceste elemente, departe de adevărata interpretare»⁹. Deci o concepție ermeneutică, prin care școala biblică din Alexandria se apropie de școala biblică din Antiohia, cu sensul literal, istorico-gramatical. Ne-a lăsat puține Omilii, între care culminează cele despre Patimile și Crucea Domnului¹⁰.

5. Sfîntul Vasile cel Mare, *Omilia IX la Hexaïmeron*, Migne, P.G., tom. XXIX, col. 188—189.

6. Sfîntul Ioan Hrisostom, *Omilia XIII la Geneză*, Cap. II, Migne, P.G., tom. LIII, col. 108—109.

7. Diacon Dr. Haralambie Roventza, conferențiar universitar, *Interpretarea Scripturii după Origen*. București, 1929, IV. *Critica interpretării alegorice a lui Origen*, p. 61.

8. Sfîntul Atanasie cel Mare, *Cuvînt despre Întruparea Cuvîntului*, Migne, P.G., tom. XXVIII, col. 89—95.

9. *Ibid.*, *Cuvîntarea I Contra Arieniilor*, Migne, P.G., tom. XXVIII, col. 437—501.

10. *Ibid.*, *op. cit.*, Migne, P.G., tom. XXVIII, col. 185—251.

Sfântul Grigorie de Nazianz, la vremea sa, în panegiricul său despre Sfântul Atanasie ¹¹, a apreciat marile sale merite, ca Teolog, interpret al Sfintei Scripturi.

Armonia dintre numărul foarte mare al Omiliilor cu explicări ale textului Sfintei Scripturi și interpretarea cea bună a textului biblic, a păstrat-o *Sfântul Ioan Hrisostom*. De aceea Sfântul Ioan Hrisostom merită cu adevărat, supranumele de părinte al Omiliei Ortodoxe. Căci numai în Omiliile sale, transcrise de tahigrafii vremii și ajunse până-n vremea noastră, în număr de aproape opt sute, ne-a lăsat explicată Sfânta Scriptură de la Geneza Vechiului Testament până la ultima epistolă a Sfântului Apostol Pavel, cu întregul Nou Testament. Deci aproape întreaga Sfântă Scriptură, explicată cu claritate și popular, pe înțelesul poporului prin Omilii și cu cea mai sănătoasă interpretare a textului biblic a fost lăsată, ca un dar prețios și de mare însemnătate pentru Biserica creștină universală.

A explica textul Sfintei Evanghelii, în Omiliile rostite, ca simple cuvinte goale, scoțind lucrurile și evenimentele seculare din mediul corespunzător, din locul în care s-au petrecut, de timpul în care s-au desfășurat, ca și de timpul în care au fost scrise, a face abstracție de împrejurările timpului, Sfântul Ioan Hrisostom socotea ceva absurd. De aceea Sfântul Părinte aprecia mediul, locurile, timpul, cauzele, persoanele, ca factori esențiali, de care predicatorul exeget trebuie să țină seama în propovăduirea Sfintei Scripturi. Viața cu moravurile poporului, geografia biblică, epoca scriitorilor inspirați, împrejurările în care au scris, sunt cunoștințe indispensabile celui ce rostește Omilia ¹². Este firesc ca la Omiliile Sfântului Ioan Hrisostom să aflăm în interpretarea textului Sfintei Scripturi, că folosea cele patru sensuri, după natura textului biblic: sensul literal, sensul anagogic, sensul alegoric și sensul tipic ¹³. Toate cele patru sensuri de interpretare biblică vom vedea că sînt justificate de Sfântul Ioan Hrisostom în Omiliile sale. Opera omiletică a Sfântului Ioan Hrisostom este cu atît mai mare cu cît a interpretat curat Sfânta Scriptură, apărînd dogmele Credinței Ortodoxe, dar a radiat și educația religioasă morală a credincioșilor săi, în spiritul celei mai înalte pedagogii creștine, în admirația lumii întregi ¹⁴. A fost atît de grandioasă și atrăgătoare că a influențat în interpretarea omiletică a Sfintei Scripturi și pe ceilalți Sfinți Părinți Capadocieni. Cît despre măreția formală a Omiliei hrisostomice, cu stilul său strălucitor, clar și popular se va vorbi la capitolele respective. Se poate însă afirma că textul biblic al Sfintei Scripturi, pentru care după veacuri, Sfântul Ioan Damaschin avea să-i imortalizeze meritele, prin cunoscutul său panegiric ¹⁵, a fost explicat prin «Gura de Aur» a Sfântului Ioan Hrisostom.

Marii Capadocieni, între care sunt așezați, sub raportul influenței antiohiene, în special *Sfântul Vasile cel Mare* și *Sfântul Grigorie de Nazianz*, au ținut seama în exegeza lor omiletică de cunoștințe reale istorice, de notițele arheologice, geografice, etnografice și celelalte, în ceea ce privește interpretarea Sfintei Scripturi ¹⁶. Sfântul

11. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvîntarea XXI, Panegiric la Sfântul Atanasie*, Migne, P.G., tom. XXXV, col. 1092—1127.

12. Ph. Hergenröther, *Religions und Geschichtlehrer, Dio Antiochianische Schule und ihre Bedeutung auf exegetischem*. Gebiete Wurzburg, 1866, Der hl. Iohannes Chrysostomus, p. 29—42.

13. Sfântul Ioan Hrisostom, *Omilia la profetul Ieremia*, X, 23, Migne, P.G., tom. LVI, col. 158.

14. Dr. Iustin Moisescu, Profesor de exegeza Noului Testament, *Sfânta Scriptură și interpretarea ei în opera Sfântului Hrisostom*, Cernăuți, 1942, Partea a II-a, cap. 2, *Sensurile Sfintei Scripturi*, p. 62—111.

15. Dr. Josephine Seidlmayer, *Die Pädagogik des Johannes Chrysostomus*, München, 1926.

16. Sfântul Ioan Damaschin, *Panegiric pentru Sfântul Ioan Hrisostom*, Migne, P.G., tom. XLVI, col. 545—814.

17. I. Ne.ss, *Die grosse Kapazozier, Basilus, Gregor von Nazianz un Gregor von Nyssa als Exegeten*, Braunsberg, 1872, p. 26—35.

Vasile cel Mare este cel dintîi dintre Capadocieni, care apreciază însemnătatea sensului literal. Nu se rușinează de textul Evangheliei, precum scrie Sfîntul Apostol Pavel (Romani I, 16), ci pe toate le primește așa precum sunt scrise: apa, planta, peștele, animalul și celelalte. Pe toate le primește precum sunt scrise¹⁸. Combate pe acei ce interpretează în chip cu totul deosebit cuvintele din textul Sfintei Scripturi, acomodînd interpretările după propria lor cugetare, utilizînd mai mult imaginația¹⁹. Apreciînd sensul literal, nu include interpretarea alegorică, pentru pătrunderea mai adîncă a înțelesului, după cum imbină în mod fericit sensul literal cu cel spiritual, spre a ne da cea mai bună interpretare. O idee ilustrează cuvintele biblice din cărțile Proverbelor (XVI, 25) și Eclesiastul (XVII, 16) lui Solomon, pentru prinderea înțelesului unei pilde, ori al unui cuvînt adînc, înțelesul cuvintelor înțelepților și al cuvintelor cu tîlc²⁰. Cuvintele în pilde cu tîlc, ori cu înțeles adînc, sunt apreciate de Sfîntul Vasile cel Mare în interpretarea lor. În ceea ce privește cuvîntul Evangheliilor este mai grandios decît celelalte învățăturî ale Sfîntului Duh: acolo ascultăm pe Învățătorul în persoană, iar aici prin profeți, slujitorii Săi, ne vorbește El²¹. Sfînta Scriptură ne rămîne marea izvor al educației²², pentru sufletele ce se aseamănă cu ape liniștite într-un port adăpostit²³, căci nu pentru toți sînt scrise cuvintele lui Dumnezeu, ci pentru cei ce au urechi, după omul interior²⁴. Cele nouă Omilii asupra Creației divine, din cartea Genezei (I, 1—26) intitulată la un loc, Hexaïmeronul²⁵ de o rară frumusețe, cu argumentări biblice și rațional-științifice, ne dovedesc înfățișarea naturală a interpretării Sfintei Scripturi. Cele treisprezece Omilii asupra Psalmilor²⁶, ne arată preocuparea Sfîntului Părinte pentru zidirea sufletească a credincioșilor. Iar cele douăzeci și patru de cuvîntări²⁷, cu teme dogmatice și morale dintre care Omilia VI contra cămătarilor și Omilia XIII asupra studiului clasicilor păgîni, alături de celelalte opere ascetice și dogmatice, dovedesc grandioasa sa cultură generală, profunda cunoaștere a Sfintei Scripturi și buna lor folosire în afirmarea și susținerea credinței creștine ortodoxe. Înțelepciunea și prudența Sfîntului Vasile cel Mare în interpretarea Sfintei Scripturi, îl așează în fruntea marilor Dascăli ai Ortodoxiei, precum avea să-l aprecieze Sfîntul Grigorie de Nazianz în panegiricul său²⁸.

Sfîntul Grigorie de Nazianz, supranumit și Teologul, dacă nu ne-a lăsat Omilii propriu-zise, ne-a lăsat cuvîntări teologice celebre, din care se poate vedea cu cîtă înțelepciune folosea argumentarea ideilor religioase, pe temeiul dumnezeiesc al Sfintei Scripturi. Din grupul marilor Capadocieni, Sfîntul Grigorie de Nazianz afirmă că interpretarea Sfintei Scripturi trebuie să meargă pe calea de mijloc, între cele două curente exclusive, între curentul ce apreciază numai sensul literal sau propriu și cel ce interpretează numai spiritual și anagogic textele biblice. Căci prima interpretare dacă ar rămîne numai la literă, s-ar asemena interpretării iudaice, destul de inferi-

18. Sfîntul Vasile cel Mare, *Omilia IX. Despre cele terestre*, Migne, P.G., tom. XXIX, 188.

19. *Ibid. Omilia XI*, tom. XXIX.

20. Sfîntul Vasile cel Mare, *Comentar la Isaia*, cap. V, Migne, P.G., tom. XXX, col. 408.

21. Sfîntul Vasile cel Mare, *Omilia XVI, I*, P.G., tom. XXXI, col. 209—212.

22. *Ibid. Omilia XXII*, col. 588. 23. *Ibid. Omilia III, I*, col. 200.

24. *Ibid. Omilia la Psalm XLIV, 2*, P.G., tom. XXIX, col. 389.

25. Sfîntul Vasile cel Mare, *Omilia I—IX la Hexaïmeron*, P.G., tom. XXIX, col. 3—208.

26. *Ibid. Omiliile I—XIII la Psalmi*, P.G., tom. XXIX, col. 209—494.

27. *Ibid. Cuv. I—XXIV*, P.G., tom. XXXI, col. 163—618.

28. Sfîntul Grigorie de Nazianz, *Cuvîntarea XLIII, Panegiric pentru Sfîntul Vasile*, Migne, P.G., tom. XXXV, col. 531—664.

oară, iar cea din urmă ar deveni ceva visător și himeric²⁹. Sfântul Grigorie de Nazianz, care și-a făcut o temeinică cultură la școalele de la Cezareea, Alexandria și Atena, ca și Sfântul Vasile cel Mare, ajunsese să predea lecții de retorică la Atena. Aprofundind cu evlavie și pasiune Sfânta Scriptură a putut să devină marele Teolog, care la al doilea Sinod ecumenic din Constantinopol (381) să fie respectat ca adevărata «coloană a Ortodoxiei». În cele patruzeci și cinci Cuvântări ale sale³⁰, ne înfățișează deopotrivă folosirea cu deplină înțelepciune a Cuvântului dumnezeiesc al Sfintei Scripturi, precum și argumentarea filosofică a propriei rațiuni, ca acel ce era convins că prin cei doi ochi ai «credinței și științei»³¹, putem vedea mai bine adevărul.

Prin cele cinci cuvântări ale sale despre Dumnezeu³², supranumite teologice, anume XXVI—XXXI³³, demonstrează existența lui Dumnezeu în cele trei persoane ale Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Cu cele mai alese texte biblice, bine folosite, a putut combate ereziile Eunomienilor cu sofismele lor, a răsturna textele biblice, aduse de Arieni și a dovedit cu Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, erezia pnevmatomahilor. ,

Dacă aceste celebre cuvântări pot fi apreciate ca celebre Omilii apologetice, cuvântările sale la Nașterea Domnului (Cuv. XXXVIII), la Botezul Domnului (Cuv. XXXIX), la Învierea Domnului (I și XLV), precum și la Duminica Pogoririi Sfântului Duh (Cuv. XLI), adică la praznicile împărătești, sunt admirabile Omilii festive, prin care temele biblice interpretează și condensează așa de fermecător, incită pașagii din cuprinsul lor au fost luate în cântările noastre bisericești din Minee și Penticostar, pentru ritualul Bisericii, până-n vremea noastră. Pe lângă Omiliile parenetice, ne-a lăsat și Omilii panegirice la tatăl său Grigore (Cuv. XVIII), la fratele său Cezar (Cuv. VII), la sora sa Gorgonia (Cuv. VIII) și la Sfântul Vasile (Cuv. XLIII), care inaugurează noul gen de Omilii panegirice. Pe lângă Omilii morale (Cuv. XIV, XXII și XXIII), ne-a lăsat Omilii parenetice, de o rară însemnătate. Stilul cuvântărilor sale împodobite cu o rară și strălucitoare imaginație artistică, ca și ideile, îl confirmă pe Sfântul Grigorie de Nazianz, nu numai ca mare Teolog, ci și ca mare predicator bisericesc — mare orator creștin, pentru care motiv a primit supranumele de Teolog— orator, ca *Dascăl al Ortodoxiei*, împreună cu Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Ioan Hrisostom.

Sfântul Grigorie de Nisa, fratele mai mic al Sfântului Vasile cel Mare intră de asemenea în rîndul marilor Capadocieni, ale căror Omilii ne interesează. Deși a fost profesor de retorică, sub influența binefăcătoare a Sfântului Vasile cel Mare și a Sfântului Grigorie de Nazianz a îmbrățișat misiunea bisericească, ajungînd Episcop de Nisa, dependent de Cezareea Capadociei. La Sinodul al doilea Ecumenic din Constantinopol (381) s-a distins ca stîlp al Ortodoxiei, păstrător al cugetării drept credincioase a Sfântului Vasile și alături de ideile teologice ale Sfântului Grigorie de Nazianz. Pe lângă importante opere catehetice, precum a scris Cuvîntul catehetic cel mare³⁴, la înălțimea «Principiilor» lui Origen și a Doctrinii Sfântului Ioan Damaschin, apreciat de Apuseni ca o adevărată glorie a Răsăritului, scrieri contra Arieniilor, tratate pentru Sfânta Treime și alte scrieri dogmatice, ne-a lăsat opere biblice, cu explicarea Sfintei Scripturi pentru credincioși. Hexaameronul Sfântului Vasile cel Mare

29. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvîntarea XLV la Sfintele Paști*, Migne, P.G., tom. XXXVI, col. 637.

30. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cele 45 Cuvîntări*, Migne, P.G., tom. XXXV—XXXVI.

31. *Ibid.* 32. *Ibid.*, P.G., tom. XXXVI, col. 11—172.

33. *Ibid.*, P.C., tom. XXXV, col. 571—564; 653—670.

34. Sfântul Grigorie de Nisa, *Cuvîntul catehetic cel mare*, Migne, P.G., tom. XLV, col. 19—146.

a fost terminat de Sfântul Grigorie de Nisa, cu lucrarea sa despre Creațiunea omului³⁵. Omiliile Sfântului Grigorie de Nisa³⁶ încep cu cuvîntul dumnezeiesc al Vechiului Testament, Ecclesiastul și Cîntarea Cîntărilor, fiind influențat de interpretarea orgenistă³⁷. Fără să fi luat contact cu ucenicii lui Origen, cunoștea de aproape scrierile lui Origen, ca și ale predecesorilor săi. Mihail Pselul urmărea faptul că Sfântul Grigorie de Nisa, în adoptarea metodei exegetice alegorice, preconizată de Origen, este mai puțin circumspect decît Sfântul Vasile cel Mare³⁸. De aceea Omiliile sale sunt tratate mai mult alegoric și mai ales filosofic speculativ. Filosofia neoplatonică avusese o mare influență asupra sa³⁹. Sfântul Părinte afirma necesitatea acestei metode exegetice, în ceea ce privește Vechiul Testament dar nu fără primejdie.

Pe lângă explicarea Fericirilor și a Rugăciunii domnești⁴⁰, Sfântul Grigorie de Nisa ne-a mai lăsat Omilii dogmatice, contra Arienilor, Omilii morale, Omilii festive la Botezul Domnului, Sfintele Paști, Înălțarea Domnului și Pogorîrea Sfântului Duh, precum și Omilii panegirice, la Sfântul Vasile cel Mare și alții⁴¹. Aceste Omilii sunt apreciate ca opere de elocință creștină și de exegeză biblică cu caracter omiletic, însă nu ca documente de izvoare ale doctrinei creștine. Deși n-au nobila simplitate a Sfântului Vasile cel Mare și nici bogăția de coloratură a Sfântului Grigorie de Nazianz, totuși la Bizanț, Fotie a declarat că nici un alt retor creștin nu are o frază așa de strălucitoare și dulce la auz, ca aceea a cuvîntărilor Sfântului Grigorie de Nisa. Tratatul său «Despre cel desăvîrșit»⁴², tradus și în românește:⁴³ ne dovedește concepția sa optimistă asupra puterii cuvîntului dumnezeiesc cunoscut și împlinit în viața creștinului.

Tot în cursul veacului al patrulea creștin, veacul de aur al literaturii patristice, s-a distins în interpretarea tradiționalistă și instructivă a Sfintei Scripturi, *Sfântul Părinte Chiril, Patriarhul Ierusalimului* (313—386), care a luat parte cu contribuții constructive și la Sinodul al doilea ecumenic din Constantinopol (381), unde a fost un colaborator prețios al Sfântului Grigorie Teologul, care a prezidat acest Sinod. Pentru meritele contribuțiilor sale, împotriva Arienilor, a fost elogiât de Episcopii participanți fiindcă a reprezentat cu demnitate Biserica Ierusalimului, această mamă a tuturor Bisericilor creștine. Iar pentru meritele sale de a cunoaște și explica bine Sfînta Scriptură, a fost supranumit *albina biblică a Ierusalimului*, după cum Sfîntul Ioan Hrisostom avea să fie supranumit *albina biblică a Antiohiei*.

Pe temeiul cuvîntului dumnezeiesc al Sfintei Scripturi și Sfintei Tradiții, a explicat clar și pe înțeles catehumenilor săi, atît în Biserica Golgotei, cit și în Biserica Sfintei Învieri, din Ierusalim, în cele optsprezece cateheze ale sale, toate cele douăsprezece articole ale Simbolului de Credință Niceo-Constantinopolitan⁴⁴, pe înțelesul tuturor. Chiar dacă aceste cuvîntări catehetice nu sînt Omilii, ci Cateheze⁴⁵, sunt tot așa de

35. Ibid. op. cit., *Cartea despre creațiunea omului*, Migne, P.G., tom. XLIV, col. 61—62.

36. Ibid. op. cit., Migne, P.G., tom. XLIV, col. 607—1302.

37. L. Méridier, *Grigorie de Nyse*, Paris, 1908, p. IX.

38. Ibid. op. cit., p. XXII.

39. Dr. C. Krieg, *Homiletik oder Wissenschaft von der Verkündigung des Gottes Wortes*, Freiburg in Breisgau, 1915, Die griechischen orientalischen Preoliger, p. 36.

40. Sfîntul Grigorie de Nisa, op. cit., Migne, P.G., tom. XLIV, col. 297—430.

41. Sfîntul Grigorie de Nisa, *Cuvîntări*, P.G., tom. XLVI, col. 433—958.

42. Ibid. *Despre cel desăvîrșit*, Migne, P.G., tom. XLVI, col. 251—296.

43. Pr. Dr. Olimp Căciulă, *Sfîntul Grigorie al Nisei, Fii desăvîrșit*, București, 1935.

44. Sfîntul Chiril, Patriarhul Ierusalimului, *Catehezele I—XVIII și XIX—XXIII*, Migne, P.G., tom. XXXIII, col. 331—1182.

45. Sfîntul Chiril al Ierusalimului, *Catehezele, Partea I și Partea a II-a*. Traducere de Pr. D. Fecioru, Izvoarele Ortodoxiei nr. 6 și 7, București, 1943.

importante pentru orientarea predicatorului în folosirea și interpretarea Sfintei Scripturi la teme dogmatice, precum și moral-creștine în genere⁴⁶. Omiliile ne-a lăsat foarte puține. Familiarizat cu textele biblice ale Sfintei Scripturi, cu sensul literal, folosind pe acel alegoric unde era cazul. Afirma textual că din apa vie a Sfintei Scripturi să se bea cu vasele cunoscute ale Sfinților Părinți, din fântinile cunoscute⁴⁷. De aceea a fost apreciat pe linia de ascensiune a exegezei tradiționaliste din prima perioadă a școlii antiohiene, ce va ajunge la înflorirea pe vremea Sfântului Ioan Hrisostom⁴⁸. Iată de ce Catehezele pot oferi exemple pentru Omilii, în folosirea și interpretarea Sfintei Scripturi la teme doctrinare, pentru instruirea credincioșilor.

Omiliile Sfinților Părinți din veacul al patrulea creștin, interpretând cuvântul dumnezeiesc cu înțelepciune deosebită și explicându-l cu claritate, luminos și popular credincioșilor, au constituit o adevărată și prețioasă literatură omiletică, ce avea să devină izvorul principal și de temelie al Omileticii Ortodoxe. Exemplul Sfinților Părinți, de a parcurge cuvântul dumnezeiesc al Sfintei Scripturi în întregime, de a respecta inspirația divină a cuvântului dumnezeiesc, de a-l interpreta cu măsură și înțelepciune, de a-l explica pe înțelesul credincioșilor, de a promova adevărata doctrină creștină, de a stimula virtuțile în cadrul moralei creștine, de a-i face conștienți de cultul religios creștin pe care-l trăiesc, pe temeiul cuvântului dumnezeiesc, toate acestea dovedesc cum Omilia Ortodoxă a fost îndrumată de Sfinții Părinți ai Ortodoxiei noastre. După cum dogmele Ortodoxiei, stabilite în Sinoadele ecumenice pe aceeași înțeleaptă interpretare a cuvântului dumnezeiesc, ne-a putut da venerata Dogmatică a Ortodoxiei.

Peste veacuri, Sfântul Părinte Ioan Damaschin, supranumit și «Riul de Aur» (Χρυσόποταμος) a cărui viață și activitate se desfășoară între veacurile al șaptelea și veacul al optulea (675—749), adânc cunoscător al întregii literaturi teologice a veacurilor anterioare, după exemplul celor propovăduite de Sfinții Părinți ai Ortodoxiei, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu și Sfântul Ioan Gură de Aur, avea să adune ca o albină din operele lor⁴⁹, pentru a construi monumentală sa operă «Izvorul Cunoașterii»⁵⁰, în care avea să înfățișeze și importanta parte cu «Expunerea exactă a Credinței Ortodoxe»⁵¹, adică «Dogmatica Ortodoxă», tradusă și în limba română⁵². Ca Preot și purtător de cuvânt al Patriarhului din Ierusalim, a fost și distins predicator la biserica Sfântului Mormint din Ierusalim, precum și în Ghetsimani, lăsându-ne câteva Omilii, în legătură cu Nașterea, Adormirea și Înălțarea Sfintei Fecioare Maria. Admirator al celor 225 Omilii ale Sfântului Ioan Hrisostom la epistolele Sfântului Apostol Pavel, ni le-a lăsat scrise uneori imitate, altelei reproduse, mai adăugând câteva, ale lui Teodoret al Cirului și ale Sfântului Chiril al Alexandriei⁵³. Deci Omilia hrisostomică l-a atras mai mult pe

46. Preotul Mihail Bulacu, Conferențiar universitar, *Conștiința Creștină*. Studiu catehetic după *Catehezele Sfântului Chiril, Arhiepiscopul Ierusalimului*, București, 1941.

47. Sfântul Chiril Patriarhul Ierusalimului, *Cateheza VI*, cap. 91, Migne, P.G., tom. XXXIII, col. 932.

48. Hergenröther Ph. *Die antiochienenische Schule und, ihre Bedeutung auf exegetischem Gebiete*. Würzburg, 1866, p. 17.

49. Sfântul Ioan Damaschin. *Dialectica*, Migne, P.G., tom. XCIV, col. 254.

50. Sfântul Ioan Damaschin, *Izvorul Cunoașterii*, Migne, P.G., tom. XCIV, col. 525—1293.

51. Sfântul Ioan Damaschin, *Expunerea exactă a Credinței Ortodoxe*, Migne, P.G., tom. XCIV, col. 789—1228.

52. Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Edit. II, Traducere de Pr. D. Fecioru. Izvoarele Ortodoxiei, nr. 1, București, 1943.

53. Sfinții Iar Dan aschir, *Comentariu la epistolele Sfântului Pavel*, Migne, P.C., tom. XCIV, col. 441—1034.

Sfântul Părinte Ioan Damaschin, pentru explicarea clară și populară a cuvîntului dumnezeiesc al Sfintei Scripturi și Sfintei Tradiții. Și astfel Omilia hrisostomică formulată de «Gura de Aur» a Sfântului Ioan Hrisostom, venea expusă din nou de «Riul de Aur», al Sfântului Părinte Ioan Damaschin.

Dealtfel Sfântul Ioan Damaschin, privind marea și fundamentală temă a Ortodoxiei, în perspectiva timpului celor trei veacuri trecute, de la «epoca de aur» a marilor Sfinți Părinți, mari Ierarhi și Dascăli ai Ortodoxiei, ce-și clădiseră mărețele și strălucitoarele lor opere pe cuvîntul dumnezeiesc al Sfintei Scripturi și Sfintei Tradiții, iubea cu evlavie pînă la adorație aceste două «Izvoare ale Cunoașterii», pe care le-a folosit cu prisosință în opera sa religioasă monumentală «Izvorul Cunoașterii». Astfel, în cartea a patra, înainte de a încheia opera sa dogmatică «Expunerea exactă a Credenței Ortodoxe», ne dezvăluie convingerea sa, plină de admirație și de venerație, pentru cuvîntul dumnezeiesc al Sfintei Scripturi: «Întreaga Scriptură este inspirată de Dumnezeu și întru totul folositoare (II Timotei III, 17). Este foarte bine deci sufletului, de a cerceta cu atențiune dumnezeieștile Scripturi. Precum un pom sădit pe țărmul unei ape (Psalm, I, 3), tot așa sufletul stropit cu apa Sfintei Scripturi, se împlinește, și poartă un fruct copt, adică credința ortodoxă, și se împodobește cu frunze verzi, adică fapte plăcute lui Dumnezeu. Sfintele Scripturi ne îndeamnă către fapte bune și către evlavie cea curată; căci într-insele aflăm îndemnul către virtute și îndepărtarea de ceea ce este rău. Dacă iubim știința, vom putea primi multe cunoștințe. Totul este călăuzit către bun sfîrșit prin hrănire, prin muncă și harul lui bate (Luca XI, 10). Să batem deci la această grădină minunată a Scripturilor, la Dumnezeu. Ori, cel care cere primește, cel care caută află și se deschide celui ce această grădină bine mirositoare, foarte plăcută, foarte frumoasă, ce ne încintă auzul prin cîntecele deosebite ale păsărilor duhovnicești și dumnezeiești, ce mișcă inima noastră, o mîngie în tristețea sa, îi îmblînzește mînia și o umple de o veșnică bucurie; care dăruiește spiritului nostru partea aurită și strălucitoare a dumnezeiescului porumbel (Psalmul LXII, 94) și-l ridică cu aripile sale lucitoare pînă la unicul Fiu, moștenitorul, cultivatorul viței celei înțelegătoare și prin El, pînă la Părintele luminilor»⁵⁴.

Dar dacă Sfînta Scriptură este primul izvor al cunoașterii, ce oferă atitea binefaceri sufletului omenesc, în legătură cu credința ortodoxă, al doilea izvor, prin care se completează cu cel dintîi, în ceea ce privește cuvîntul dumnezeiesc, tot atît de important ca cel dintîi, este Sfînta Tradiție: «Căci Apostolii ne-au transmis multe învățături nescrise, ceea ce afirmă Pavel, Apostolul neamuritor: «Deci dar, fraților, stați bine și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvînt, fie prin scrisoarea noastră» (II Tesaloniceni II, 15). După cum le-a scris și Corintenilor: «Vă laud, fraților, că vă aduceți aminte de toate ale mele și țineți predaniile așa precum vi le-am predat». (I Corinteni XI, 25). Iar supremul Dascăl, care ne-a dat cuvîntul dumnezeiesc prin ambele izvoare ale Cunoașterii, rămîne unul și același, Dumnezeu-Cuvîntul Iisus Hristos, care ne dă știința supremă și prin care putem dobîndi deplina cunoaștere: «Fiindcă noi nu trăim numai cu sufletul singur, pentru că sufletul nostru învelit de trup ca de-un veșmînt, posedă, ca și un ochi, spiritul văzător, cunoscător și ca-

54. Sfîntul Ioan Damaschin, *Expunerea exactă a Credenței Ortodoxe*, Partea IV, cap. 17, col. 1176–1177.

55. *Ibid. op. cit.*; Partea IV, cap. 16, col. 1173–1176.

pabil de a primi știința existențelor; și fiindcă nu are de la el însuși știința și cunoașterea, dar are trebuință de un învățător, să ne adresăm Învățătorului ce nu greșește Adevărul. Hristos este înțelepciunea cea puternică și adevărul; El este înțelepciunea și puterea lui Dumnezeu și a Tatălui; să ascultăm dar prin mijlocirea Sfințelor Scripturi și să învățăm adevărata știință a tuturor existențelor»⁵⁶.

Deci cuvîntul dumnezeiesc al Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții, primit de la dumnezeiescul Învățător, Cuvîntul-întrupat, Iisus Hristos și interpretat de Sfinții Părinți ai Ortodoxiei, i-a fost și i-a rămas Sfîntului Părinte Ioan Damaschin, izvorul fundamental al cunoașterii, spre a ne lăsa monumentală sa lucrare: «Expunerea exactă a Credinței Ortodoxe». Aceasta se poate constata după documentarea biblică a fiecărui capitol al operei sale. Dacă acesta i-a fost fondul Dogmaticii sale, interpretarea textului biblic o avea de la ceilalți Sfinți Părinți anteriori, în lumina celor hotărîte prin Sinoadele ecumenice, spre a se ajunge la Dogmatica Ortodoxă, pe care ne-a oferit-o. Precum vom avea prilejul să vedem, același fenomen teologic s-a petrecut și cu Omiletica Ortodoxă. Deci Dogmatica Ortodoxă a Sfîntului Ioan Damaschin venea să ne convingă argumentat, că Ortodoxia însăși are la temelie sa cuvîntul dumnezeiesc interpretat de Sfinții Părinți în Omiliile lor. Tot așa se poate spune că fondul cuvîntului dumnezeiesc interpretat de Sfinții Părinți în Omiliile Ortodoxe, constituise temelie pe care s-a ridicat, a lucrat și lucrează și Omiletica Ortodoxă, despre care vom vorbi mai departe.

În concluzie, ceea ce se desprinde fundamental și documentat istoric, este faptul constatat, că Omiliile Sfinților Părinți au fost și au rămas fagurii de miere care au adăpostit cu evlavie mierea divină a cuvîntului dumnezeiesc, curată și fără prihană. Mai presus de forma Omiliei, că în funcție de temă, poate fi mare, ori mică, festivă ori parenetică, apologetică ori misionară, dogmatică ori morală, liturgică ori catehetică, aghiografică ori panegirică, interesează foarte mult fondul materialului folosit și explicat, în care are înțietate cuvîntul lui Dumnezeu, al Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții, venerat cu toată evlavia, interpretat cu deplină înțelepciune și sub lumina Harului lui Dumnezeu și explicat cu părintească iubire, pentru mîntuirea sufletului omenesc. Aceasta este lecția vibrantă și mult grăitoare pe care ne-o dau Sfinții Părinți prin propriile lor Omilii ortodoxe, ce constituiesc tezaurul clasic al literaturii noastre omiletice ortodoxe. Dacă Omiliile Sfinților Părinți ne-au călăuzit la Dogmatica Ortodoxă, prin sinteza patristică, tot așa Omiliile ortodoxe ne vor duce pe cale analitică la Omiletica Ortodoxă, ceea ce confirmă faptul că în fond, Teologia Ortodoxă, privită și analitic și sintetic, este o știință exactă a adevărilor dumnezeiești, cunoscute, păstrate și respectate cu toată evlavia. Căci Sfinții Părinți ai Ortodoxiei, mai mult ca oricare alții, cu a lor sfîntă înțelepciune și evlavie au fost complet convinși de marele adevăr dumnezeiesc, înscris cu litere de aur, de mult inspiratul Sfînt Apostol și Evanghelist Ioan, mult iubitorul și mult iubitul de Domnul Hristos, la începutul Evangheliei sale: «Cuvîntul era lumina cea adevărată, care venind în lume, luminează pe tot omul» (Ioan I, 9); «Harul și adevărul prin Iisus Hristos au venit» (Ioan I, 17).

Pr. Prof. MIHAIL BULACU

56. Sfîntul Ioan Damaschin, *Dialectica*, P.G., tom. XCIV, col. 529.

APĂRAREA CREȘTINILOR FĂCUTĂ DE TERTULIAN ÎN APOLOGIA SA

Personalitatea copleșitoare a scriitorului Bisericii din Occident și poate cel mai original autor latin din epoca patristică, cum a fost calificat Tertulian, se află în atenția multor cercetători. Studiile asupra lui Tertulian și a lucrărilor sale recapătă interes de câteva decenii. Istorici ai creștinismului, teologi, filologi, examinează profund opera întregii scriitor al latinității creștine. «Puțini sînt aceia cărora misiionarismul creștin antic le datorează așa de mult ca lui Tertulian. El este cel dintîi pionier al ofensivei creștine împotriva păgînismului». Creștinismul nu putea găsi pentru perioada vitregă prin care trecea un mai bun apărător ca Tertulian. Și aceasta pentru că în persoana scriitorului din epoca Severienilor se întîlnia în chip strălucit o vastă cultură antică, un spirit ascuțit și combativ, toate acestea încălzite de o credință profundă. El n-a murit ca martir dar a avut o credință de martir, cea credință care se caracterizează printr-o dăruire integrală și entuziastă pentru o idee mare, pentru o convingere sfîntă. Pentru unele erori de doctrină, ca și pentru faptul că în ultima parte a vieții a trecut la montanism, Tertulian este astăzi considerat eretic. Credem că el trebuie judecat și apreciat cu înghăduința firească ce se acordă marilor deschizători de drumuri. Să nu uităm că el n-a avut la dispoziție o teologie latină scrisă. Fără a abandona spiritul critic, cercetarea operei sale trebuie să aibe în vedere contribuția sa la apărarea creștinismului. Este necesar să se țină seama de originalitatea gândirii sale, de geniul de care a dat dovadă prin folosirea culturii păgîne și a valorilor acestor culturi în slujba creștinismului. Credința nu i-a deznădăcinat cultura ce și-o însușise în tinerețe, ci s-a grefat pe ea și a convertit-o în sensul propriu și prim al acestui cuvînt.

În parte, datorită temperamentului său, în parte împrejurărilor, Tertulian a scris o operă ce este aproape în întregime o operă de luptă, în care domină polemica. Înainte de a trece la analiza «*Apologiei*» sale, lucrarea cea mai de seamă scrisă de el în apărarea creștinilor, și care, împreună cu «*De precriptione haereticorum*» este cea mai viguroasă și mai durabilă din toate lucrările sale»¹, să urmărim cîteva momente din viața sa. Datele ce ni le-au furnizat Ieronim și Eusebiu de Cezareea despre apogeuatul african, și care erau luate ca certe de toți cercetătorii vieții și operei sale, au suferit în ultima vreme unele corective. Dé aceea ne-am propus să prezentăm o scurtă schiță biografică bazîndu-ne pe cercetări mai noi. Tertulian s-a născut pe la anul 170² la Cartagina, din părinți păgîni. Și-a făcut o în-

1. Pentru o listă completă asupra edițiilor și traducerilor operei lui Tertulian, precum și pentru bibliografia aproape la zi a studiilor și articolelor, privind opera și personalitatea apogeuatului cartaginez, a se vedea: Timothy David Barnes, *Tertulian a Historical and Literary Study*, Oxford, 1971, p. 286—307 și Jean Claude Fredouille, *Tertulien et la conversion de la culture antique*, Paris, 1972, p. 525—539.

2. Foarte recent s-a tipărit chiar un *Index Tertullianus*, lucrare fundamentală pentru o mai bună cunoaștere a diferitelor aspecte ale gândirii, vocabularului și stilului lui Tertulian. Indexul este alcătuit de dr. prof. Gösta Claesson și are trei volume: vol. I (A—E), Paris, 1974, vol. II (F—P) și vol. III (Q—Z), Paris, 1975, cuprinzînd 320.000 cazuri cu referințe al lucrărilor lui Tertulian editate în *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*.

3. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Tertulian, sabia lui Hristos*, București, 1939, p. 4.

4. J. Lebreton în Fliche et Martin, *Histoire de l'Eglise*, vol. II, Paris, 1948, p. 176, citat după Tertulian, *Traité de la prescription contre les hérétiques*. În traducție, texte critique et notes de R. Pr Refoulé et traducție de P. de Labriole, Paris, 1957, p. 57, Sources Chrétiennes 46.

5. Cf. T. D. Barnes, *op. cit.*, p. 58.

tinsă cultură studiind filozofia, medicina, literatura, retorica, istoria și dreptul. Deși unii dau ca dată a convertirii sale anul 195⁶, nu se știe când a trecut la creștinism. Ceea ce se poate susține cu toată tăria este că, în momentul convertirii el «dobîndise cu adevărat esențialul culturii sale păgine»⁷. Tertulian a fost căsătorit, așa cum singur mărturisește. Nu a fost preot, după cum susține Ieronim⁸ și cum se mai crede încă și astăzi. Spre sfîrșitul vieții sale a trecut la montanism, din care n-a împărtășit însă toate aberațiile sectei, angajîndu-se numai în rigorismul moral al acesteia. Nu se cunoaște data morții sale⁹.

Aproape toate tratatele lui Tertulian sînt scrieri de circumstanță, adică cerute de actualitatea cea mai imediată. Împrejurările în care au trăit creștinii în primele veacuri cereau din partea acestora mult curaj și o viață exemplară. Curaj pentru a rezista persecuțiilor, viață exemplară pentru că așa le cerea învățătura creștină și pentru că o asemenea viață era cel mai bun argument adus de discipolii lui Hristos în favoarea superiorității noii religii asupra politeismului roman și a tradițiilor păgine de tot felul.

Dar creștinismul avea în arsenalul său de luptă împotriva păgînismului și altfel de arme, acelea ale cuvîntului. Tertulian le-a folosit ca nimeni altul. În adevăr, cultura sa profană îi oferea înainte de orice metode de convingere, de demonstrație, o concepție de valori estetice și afective. Vom vedea cum Tertulian retor¹⁰, dar retor convertit, utilizează în serviciul credinței sale esențialul tradiției retorice. El va face caz de nenumărate celebrități ale lumii antice. Adresîndu-și păgînilor în mijlocul cărora se formase intelectual, el știa că avea credit în fața acestora. *Apologeticum* — operă în 50 de capitole, scrisă, se pare, pe la 197, — va forma una din cele mai bune lucrări creștine din seria celor menite să apere cauza acelor care erau persecutați pe nedrept.

Lucrarea este adresată guvernatorilor provinciilor romane și îndeosebi celui al Africii: Apologetul cartaginez a închis calea oricărei apărări în fața acestor autorități¹¹, care erau în același timp și înalți judecători. În apărarea creștinilor Tertulian pleacă de la faptul că ura păgînilor la adresa acestora era neîndreptățită «căci — spunea el — ce poate fi mai nedrept ca oamenii să urască ceea ce nu cunosc, chiar dacă lucrul ar fi vrednic de ură»¹². Păgînii urau numele de creștini. Ei nu puteau, însă, motiva această ură. Îi urau pe creștini și îi socoteau vinovați, dar nu puteau dovedi ce vină au. «Dacă numele de creștin ar ascunde ceva rău s-ar mai fâli mulți cu acest nume?», întrebă scriitorul latin¹³. Creștinii mărturisesc că sînt creștini și nu ascund acest nume pentru că n-au nimic de ascuns. Răufăcătorii, odată

6. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Patrologia*. Manual pentru uzul studenților Institutelor teologice. București, 1956, p. 62. ⁷ J. C. Fredouille, *op. cit.*, p. 20 n. 20.

8. T. D. Barnes, *op. cit.*, p. 11 unde se și argumentează de ce Ieronim credea că Tertulian era preot.

9. *Ibidem*, p. 59, se susține că Tertulian ar fi putut muri ca martir.

10. «Dacă Tertulian este «orator», el are, de asemenea, și cultura pe care Cicero o cerea oratorului, mai ales în cele trei discipline esențiale care sînt filozofia, dreptul și istoria», cf. Y. C. Fredouille, *op. cit.*, p. 483.

11. De fapt lucrarea, așa cum s-a arătat recent, se adresează nu numai magistraților și societății păgine în general, ci îndeosebi claselor culte, cf. T. D. Barnes, *op. cit.*, p. 109—110.

12. Tertulian, *Apologeticum*. Traducere din latinește după textul latin complet al lui J. Pierre Walzing de Eliodor Constantinescu, Râmnicul Vâlci, 1930, I, 4. Nu am mai citat și pagina din ediția aceasta, pe care o vom folosi în continuare întrucît indicarea cărții prin cifra română și a capitolului prin cifra arabă sînt suficiente, și în acest mod de citare este utilizat în toate lucrările în care este citat Tertulian.

13. *Ibidem*, I, 11.

aduși în fața judecății, se pot apăra fie singuri, fie prin avocați, în timp ce creștinii n-au voie să deschidă gura spre a se apăra. Tertulian arată că în cazul creștinilor se încalcă procedura de judecată, intrucit nu se face nici un fel de cercetare a învinuirilor ce se aduc. Ceea ce se așteaptă, ceea ce ura publică cere, este mărturisirea numelui și nu examinarea acuzației¹⁴. Tertulian găsește acum momentul potrivit să facă mențiune de reșcriptul pe care împăratul Traian l-a dat lui Pliniu cel Tânăr, guvernatorul Bitiniei și Pontului, prin care se răspundeze acestuia din urmă asupra felului în care trebuie să se poarte creștinii. Apologetul creștin sesizează imediat fondul contradictoriu al procedurii indicat de Traian în cazul creștinilor. Iată înseși cuvintele prin care se arată inconsecvența acestui răspuns: «Traian îi trimite răspuns că acești oameni nu trebuie cercetați, însă dacă sint aduși, înaintea judecății, urmează să fie pedepsiți. O, sentință incilcită, izvorită din nevoie! Spune că nu trebuie să fie cercetați ca unii ce ar fi nevinovați și totuși, poruncește să fie pedepsiți ca unii ce ar fi vinovați. Cruță și asprește; se preface că nu bagă în seamă, totuși pedepsește»^{14 bis}.

Adus la judecată, creștinului i se cere să tăgăduiască și este chinuit pentru a i se smulge mărturisirea că nu este creștin, pe cînd un filhar este chinuit să nu tăgăduiască faptele¹⁵. «Strigă omul în gura mare: sint creștin. Spune ce este, tu voiești să auzi ce nu este. Voi, care sinteți puși să stoarceți prin chinuri adevărul, voi numai de la noi vă străduiți să culegeți minciuna»¹⁶. Iar în alt loc spune: «La urma urmei nici un judecător nu dorește să achite pe cel vinovat, știe că lucrul acesta nu este îngăduit. De aceea nimeni nu poate fi siluit să tăgăduiască punct. Pe creștin îl socoți vinovat de toate nelegiurile, vrăjmaș al zeilor, al împăratului, al legilor, al obiceiurilor, al întregului univers, și pe el îl conștrîngi să tăgăduiască ca să-l achite de orice pedeapsă de care n-ai putea să-l achiteți dacă n-ar tăgădui. Aceasta înseamnă să te abați de la lege. Voiești să tăgăduiască că este vinovat, ca să-l declari nevinovat, și aceasta fără voia lui, fără vreo vină despre trecut»¹⁷. Logica lui Tertulian este strălucită, ironia este destul de transparentă. Pe aproape fiecare filă a Apologeticului aflăm noi argumente în favoarea creștinilor, a libertății de care trebuie să se bucure aceștia. Argumentația sa este o îmbinare perfectă între talentul său oratoric și credința sa fierbinte, puse în slujba apărării unor oameni care sint pedepsiți tocmai pentru că nu vroiau să tăgăduiască ceea ce erau, cu alte cuvinte, li se aplicau pedepse pentru vina de a fi cinstiți.

Cu o fină ironie Tertulian arată consecințele ridicole pe care le produce ura păgînilor împinsă la extrem împotriva numelui de creștin. Iată ce spune în acest sens: «Unii se lasă duși de ura lor chiar atunci cînd la mijloc este vorba de propriile lor interese, mulțumiți fiind să păgubească, numai să nu aibă în casa lor un nume pe care îl urăsc. Pe soția, acum virtuoașă, bărbatul, care acum nu mai are de ce să fie gelos, o alungă; pe fiul acum supus, un tată, mai înainte iertător, îl dezmoștenește..., și pe măsură ce cineva se îndreaptă spre bine, primind acest nume, în același timp devine și nesuferit»¹⁸.

Tertulian își propune să analizeze fiecare învinuire adusă creștinilor. El nu se va mulțumi numai să respingă acuzațiile păgînilor, ci odată dovedită, netemeinicia acestora, autorul nostru trece la contraofensivă, demonstrînd că învinuirile aduse

14. *Ibidem*, II, 2. Cf. și Adhénar D'Alès, *La Theologie de Tertullien*, Paris, 1905, p. 374.

14 bis. *Ibidem*.

15. Tertulian, *op. cit.*, II, 10.

16. *Ibidem*, II, 13.

17. *Ibidem*, II, 16.

18. *Ibidem*, III, 4.

trebuie îndreptate de fapt împotriva păgînilor, că faptele rele pe care le pun în seama creștinilor le fac tocmai ei, păgînii.

Legea romană, potrivit căreia nu este îngăduit să existe creștini, non licet esse vos, este arbitrară și nu dovedește că prin ea s-ar opri săvîrșirea a ceva rău. Această lege este rău făcută. Tertulian demonstrează că o lege poate fi rău întocmită și că legile noi au tocmai misiunea să îndrepte sau chiar să aprobe legile vechi care nu mai corespund realităților¹⁹. De la defensivă el trece acum la atac, dovedind că păgînii sînt cei care nu respectă legile, că ei s-au îndepărtat de la cinstirea și ascultarea hotărîrilor strămoșești. Fiind legi care stăvileau ambițiile nesăbuite, luxul și imoralitatea, ele au fost date uitării, societatea ajungînd la un crunt laxism. Tertulian încheie ironic: «Lăudați întruna pe cei de demult, și totuși trăiți după vremurile cele noi»²⁰.

Învinuirea ce le era adusă creștinilor că omoară copiii și după aceea au loc banchete, în timpul cărora se fac tot felul de orgii, este — arată Tertulian — opera răzvrătitului zvon. Apelînd la logică, apologetul african întreabă, în mod indirect, pe păgînii cum ar putea un creștin care crede în viața veșnică și care vrea să se bucure de aceasta, să împlînte un cuțit într-un copil care nu-i dușmanul cuiva și care este nevinovat în fața tuturor?²¹. O întrebare la care știa că nu va primi răspuns. Învinuirea adusă creștinilor este transferată de cartaginezi asupra păgînilor prin dovedirea faptului că aceștia jertfeau copiii în public. El demască cu acest prilej procedeele antiumane pe care le întrebuițau romanii ca să scape de noii născuți, lăsîndu-i pradă morții prin frig și foame, aruncîndu-i la ciini, sau innecîndu-i²², fapte care nu se vor vedea la nici un creștin.

O altă acuzație adusă creștinilor, pe care Tertulian își propune s-o combată, este aceea că ei nu se închină la zei și că nu aduc sacrificii împăratului. Era o acuzație foarte frecventă a păgînilor, și de ea făceau uz și toți magistrații și condamnavă pe creștini. Tertulian știa că aceasta era cea mai de seamă învinuire²³ și că argumentele ce le va aduce vor trebui să fie capitale. În ce privește prima obiecție, apologetul latin afirmă categoric: «Am încetat să ne mai închinăm zeilor voștri din ziua în care am aflat că ei nu există»²⁴. El dovedește că zeii cei mai vechi erau oameni ce apoi au fost zeificați. Zeii ar fi trebuit să reprezinte ce este mai bun, ori ei se arată, nu odată, implicați în crime, purtarea lor e uneori imorală. Nenumărați autori antici de piese de teatru își bat joc de zei în lucrările lor. Pe pămînt au fost oameni care meritau să fie trecuți în rîndul zeilor. Un Socrate și un Temistocle meritau o asemenea cinstire²⁵. În realitate tot păgînii sînt aceia care își necinstesc zeii prin zeificarea unor curtezane, ghicitori, prin săvîrșirea în interiorul templelor a tot felul de fapte neîngăduite, prin scoaterea la licitație a zeilor. Dacă zeii ar exista ar trebui să se răzbune, nu pe creștini, ci pe păgînii²⁶.

Creștinii erau acuzați în mod grosolan că se închinău și adorau un cap de măgar. Tertulian are acum prilejul să expună, pe parcursul citorva capitole ale lu-

19. *Ibidem*, IV, 6. Se dau cîteva exemple de acest fel.

20. *Ibidem*, VI, 9. O asemenea critică o formulase Tertulian și înainte și în lucrarea *Ad nationes*, cf. J. C. Fredouille, *op. cit.*, p. 24. 21. Tertulian, *op. cit.*, VIII, 2. 22. *Ibidem*, IX, 7.

23. *Ibidem*, X, 1. De fapt aceste acuzații revin foarte des în actele martirilor, cf. A. D'Alès, *op. cit.*, p. 385. 24. Tertulian, *op. cit.*, X, 2.

25. *Ibidem*, XI, 15. Se dau și alte exemple de oameni iluștri care meritau să intre în panteonul zeilor. 26. *Ibidem*, XII, 9, XV, 1.

crării sale Apologeticum, învățătura creștină, să prezinte păgînilor pe Cel pe care-l adorau în realitate, Dumnezeu cel Unic, creatorul din nimic al lumii²⁷, și să vorbească despre nașterea supranaturală a lui Iisus Hristos, «luminătorul și mîntuitorul neamului omenesc». Superioritatea religiei creștine este evidentă. Mărturie stau venirea pe pămînt a însuși Fiului lui Dumnezeu. El însuși Dumnezeu, minunile Sale încoronate și minunea cea mare, învierea Sa. La capătul expunerii apologetul are posibilitatea de a-i îndemna pe păgîni să cerceteze dacă singura dumnezeire adevărată nu este de fapt cea întîlnită în persoana lui Iisus Hristos.

Continuîndu-și pledoaria întru apărarea creștinilor, Tertulian își propune în continuare să combată o altă învinuire formulată de păgîni în mod indirect. Aceștia susțineau că Imperiul Roman s-a putut ridica la strălucirea prezentă tocmai datorită religiei lor, și proba existenței zeilor este dovedită de starea înfloritoare a poporului roman care-și împlinește cu zel îndatoririle religioase față de zei²⁸. Din nou eroare, se ridică autorul nostru, arătînd că romanii n-au fost religioși și închinători la atîția zei mai înainte de a fi ajuns atotstăpînitori. Iar puternici au ajuns prin biruințele pe care le-au reperat în războaie. Cuceririle făcute de ei au însemnat distrugerii de orașe, și deci, de temple. Trupele romane nu făceau nici o deosebire între jefuirea averilor profane și a celor aparținînd templelor. Prin aceasta nu se nedreptățeau oare acei zei care-și vedeau lăcașurile dărîmate și profanate? Se știe că panteonul roman s-a îmbogățit prin asimilarea multor zeități din teritoriile învinse și trecute în stăpînirea romanilor. Tertulian se întrebă: «Și atunci acești zei, pot ei suferi să fie adorați de niște vrăjmași și să le hărăzească lor un imperiu fără sfîrșit, cînd mai degrabă s-ar fi convenit să le plătească pentru insultele lor²⁹.

Invinuirea că creștinii nu se roagă zeilor pentru sănătatea împăratului este simplu dar eficace înlăturată prin aceea că zeii nu pot de fapt să-l ocrotească pe împărat, întrucît, așa cum arată realitatea, ei au resimțit de multe ori minia imperială. În fond, zeii sînt cei ocrotiți de împărat prin aceea că el le este prielnic, că face daruri și dă privilegiile templelor³⁰. Creștinii se roagă însă pentru sănătatea împăratului la Dumnezeu, singurul care poate împlini rugăciunile. Cum pot fi învinuiți ei de lesmaiestate, cînd îl cinstesc în mod decent? Zilele consacrate suveranului roman sînt prăznuite de creștini cu inimă curată și în cumpătare, nicidecum în desfrînare, ca păgînii care în acele zile «prefac cetatea într-o adevărată circiumă, amestecă noroiul cu vin și aleargă prin oraș în bande spre a se deda la tot felul de ticăloșii și poște necurate». Creștinii îl cinstesc pe împărat fără a urmări vreun profit. Cu totul altfel fac cetățenii romani păgîni. Redăm mai jos un pasaj deosebit de semnificativ, în care se surprind cu o fină ironie, adevăratele sentimente de care sînt animați păgînii le adresa împăraților lor: «Dacă natura ar fi făcut ca inimile (păgînilor *n.n.*) să fie învăluite într-o piele străvezie, să se poată vedea ca într-o oglindă, nu știu, zău, pe a cui inimă n-ar apărea săpat chipul șirului de împărați supraveghînd scena împărțirii darurilor, chiar în clipa aceea în care era slăvit cu vorbele din anii noștri sporească-ți Jupiter ție anii»³¹. Tertulian arată apoi că nu creștinii au participat la înlăturarea unor împărați, că nici un nume de creștin nu a fost pomenit în comploturile atît de des urzite împotriva împăraților de romanii păgîni. Cu ce drept, atunci, se întrebă Tertulian, sînt considerați creștinii ca dușmani

27. *Ibidem*, XVII, 1. Expunerea învățăturii creștine este expusă cărților XVII–XXI inclusiv.

28. *Ibidem*, XXV, 12.

29. *Ibidem*, XXV, 1.

30. *Ibidem*, XXIX, 3.

31. *Ibidem*, XXXV, 7, aluzia este făcută la darurile ce se făceau poporului cînd se alegea un nou împărat.

ai împăratului și ai imperiului, și de ce tocmai lor li se refuză numele de romani ?³². Tertulian îl pune și mai mult în încurcătură pe păgini atunci când le adresează următoarea întrebare: «Cum pot fi creștinii dușmani ai statului și ai societății romane, când legea creștină cere acestora să-i iubească pe dușmani, să nu se răzbune pe cei ce i-au vătămat ?». «Creștinii îndură multe nedreptăți și dacă ei nu se ridică împotriva păgînilor, este din pricină că după învățătura Sf. Scripturi ei nu pot pedepsi răul cu răul. Ei sînt în număr suficient pentru a-i învinge pe păgini». Ca să ilustreze această afirmație, dar mai ales, ca să arate cit de repede i-a cîștigat pe oameni noua religie, Tertulian spune: «Sîntem de ieri, și totuși am ajuns să umplem pămîntul și toate ale voastre: orașele, insulele, cetățile, municipiile, consfăturile voastre intime, lagărele chiar tribunalele, adunările poporului, palatul, senatul, forul. Numai templele vi le-am lăsat vouă!»³³. În ciuda unei evidente note de retorism, aceste afirmații nu erau simple figuri de stil. Prezența creștinilor la toate nivelele societății romane era o realitate care trebuia să îndemne la reflecție pe cei ce urau noua religie. Tertulian găsește acum momentul potrivit de a cere ca religia creștină să fie scoasă din șirul celor neîngăduite, intrucît, așa cum a dovedit mai înainte, ea nu lezează siguranța publică, și nici nu este pentru o tabără politică sau alta.

Apologetul cartaginez înțelege că apărarea pe care o face creștinilor să nu se consume numai între dovedirea netemeinicii învinuirilor și aceea a trecerii păgînilor pe banca acuzării. Deopotrivă de important este ca persecutorii să cunoască viața creștină spre a se convinge singuri de superioritatea ei. În acest sens dăm un fragment în care Tertulian zugrăvește în chip impresionant modul de existență al creștinilor: «Sîntem un singur trup prin sentimentul comun al credinței, prin unitatea disciplinei și același gînd al speranței. Ne adunăm în cete și adunări, ca, rînduindu-ne oastea, ca la război să împresurăm pe Dumnezeu cu rugăciuni. Acest atac este, totuși, plăcut lui Dumnezeu»³⁴. Sînt reliefate aspecte practice al intrajutorării creștine prin exemple ce nu se vor întîlni niciodată la păgini. Astfel, vorbind despre sumele pe care fiecare creștin le oferă de bună voie atunci cînd poate, și cit poate, scriitorul latin menționează: «Aceste depuneri alcătuiesc un fel de tezaur al iubirii de aproapele. Căci ele nu se cheltuiesc nici pentru betii sau petreceri zadarnice, ci slujesc la întreținerea și îngroparea celor lipsiți, la ajutorarea copiilor și copilelor rămași singuri pe lume, fără avere și părinți, și chiar a servitorilor bătrîni și a celorlora cărora li s-au innecat corăbiile; dacă unii sînt osîndiți în lume, dacă alții în insule, s-au în închisoare din pricina credinței în Dumnezeu, atunci sînt hrăniți pe seama credinței în care s-au mărturisit»³⁵. Iată un exemplu de solidaritate impresionantă, imposibilă de înfrînat de către păgini. Grijă pe care creștinii o au unul pentru celălalt, poate fi jignitoare doar pentru aceia care își urăsc aproapele³⁶. Și această era tocmai păgînii.

Creștinii erau socotiți de păgini autorii tuturor nenorocirilor ce se abăteau asupra imperiului: «Dacă Tibrul se revarsă peste maluri, dacă Nilul nu se revarsă peste ogoare, dacă cerul nu trimite ploaie, dacă este foamete, dacă se ivește vreo molimă îndată: creștinii să fie dați la leu»³⁷. Oare dacă pentru toate acestea sînt vinovați creștinii, cum se pot justifica și cui se pot imputa nenorocirile ce s-au abătut peste imperiu înainte de Hristos ?

32. *Ibidem*, XXXVI, 1.33. *Ibidem*, XXXVIII, 4.34. *Ibidem*, XXXIX, 2.35. *Ibidem*, XXXIX36. T. D. Barnes *op. cit.*, p. 11237. Tertulian, *Apologeticum*, XL, 2.

La învinuirea păgînilor că creștinii n-ar fi folositori societății din punct de vedere economic, Tertulian dovedește că ei sînt de fapt mai utili decît păgînii, intrucit nu fac risipa pe care o întilnești la păgini și nici nu se sustrag fiscalului. Creștinii sînt folositori societății prin viața lor ireproșabilă. Inchișorile romane erau pline de tot felul de nelegiuiri, și nici unul n-a putut fi dovedit ca fiind creștin. Cur te-nia sufletească a adepților lui Hristos se explică prin aceea că ei știu că pentru faptele lor rele îi așteaptă o pedeapsă veșnică, în timp ce păgînii se tem de pedepsele pe care le pot apuca oamenii: «Noi ne temem de Dumnezeu, iar nu de proconsul»³⁸.

Apropiindu-se de sfirșitul lucrării sale Apologeticum, Tertulian face o expunere asupra uneia din inv t turile capitale ale credinței creștine, aceea privind  nvierea morților și a judec rilor definitive de la sfirșitul veacurilor. Momentul este bine ales, c nd, după ce doboriser  r nd pe r nd toate  nviniurile aduse împotriva creștinilor, el trece la prezentarea unui punct foarte important de doctrină, exhatologia, demonstr nd păgînilor că, dacă creștinii se expun la chinuri, dacă ei nu renunță la credința lor, ci preferă, să moară, este tocmai pentru dob ndirea r spl ții ce-i așteaptă și care este veșnică. P g nii, arată apologetul nostru, nu vor să c nt reasc  cu adev ral curajul, cinstea și tăria de care dau dovadă coreligionarii lui c nd sînt supuși, sau mai exact spus, c nd suportă din proprie voință³⁹ tot felul de chinuri, care de care mai sălbatice. P g nii au admirat și slăvit pe acei dintre greci sau latini care au dat dovadă de asemenea calități în fața dușmanilor lor, dar n-arată aceiași obiectivitate c nd ele sînt întilnite la creștinii ce sfidează moartea, jertfindu-se pentru credința lor.

Printre ultimele r nduri ale lucrării Apologetium citim un pasaj ce s-a dovedit a fi un avertisment la adresa lumii păgine, și în același timp o profeție în legătură cu viitorul creștinismului. Adresindu-se tuturor celor care-i chinuiau pe creștini, vizionarul Tertulian scria următoarele: «...nici cea mai rafinată cruzime a voastră nu vă este de vreun folos: dimpotrivă, un indemn mai mult spre secta noastră. Ne facem chiar mai numeroși ori de cite ori sintem secerați de voi: sămînța e chiar singele creștinilor»⁴⁰. E adevărat că avea să treacă mai mult de un secol p n  c nd creștinii aveau să iasă cu totul din catacombe și să vadă triumf nd credința lor, dar în tot acest timp numărul celor care se botezau și mărturiseau pe Hristos, creștea necontenit, confirm nd în chip strălucit credința pe care Tertulian a avut-o, că lupta nu va fi zadarnică. Apărarea făcută de apologetul latin creștinilor în Apologeticum este o pledoarie de înaltă clasă. Ea e pe măsura cauzei pe care o slujea.  n această operă și-au dat mina un orator excelent și un creștin gata oric nd să devină martir. Tertulian i-a apărat pe creștini atac nd lumea p g n . Critica sa e uneori nimici-toare. Ironia nu-l părăsește decit arareori, o ironie ce devine frecvent sarcastică. Tertulian avea de ce critica lumea p g n , mai ales c nd această lume se arăta ostilă în modul cel mai violent, dar și cel mai nedrept fața de adepții unei religii im-

38. *Ibidem*, XLV, 7.

39. Nu odată Tertulian a arătat că în realitate puterea pe care o au p g nii fața de creștini stă de fapt în voința celor din urmă. Pentru frumusețea argumentării și logica fără drept de apel a acestei afirmații redăm pasajul în cauză: «Desigur dacă vreau eu sînt creștin. Așadar atunci ai să mă osindești dacă vreau eu, dacă aș voi o n-ai mai putea s-o faci; este firesc lucru ca ce poți să stea numai în voința mea iar nicidecum în puterea ta». Cf. *ibidem*, XLIX, 5.

40. *Ibidem*, L, 13.

potriva cărora nu se putea aduce cu adevărat vreo acuzație. Critica la adresa păgînismului, «devenea cheia lumii celei mai noi care se ridica din resturile celei vechi»⁴¹.

În apărarea creștinismului autorul nostru a aplicat procedee utilizate în retorică contemporană, întărind mesajul operei cu orice ornament literar, care putea să-i sporească atracția. În loc de a trata separat apărarea creștinismului și respingerea păgînismului, Tertulian a combinat cele două în mod progresiv, caracteristic lui. Prin această respingere nu trebuie să se înțeleagă o dezavuare a culturii păgîne, dobindită de el în tinerețe.

Dacă nu cunoaștem în ce măsură au fost îmblinziți păgînii de lucrarea *Apologeticum* a scriitorului cartaginez, știm că «efectul ei asupra creștinilor a fost profund și imediat. Dacă Tertulian apărea că solicită pe magistrații romani și că se adresează lumii păgîne, cele mai multe din afirmațiile sale erau, de asemenea, destinate să-i încurajeze pe creștini. Ei simțeau încredere într-un vorbitor care putea să dovedească că erau persoane respectabile, atât pe plan social, cît și intelectual, prin însăși existența lui. A ridiculizat defăimările care îi asaltau zilnic, le-a insuflat un puternic simțămînt de superioritate morală. Dacă îl urmăreau cu atenție pe Tertulian, ei nu mai aveau nevoie să se considere ca azvîrliți din societatea obișnuită. «Cînd oamenii buni și cinstiți se adună împreună, adunarea lor nu este o întrunire de rînd, ci un senat»⁴².

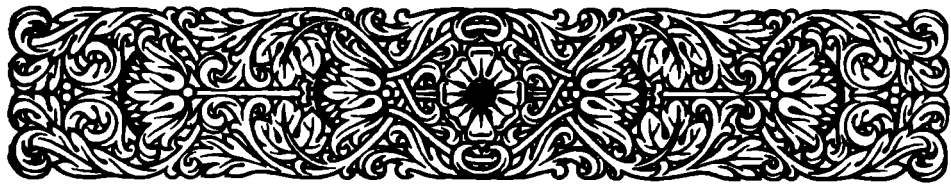
Voi încheia această lucrare printr-un citat din Chateaubriant referitor la marele apologet creștin: «Tertulian vorbește ca un modern: elocvența sa este luată din sferile adevărurilor eterne. O parte din pledoaria sa, în sprijinul religiei, ar putea și astăzi sluji aceeași cauză»⁴³.

Doctorand ZĂVOIANU CORNELIU

41. P. Prof. Ioan G. Coman, *Spiritul critic în literatura patristică*, în «Mitropolia Olteniei», XXV (1973), nr. 1-2, p. 59.

42. T. D. Barnes, *op. cit.*, p. 110. Barnes citează aici din Tertulian, *Apologeticum*, XXXIX, 21.

43. Din *Le Genie du Christianisme*, citat din cuvîntul înainte al lui E. Constantinescu, Tertulliani, *Apologeticum*, p.

DOCUMENTARE

RĂSPÎNDIREA CREȘTINISMULUI LA NORD DE ISTROS ȘI CONTINUITATEA TRACO-ROMANĂ ÎN CÎMPIA DUNĂRII

I. Istoric

În urma distrugerii hunilor la 451 în Cîmpiile Catalaunice pe Marna lângă Dijon de către ultimul mare general roman Aetius de origină tracă din cetatea Durostorum — Silistra de azi, cu legiunile romane, avînd ca aliați în subordine și pe burgunzi, vizigoți și vandali, imperiul lui Attila dintre Volga și Rin se destramă și așezările omenești din Europa pășesc pe calea feudalizării în locul sclavagismului.

Hunii dispar din istorie definitiv după moartea lui Attila în anul 453, fii săi certîndu-se între ei pentru domnie.

Împăratul Justinian (527—565) a continuat să mențină în imperiul roman ordinea sclavagistă, prin legiuirile sale numite Corpus juris romani, deși în Italia masele populare: romani și goți au generat o răscoală antisocială sub un conducător energic Totila, care în anul 546 puse stăpînire pe Roma, apărută de oștile generalului Belizarie (505—565), sclavii și colonii s-au întolat în oastea răsculaților lui Totila, promițîndu-li-se scutirea din orice obligații față de stăpînii moșiilor pe care trăiau.

Vedem că apare procesul de eliberare revoluționară și de desființare a relațiilor sclavagiste.

Justinian înfrînge însă răscoala lui Totila și redă pămînturile și bunurile confiscate de sclavi proprietarilor respectivi iar colonii și sclavii vor intra din nou sub jurisdicția stăpînilor lor.

La începutul secolului al VII-lea, în imperiul de răsărit și la Dunăre, statul bizantin pășește treptat pe calea instaurării feudale, stabilîndu-se noi relații între proprietari și coloni înlăturîndu-se astfel sclavagismul autocrat, menținut de Justinian, cu toate cuceririle lui contra regatelor vandalilor, ostrogoților și vizigoților.

În același timp, pe teritoriul Galliei, ocupată de franci, orînduirea gentilică începe a se destrăma și în locul ei apar obștile sătești organizate de țărîimea liberă, numite și mărci.

La 732, Carol Martel (690—741) învinge în bătălia de la Poitiers pe emirul Abderman stăvilîndu-se pentru prima dată invazia arabilor la nord de Pirinei.

Carol Martel și urmașii săi au expropriat o parte din întinsele proprietăți ale bisericii și ale unor nobili, pe care le-au împărțit la vasali sub forma unor gratitudini sau răsplată pentru vitejie în luptă.

Carol cel Mare (768—814) după ce cucereste regatul longobarzilor din Italia, apoi Saxonia și Bavaria, va distruge în alinață cu slavinii regatul avarilor din Panonia între anii 791—798, înlăturînd astfel prădăciunile acestora la Dunăre în vechea Dacie. Drept răsplată papa îl va încorona ca împărat al imperiului Roman de națiune germană la anul 800 cu capitala la Aachen. El va stimula orînduirea feudală în locul celei sclavagiste vechi și depășite.

Orînduirea feudală cu specificul ei se va extinde treptat, treptat și la Dunăre sub forma întinșelor moșii deținuți de boieri sau voievozi adică conducători la luptă oricînd și oriunde se simțea nevoia pentru apărarea așezărilor omenești.

Astfel vor fi apărate așezările vechi traco-romane la Dunăre și în Carpați de către valahi — urmașii lor contra incursiunilor popoarelor migratoare, de către țărani deveniți iobagi în Transilvania, români în Țara Românească și șerbi în Moldova pe moșiile celui ales sau numit de ei spre a-i conduce în luptă.

Relațiile feudale între stăpîni: nobili sau boieri și țărani se bazează pe o învoială — foedus, ca așezările lor să fie apărate și pămînturile lucrate și din produsele recoltate să se facă o împărțire între părți, asigurîndu-se și fondul feudei — moșiei, îndeosebi echipamentul și proviziile de luptă.

Nicolae Iorga menționează că «puternica organizație bisericească dată de Justinian Imperiului ar arăta înnoirea vieții române pe malul stîng: episcopatul de Novae — Sis-tovul de azi. Și mai departe arăta că: la Aquae — Mehadia de azi era încă un episcop și toate «castelele» — castrele se leagă de noul scaun arhiepiscopal»¹.

În același timp, Justinian după cum scrie Procopiu din Cesarea² (mort în 565) în «De aedificiis» a întărit linia de apărare a Dunării cu cetățile: Aquae — Mehadia de azi; Bonomia — Vidinul de azi; Sucidava — Celeiul de azi, unde a construit și un pod; Turris — Turnul lui Constantin cel Mare a fost reîntărit din nou; Daphnae lângă lacul Greaca, Durostorum — Silistra; Transmarisca — Iglia în județul Tulcea, spre a-și putea menține stăpînirea și la sud de Carpați.

Totuși avarii reușesc să împingă la sud de Dunăre pe slavii noi veniți și federații lui Justinian care-i căuta pe la anul 546 la cetatea Turris spre a le-o încredința pentru apărare³.

Rămîn însă, ici și colo, pe lângă așezările traco-romane mici insule de slavi, ce se vor contopi cu timpul cu elementul autohton în decursul timpului, în Dacia.

De fapt, vedem că hunii au împins în veacul V pe vizigoți și vandali în Catalonia cu centrul la Barcelona și în Andaluzia avînd de capitală Sevilla, iar pe ostrogoții la sud de Dunăre, în jurul cetății Novae, iar avarii au izgonit pe slavi în Mesia și Iliricum.

În a doua jumătate a secolului VII își fac apariția bulgarii, venind de pe Volga prin Bugeac la Dunăre, pe care o trec pe la Noviodunum — Isaceea de azi la 679—680, și poposesc dintr-un început la Varna, răspîndindu-se în Balcani.

Între anii 896—900, șapte triburi de maghiari conduse de Arpad părăsesc Atelkuzul⁴ — ținut la vest de Don, sub presiunea pacenegilor pătrund în cîmpia Panoniei, unde se stabilesc, înființînd Ungaria de azi pe ruinele regatului avarilor. Sub pavăza sistemului de apărare romanic, construit de legiunile a 5-a Macedonică și a 13-a Gemina limesul Transalutanus început de Traian la 106 e.n. și terminat sub Septimius Sever la 210 e.n. și a valului de apărare spre sud, zidit de Constantin cel Mare (306—337) și de cetățile de pe Dunăre fortificate de Justinian (527—565) Sucidava-Turris-Novae-Daphnae-Durostorum, așezările traco-romane au continuat să se dezvolte, înfruntînd asperitățile vremii și prădăciunile popoarelor migratoare. În acest răstimp se consideră că s-a încheiat definitiv din elementele trace și romane poporul român pe întreg teritoriul vechii Dacii a lui Burebista și Decebal, formînd mici stătuțele feudale, conduse de cneji și voievozi. Diploma dată de regele maghiar Bela al IV-lea Ordinului papal al cavalerilor Ioanîți, din 2 iunie 1247, atestă existența formațiunii politice românești la acea dată, conduse de voievozii Litovoi și Seneslau și cnejii Ioan și Farcaș.

Din această diplomă vedem că luase naștere, mai dinainte vreme, între Dunăre și Carpați, așezările bazate pe relațiile feudale între proprietarii de pămînt (majores terrae) și țărani (rustici) obligați la dări și slujbe față de stăpînii feudali⁵. Aceeași situație socială era creată și în țările din Occident, orînduirea feudală promovată de Carol Martel și Carol cel Mare și urmașii lor ce se extinsese și în Europa de sud-est.

1. N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. II. Oamenii pămîntului (pînă la anul 1000). București, 1936, p. 228—229.

2. Procopius din Cesarea, *De aedificiis* IV, 7, citat de N. Iorga în opera menționată, p. 225.

3. N. Iorga, *op. cit.*, p. 240.

4. *Istoria României în Ist.*, Editura Enciclopedică Română, 1971, p. 56.

5. *Documente privind Istoria României*. Veacul XIII, XIV, XV B. Țara Românească (1247—1500). Ed. Acad. R.S.R., București, 1951, p. 1—5.

Potrivit situației generale arătate mai sus vom dezvolta continuitatea traco-romană la Dunăre, menționând câteva toponimice moștenite din limba tracă și latină a străbunilor noștri, ce au trăit din vremuri pe acest pământ.

Să redăm totuși câteva aspecte din viața acestor triburi trace așa cum sînt cîntate de poezii timpului !.

«Lui Virgiliu, geții sînt un popor cunoscut pe care cîntărețul descălecării lui Aeneas îi pune lingă bisalții traci și gelonii lui Herodot, care-i par încă un popor aprig: «acergelonus»⁶. «Și lui Horațiu îi era cunoscută această viață din părțile noastre și el deosebește bine între scitii care străbat cîmpiile pe cară și geții înghețați care lucrează cu anul ogoarele în de obște»⁷.

Și Ovidiu, poetul Romei, exilat de Augustus pentru iubirea lui față de Iulia cu consensul tacit al Liviei, soția împăratului, ne descrie și el pe geți ca oameni rigizi, iar femeile lor n-au învățat arta țesutului artistic ca cele romane, însă le cîntă și el vrednicia lor pe lanurile zeiței Ceres a agriculturii.

«În loc de lînă fringe (lucrează) ale Ceresei daruri și pe creștet duce greoaia apă acasă»⁸.

II. Toponimice traco-romane în Cîmpia Dunării

Herodot (484—406) î.e.n. ne dă, ca părinte al istoriei, primele știri despre traci, scriind pe la anul 450 î.e.n. că trăiesc la nord de Istros, — Dunărea de azi și că sînt un popor mare compus din peste 100 triburi, care vorbesc aceeași limbă și au aceeași religie și aceleași obiceiuri. Mai adaugă el că dintre triburile trace, geții erau cunoscuți în acea vreme ca cei mai drepti⁹.

Mai tirziu, Burebista, a creat statul Dacic la începutul veacului I î.e.n.

Începu să atace pe romani la sud de Dunăre, însă este omorît de nobilii tarabostes la anul 44 î.e.n.

În același timp era asasinat și Caius Iulius Caesar în senatul Romei, care se pregătea cu legiunile romane să atace Dacia și astfel se amină înfruntarea dintre imperiul roman și regatul dac, cu circa 150 ani.

Împăratul Traian (98—117 e.n.) va îndeplini acest deziderat al Romei, ocupînd Dacia, după al doilea război (105—106) purtat contra viteazului rege Decebal, care va cădea în luptă apărîndu-și cu bărbăție țara.

Din anul 106, Traian începe construcția unui val de apărare la răsărit de Olt, numit limesul Transalutanus, care pornea de la cetatea Turrîs — Turnu Măgurele și mergea pe la Ruș de Vede în trecut, Roșiori de Vede azi, — Pitești, Cîmpulung, — Rucăr — Rîșnov — 325 km ce s-a terminat pe la anul 200 e.n. sub domnia împăratului Septimiu Sever (193—200).

Acest val de apărare s-a păstrat în popor sub denumirea de «drumul lui Traian» fiind flancat și de un drum-șosea națională.

Mai tirziu împăratul Constantin cel Mare (307—337) construî un val de apărare la nord de Dunăre, pe aliniamentul Arcina (azi Gilmea) — Cîrligați — dealul Gurlui, unde se află un castru al valului de apărare spre răsărit a lui Traian pe Urlui — dealul Ciocîltea la 6 km nord de Belțiori — (azi comuna Troianu) — Pirum (azi Piretul) — Alexandria de azi — (satul Săcăieni în trecut) — Cetatea Daphnae pe Dunăre lîngă Oltenița.

Arheologul D. Tudor, în opera sa «Romanii în Dacia» ne arată că ei n-au fost numai ocupanți, ci și constructori, creează așezări — cu orașe sau țîrguri, mai toate pe vechile vetre traco-dace, de tip rural, cu funcții economice și administrative¹⁰.

Astfel, cohortele romane pe teritoriul județului Teleorman au construit: castru cetate Turrîs pe Dunăre la 2 km nord de Turnul zidit de Constantin cel Mare — două castre la Pătînie (răscrucate de drumuri în limba tracă), — azi Putineiu pe Călmățui —

6. N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. I, partea a II-a, București, 1936, p. 65, după *Georgicele III*, 461 și IV, 463.

7. N. Iorga *op. cit.*, p. 65, din *Eneida III*, 34.

8. *Pontica III*, 8.

9. Dimitrie Berciu, *Neamuri și triburi traccice*, în revista «Magazin Istoric», anul X, nr. I (106) ianuarie 1976, p. 18.

10. Dr. Ion N. Mailat, *Biserica srbilor din Roșiori de Vede și continuitatea traco-romană în Dacia*, în «Glasul Bisericii», nr. 11—12, anul 1972, p. 1263.

în castru pe dealul Gurlui pe Urlui, sub care se afla o așezare tracă pe vatra căruia s-a născut satul Hănsărești, menționat într-un hrisov din anul 1620 unde s-au găsit unelte și ceramică din veacurile 5—4 î.e.n. azi dispărut¹¹, castru cetate la Ruș de Vede de pe Bratcov — castrul de la nord-est de Scrioaștea — Scheiostra¹² în trecut Brebina tracă, pe Vede.

Constantin Preda, ne arată că grație investigațiilor arheologice se cunosc acum numeroase așezări și cetăți geto-dacice, situate pe terasele riurilor, pe boturi de dealuri și coline subcarpatice, cele mai multe apar ca centre întărite cu ziduri de piatră, altele cu birne și vălătuți de chirpici arși, dând de exemplu și cele descoperite la Orbeasca de Sus în Teleorman¹³.

Vom analiza toponimicele trace aflate pe Valul de Apărare de la răsărit de Olt, pe locul cărora s-au construit castelele romane, în Teleormanul de azi.

Denumirea de Pătînie. (Râscrucă de drumuri) — azi Putineiu, o deducem din zăpisiul scris de Eftenie Răspopitul la 4 iunie 1617, corect 1620, prin care jupanii Maria din Drăgănești (Țigania) cu nepoții ei Chirică și Socolu vinde ocină (parte din moșie) la Băduleasa, lui Manea. Ca martori, la zăpisiul ce se face «La turcu» (în raiaua Turnu) la 4 iulie 1620 în zi de Bilciul de Rusalii, apar printre alții și: Stan din Pătînie și Murun din Turcul...»¹⁴.

În slova veche «păt» înseamnă drum, din care a derivat în timp poteca — cărare. Se pare că în popor s-a păstrat prin partea locului paralel cu Pătînie și denumirea de Putineiu împrumutată de la slavi, după «putenca».

Castrul de la Ruș de Vede a fost construit lângă o așezare tracă a tribului «ruși», care a avut aci o «dăvă», poate Rusidava.

Tribul trac, «ruși»¹⁵ este menționat de D. Tudor în «Oltenia romană» după tabula lui Peutinger, pe care geograful grec Ptolomeus înscrie în veacul II e.n. o Rusidavă pe Olt la Mamotești — 2 km sud de Drăgăhani.

Dar, se poate ca acest trib să se fi întins pînă la Vede, unde să fi avut o așezare și aici la Ruș de Vede.

Această așezare, în mod cert ne-o arată doi călugări germani: Petersparnau și Ulrich von Tennstädt, care întorcîndu-se de la Ierusalim spre Bruges, port mare și vechi, în Belgia, prin Tîrnovo-Siștov fac un popas la Russenart», adică la Russen artina — așezarea tribului trac ruși de sub cetatea — castrul roman, în drum spre Pitești — Curtea de Argeș — Cimpulung — Brașov¹⁶.

Radu Grămăticul, la 1574 traduce cele patru evanghelii din limba slavonă, pentru prima oară în Teleorman, în limba română, la cererea lui «Petroșco voevod» — Petru Cercel —. El spune în epilog: ...«Iată eu am muncitu, păcătoșulu și ticălosulu Radu Grămăticu, fiul lui jupan Drăghici din Mănicești (Mănești) de lângă orașul Ruș pe riul Vede»¹⁷.

În aceeași ordine de idei putem adăuga că și tribul trac al burilor, menționat în revista Magazin Istoric nr. 5, din mai 1976, care avea o așezare Buridava, indicată de Ptolomeu pe Olt, descoperită arheologic în fața Călimăneștilor, ar fi putut avea și o altă așezare pe locul satului vechi Burdea de azi la circa 40 km nord de Roșiori de Vede și la 80 km spre sud-est de Băile Călimănești pe riul Burdea cu același nume trac, pe riul Vede»¹⁷.

În atlasul Dimăncescu, aflat la cabinetul de hărți al Bibliotecii R.S.R. avem planul 116, anul 1772, Roma: Monumenta Cartografica Moldaviae, Valachiae, Bulgariaem, întocmită de geograful Lotter, cu însemnările: Arcim la castrul «Gilmee» de la Urria pe Olt, la sud de Crețești; Cholovnic la cetatea Turris zidită de Constantin cel Mare și întărită de Justinian, apoi de Mircea cel Bătrîn și Baiazid Ildirim, la Turnu Măgurele de azi: artinna ubi plurimae rusinae la Ruș de Vede — azi Roșiori de Vede, de la

11. *Documente privind Istoria României*, B. Țara Românească. Veacul XVII, vol. III (1615—1620), p. 458. 12. *Idem*, Veacul XVI, vol. I. (1501—1525), p. 80—81.

13. *Geto-dacii*, în «Magazin Istoric», anul X, nr. 1.

14. *Documente privind Istoria României*, B. Țara Românească Veacul XVII, vol. III (1616—1620), p. 625. 15. D. Tudor, *Oltenic Pomân*, Editura Științifică, București, 1958, p. 51.

16. *Călători străini despre țările române*. Editura Științifică, București, 1968, vol. I, p. 19—20.

17. Cota manuscrisului este F. nr. 15, vol. IV, p. 274—276, la Biblioteca Academiei R.S.R.

18. *Rev. «Magazin Istoric»*, nr. 5, mai 1976, p. 36, art. scris de prof. Dr. Doc. D. Tudor.

1835, cînd i s-a dat acest nume gentilic în cinstea roșiorilor lui Mihai Viteazul, în vremea domniei lui Alexandru Ghica.

Geograful Lotter a înscris bine numele bătrînului Ruș de Vede arătînd că este locuit de «rușani» ca urmași ai străbunilor «ruși» trib trac, de la care ne-au rămas în popor denumirile :

- moșia Rușanca și izlazul Rușului ;
- tîrgul Rușului și drumul Rușului etc.

Ca urmare, enigma Rusidavei înserată de geograful grec Ptolomeu pe Tabula cu drumurile ce duceau din Dacia și Meosia spre Roma, pe Olt, la sud de Drăgășani, se rezolvă ca fiind pe Vede, sau și pe Olt, de către cei doi călugări germani la 1385 cînd arată că după trecerea Dunării — pe la Șistov au făcut un popas la Russenart — Russent Artinna și de către geograful Lotter, care menționează pe locul Ruș de Vede — Roșiori de Veze azi : Artinna ubi plurimae rusinae, cu înțelesul de cetate sau castrul Artinna unde se află așezarea de «rușani», ca urmași ai bătrînilor străbuni din tribul trac «ruși».

Scheiostra este menționată pentru prima dată într-un hrisov dat de Neagoe Basarab voievod, la 23 iulie 1512, cînd dă pe boierii Cernat și Manea Ghecica spre a hotărîni moșia Comanca — azi Dorobanțu, Prislopul — azi Balta Sărată și Giurgeova — azi N. Bălcescu, toate pe rîul Călmățui în Teleorman, întărite la 1475 de Laiotă Basarab voievod, mînăstirii Cutlumuș de la muntele Athos.

Din însăși denumirea de Scheiostra — așezare de schei sau insulă de schei, veniți mai tîrziu, rezultă că acești schei s-au așezat lîngă o «davă» geto-dacă, lîngă care se construiesc castrul de pe Vede, ale cărui urme se văd și azi la nord de Scrioaștea de azi. Numele acestei dave nu poate să fi fost decît Brebina, păstrat cu acest nume un cîmp cu brebeni — plantă cu culori mindre și variate, pe vatra întinsului și bătrînului sat Scrioaștea de azi¹⁹.

În limba latină corespunde «erbina» ca denumire pentru această plantă frumos mirositoare, ce se păstrează însă de la strămoșii traci cu numele de «brebenei», nu numai în părțile Scrioaștei, dar și pe meleagurile Țării Românești.

Pe valul de apărare construit la nord de Dunăre în vremea lui Constantin cel Mare pe aliniamentul : Arcin (Gilmee) pe Olt — Slobozia Mîndra — Cîrligați — gara Troianu — castrul de pe dealul Gurlui pe Urlui — dealul Ciociltea (5 km sub Roșiori de Vede) — Peretu — Băcăieni — azi Alexandria — cetatea Daphnae lîngă lacul Greaca, s-au păstrat în popor mai multe denumiri latine. Astfel la cetatea romană de pe Olt de la sud de Crețești, unde se află numeroase urne funerare s-a păstrat un timp numele latin de Arcim sau Arcin după care l-a luat numele slav de Gilmee — de la gilmă — înălțime : Slobozia Mîndra reprezintă o așezare de țărani în trecut, slozobi de a plăți dări și biruri către domnie, lîngă o mandră²⁰ — nume trac pentru stîna sau tîrlă de oi, luînd în popor denumirea slavă de «mîndră». Provine de la indo-europeanul «mand — mandura = ocol, țarc de vite²¹. Cîrligați — azi Călmățuiul de Jos păstrează această denumire din substratul limbii române de la Cîrligați²², plantă cu cotorul plin de noduri ca și butașul de vie încîrligat, avînd etimon cuvîntul «cîrlig» de origină traco-dacă²³. Peretul, comună care și-a schimbat vatra veche a satului mai spre sud-est cu circa 2 km păstrează numele latin al așezării Pirum, înserată pe același loc de geograful Ptolomeu pe Tabula cu drumurile ce mergeau sau veneau dinspre Roma în Dacia și Meosia.

Pirum, cu semnificația de pâr sau peret, reprezintă de fapt pomătul de peri sălbateci, care au crescut în trecut și cresc și azi din abundență pe meleagurile Teleormanului, în vestitele păduri ce i-au dat numele de către migratorii turco-cumani la nord de Dunăre.

Pe vechea vatră a satului Peretu, într-un tumul, s-a descoperit de curînd un coif argintat, identificat de profesorul Petre Voivozeanu, muzeograf la muzeul «Răscoala

19. Documente privind Istoria României. B. Țara Românească. Veacul XIV. vol. I (1501—1525), Editura Academiei R.S.R., p. 80—81.

20. Ion Cornea, Studiu de cercetări toponimice trace, nepublicat.

21. Julius Pokorny, *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch*. I. Band. Bern und Wien. 1959 p. 699.

22. Lazăr Săineanu, *Dicționar universal al limbii române*, p. 106.

23. Rusu I, *Limba traco-dacilor*, Ed. 2-a, Ed. Științifică, București, 1967, p. 215.

Țăranilor din 1907», din Roșiori de Vede, ca aparținând unui principe trac, ce și-a găsit moartea, fie într-o luptă fie într-o întrecere de jocuri de războiu în veacul V î.e.n.

Unele podoabe de ornament ca fibule, brățări și alte obiecte ce au fost descoperite și la Meri Goala și Orbeașca, denotă că geto-dacii din zona Dunării s-au dovedit a fi meșteri pricepuți în prelucrarea argintului și în realizarea unor adevărate opere de artă²⁴.

Pirum, așezare tracă cu nume romană supraviețuiește de-a lungul secolelor cu toate asperitățile vremurilor prin care a trecut și populația din bătrânele sate ale Teleormanului.

Enigmaticul riu Vedeă considerăm că provine de la etimologul trac «ued»²⁵ menționat de Iulius Pokorny în dicționarul său cu înțelesul de «zerstelen» — a răzbate, ceea ce ar însemna apă răzbătătoare». Și ud s-a păstrat în substratul limbii române ca moștenire de la aceiași «ued» din limba străbunilor traci.

Rusu Ion I consideră deasemenea că Oltul provine de la Aluta tracă. A trecut în limba latină sub forma Alutus, și apoi în daco-romană a devenit în decursul vremii Oltul, cîntat în popor ca «riu blestemat», ce s-a făcut adînc și lat», ceea ce înseamnă «greu de trecut dintr-o parte într-alta».

În concluzie vedem că și în Cîmpia Dunării, îndeosebi în județul Teleorman, s-au păstrat de-a lungul secolelor denumiri topice de la străbunii noștri traci și romani cu toată vitregia vremurilor din evul mediu, arătîndu-se astfel continuitatea traco-romană în Dacia.

Urmașii traco-romanilor au trăit la adăpostul cetăților dace, a castrelor romane și a pădurilor nemărginite, pe care cumanii migratori — cavaleri ai deșertului le-au numit Teliorman și Deliorman (pădure deasă — pădure nebulă).

III. Venirea creștinismului la Dunăre a contribuit la stabilirea și dezvoltarea așezărilor traco-romane

După tradiție se știe că Apostolul Andrei a fost destinat să propovăduiască creștinismul la Dunăre, printre strămoșii noștri geto-daci.

Preotul David Popescu într-un valoros articol, publicat în revista «Glasul Bisericii», scrie după o matură cercetare în trecutul nostru istoric :

«Strămoșii noștri daci schimbau la primirea evangheliei lui Hristos adorarea singurului zeu Zamolxes, cu închinarea la picioarele crucii lui Hristos»²⁷.

Poate că de la strămoșii noștri geto-daci moștenim prin tradiția de a se semăna boabele de grâu în glastră în noaptea de 30 noiembrie — zi de pomenire a sfîntului Andrei, care a fost de fapt în vechea o ofrandă închinată zeiței Ceres a producției agricole ca să dea vara produse bogate.

Apostolul Andrei a primit sarcina, prin tragere la sorți, de a propovădui creștinismul în vechea Eladă și la Dunăre. În Peloponez a convertit la creștinism și pe soția guvernatorului de acolo și pe fratele ei făcîndu-l episcop — fapt pentru care va fi aruncat în temniță de soțul ei și pînă la urmă osîndit a fi spînzurat pe o cruce în formă de X²⁸.

Mai tîrziu, Constantin cel Mare (306—337) permise exercitarea cultului creștin prin edictul de la Milano din 313 în întreg imperiul și se creștină el însuși și mama sa Elena.

Acum vine la Dunăre propovăduitor al creștinismului liber, episcopul Nicolae din Myra, cetate în Licia din Asia Mică. Numele lui este serbat la 6 decembrie, cînd apar primii fulgi de zăpadă. Este sfîrșitul de toamnă cînd se numără bobocii de gîscă și rață de Sfîntul Nicolae.

Suzana Dolinescu Ferche, în urma cercetărilor de la Dulceanca — așezare situată la 5 km nord-est de Ruș de Vede, poate Rusidava menționată de Ptolomeu — azi Roșiori de Vede și la 35 km sud-est de Burdea, a găsit locuințe ale dacilor liberi din veacurile III și VI în bordes pe rîpa rîului Burdea — nume rămas de la ei în apropiere

24. Constantin Preda, *Geto dacii*. Art. apărut în «Magazinul Istoric», anul X, nr. 1 (106) ianuarie-1976, p. 18. 25. Iulius Pokorny, *op. cit.*, p. 1115.

26. Rusu Ion, *Limba traco-dacilor*, *op. cit.*, p. 243.

27. Preot David Popescu, *Panegiric la Sfîntul Andrei*, în «Glasul Bisericii», nr. 11—12, 1973, p. 1203.

28. Preot David Popescu, *art. cit.*, p. 1204.

de limesul transalutanus. Această zonă era străjuită de castrule: Artina de la sud de bătrînul Ruș de Vede, Brebina de la Scrioăștea și Burdea de pe rîul cu același nume.

Și autoarea acestor importante cercetări din Cîmpia Dunării trage concluzia: «În această perioadă, în teritoriul de la est de limes (valul de apărare al lui Traian), dacii liberi și-au continuat existența în formele de viață tradițională, care se vor materializa în secolele II și III e.n. printr-o cultură materială unitară, cu puternice influențe provinciale romane datorită contactului neîntrerupt cu lumea romană. Grupurile de daci liberi au fost documentate arheologic pe tot teritoriul Munteniei»²⁹.

Mioara Zgîrbea Turcu în harta anexată la teza ei de doctorat cu subiectul: «Cultura latenă geto-dacică în Cîmpia Munteniei», ne redă peste 113 locuri de morminte în Cîmpia Dunării, dintre care 24 cimitire, rod al unei munci intense în arheologia noastră, aparținînd secolelor I, II și III e.n.³⁰.

Din cercetări se vede că în aceste numeroase așezări ale triburilor trace din Cîmpia Dunării, parte din morminte sînt cu incinerare, iar altele prin inhumare, ceea ce rezultă că aparțineau bisericii creștine.

D. Tudor în opera sa *Oltenia Romană* admite că și Vasile Pîrvan că urme creștine în Oltenia ca și în întreaga Dacie înainte de anul 275, cînd administrația și legiunile romane părăsesc Dacia sub Aurelian, după cum arată scribul Vopiscus din cancelaria imperială în raportul către împărat, sînt de admis ca o necesitate logică istorică.

Dar D. Tudor ne arată mărturiile creștine din secolele IV—VI e.n. la Drobeta T. Severin: două blocuri de piatră pe care au fost săpate în relief cruci bizantine găsite de Vasile Pîrvan;

— La Romula: un opaiț cu cruce, o cruciuliță de bronz și o bucată de cărămidă imprimată cu pești și cruciulițe, descoperite de prof. dr. doc. D. Tudor;

— La Sucidava — Celeiul de azi: un bloc de calcar cu o cruce săpată adînc în el, mai multe opaițe ornate cu o cruce bizantină, o cruciuliță de bronz, cataramă cu cruce, numeroase amfore pe care sînt scrise cu vopsea, scurte texte religioase, dar mai ales monograme creștine în jurul crucii³¹, vase cu crucea imprimată pe ele.

Unicul monument descoperit în săpăturile de la Sucidava din anii 1946—1947 rămîne Basilica creștină, ca prim vestigiu al răspîndirii creștinismului la nordul Dunării, care după monedele și alte urme culese din dărîmăturile ei, datează din secolul VI e.n. «Basilica creștină este așezată în partea de nord-vest a cetății în absida spre răsărit, lungă de 20,90 m, și lăță de 10,20 m».

«Posedă ziduri de cărămidă cu piatră cu o pardoseală puternică cu cărămizi». În interiorul basilicii și pe lîngă zidurile ei s-au făcut cîteva inhumări în cosciuge de cărămidă de tip bizantin, dintre care una era decorată cu o cruce. Ultimele monede aflate în ruinele bisericii aparțin vremii lui Mauriciu Tiberiu (595—597), cînd ea a fost incendiată de avari, odată cu cetatea³². Pe partea superioară a unei amfore se află scris numele unui preot local Lukonochos, fiul lui Lykatios.

Prin *Novela XI* dată de împăratul Justinian la 14 aprilie 535 se urmărea răspîndirea creștinismului la nord de Dunăre.

Putem admite că asemenea basilici să fi existat și la Rusidava pe Vede și la Buridava pe pîrîul Burdea, ca dave — așezări trace în Cîmpia Dunării.

IV. Așezările feudale din Cîmpia Dunării atestă continuitatea traco-romană în Dacia

N. Iorga menționează venirea împăratului Justinian la Turrus — Turnu Măgurele de azi la 546, după cum scrie Procopius din Cezareea, din Asia Mică, spre a încredința slavilor noi sosiți la Dunăre apărarea acestei cetăți, zidită de Constantin cel Mare și întărită de el³³.

Din acest fapt se poate vedea că împăratul Justinian care-și reluase stăpînirea Daciei la nord de Dunăre ca și Constantin cel Mare, urmărea păstrarea pentru imperiul

29. Suzana Dolinescu Ferche. *Așezări din secolele III și VI e.n. în sud-vestul Munteniei*. Cercetările de la Dulceanca. Edit. Acad. R.S.R., Buc. 1974, p. 118.

30. Mioara Zgîrbea Turcu. *Cultura latenă geto-dacică în Cîmpia Munteniei* 1975, harta anexă.

31. D. Tudor, *Oltenia romană*. Ed. Științifică, 1958, p. 370.

32. D. Tudor *op. cit.*, p. 372.

33. N. Iorga, *Istoria Românilor*. Vol. II. Oamenii pămîntului, p. 240, după «*De bello Gothico*», Vol. III, 14 de Procopius din Cezareea.

roman a vechilor cuceriri ale lui Traian, atit de necesare pentru aprovizionarea Romei și Italiei îndeosebi.

Deasemenea, trebuie avut în vedere că Imperiul Roman avea nevoie și de vitejii soldați traci pentru luptele ce le da cu popoarele migratoare. Amintim că ultimul mare general roman a fost Aetius, trac din Durostorum — Silistra de azi, care zdrobi la 451 cele 30 hoarde ale lui Attila pe Marna la Cîmpiile Catalanice lîngă Dijon.

În anul următor, 700 călăreți valahi sub conducerea lui Ramuno pe cai sirepi, iuți ca vîntul au luat parte în apărarea lui Attila împreună cu ostrogoții regelui Teodoric contra burgunzilor, cum se arată în cîntecul Nibelungilor, în apărarea curții sălașului său de lîngă cetatea romană Strigomon — azi Esztergom.

Acești valahi nu puteau fi decît daco-romani din așezările aflate în Cîmpia Dunării, din județele Teleorman și Vlașca, intrucît regele Teodoric își avea reședința în cetatea Novae — Siștovul de azi, — de Svetov acolo fiind o sfințită biserică care i-a dat numele și la Zimnikos — Zimnicea de astăzi.

Doi călugări germani Peter Sparnau și Ulrich von Tennstadt, care se întorceau din pelerinaj de la Ierusalim prin Tîrnovo-Svetov, trecînd Dunărea pe la Zimnicea fac un popas la Russenart, mergînd apoi prin Slatina la Curtea de Argeș, Cîmpulung la Brașov ne arată în mod evident că existau așezări omenești feudale, cum era organizată viața socială și în țările din Apus.

Russenart³⁴ — așezare lîngă cetate — artina în limba latină. Avem în vedere că cei doi călugări erau catolici, cunoscători de altfel ai limbii latine în care se slujea în evul mediu în bisericile catolice și ei au notat această așezare lîngă castrul de la 1 km sud pe valul lui Traian, care i-a fost pavază de apărare în decursul timpului.

Pentru a evidenția că și alte așezări traco-romane s-au putut menține de-a lungul vremii voi reda ca exemplu două documente :

La 1 septembrie 1475—31 august 1476, Basarab cel Bătrîn (Laiotă) voievod întărește minăstirii Cutlumuș de la Muntele Athos satele «Giurgeova — azi N. Bălcescu, Comanca — azi Dorobanșu, Prislop azi Balta Sărată, Laiovul lui Stroie — azi Slobozia, Mîndra (Mandra tracă), Cireșovul pe Olt, Grecii Călugărești pe Deal și Hirtești pe Argeșul și ocina lui Bucur, Dăneștii cu hotarul, muntele de la Strunga Hirteșilor și satul Mărăcine și bălțile de la Svitov (cum se numea în trecut Zimnicea), adică Balta Suhaia cu satul respectiv³⁵.

Acest hrisov se repetă tot ca întărire a minăstirii Cutlumuș de la Muntele Athos pentru toate satele, bălțile și muntele de la Strunga Hirteșilor și de către Vlad Călugărul la 1 sept. 1488—31 aug. 1489³⁶.

De fapt această danie a fost făcută dintr-un început de către Nicolae Alexandru Basarab (1352—1364) și fiul său Vladislav voievod (Vlaicu Vodă) (1364—1377), care se consideră cîtoroi ai minăstirii Cutlumuș. Așa că putem considera aceste așezări mult mai vechi, originea lor pierzîndu-se în negura vremurilor.

Vom reda și hrisovul din 23 iulie 1512 al lui Neagoe Basarab voievod numai pentru hotărnicia moșiilor satelor : Giurgeova, Prislop și Comanca la plîngerea călugărilor minăstirii Cutlumuș către Domnie că megieșii ar fi cotropit părți din ele.

Și curtea Domnească din Tirgoviște numește pe «cinstiții și credincioșii noștri vlastelini» pe jupan Cinciul și pe jupan Milco stolnic să aleagă cîte 12 boieri buni la fiecare sat să așeze hotarele dinspre toate părțile pe vechile hotare ale satelor minăstireși.

- «Pentru satul Comanca și Giurgeova cu Prislopul, martorii :
- din Schoioatra — azi Scrioastea : Manea Cheticu și Cernat ;
 - din Băcălești : Șerbu ; din Crîngeni — Radul ;
 - Din Crețești : Draghia și Trușan ;
 - din Laiova de Jos : Dracea și Stanciul și Udoba ;
 - din Pleșoi : Dragomir, fiul Neacșei și Baca».

«Și hotarul acestor sate începe de la drumul Nicopolei (Oii) și merge pe padina Sascăi și merge la movilă și merge la baltă și iese la movila Voineagului, iese pe pîrîul Călmățuiului la pâr și merge la răsărit la pîrîul mic, trece peste tufe de baltă seacă și merge pe cîmp, cade la vale la gorunul lui Cosma, desparte de hotarul cu

34. *Călugări străini despre Țările Române*. Ed. Științifică, Buc., 1958, vol. I, p. 19—20.

35. *Documente privind Istoria României*, veacul XIII, XIV, și XV B. Jara Românească (1247—1500). Ed. Academiei R.S.R., București, 1953, p. 156.

36. *Idem*, p. 193.

Ivăneții (azi Caravaneții) trece peste vale și merge la cîmp, cade unde se întîlnesc amîndouă troianele (la gara Troianu de azi) desparte hotarul cu Sirbii și Rușii, iarăși merge la miez-noapte unde se desparte drumul Scheiostrei iarăși merge la apus pe cîmp peste mîgura Băseștilor (azi mîgura Zaveriei), desparte hotarul cu Băseștii, merge pe obrejie, trece lunca între dealuri, cade la Călmățui și iese la dealul Vrani (dealul cu Măgura cu Cuibul Corbului) și iese la drumul Nicopolei la movilă (măgura Fetei) și desparte hotarul cu Cringenii și Măneștii, merge pe drumul Nicopolei, unde se întîlnește cu hotarul (la vest de mîgura lui Toboș).

«Și acestea le-a hotărnicit Radul spătar, după dînsul jupan Catana și aceștia iarăși pe urma lor și pe semnele lor»³⁷.

Din cuprinsul acestui hrisov de acum 464 ani vedem că avem în fața noastră 12 boieri feudali reprezentanți ai unor sate dezvoltate pe Olt, Călmățui și Vedea — o zonă nu mai mare de 10 km pe 8 km.

Deducem astfel că în Cîmpia Dunării strămoșii noștri și-au apărut satele /cu acești boieri feudali, conducători la luptă (— boi — războiu sau luptă în limba slavă), ca și voievozii de mai târziu, după cum în vest, seniorul merge la luptă cu vasalii săi — țărani așezați pe moșia lui.

Mai mult vedem că cei 12 boieri știau din tată în fiu unde se întîlneau cele două troiene — valul de apărare spre răsărit al lui Traian și valul de apărare spre nord al lui Constantin cel Mare.

În altă ordine de idei, toți cei 12 boieri ne spun că rușii erau unii — băștinașii și sîrbii sînt alții, — cei noi veniți — slavi cum îi numesc și azi în popor la Dunăre, chemați la 546 de împăratul Justinian să-i apere cetatea Turris.

De asemenea vedem că bine au statornicit cei doi pelerini — călugări germani cînd numesc așezarea lor Russenart, adică locuitori băștinași ai tribului ruși de lîngă artina — cetate, castrul de pe limesul transalutanus.

Dr. ION N. MAILAT

«ÎNVĂȚĂTURA BISERICESCĂ» A LUI ANTIM DIN 1710

Introducerea regimului fanariot în Moldova la 1711 și în Țara Românească la 1715, demonstrează, nu atît acțiunea de pedepsire a domnilor «trădători» Dimitrie Cantemir, Constantin Brîncoveanu și Ștefan Cantacuzino, cît mai ales înțelegerea de către Înalta Poartă a necesității politice de a nu mai îngădui, în împrejurările grele de atunci și pentru viitor, ca popoarele supuse Porții și aflate la această margine a imperiului să mai fie conduse de domni pămînteni. În schimb acțiunea întreprinsă de domnitorul străin Nicolae Mavrocordat împotriva lui Antim Ivireanul demonstrează că Înalta Poartă înțelesese că cele întimplate în ultimele decenii în țările române și în special în Țara Românească nu se datorau acțiunii personale a domnitorilor, ci constituiau rezultatul firesc al unei acțiuni de redeştere națională și în special de culturalizare a poporului român¹.

Activitatea lui Antim Ivireanul, depusă în serviciul culturii românești, începe la 1691 și se termină la 1716, odată cu moartea sa. Nu apare în răstimpul acesta nici o carte din tipografiile Țării Românești, de care să nu fie legat numele lui, ca tipograf sau editor, ca traducător.

Antim Ivireanul s-a încadrat în acest proces creator de cultură — inițiat de urmașii străini și români adunați la curtea domnească din Țara Românească —, secun-
dînd cu dăruire totală, cu sinceritate desăvîrșită și cu tenacitate neșovăitoare pe Constantin Brîncoveanu în înfăptuirea planului său de înflorire a «culturii românești prin scris și prin tipar». Înțelegînd că elementul principal care putea asigura realiza-

37. Doc. priv. istoria României. Veacul XVI. B. Țara Românească, vol. I. (1501—1525), Ed. Academiei R.S.R., București, 1951, p. 80.

1. Ion V. Georgescu, *Antim Ivireanul și locul lui în cultura poporului român* în «Biserica Ortodoxă Română» (se va cita în continuare B.O.R.) 1966, nr. 9—10, p. 967—968;

2. *Ibidem*, p. 269.

rea întregului program urmărit era tiparul², Antim Ivireanul ia asupra sa organizarea capacității de tipărire, a continuității tipării și subordonării tiparului intereselor Statului și Bisericii. Antim a îmbunătățit lucrul tipograficesc, a înființat tipografiile noi la Snagov, la Rimnic, la Trgovște și la București, la Minăstirea tuturor Sfinților ctitoria sa. În așezământul testamentar Antim prevede: să aibă datorie tipograful să învețe meșteșugul tipografiei unul după altul, pentru ca să nu piară acest meșteșug din țară, nici să se tipărească lucrul cărților pentru folosul țării și pentru ajutorul casei³.

Dar însemnătatea lui Antim în literatura noastră stă mai ales în predicile «didahiilor» sale. El este primul care înțelegind importanța amvonului, nu se sfiește să spună deschis că: «citanii și teleurile, ...sînt mai bune decît citania sîntei Evanghelii»⁴.

Antim a trăit într-o vreme de adîncă și nemiloasă exploatare otomană care a frînat aspru și îndelung avîntul atît al clerului cit și al poporului spre cucerirea culturii și a buneî stări. El se ridică și vrea să culturalizeze, să restabilească ordinea în Biserica stîrbită de actul unirii cu Roma, «să întărească în credință și să moralizeze țara, clerul și poporul, care-l ridică la cea mai înaltă dregătorie bisericească din Țara Românească»⁵.

Printre celelalte preocupări Antim s-a ocupat cu educarea preoților cu atît mai mult cu cît aceste preocupări nu vizează numai activitatea lor sacerdotală și duhovnicească ci și pe aceea de îndrumători ai poporului⁶. Este cunoscută ignoranța preoților din veacurile trecute, în plină orînduire feudală, chiar în chestiuni pur bisericești și nu odată s-au ridicat ierarhi învățați din țările românești ca mitropoliții Anastasie Crimca și Varlaam al Moldovei, mitropoliții Ștefan și Teodosie ai Țării Românești pentru îndreptarea unei stări de lucruri, de-a dreptul îngrijorătoare, mai ales sub aspectul teologiei practice.

În predică sa la «Săborul sfinților îngeri», ridicîndu-se împotriva celor ce nu respectă predicțiile sacerdotale ale preoților, recunoaște indirect scăderile acestora și ignoranța lor⁷.

Antim a înfierat nepriceperea lor nu atîta în didahii, cît mai ales în cele trei broșuri tipărite special pentru educarea preoților.

Opera literară⁸, opera originală trebuie secționată în două părți: 1. scrieri originale tipărite în timpul vieții (inclusiv prefețele și dedicațiile unor cărți imprimate în tiparnițele sale); 2. scrieri rămase în manuscrise și publicate foarte tîrziu, unele chiar în zilele noastre.

Din prima grupă fac parte cele trei broșuri elaborate de el pentru educarea preoților mireni. Cea mai veche dintre ele datează din primul an de episcopat la Rimnic și este intitulată «Învățătura pe scurt pentru taina pocăinței»⁹.

3. *Învățăture pentru așezămintul cinstitei minăstiri a tuturor sfinților*, adică Capete 32 intru carele să coprind toată chiverniseala minăstirii și rînduiala miilor cî s-au hotărît să se facă pe an la săraci și la lipsiți, din venitul casei. Acum intr-aceasta chip așăzat în zilele prealuminatului și înălțatului domn Io. Constantin B[încoveanu] Băsarab Voevod, de noi smeritul mitropolit al Ungrovlahiei Anthim Ivireanul Ctitorul. La leat 7221, aprilie 24, în care an s-au început zidirea bisericii. Gabriel Ștrempel, Antim Ivireanul, *Opere*, București, 1972, p. 325, (în continuare *Opere*).

4. Sextil Pușcariu, *Istoria literaturii române veche*, Sibiu, 1930, p. 150-151.

5. Pr. Conf. Al. I. Ciurea, *Antim Ivireanul predicator și orator*, în «B.O.R.», 1956, nr. 8-9, p. 775.

6. Pr. Stelian Izvoranu: *Mitropolitul Antim Ivireanul, sfătuitor și îndrumător pentru preoți și duhovnici*, în «B.O.R.», 1966, nr.9-10, p. 971-981; unde este tratată pe larg această chestiune și unde este dată și o bibliografie cuprinzătoare: *Opere*, p. XXIX.

7. *Învățătură la noiembrie 8, în ziua săborului sfinților îngeri*, *Opere*, p. 150-159; Pandele Oltăeanu, *Les originaux slavo-russes des plus anciennes collections d'homélies roumaines*, în «Romanoslavica» anul IX, 1963, p. 163-193; I. C. Chișimia, *Probleme de bază ale literaturii române vechi*, București, 1972, cap. Antim Ivireanul, scriitor și om politic, p. 346-349.

8. *Opere*, p. XXV.

9. *Învățătura pe scurt pentru taina pocăinței*, acum intr-acesta chip tocmită și tipărită în zilele prealuminatului domn Io. Constantin B[ăsarab] B[încoveanu] voevod, cu cheltuiala cinstințului de bun neam, a lui Șerban Cantacuzino biv vel paharnic și cu blagoslovenia preasfințitului mitropolit chir Theodosie, de iubitorul de Dumnezeu chir Antih episcopul Rmnicului, la anul de la Kris'os 1705; *Opere*, p. 349.

A doua carte, tipărită în noiembrie 1710 de Gheorghe Radovici este intitulată «Învățătura Bisericească»¹⁰. În prefața acesteia își va exprima Antim toată amărăciunea pentru lipsa de cultură a preoților, ca și pentru ignoranța lor în materie de practică bisericească. În cuvîntul său către preoți, spune printre altele: «că între cîlialte scirbe ce am, de mă rănesc la inimă, easte aceasta cea mai grea de mă întristează și mă mîhnesc mai mult, că văzu între preoții miei atîta prostie, atîta neînvățatură și atîta nedumireală, cit cunos că nu puteți face vreun ajutoriu sau vreun folos ticăloasei turme. Și pentru acea multă prostie a voastră și neștiință la sfînta carte, ne-am îndemnat, fiind cuprins de frica dumnezeiască, a vă înștiința cu această mică cărțicea»¹¹.

Ultima lucrare din prima grupă este intitulată «Capete de Poruncă»¹² și a fost tipărită în anul 1714. Și această lucrare se înscrie între lucrările elaborate de Antim în același scop al ridicării nivelului cultural al preoților. Mai mult decît celelalte, elementele juridice covârșesc conținutul acestei lucrări, de o valoare reală practică.

Apărută în primul an de domnie a lui Ștefan Cantacuzino, broșura poartă pecetea relațiilor dintre mitropolit și domn. Acesta scutise preoțimea de bir¹³ probabil la cererea mitropolitului; preoțimea era obligată prin punctul al treilea al dispozițiilor date de Antim să slujească liturghii pentru binefăcătorul ei. Pentru domn și pentru boieri trebuia preoțimea să slujească sârindare, aceștia constituind pătura conducătoare a țării, în concepția feudală a vremii.

Restul punctelor pînă la 11, se referă la comportarea pe care trebuiau să o aibe preoții. El le cere să se abată de la mărturii mincinoase, chezășii, jurămînturi. Și se interzice să adune avere și se cere să fie exemple de moralitate; orice abateri de la conduita cerută de canoane se va pedepsi cu răsopirea și trecerea în rîndul biruitorilor.

Al unsprezecelea punct le cere preoților să recitească și să țină seamă de toate dispozițiile și învățăturile cuprinse în Învățătura bisericească apărută în anul 1710, iar în Capete de Poruncă să fie păstrată cu cea mai mare grijă. Pierderea cărții sub orice formă s-ar întîmpla ea, va duce la sancțiunea cea mai severă «trecerea în rîndul țaranilor»¹⁴.

Prin porunca a douăsprezecea Antim arată scopul cărții: «Pentru ca să ridicăm din mijlocul norodului niște vătămări sufletești ce vedem totdeauna că să lucrează, și la cei mici și la cei mari, iată că hotărîm două lucruri și vă poruncim învățîndu-vă în numele lui Dumnezeu, acest lucru să se facă cu multă nevointă, pentru ca să nu piară sufletele în deșert și să se odihnească și judecătorii, atît cei bisericești cît și mirenești»¹⁵.

În ultimele pagini se dau sfaturi preoților cum să redacteze testamentele și actele dotale¹⁶.

Sub raport tipografic toate trei lucrările sînt modest imprimate: de format mic, cu aceeași gravură, Deisis, reproducă pe fața a doua a folior-titlu și cu tiparul de o singură culoare, neagră.

La mijlocul secolului al XVII-lea apar cărțile de legi tipărite de tipografiile domnești din Moldova și din Țara Românească: «Pravila de la Govora» din 1640; «Cartea Românească de învățătură» de la Iași din 1646; «Îndreptarea Legii» de la

10. Învățătura bisericească la cele mai trebuincioase și mai de folos pentru învățătura preoților, acum intr-acesta chip tipărită la sfînta mitropolie la Tirgoviște, la anul de la Hristos 1710; Bianu-Hodoș, *Bibliografia românească veche*, București, 1913, vol. I, p. 481 și 548—550, nr. 158; ediții moderne Constantin Erbiceanu, «B.O.R.», anul XVI (1892) p. 769—785 și anul XVII (1893—94), p. 129—146 și 225—242; *Opere*, p. 363—380, se analizează cuprinsul în nota 90, p. 939.

11. *Opere*, p. 366.

12. Capete de Poruncă la toată ceata bisericească pentru ca să păzească fiestecarele din preoți și din diaconi, deplin și cu cinste, datorita hotarului său. Acum intii tipărită în zilele prealăptului domn și oblăduitoru la toată Țara Românească, la Ștefan C(antacuzino) Voevod, în sfînta mitropolie în Tirgoviște la leat 7222 (1714) de Gheorghe Radovici; Bianu-Hodoș, *op. cit.*, vol. I, București, 1903, p. 492—493, nr. 168; *Opere*, p. 385—394.

13. Bianu-Dan Simonescu, *op. cit.*, vol. IV, adăogiri și îndreptări, București, p. 42, Hrisovul lui Ștefan Cantacuzino, pentru scutirea preoților de dajdii, București, 1714, foaie volantă, Arhivele Statului, M-rea Sf. Ion (Mare) din București, pachetul 19, doc. 2, pentru scutiri de bir și altele.

14. *Opere*, nota 91, p. 440.

15. *Opere*, p. 390.

16. Stelian Marinescu, *Dispozițiuni canonică-juridice* în «Capete de Poruncă», din anul 1714, în «Glasul Bisericii» anul XXXIV, nr. 1—2, (1975), p. 131—138.

Tirgoviște din 1652, toate în românește. Prioritatea traducerii legilor față de aceea a anumitor cărți bisericești se explică prin faptul că pravilele formau un instrument de stat, erau unul dintre mijloacele folosite de domn, apoi de oligarhia boierească de la cîrmă, pentru exercitarea puterii centralizate. Cărțile care cuprind pravilele în românește erau destinate nu numai judecătorilor de la centru ci și organelor locale, tuturor boierilor din județe și — în definitiv — și împărcinaților.

Bazat pe principiile juridice romane, dreptul bizantin inclus în pravilele românești din secolul al XVII-lea a cuprins importante reglementări privitoare la dobîndirea și apărarea proprietății feudale, precum și măsuri pentru reprimarea actelor îndreptate împotriva regimului social întemeiat pe proprietatea privată și pe împărțirea societății în clase antagoniste. Acest drept a corespuns clasei feudale românești, boierimii și bisericii din epoca respectivă, caracterizată prin procesul de individualizare a proprietății, dar el a corespuns mai ales cerințelor domniei feudale, care, în procesul de centralizare politică și administrativă a statului, a avut nevoie de dreptul scris ca de un instrument juridic unificator opus dreptului consuetudinăr din perioada fărîmîțării feudale¹⁷.

Aplicarea «Cărții românești de învățătură» cît și «Îndreptarea Legii» ca legiuri normative pentru reglementarea și soluționarea neînțelegerilor și pentru sancționarea infracțiunilor, au fost contestate de unii istorici ca N. Iorga¹⁸, A. D. Xenopol¹⁹, I. Peret²⁰. Legiuitorii români din Evul Mediu ca și cei bizantini socoteau că rolul legii scrise era mai mult de a învăța pe judecători și pe justițiabili, decît de a indica soluții imperative, părere susținută de C. A. Spulber la «*Congresul Internațional de studii bizantine*» din septembrie 1936 de la Roma. El a precizat că vechiul drept românesc este direct bizantin prin receptarea legilor bizantine sau de tip bizantin, construit cu materiale bizantine²¹.

Totuși, față de ideile cunoașterii legilor de către tot poporul se ridicau îndoieli și se făceau rezerve. În predoslovla Pravilei de la Govora din 1640, scrisă de Theofil, mitropolitul Țării Românești, se adresează preoților în felul următor: «Iară într-o mină de mirean să nu se dea, nice la măsărciciu să nu fie tocmealele sfinților apostoli și a sfinților părinți batjocorite, că apoi milostvata vor da seamă frate duhovnice eu nu voi avea treabă»²². P. P. Panaitescu²³ a arătat că deși această predoslovie a mitropolitului Theofil nu este decît traducerea din slavonă a predosloviei Nomochanonului tipărit la Kiev în 1629 de mitropolitul Petru Movilă, nu a fost numai

17. Gh. Cronj, *Dreptul bizantin în țările române*, în «*Studii*», an. XI, (1958, nr. 5, p. 32—39; idem an. XIII (1964), nr. 1, p. 57—82; idem, *Pravila de la Govora, din 1640*, an. XIV (1961), nr. 5, p. 1211—1226; idem, *Concepțiile sociale și juridice în pravile*, în «*Istoria gândirii sociale și filosofice în România*», București, 1964, p. 21—25; Georgescu Valentin, *Cîteva contribuții la studiul receptării dreptului bizantin în Țara Românească și Moldova (1711—1821)*, în «*Studii*», 1965, p. 49—73; idem, *La réception du droit romano-bizantin dans les Principautés roumaines (Moldavie et Valachie)*, în «*Droits de l'antiquité et sociologie juridique*», Mélanges H. Levy-Bruhl, Paris, Sirey, 1959, p. 373—392.

18. N. Iorga, *Cărți și scriitori români din veacurile XVIII—XIX*, în *Analele Academiei Române*, seria a III-a, tomul XXIX, 1906—1907, Memoriile secțiunii literare, cap. III, O formulă de testament, p. 181—186.

19. A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, f. an. vol. VII, p. 144—145; «Nu este adevărat că aceste pravile vor fi slujit de norme la judecățile pămîntului. Cînd judecățile acestea se raportă la Pravile, ele au în vedere culegerile străine și nu cele băstinașe». Se citează un document în care Vasile Lupu hotărăște o pricină în 1642 între moștenitorii Eftimiei, soția lui Toma Stolnicuț spunînd Domnul în hrisovul său așa cum scrie pravilele. Vasile Lupu nu putea aplica pravila sa care nu era tipărită. Legea la care se referea Vasile Lupu este Hexabibul lui Armenopol, citat din Ghibănescu, Ispisoace, II, 2, p. 32.

20. I. Peret, *Curs de istoria dreptului românesc*, București, 1928, partea I-a, ediția a doua, p. 350. «Pravila lui Vasile Lupu nu a avut o sferă largă de aplicare și se citează puține cazuri, în care dispozițiunile ei au fost aplicate în divanele domnești, pînă să iasă din uz odată cu urcarea pe tron a domniilor fanariote» 21. C. A. Spulber, *Le concept Byzantin de la loi juridique*, București, 1938.

22. *Pravila Bisericească* numită cea mică, tipărită la anul 1640, în minăstirea Govora în Colecțiune de legiuriile României vechi și celei noi de Ion M. Bujoreanu, vol. III, București, 1885, p. 87.

23. P. P. Panaitescu, *Incepăturile și biruința scrisului în limba română*, București, 1965, p. 198; idem, *L'influence de Pierre Magila crchevulcar de Pier dans les principautés roumaines extraes din «Mélanges de l'école roumaine en France»*, vol. 3, Paris, 1926; idem, *Petru Movilă și românii*, București, 1942.

o adoptare pur formală, dacă aceste idei nu ar fi corespuns cu interesele claselor stăpînitoare în frunte cu mitropolitul țării. Cărțile și în special cele cu caracter juridic erau secretul stăpînirii; nu trebuiau lăsate pe mîna «măscăricilor», a aceluia care pe temeiul lor ar putea să formeze o opoziție legală împotriva stăpînirii feudale.

Apariția Pravilei de la Govora din 1640 este urmarea unui proces istoric obiectiv, caracterizat prin folosirea nomocanoanelor bizantine ca bază a dreptului scris, ca instrument legislativ destinat să consolideze colaborarea dintre statul feudal al Țării Românești și biserica, principalul său suport ideologic²⁴.

În afară de necesitatea statului feudal de a folosi dreptul scris, trebuie avute în vedere și cerințele reale ale poporului român de a avea cărți tipărite în limba sa. Aveau nevoie de o pravilă tipărită în românește în primul rînd clericii care nu mai cunoșteau limba slavonă²⁵.

Materia Pravilei privind în general spovedania, s-a întrebuițat pe o scară întinsă, atunci cînd preotul-duhovnic a trebuit să aplice pedepse sau epitimii credincioșilor săi veniți la mărturisire²⁶.

În mod greșit s-a afirmat că Pravila de la Govora a apărut «mai mult ca o lucrare făcută pentru faimă și ca o curiozitate literară»²⁷.

Înălții ierarhi, fiind conducători spirituali ai credincioșilor și în același timp știutori de carte și cunoscători ai legilor cit și ai dreptului nescris, începînd cu secolul al XVII-lea au fost siliți să dea felurite instrucțiuni, fie sub formă de cărți, fie chiar de pastoreale. În aceste instrucțiuni ei explicau clerului inferior și credincioșilor cum trebuiau, atît unii cit și ceilalți, să se poarte în diferite împrejurări.

Începînd cu tipărirea cărții moldovene «Șapte taine a bisericii»²⁸ din 1644 și a celei muntene «Mistirio»²⁹ din 1651, s-au publicat în românește o serie de Pravile și Prăvilioare³⁰, al căror cuprins privește dezlegarea de chestiuni, atît canonice, cit

24. Gh. Cronț, *Pravila de la Govora din 1640*, în «Studii» nr. 5, 1961, p. 1212.

25. St. Marinescu, *Dispozițiuni de drept laic în Pravila de la Govora din 1640*, în «B.O.R.», nr. 3-4, martie-aprilie, 1963, p. 345.

26. Ștefan Berechet, *Legătura dintre dreptul bizantin și românesc*, «Izvoadele», vol. I, p. 1, Vaslui, 1937, p. 104.

27. N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, vol. I, ed. a II-a, București, 1925, p. 248; Exemplarele din această pravilă, care se păstrează în Biblioteca Academiei R.S.R., poartă semnături și însemnări făcute de preoții din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, dovedind astfel că Pravila a fost întrebuițată pe scară largă de preoți.

28. Șapte taine a Beseicii tipărite cu învătura și cu toată cheltuiala mării sale Ioan Vasile Voevod în tipografia cea domnească din țirgul Iași vleit 7153 noembrie 3. Bianu-Hodoș, *Bibliografia românească veche*, vol. I, București, 1903, p. 147-150. Lucrart datorită mitropolitului Varlaam. Această pravilă cuprinde dispoziții din legislația bizantină și canonică (Zonara, Balsamon, Armenopol, Vlastare, Canoanele sfinților apostoli) care corespund în mare parte cu cele prevăzute în Pravila aleasă a lui Eustatie Logofătul din 1652, rămasă netipărită.

29. Mistirio sau Sacrament sau Taine, două din cele șapte, botezul și sfîntul mir. Acum întii, tipărite cu porunca, cu osirdia, nevoința și cu toată cheltuiala a cinstiului de Hristos Părinte Ștefan cu Mila lui Dumnezeu, Mitropolit a toată Ungrovlahia, în zilele Io. Matei Basarab, în Tirgoviște, Intru cinstita casă a înălțării Domnului nostru Iisus Hristos vleit 7159 (1651) mesit Iuile 3 zile, C. Erbiceanu, în «B.O.R.», anul 1890, p. 671-678. Bianu-Hodoș, *Bibliografia românească veche*, vol. I, București, 1903, p. 178-183; (se va cită în continuare Bianu Hodoș).

30. C. Erbiceanu enumeră pravillele din sec. al XVIII-lea, care privesc ispovedania în «B.O.R.», vol. 16, anul 1902-1903, p. 914-918; Sinopsis adunarea celor șapte taine, Iași, 1751, Bianu-Hodoș, vol. II, București, 1910, p. 119-120, Prefața, în primele ei rînduri este copiată după prefața de la *Învățătura bisericească* a lui Antim și anume după ediția din 1741, intitulîndu-se tot «Cartea Păstorului» către preoți; *Cerească Fluore, adunare de multe învățături*, Iași 1757. Bianu-Hodoș, vol. II, Buc., 1910, p. 139-140. Ambele datorită Mitropolitului Iacob Putneanu; *Catahia sau în scurt pravoslavnică mărturisire*, Iași, 1777, Bianu-Hodoș, vol. II, Buc. 1910, p. 220-221. *Prăvilioară de învățătura bisericească*, București, 1781, Bianu-Hodoș, vol. II, Buc. 1910, p. 273-274; *Prăvilioara de la Iași, din 1784*, datorită mitropolitului Gavril Calimachi, Bianu-Hodoș, vol. II, Buc. 1910, p. 292-294. *Carte folositoare de suflet*, București, 1799, Bianu-Hodoș, vol. II, Buc. 1910, p. 411-413; cf. și St. Berechet, *Legătura dintre dreptul bizantin și românesc*, vol. I, partea 1, «Izvoadele» Vaslui, 1937, p. 142-143.

și mirenești, de toate nuanțele. Aceste privilegii și Prăvilioare, în afară de partea pur canonică/mai cuprindeau și o serie de norme cu caracter juridic.

Înălții ierarhi cît și clerul inferior au avut în trecutul nostru o serie de atribuțiuni cu caracter juridic cît și o largă competență în redactarea unor acte juridice³¹. Prima pravilă din secolul al XVIII-lea care conține dispozițiuni de drept laic, este «Învățătura bisericească», tipărită în noiembrie 1710.

Cum însuși spune în prefață, Antim împarte «Învățătura Bisericească» în trei părți:

«În partea cea dintîi s-au pus foarte pe scurt oare carele și ale sfințelor taini, carele sînței datori să le știți și să păziți nu numai voi, ci și bieții creștini prin mijlocul vostru».

«În partea a doua s-au pus învățături asupra ispovedaniei, ca să știe fieștecare duhovnic cum să cede să îndrepteze și cu ce mijloc trebuie să ispoveduiască pre cei ce vor veni la dînsul»

«În partea a treia s-au pus învățături pentru cite lucruri s-au putut afla pînă intru acest ceas, carele se fac cu necuviință și fără de carele, și trebuie ca de acum înainte să nu să mai facă»³².

Aceste trei părți sînt împărțite în 14 capitole.

Pravila în capitolul «Alte învățături trebuincioase»³³, prevede trei dispozițiuni privitoare la căsătorie. Se interzice preotului de a cununa vreun bărbat sau vreo femeie «pentru că vin mulți din Țara Ungurească și din Țara Turcească și dintr-alte locuri depărtate», fără a face investigații asupra gradului de rudenie și dacă nu sînt căsătorii în altă parte.

Se interzice cu desăvîrșire a patra căsătorie. Cei ce vor să se căsătorească sînt obligați să aducă un act doveditor de la preotul din eparhia de domiciliu, că îndeplinesc condițiunile cerute pentru căsătorie. În cazul cînd nu pot aduce acest act doveditor, se va recurge la jurămînt. Se interzice preotului de eparhie de a desface căsătorii. Antim motivează această dispoziție pe baza constatării că căsătoriile se desfac de preoții de eparhie, de pîrcălabi și de alte căpetenii, fără a indica cine sînt aceste căpetenii.

Preotul de eparhie va trimite pe cei ce doresc a divorța, la mitropolie care îi va divorța după dispozițiunile cuprinse în pravilă.

În partea finală a Pravilei intitulată «Pricinile pentru care fieștece preot are voie să slujească în noria altauia» la paragraful 6 sînt cuprinse trei dispozițiuni privitoare la căsătoria țiganilor.

Prima se referă la respectarea impedimentelor la căsătorie ca rudenia în grad oprit, vîrsta.

A doua dispoziție interzice preotului de a cununa pe țigani pînă nu vor aduce în scris consimțămîntul stăpînului lor, și al ambilor stăpîni în cazul cînd sînt doi stăpîni. Consimțămîntul în cazul cînd sînt doi stăpîni, trebuie să prevadă că stăpînii s-au împăcat după obiceiul țării, dînd suflet pentru suflet³⁴ sau răscumpărarea în bani³⁵.

A treia dispozițiune se referă la consimțămîntul stăpînului sau al ambilor stăpîni, care trebuie să rămînă la preot ca un act doveditor în cazul cînd cineva, fie din răutate sau din alt motiv ar voi să anuleze căsătoria. Antim nu uită să amintească preoților răutatea bolerească și lipsa lor de cuvînt. Acestea sînt primele dispozițiuni care încearcă să amelioreze soarta robilor care în secolul al XVIII-lea era foarte

31. St. Marinescu, *Competența și atribuțiile judiciare ale clericilor în secolele XIV—XVIII*, în «B.O.R.», 1970, nr. 7—8, p. 796—811; Idem, *Redactarea unor acte juridice de către clerici în trecutul nostru*, în «Mitropolia Olteniei», 1973, p. 691—707; 32. *Opere*, p. 306; 33. *Opere*, p. 378;

34. 1619 septembrie 23 f. loc; Zăpisul lui Dragomir, fiul Armașului Petru din Fărcăești prin care face schimb o țigancă a sa cu o alta a jupnesei Evdochia Vistierea: «Deci ia mi-au dat altă țigancă a ei anume Voica de mi-au dat țigancă pentru țigancă». I. Bianu, *Documente românești*, vol. I, București 1909, p. 50—51.

35. Suceava 8 mai 1620: Zăpisul de trimeală ce au făcut Petrea Roșca: și soția lui Nastasia cu Isac Strcea pentru o țigancă: «...pentru aceia ni-am tocmit noi... și ne-am dat patruzeci de lei bani ȝata și doi boi». I. Bianu *op. cit.* vol. 1, București 1909, p. 55; Analizînd aceste două documente vedem că restul conținutului: în scris era necesar pentru a curma ȝiru' de procese care erau intru stăpînii țiganilor fugiți prin țară. O serie de documente arată numărul mare de procese dintre diferitele mînăstiri pentru revendicarea țiganilor fugiți.

grea. Antim încearcă o justificare motivînd că și țiganii încă sînt creștini: «Și avem datorie, în tot chipul, veri cu ce mijloc s-ar putea, să-i punem la calea sa creștinească...»³⁶.

Reglementări privitoare la căsătorie, pînă în secolul al XVII-lea, au circulat prin intermediul Sintagmei lui Matei Vlastare (1335) și al Nomocanonului lui Manuil Malaxos (1562 sau 1563). Sintagma a fost folosită de Biserica noastră în forma ei dezvoltată, ca și forma prescurtată, împreună cu alte colecții de canoane, pînă la apariția primelor tipărituri românești³⁷. Ea cuprinde extrase din Novele și din Epanagoga lui Vasile Macedoneanul și a fiilor săi, Leon și Alexandru și era menită să instruiască atît pe clerici, cit și pe laici. Sintagma lui Matei Vlastare a stat la baza mai multor pravile care au apărut mai tîrziu. Nomocanonul lui Manuil Malaxos a circulat la noi în țară în numeroase copii³⁸ și a fost folosit în pravilele «Îndreptarea legii și Pravila aleasă a lui Eustratie Logofătul».

Urmărindu-se întărirea puterii de stat și lărgirea aplicării dreptului scris, în a doua jumătate a sec. al XVI-lea și în sec. al XVII-lea are loc traducerea acestor nomocanoane în limba română³⁹.

Ca și pravilele din secolele anterioare, pravilele din secolul al XVIII-lea cuprind prescripții cu caracter canonic și laic privitoare la căsătorie luate din nomocanoanele și colecțiile de legi romano-bizantine, folosite în mod direct sau indirect, după o anumite prelucrare sau adaptare la relațiile și cerințele interne⁴⁰.

Pravilele românești din secolul al XVII-lea, ca și cele care circulau în secolele anterioare în manuscrise slave⁴¹ sau grecești⁴² precum și pravilele și prăvilioarele din secolul al XVIII-lea, au dat instituției căsătoriei caracter de contract, de tranzacție.

Căsătoria fiind recunoscută de pravile și ca una din cele 7 taine ale bisericii, se încheia și se desfășura de autoritățile bisericești, se săvîrșea public și cu un ceremonial precis. Documentele arată că în general instituția căsătoriei se afla sub egida bisericii.

Instituția căsătoriei și-a păstrat caracterul ei religios de-a lungul întregii orînduirii feudale⁴³, pînă la înființarea Curții de Casație din 1861 și promulgarea Codului civil burghez din 1864.

36. *Opere*, p. 382;

37. C. Popovici, *Fintînile și codicii dreptului bisericesc ortodox*, București, 1866, p. 39; N. Miloș, *Dreptul bisericesc oriental* (trad. rom.), București 1915, p. 161;

38. Nomocanonul are următorul titlu: «Legea alcătuită din diferite canoane trebuitoare ale dumnezeieștilor și sfinților apostoli, ale sfințelor sinoade ecumenice, ale purtătorilor de Dumnezeu părinți și ale altor preasfinți arhieriei: precum și din unele Novele ale legilor împărațesți și din altele. El este inclus în Îndreptarea legii, ediție critică, București f. an, după manuscrisul grecesc din 1613 din Biblioteca Ac. R. S. R. sub nr. 307 text grecesc stabilit și traducere făcută de Vasile Grecu și Gheorghe Cronț, p. 635—929; cf. I. Peretz, *Curs de istoria dreptului român*, vol. I, partea I, București 1928, p. 371; St. Berechet, *Legătura dintre dreptul bizantin și românesc*, vol. I, Vaslui, 1937;

39. P. P. Panaitescu, *Începuturile scrisului în limba română*, în «Studii și materiale de istorie medie», vol. IV, București 1966, p. 181 și 183;

40. Incheiața Popescu, *Instituția căsătoriei și condiția juridică a femeii din Țara Românească și Moldova*, în sec. al XVII-lea, extras din «Studii», nr. 1, an 1970, p. 57;

41. Sintagma lui Matei Vlastare, de la 1335, în col. 1152, denumește căsătoria ca «legătura dintre bărbat și femeie și comunitatea întregii vieți, împărțirea dreptului dumnezeiesc ce se încheie, fie prin binecuvîntare, fie prin cununie, fie prin contract... cea care se face în afara acestor moduri este socotită ca nelnceiată». St. Pascu și Vl. Hangu, *Crestomația pentru studiul istoriei și dreptului R.P.R.*, vol. II, București 1958, p. 625;

42. Exibitul Armenopol, de la 1345, cartea a IV-a, titlul IV, 2 și 3, denumește căsătoria ca «unirea pe viață și traul împreună al unui bărbat cu o femeie și împărțirea drepturilor dumnezeiești și omenești, căsătoria nu se poate săvîrși fără învoiala de bunăvoie a celor ce intră în ea și învoirea a celor sub a căror putere se află». St. Pascu și Vlad. Hangu, *op. cit.* p. 625; Îndreptarea legii în glava 203 folosește definiția din Nomocanonul lui Manuil Malaxos, ed. citată p. 212—213;

43. Manualul de pravilă bisericească sau legiuiri trase din canoanele sfinților apostoli, ale sfințelor soboare și ale altor sfinți părinți, în partea a II-a, cap. III din anul 1851, cuprinde prevederi canonice referitoare la dreptul familiei, rudenie; I. D. Bujoareanu, *Colecțiune de legiuirile vechi și noi cite s-au promulgat pînă la finele anului 1870*, București 1783, p. 681—733;

Pină la promulgarea codului civil din anul 1864, căsătoria se încheia numai înaintea autorităților bisericești și cu respectarea condițiilor de fond recomandat de canoanele bisericești, a legilor împăraților bizantini, a pravilelor în vigoare și a obiceiului juridic.

Antim în «Învățătura Bisericească» din 1710 prin dispozițiunile privitoare la căsătorie trasează sarcini clerului inferior care nu avea la îndemână colecțiile de Pravile din secolul al XVII-lea, care deveniseră foarte rare. Privitor la consimțământul stăpînilor de robi se aplică obiceiul pămîntului și se urmărește curmarea unor serii de procese, actul scris avînd caracterul de probă certă în materie de revendicare de rob sau de descendenți ai robilor ⁴⁴.

Tot în partea a treia întîlnim unele aluzii la fuga țăranilor de pe moșiile boierești «pentru nevoi», cum precizează Antim. Pravila autorizează pe preoți să-i spovedească și să-i cuminece, chiar dacă sint fugari. Această dispoziție arată starea mizeră a țărănimii, în căutare de lucru și o viață mai bună, despărțiți de familii din pricina sărăciei și a fiscalității excesive din timpul domniei lui Constantin Brîncoveanu ⁴⁵.

Pravila interzice preoților de a face frați de cruce motivînd că «să fac multe lucruri necuviincioase prin mijlocul acelei frății». Preoții și cei care s-au făcut frați de cruce «să va pedepsi... după cum scrie la sfînta pravilă, cap. 210, list. 198» ⁴⁶.

Frăția de cruce este varianta medievală a străvechilor practici de înfrățire bazate pe legămîntele sacre și însoțite de comunicarea reciprocă a singelui. Frăția de cruce n-a fost o formă de «înfrățire boierească», după cum au caracterizat-o unii cercetători din trecut, numînd-o și «înfrățirea creștină» și socotînd-o lipsită de practica amestecării singelui ⁴⁷. Dimpotrivă, frăția de cruce a fost în general o formă de înfrățire populară și s-a practicat prin comunicarea singelui, cu unele elemente de ritual creștin ce datează desigur din perioada de după creștinare în masă a poporului român ⁴⁸.

Frăția de cruce era adoptarea de către biserică a unei vechi instituții păgîne din perioada gentilică. Înfrățirea avea de scop de a face dintr-un străin un frate de același sînge. De aceea ceremonialul la cele mai multe popoare consta din amestecul singelui, prin care se arată că cei înfrățiți devin de același neam. Amestecul singelui a fost înlocuit de frăția de cruce, deși cel dintîi se mai află în anumite locuri pînă tîrziu, ca o rămășiță străveche. Frăția de cruce, adică înfrățirea de către biserică, înseamnă adaptarea în favoarea ei a unei instituții mai vechi decît creștinismul. Molitvelnicul, carte de rugăciuni oficială a bisericii ortodoxe, cuprinde rugăciunile ce se fac la înfrățire, deci ceremonialul înfrățirii pe vecie, care este conștințit de biserică ⁴⁹.

Interzicerea frăției de cruce în țările române prin dispozițiile dreptului scris a urmărit de fapt apărarea ordinii sociale feudale împotriva tuturor actelor de pro-

44. Din numărul mare de acte care probează vom cita numai trei : 1619 septembrie 23 f. loc. Zapisul lui Dragomir, fiul Armașului Petru din Fărcașești prin care face schimb o țigancă a sa cu o altă țigancă a jupinsei Evdochia Vistiereasa «...pentru că a avut o țigancă anume Opriana după un țigan al ei anume Aldea. Deci ia mi-au dat altă țigancă a ei anume Voica, de mi-au dat țigancă pentru țigancă». I. Bianu, *Documente românești*, vol. I, Buc. 1909, p. 30-31 ; 1620 mai 8 Suceava. Zapisul de tocmeală ce au făcut Petrea Roșca și soția lui Nastasia cu Isac Stîrcea, pentru o țigancă. «Și s-au tîmplat de o au luat un țigan a lui Isac Stîrcei Pitarului anume Togoî feciorul lui Ursă țiganul Folțisor, pentru aceia ni-am tocmit noi... și ne-au dat patruzeci de lei bani gata și doi boi». I. Bianu *op. cit.* p. 55, 1702, oct. 17, f. loc. Eghemenul Ignatie de la m-rea Mihai Vodă dă zapis jupînului Stanciu, în care arată că un țigan al Stanciului a luat o țigancă a m-rii Izvorenii, iar Stanciu a dat în schimb m-rii un țigan al său ce ține o țigancă a Izvoranilor ; I. Ionașcu nu a fost metoh al Pantelimonului Schitul Grăjdana (Buzău), Buzău 1936, p. 59 ; Documentele citate arată clar care era obiceiul cînd se căsătoreau doi țigani aparținînd la stăpîni diferiți

45. *Opere*, p. 381 ;

46. Gh. Cronț, *Instiuții medievale românești, Înfrățirea de moșie-jurătorii*, București 1969, p. 31 ; rești, 1964 ; p. 180 ; Octavian Gidei susține că frăția de cruce a existat la toate popoarele ca un mijloc de apărare reciprocă folosit de oameni în vremurile domniei forței. Autorul socotește că frăția de cruce nu este decît frăția de sînge spiritualizată sub influența creștinismului ; Frăția de cruce și frăția de moșie, Huși, 1938, p. 29 ; 48. Gh. Cronț, *op. cit.* p. 33 ; 49. *Indreptarea Legii*, ed. citată, p. 216

test social manifestate pe calea acestui procedeu de înfrățire⁵⁰. Interzicerea frăției de cruce se bazează pe dispozițiile dreptului bizantin. Încă din timpul lui Justinian, în imperiul bizantin a fost interzisă frăția de cruce. Din Basilicale această interzicere s-a repetat în numeroase culegeri de legi și nomocanoane bizantine. Dintre izvoarele de drept bizantin care au avut o largă circulație în țările române trebuie menționată Sintagma lui Matei Vlastare din 1335. Acest nomocanon consideră frăția de cruce ca nefirească pe motiv că omul nu-și poate face frați. Exabibluul lui Armenopol din 1345 și Nomocanonul lui Malaxos din 1561, care de asemenea au fost folosite ca izvoare ale dreptului feudal românesc, interziceau frăția de cruce. Îndreptarea Legii din 1652 în glava 10 interzice frăția de cruce, motivând că: «mai pre urmă să lapadă de acea frăție carea făcuse pre sfinta evanghelie și se însura de se împreuna intru nuntă». Aceeași glavă prevede că: «acea cîți se prind frați pină în ziua de astăzi foarte să se canonească» iar care a citit molitvele va pierde darul preoției. Această dispoziție este luată din Nomocanonul lui Malaxos.

Cu toate că «frăția de cruce» a fost interzisă prin *Îndreptarea Legii și prin Prăvăliile bisericesti din secolul al XVIII-lea din țara Românească și Moldova*, ea a continuat să se practice pînă tirziu — începutul sec. al XIX-lea⁵¹.

Ion Bogdan⁵² atestă că a existat la slavi o slujbă religioasă pentru consacrarea înfrățirii încă din secolele XI—XII, trebnicul glagolitic din această perioadă putînd fi folosit mai tirziu și de clericii români. Frăția de moșie s-a dezvoltat din frăția de cruce, dar a devenit o instituție distinctă prin efectele ei patrimoniale și a avut o întrebuițare foarte largă în Țara Românească, după cum o confirmă numărul mare de documente din secolele al XVI-lea—XVIII-lea. Ceremonialul religios al frăției de moșie reflectă influența frăției de cruce, dar n-a constituit un element esențial al ei⁵³.

Învățătura Bisericească a avut două ediții — una în 1741⁵⁴ și alta în 1774⁵⁵ și ea a constituit un izvor de inspirație și pentru alte Pravile din sec. al XVIII-lea; acest fapt arată importanța acestei lucrări din punct de vedere al vieții religioase și sociale din secolul al XVIII-lea.

Mitropolitul Iacob Putneanul al Moldovei alcătuiește o Pravilă intitulată *Sinopsis*, inspirată tot din *Învățătura Bisericească* și anume din ediția din anul 1741. Prefața, în primele ei rinduri este copiată după prefața ediției din 1741, intitulîndu-se tot «Cartea Pastorului către preoți». Partea canonică este în întregime copiată după lucrarea lui Antim fiind mai categorică decît aceasta în privința canoanelor ce se dau celor ce se spovedesc. În privința dreptului laic nu reproduce dispozițiunile privitoare la căsătoria Țiganilor⁵⁶.

50. Nomenclatorul lui Malaxos, cap. despre cei ce se prind frați, căsătorie să nu se facă, cap. 169: «Totuși fratele de cruce ia fără nici-o pîdieadă de soție pe sora celui cu care s-a prins frate. Dar acela care se prind azi frați de cruce, iaci canon greu; și preotul care le citește rugăciunea și-i face, hotărîsc să fie pedepsit cu îndepărtarea din preoția lui». Textul nomocanonului în *Îndreptarea Legii*, ed. cit. p. 626—629;

51. La începutul sec. al XIX-lea se fac frați de cruce boierul Dudescu cu contele De Lagarde Voyage de Moscou a Vienne par Kiev, Odesa, Constantinople, Bucharest et Hermanstadt ou Lettres adressées à Jules Griffith par le comte de Lagarde, membre des académies de Varsovie, Cracovie et Naples, Paris 1824, p. 364—365, citat după Paul Negulescu, *Studii de istoria dreptului român*, Buc. 1900 p. 26, cap. Adopțiunea fraternă sau înfrățirea, studiu comemorativ.

52. Ion Bogdan, *Cinci documente slavo-române din arhiva curții imperiale de la Viena*, Buc. 1899, p. 19; Ștefan Berechet a publicat o «rînduială a frăției de cruce», datînd din 1621 în text slavon, folosită în Moldova;

53. Gh. Cronț, op. cit. p. 34; Marcel Emerit, *L'adoption fraternelle en Valachie et son influence sur la formation de la propriété collective*, Buc. 1928; Emil Garnea, *Efectele patrimoniale ale înfrățirii în vechiul drept românesc*, extras din *Analele Universității «C. I. Parhon»*, seria științelor sociale, științe juridice, nr. 6, Buc. 1956; 54. Bianu-Hodoș, vol. II, București 1910, p. 54, nr. 218;

55. Bianu-Hodoș, vol. II, București 1910, p. 206, nr. 387;

56. *Sinopsis*, adică adunarea celor șapte taine, a celor șapte laude a Sfintei Biserici; canoanele din sf. pravilă, ce sînt trebuincioase la taina duhovniciei, ce s-au tipărit acum întîi cu cheltuiala a Prea Sfințului Chiriu Tacov, Mitropolit a toată Moldova de Duca Satinovici tipograful de la Thasos în Iași 7259 (1751), Bianu-Hodoș, vol. II, Buc. 1910, p. 119—120; Iacob Putneanul, fost episcop de Rădăuți, mitropolit al Moldovei de la 13 noiembrie 1750—ianuarie/februarie 1760 (înainte de 20 februarie), retras; Pr. Prof.

O altă prăvălie inspirată din învățătura Bisericească este Prăvălioara, apărută la București în anul 1781⁵⁷ sub îndrumarea mitropolitului Grigorie⁵⁸. Această prăvălie-oorie reproduce fără nici o modificare dispozițiunile canonice și de drept laic din învățătura Bisericească și anume după ediția a treia din anul 1774.

La sfârșitul predosloviei se spune că: «De cîtu cea dinunții Prăvălioară, ce s-au tipăritu la letu 1774 prin îndrumarea cuviosului arhimandrit Deleanu Chiru Grigorie, aiciasta iaste mai îndreptată și mai bogată cu canoane dinu Pravilă și cu multe învățături prin osteneala tot a cuviosiei sale»⁵⁹.

Învățătura Bisericească a fost socotită ca un îndrumător în materie de canoane privitoare la spovedanie și a dispozițiilor de drept laic care le prevedea, pentru societatea sec. al XVIII-lea, acest fapt explică cele trei ediții cit și adoptarea dispozițiilor prevăzute de ea, de către celelalte Prăvălioare atît în Țara Românească cît și în Moldova.

Dacă activitatea lui Antim Ivireanu a fost studiată din mai multe puncte de vedere, activitatea lui juridică ca legislator este mai puțin cunoscută. El receptează obiceiul pămîntului, dreptul romano-bizantin, Pravile scrise pe care le completează prin cele două Pravile ce le dă preoților cu scopul de a completa cunoștințele lor, cît și cu scopul de a stăvili o serie de procese, costisitoare și de lungă durată.

Apariția celor două pravile ale lui Antim Ivireanu au însemnat o necesitate pentru societatea feudală din Țara Românească din acea vreme.

Opera lui Antim Ivireanu se dovedește o valoare culturală și literară de rezistență permanentă și o consacrae a poziției de mare merit pe care o ocupă în trecutul cultural românesc⁶⁰.

Antim Ivireanu este un fenomen prin bogăția și calitatea activității sale în diferite ramuri: tipăriri de cărți diverse, gravură în lemn, pictură, traduceri și literatură originală, după cum el este o enigmă prin modul de stăpînire a limbii române și de folosire a ei în mod surprinzător de viu, uneori cu o forță artistică inovatoare care se întîlnește de obicei la creatorii de limbă maternă, cu percepția multi-seculară a graiului, transmisă din moși strămoși.

El este cel mai de seamă dintre Mitropoliții din Țara Românească, prin munca lui neobosită, prin cuvîntările lui îndrăznețe, pline de morală, pentru societatea și timpul lui și prin strălucirea pe care a știut să o dea scaunului mitropolitan din București⁶¹.

Prin Antim Ivireanu, limba română bisericească se ridică la cea mai înaltă treaptă a sa, cucerind de multe ori și domeniul exprimării artistice.

Stilul retoric incipient în literatura noastră veche prin Cazanua lui Varlaam, găsește în Antim Ivireanu o strălucită continuare și pe alocuri desăvîșire⁶².

Dr. STELIAN MARINESCU

Mircea Păcurariu, *Listele cronologice ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române* în «B. O. R.» anul 1975, nr. 3-4, p. 333;

57. Prăvălioară, cu învățătura de taina spovedaniei povăjuitoare obștii preoților, celor ce au asupra-le sarcina duhovniciei, ca să știe începerea și săvîrșirea tainei cum să o facă și alte învățături ce s-au mai adăugat spre folosul creștinescului norod... cu blagoslovenia și cheltuiala Prea Sfințului Mitropolit Chiriu Chir Grigorie, în tipografia sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei, la anul de la Hristos 1781 în luna lui aprilie. De Stanciul Popovici tipograf bucureștean; Bianu-Hodoș, vol. II, Buc. 1910, p. 273-274

58. Grigorie (II) mitropolit al Ungrovlahiei, 28 iulie 1760-18 septembrie 1787; Pr. Prof. Mircea Păcurariu op. cit. B. O. R. nr. 3-4, Buc. 1975, p. 526;

59. Dacă comparăm însemnarea de la sfârșitul predosloviei ediției din 1774 din învățătura Bisericească vedem că și această ediție și Prăvălioara din 1781 au fost alcătuite de Grigorie Deleanu: «Slavă, cinste și închinăciune unuia Dumnezeuu întreit proslăvit și după început ne-au ajuns de am ajunsu și s'îrșitu aceștii cărțile, ce s-au datu în tipariu prin îndemnarea cuviosului între ieromonahi Chyru Grigorie economul sfintei Mitropolii». Bianu-Hodoș, vol. II, București 1910, p. 206;

60. I. C. Chișimia, *Probleme de bază ale literaturii române vechi*, București 1972, cap. Antim Ivireanu, scriitor și om politic, p. 339;

61. N. Cartejar, *Istoria literaturii române vechi*, București 1945, vol. III, p. 219

62. Gabriel Țepelea și G. Bulgăr, *Momente din evoluția limbii române literare*, București 1973, p. 52.

BISERICI DE LEMN MUTATE ȘI STRĂMUTATE

Solul țării noastre a oferit locuitorilor ei un bogat și variat material de construcție. Din acesta, lemnul, ușor de procurat, de transportat și de prelucrat, a căpătat, cum era firesc, preponderență în folosire. Așa se explică de ce aria de construire a bisericilor de lemn din Țara Românească — regiune propusă pentru studii de față — s-a răspândit aproape în fiecare așezare de aici. Unele din aceste biserici își au istoria lor, ele fiind supuse unor mutări și chiar unor strămutări dintr-un loc în altul. Motivele care au determinat acest fenomen de peregrinare a acestor biserici descoperă mutații de ordin religios, politic, istoric, economic, demografic etc., care au intervenit în viața poporului nostru, după cum vom vedea.

*

La sfîșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, satele de munte și mai cu seamă cele din regiunea colinară apar cu o pondere economică deosebită. Cu alte cuvinte, condițiile economico-demografice au prilejuit satelor de aici o dezvoltare rapidă și le-au creat situația de a-și clădi biserici de zid. Frunzașii acestor sate, obștea credincioșilor, negustorii instăriți, preoții evlavioși etc... devin ctitori ai unor astfel de biserici. În felul acesta, bisericile de lemn au luat calea către unele sate mai sărace sau către altele în curs de dezvoltare. Amintim în acest sens bisericile din Valea Muscelului, Miluți și Udați, județul Buzău, biserica din Valea-Plopului, județul Prahova și biserica din Giltofani, județul Olt.

Biserica din Valea-Muscelului se include în categoria bisericilor strămutate. Ea a suferit două mutări: prima, la o dată necunoscută, din satul Schitu, județul Prahova, în satul Sibiciul de Sus, județul Buzău, iar a doua, în anul 1794, din satul Sibiciul de Sus în satul apropiat Valea Muscelului, unde se află și astăzi. În legătură cu prima mutare se impune în mod necesar ipoteza existenței în comuna Buda, județul Prahova, a unui așezământ monahal la nivel de schit, în apropierea căruia s-a format satul cu același nume. Dacă biserica de care ne ocupăm a aparținut acestui schit, pisania ei, originară, în limbile română și slavonă, aduce informații precise în privința datării, hramului și meșterilor, trecind însă sub tăcere ctitorii și destinația. Cităm: «Cu vreaa Tatălui și a Fiului și a Sfintului Duh, făcuto-s-au această biserică (cu) hram(ul) Rodjestvo Bogorodițe (Nașterea Maicii Domnului) vă dni (în zilele lui) Radu (Leon) voivod. Pis meșița (scris în luna) iulie 20, din vâleat (în anul) 7174 (1666). Meșteri: Rineac, Stanciul, Neagul, Radul, Stanul, Bolatul. Pis pomeloico (scris pentru pomenire)». Cînd acest așezământ monahal a dispărut și cînd deci satul Schitu a fost în posesia unui lăcaș de închinăciune propriu, atunci biserica în cauză, la o dată necunoscută, așa cum am mai spus, a fost mutată în satul Sibiciul de Sus. În legătură cu a doua mutare, după tradiția păstrată, biserica este adusă în Valea Muscelului, din Sibiciul de Sus, cînd acolo s-a făcut biserică de zid, în anul 1794, cum scrie în pisanie. Lucrul este de crezare, deoarece și acum se văd semnele vechi de numărătoare, făcute pe birnele de stejar, ca într-un răboj, spre a fi încheiate în aceleași locuri. Ceea ce motivează în plus această mutare este și atestarea de pe o evanghelie de la biserica de care ne ocupăm care amintește pe donatorul ei, credinciosul Sava din Schitu, județul Prahova: «Să să știe de cînd s-au cumpărat această sfîntă evanghelie din zilele prea luminatului domnului nostru Io Alixandru Ipsilante voievod, de robu(1) lui Dumnezeu Sava, feciorul lui Gan ot Schitu.— Prahova și acu dăruită la sfînta biserică ce să numește Valea-Muscelului, pentru pomenirea (mea) și a părinților mei. Și cine se va întimpla din preoți sau din mireni ca să o fure să fie supt blestemul dumnezeștilor sfînti părinți 318, nici să fie volnic a o muta de la această sfîntă biserică. Și să aibă orice preot (care) va fi la această sfîntă biserică a ne pomeni și pre noi robi(i) lui Dumnezeu: Sava, Sultana, Ilinca, 1797, iulie 8 i (și) pop(a) Vladu ot Văleni». Rezultă din textul de față că între satul Schitu, județul Prahova, de unde a fost dislocată această biserică și satul Valea Muscelului, unde ea se află astăzi, au existat niște legături care justifică astfel mutarea ei aici. O altă motivare este și aceea că pisania bisericii din Sibiciul de Sus pomenește hramul «Nașterea Născătoarei de Dumnezeu», adică hramul bisericii anterioare, după care adaugă două hramuri noi: «Sf. Mucenic Gheor-

ghe» și «Sfinții împărați Constantin și Elena», alese pentru biserica de zid. Și, în sfârșit, altă motivare este și aceea că «popa Vasile zugravu», care a lucrat la biserica din Sibicium de Sus, după terminare, a lucrat și la bisericuța din Valea-Muscelului, căreia i se stricase pictura cu ocazia mutării. Astfel, la trei ani după mutarea ei aici, pe icoana Sfântului Dumitru lucrată de el, notează: «Vasile ierei, martie 6, 1797». Cu toate că această biserică este cea mai veche din Țara Românească și cu toate că ea a suferit două mutări, totuși, acum, se prezintă în forma ei inițială, adică așa cum a fost ea construită în anul 1666, în timpul domniei lui Radu Leon (1667—1669). Astfel, în exterior, corpul principal al acestei biserici — pronaos, naos și altar — este construit din birne de stejar, ecarisate, dispuse orizontal și încheiate la extremități în «coadă de rândunică». De jur împrejur evoluează un brâu în torsadă, întrerupt în fațada principală, prin ușa de intrare, pe al cărei ancadrament evoluează de asemenea un relief tot în torsadă, terminat în partea superioară printr-un arc obișnuit. Un acoperiș de șindrilă cu pantă puțin pronunțată și cu streșină largă completează astfel silueta generală a bisericii. În interior, pronaosul este despărțit de naos prin niște stâlpi uniți între ei prin arcade indeminatic cioplite, iar naosul este despărțit de altar printr-o timplă ale cărei registre de icoane sînt și ele despărțite prin travee canelate orizontal. În realitate, biserica aceasta face parte din tipul bisericilor de lemn cu plan dreptunghiular și cu absidă nedecroșată, destul de des întâlnit în Muntenia evului nostru mediu. Observînd-o cu atenție, evident, ne dăm seama că ea înfățișează un plan arhaic, pornit de la construcțiile de lemn cele mai simple și adaptat la necesitățile liturgice, prin însurirea celor trei compartimente obligatorii ritului ortodox: pronaos, naos și altar. Chiar și în materie de elevație se mențin în mare măsură formele simple din trecut, concretizate în varianta cea mai arhaică, prin planul ei cu absidă nedecroșată, prin prezența ușii de pe latura de sud a pronaosului, prin lipsa pridvorului, prin lipsa oricărei turle sau clopotnițe și prin acoperirea spațiului interior cu o boltă semicilindrică longitudinală. Ca elemente decorative, capetele grinzilor superioare, prelungite în chip de console de susținere a streșinii, capătă aici prin prelucrare și o funcție decorativă, printr-o serie de tăieturi egale, în unghi drept și în formă de trepte. Tot element decorativ, brâul ilustrează pregnant principiul de simetrie ce stă la baza întregii arhitecturii și ornamentații a edificiului. Ancadramente simple, alcătuite din chenare și rozete crestate, caracteristice ornamentației noastre populare, se întâlnesc și la ușa de intrare a acestei biserici. Biserica aceasta constituie deci o piesă etnografică de certă valoare științifică, nu numai prin faptul că este cea mai veche biserică de lemn din Muntenia, datată sigur și păstrată în forma ei inițială, dar și prin elementele ei arhaice, după cum am arătat. Lipsită de monumentalitate, biserica aceasta este valoroasă atât prin interesul arhitectonic, tehnic și decorativ, cît și printr-o tipologie deosebită. Unitară ca structură și ca stil decorativ, biserica aceasta atestă o veche și bogată tradiție în arta de a construi și de a înfrumuseța lăcașurile sfinte de lemn din părțile Buzăului.

Biserica de lemn din Miluți a fost mutată pe locul ei actual din satul Biscenii de Jos. Urme și însemnări atestă că a existat în acest sat o bisericuță de lemn, care a dăinuit pînă în anul 1775, cînd vătăful de plai, Tudor Săseanu, împreună cu soția sa Ancuța, a ridicat din zid un nou lăcaș de închinăciune, în stil brîncovenesc și cu pictură în frescă. În legătură cu această biserică de lemn, un urmaș al ctitorului, postelnicul Șerban Biscceanu, în anul 1843, nota în cursive chirilice pe un Octoih, printre altele, și împrejurările mutării ei în satul Miluți, astfel: «S-au cumpărat (acest octoih) de răposat(ul) strămoș protopop Mihai Săseanu pã numele acestui sat Băsceni(i) de jos la schitu(l) Sfinții(i) Ingeri pe care l-au fostu început tatăl protopopului (Radu Mărgineanu) și (l)-au sfîrșit protopopu(l) și i-au cumpărat și toate cărțile: octoih, minei, evanghelie, triod, penticostar și apostol. Și apoi pã acea biserică de lemn o au mutat vătăfu(l) Tudor în Miluți și au făcut această biserică de zid cu cheltuiala din tot venitu(l) acești moșii. N-au dat nici un frate nimic, nici protopopu(l) Mihalcea, nici protopopul Dragomir în optu ani și au fost cosind și finețele tot în cheltuială, apoi s-au apucatu și fiu(l) său vătăfu(l) Șarban dă i-au făcutu curtea dă zid și iar ținea tot venitu(l) cu șătraru Dumitrașcu și apoi s-au împotrivit vătăfu(l) Anghelache și protopopu(l) și i-au stricat planu(l) și i-au ramaș chiliile nefăcute și au fostu uni(i) și Radu Mălai Mare cu vătăfu(l) Tudor la biserică și au dăruitu și moșia sa biserici(i), dară au

smuritu, n-au trăitu a săvârși. La 1742 s-au cumpăratu acest oțtoicu dă protopopu(l) Mihai Săseanu strămoșu(l), cum și mineiu(l) și toate cărțile, așa cum scrie în ciucurile dă hirtie și acum la leat 1843 s-au legat dă Ioniță Zaharia ot Păltinișu, cu cheltualia și plata postelnicului Sărban Băseanu și este cumpăratu la leat 1742». O succintă analiză a textului de față demonstrează faptul că protopopul Mihai Săseanu a fost ctitorul acestei biserițe de lemn. Admirabilul peisaj silvestru, unde a fost înălțată această bisericuță de lemn, descoperă din plin gustul de care el a dat dovadă în alegerea locului de așezare a ctitoriei sale. În mijlocul unui codru secular, pe o terasă care domină vechea vatră moșnească, a dăinuit, peste oameni și ani, această bisericuță de lemn. «Radu Mărgineanu ot Săseni», a fondat aici, «schitu(l) sfinți(i) Ūngeri», dar, se pare, că, destinația aceasta a rămas doar în intenția ctitorului, căci, totdeauna acest sfnt lăcaș a servit numai ca biserică de mir. Cert este că vicisitudinile vremii nu i-au îngăduit să-l termine. Excesiva fiscalitate a lui Constantin Brncoveanu l-a silit să fugă în Moldova și deci să sisteze lucrarea. Numai după moartea lui C. Brncoveanu, protopopul Mihai Săseanu se întoarce în țară, termină lucrarea și o înzestrează cu cele necesare cultului, deci și cu cărțile de slujbă. Pe scurt, însemnarea citată aduce informații precise în privința edificării acestei biserițe de lemn, consemnând existența ei în satul Biscenii de Jos, pe ctitor în persoana protopopului Mihai Săseanu, hramul, datarea ei la începutul secolului al XVIII-lea, mutarea ei în anul 1775 și locui ei actual, în satul Miluți. Faptul că această bisericuță de lemn a fost așezată inițial pe moșia boiernașilor Săseni din Biscenii de Jos și a fost mutată tot pe moșia lor de la Miluți, confirmă obiceiul timpului, care îngăduia oricui să dispună de ctitoria sa ca de orice lucru, în aceleași condiții de proprietate, mostenire sau înstrăinare.

Altă biserică de lemn, cea din Udați, a fost adusă din marele sat prahovean : Măneci-Ungureni. Satul Udați a luat ființă în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, pe moșia Albești, proprietatea Mănăstirii Banu. El s-a format din moșnenii deveniți clăcași din satele vecine : Țintești, Pietroasa, Albești, Unguriu etc.. Înființarea lui s-a făcut în intervenția arendașului Necula Popa, cu scopul de a dobândi brațe de muncă pentru moșia pe care o administra. Satul acesta este atestat documentar în anii 1729, 1769 și 1781 în legătură cu diferite pricini funciare. Legea din anul 1864 constată aici 48 de familii, din care 37 frunțase, improprietărite cu 11 pogoane fiecare și 11 mijlocașe, improprietărite cu 8 pogoane fiecare. Toponimul și-l trage de la situația impusă de revărsarea Călmățuiului, care, în urma ploilor mari sau odată cu topirea zăpezilor, inunda bordeiele, de unde și numele de «Udați». Tot arendașul Necula Popa a stăruit și pentru aducerea bisericii din marele sat prahovean Măneci-Ungureni, care a avut loc în anul 1862. Se pare că această biserică de lemn se deosebește de celelalte descrise pînă acum, căci ea a fost construită dintr-un schelet de lemn, căptușit cu scindură. După înfățișare ea este o biserică de tip rectangular compus, cu corpul principal în formă de navă, cu absida altarului decroșată și cu o turlă patrulateră cu pronos. Parte din obiectele de cult au fost procurate de diferiți credincioși. Astfel, clopotul a fost adus de ciobanul Nicodim din Transilvania; icoanele împăratești au fost aduse tot din Transilvania de un Vasie și evanghelia tot din Transilvania de Ion Olteanu : Ceaslovul, Antologhionul și Cazania au fost cumpărate de preotul Ion de la Brădeanu, policandrul de Vasile Lazopol, sfșnicele împăratești de Necula Popa și candelile de Tudor sin Tudor. Biserica aceasta a dăinuit pînă în anul 1962, cind actualul preot Radu Ene a înlocuit-o cu un monumental edificiu de zid.

Tot în această categorie se încadrează și biserica de lemn din Valea-Plopuului, județul Prahova. Mai mult, ea se încadrează și în categoria bisericilor strămutate, suferind două mutări. Inițial, ea a fost construită în satul Bătrini. Cind acest sat a ajuns în situația de a-și construi biserică de zid, ea a fost mutată la Nucșoara pentru același motiv și de aici în Valea-Plopuului, unde se află și azi. După înfățișare, ea prezintă trăsături similare cu biserica din Posești-Pămînteni, județul Prahova, adică este una din cele mai arhaice biserici din regiunea în studiu, cu absidă nede-croșată și lipsită de pridvor și clopotniță. Ca decor, ușile de la intrare sint asociate cu ancadramele crestate cu grijă.

În sfirșit, biserica de lemn din Giltofani, județul Olt, din aceeași categorie, este rezultatul a trei etape constructive, căci naosul și absida sint din secolul al XVIII-lea,

aduse ulterior pe actualul loc din satul învecinat Ruda; pronaosul a fost adăugat probabil cu această ocazie, iar pridvorul de zid, conform pisaniei, a fost și el adăugat în anul 1865 de boierii Bălcești, proprietarii moșiei respective, rudele lui Nicolae Bălcescu.

Spre jumătatea veacului al XIX-lea, în Țara Românească, este înregistrat un fenomen economic foarte important. Ponderea economică din regiunea de munte trece în regiunea de câmp. Acest fapt se datora libertății comerțului nostru pe Dunăre și Marea Neagră, ca o consecință și a tratatului de la Adrianopol, din anul 1829. În această perioadă cultura cerealelor din cimpia Bărăganului ia o mare extindere. Se observă acum un important fenomen social, concretizat printr-un aflux de populație din zona de munte, în cea de câmp. Se observă chiar un proces oficial de colonizare a populației de la munte la câmp. Creșterea populației la șes, a determinat înființarea de noi așezări; iar cele existente capătă o dezvoltare deosebită. Se înțelege, în așezările nou înființate, se simțea nevoia lăcașurilor de închinăciune, iar în cele existente, se simțea de asemenea nevoia extinderii lor sau construirea altora din zid. În felul acesta credincioșii din astfel de așezări și-au procurat biserici fie construindu-le, fie primindu-le în dar, fie cumpărându-le. Printre bisericile mutate în Țara Românească, către mijlocul secolului trecut se numără cele din Mirău, județul Ilfov, Coșoia, Albeni, Bila, Drăcești, Bujoreni și Merișani, județul Teleorman.

De ritmul accelerat al dezvoltării așezărilor noastre rurale a profitat și satul Frățești de lângă Giurgiu, care, în anul 1863, ridicându-și biserică de zid, cedează pe cea de lemn satului Mirău. Deci ceea ce motivează unele mutări de biserici sînt și donațiile, ca în cazul de față. Mutarea acestei biserici este consemnată pe dosul unei pietre tombale, care a fost adusă odată cu biserica, unde se poate citi: «Acest stîlp au vinit de(n) Frățești, după b(iseri)ca resfi(nți)lă... 1863, în 26 (a)prilie. Accint, Marina, Mihai, Stan, Ri(cu)». Pridvorul de dimensiuni mici și absida altarului, din trei laturi, nedecroșată, sînt adăugiri mai tîrzii poate cu prilejul montării bisericii pe noul ei loc.

Satul Mircești, azi Comoara, din județul Teleorman, avea o biserică de lemn, construită în anul 1805, dacă admitem data «1805, oct(om)vr(ie) 20», consemnată pe icoana împărătească a Maicii Domnului. Ajunzînd în situația economică de a-și putea clădi o biserică de zid, obștea credincioșilor dăruiește pe cea de lemn satului Albeni, același județ. Ca atare și mutarea acestei biserici este tot rodul unei danii creștinești. După înfățișare, biserica aceasta prezintă varianta de plan dreptunghiular. Din punct de vedere arhitectonic și decorativ, această biserică n-are nimic deosebit. Materialul folosit este cel cunoscut, iar tehnica de construcție este cea obișnuită. Tencuirea în exterior și interior, acoperișul în două ape și turla-clopotniță de pe pridvor, sînt elemente provenite dintr-o intervenție ulterioară, probabil, din anul 1864.

Aceleași motive explică și mutarea bisericii de lemn din Mirșea în satul învecinat Coșoia, din județul Teleorman, lipsit pînă atunci de un astfel de lăcaș. Operația de mutare a avut loc cam prin anii 1840—1842, care marchează, desigur, un moment prielnic, cînd satul Mirșea a fost în măsură să-și ridice biserică de zid, iar satul Coșoia a fost și el în măsură să devină independent, față de comuna Crevenicu, la care era înțlobat. Datele existente la această biserică — «1827, s-au pus herul, aprilie 15», pe balustrada sudică a pridvorului, «1828», «1880», de pe peretele pridvorului și «1882 martie 18» de pe un Penticostar (1781—1782) nu rezolvă problema construcției inițiale a ei. Ceea ce este sigur rămîne faptul că această biserică este o clădire de proporții, măsurînd în lungime 16,50 m, iar în lățime 6 m. Ca particularități arhitectonice se observă construirea pereților laterali din cîte trei lungimi de birne, încheiate în «câtei» în cîte doi stîlpi montați, unul la despărțirea naosului de pronaos și altul la jumătatea peretelui naosului. Faptul acesta impune concluzia că această biserică a fost construită la o dată mai tîrzie, datorită împutînării materialului lemnos. Stîlpii pridvorului, consolele profilate de la colțurile absidei, ușa de stejar masiv și pragurile scobite se impun ca elemente decorative. Clopotnița de pe pridvor și acoperișul în două ape presupun niște modificări făcute probabil cu prilejul montării bisericii pe locul ei actual, în 1840—1842.

Sint două biserici aduse pe locul lor actual prin tranzacții de vânzare-cumpărare între credincioși și meșteri. Este cazul bisericilor din Bila și Drăcești, județul Teleorman.

Biserica din Bila a fost adusă din satul de munte Florești de lângă Cîmpina. Mutarea ei aici se explică prin legăturile care au existat între aceste două așezări. Comisul Grigore Cantacuzino, proprietarul moșiei Florești, devine și proprietarul moșiei Bila, prin căsătoria lui cu Ruxandra, fiica soților Smaranda și stolnicul Costache Crețulescu. Nevoia unui lăcaș de închinăciune corespunzător pentru satul Bila sau, poate, lipsa totală a unui astfel de lăcaș vor fi determinat pe comisul Grigore Cantacuzino să comande o biserică la moșia sa de la Florești, unde, desigur, se găsea și materialul lemnos și vreun meșter renumit. După tradiție, în anul 1830, sau puțin după această dată «cunoaștea Mândica», adică Smaranda Crețulescu, a adus această biserică la Bila, unde se află și astăzi. Cert este că această biserică nu a fost cumpărată de ocazie, de la alt sat, cum se obișnuia, ci, lucrată special la Florești, probabil de vreun meșter renumit, tocmit de proprietarul moșiilor amintite, comisul Grigore Cantacuzino. Ca particularități de plan și de elevație, biserica aceasta n-are pridvor, are naosul lărgit, precum și absida în dreptul proscomidiei și turlă-clopotniță pe pronaos, iar ca elemente decorative are consolele profilate de la colțuri și încadramentul ușii.

Biserica din Drăcești a fost cumpărată tot de la munte și anume din satul Cocu de lângă Pitești. În privința edificării acestei biserici știrile sînt și bogate și interesante. Astfel, tradiția atestă că a existat în acest sat un renumit meșter, constructor de biserici. El construia dinainte mai multe biserici, de diferite modele și dimensiuni, pe care apoi le expunea spre vânzare. Credincioșii amatori o alegeau pe aceea care le plăcea și le convenea. După înțelegere, meșterul era obligat să desfacă biserica de pe aria de lucru, să asiste la încărcare, să însoțească transportul și să o monteze pe locul ei definitiv. Fama acestui meșter era recunoscută, dacă apreciem distanțele mari de la care unii credincioși își procurau lăcașurile de închinăciune. Cazul satului Drăcești, care se găsește la distanța de aproximativ 100 km. de satul Cocu, unde locuia meșterul anonim, este concludent în această privință. Credincioșii din Drăcești cumpără de la acest meșter o primă biserică despre care tradiția afirmă că a ars. În anul 1859, ei cumpără pe cea actuală, care a costat șapte lire turcești. Important este faptul că obștea credincioșilor din Drăcești își cumpără biserică de la un meșter profesionist, care își permitea să trăiască numai din această meserie, ceea ce presupune, desigur, apreciable avantaje materiale. Tot tradiția atestă că în anul 1873 i s-au adus unele îmbunătățiri. Acum i se înlocuiesc tălpile degradate, îi este adăugată o temelie de piatră, este tencuită în interior și este zugrăvită de meșterul evreu, Lazăr, din București. În privința particularităților arhitectonice, biserica aceasta prezintă un plan corect, solid și frumos. Înfașurarea ei generală, cu pronaosul supralărgit și cu pridvorul impunător, încadrează acest edificiu în timpul bisericilor de lemn cu plan dreptunghiular compus. Supraviețuirea acestui monument cu elementele lui țărănești, în construcție și decorație, într-o vreme cînd influențele baroce și neoclasiche își disputau întâietatea, este o dovadă de netăgăduit a valorii artei noastre populare și constituie un element demn de remarcat.

Un interes deosebit îl prezintă biserica din Bujoreni, care s-a substituit vechilor toponime: Asan-Aga și Costieni. Biserica aceasta de lemn a fost adusă pe locul ei actual de undeva «de la munte». Aducerea ei aici se datorește mutațiilor economice de care am amintit. Familiile de țărani dintr-o modestă așezare de munte s-au stabilit în cîmpia mănoasă a Teleormanului, luînd cu ei și biserica și pe preotul ei. Data cînd a avut loc acest eveniment a fost anul 1862, care se găsește notat atît deasupra intrării în pridvor, cit și pe masa din altar: «Această piatră s-a dăruit sf(întei) biserici de Nicolae Penovici, (cu) soția sa Petra (și) cu fi(ul) lor Giurgiu, 1862». Se înțelege, persoana, consemnată în acest text era desigur un proprietar din partea locului. El a înlesnit mutarea acestei biserici aici, făcîndu-i și unele donații, ca cea despre care a fost vorba. Dar cel care și-a legat numele de acest fapt a fost preotul Stan Onescu, care și-a însușit, pe drept, calitatea de ctitor. În această privință, o însemnare de mîină de pe un Minei scrie: «Aceste mineaturi sînt cumpărate prin osteneala supt încălțitului priot și sã nu sã ia vreuna în silnicie de cineva sau copli(i) mei sã fie depãrtați de la sfânta biserică cu hramul prea cuvio(a)sei sfint(e)i Paras-

cheva, că apoi acela va cădea supt blestemul sfinților părinți și afurisenie, că eu fi(i)nd (c)țitor(ul) sfint(e)i, acest(e)i biserici, 1867, dechembrie 14, priotul Stan Oncescu, Costeni». Rezultă de aici că preotul Stan Oncescu este acela care a adus la Asan-Aga, în anul 1862, această biserică, construită undeva la munte. O dată cu așezarea ei pe locul unde se află acum, i s-au făcut și unele adăugiri. Astfel, pridvorul, acoperișul cu streășină infundată și turla-clopotniță de pe pronaos sînt elemente care datează de la mutare, adică din anul 1862. Ca elemente de la origine și care dau monumentului un deosebit interes este, în primul rînd, pisania, de pe arhivolta dintre pronaos și naos: «Rid(i)cat(u)s-au această sfîntă și d(u)mnezăiască bis(e)recă în zilele prea l(u)mișat(u)l(u)i d(o)mn Ioann Constandin Ip(itrop)? dsi (dumnealui) Oprea p(ă)rcălabu(l) Dich(embrie) 4, leat 7220 (1711)». Tot ca element de la origine este și structura ei arhaică, cu starea de mare uzură a birnelor, cu forma neobișnuită a altarului în trei laturi și cu fasonarea ușii de intrare în pronaos dintr-o singură bucată de stejar. Ca particularități arhitectonice amintim discontinuitatea compartimentelor care alcătuiesc corpul principal al bisericii, în sensul că pereții lor sînt decalajați pe grosimea unei grinzi, ceea ce impune convingerea că acestea nu pot fi socotite elemente de plan, ci niște simple improvizatii de ordin constructiv, care explică trecerea de la tipul de biserici cu plan simplu, la tipul de biserici cu plan compus. Ca ultimă știre despre această biserică este faptul că ea se află consemnată în Catagrafia bisericilor din fostul județ Vlașca, din anul 1865.

În sfîrșit, biserica cu hramul cuvioasa Paraschiva, din satul Călugărița azi Merișani, a fost adusă de la o depărtare de 120 km și anume din satul de munte Vulturești, județul Argeș. În privința existenței ei în acest sat de munte, tradiția îi păstrează ca dată de întemeiere anul 1809. În sprijinul acestei afirmații vine și o însemnare de mîină, incizată în lemnul ușii de intrare, al cărei text este următorul: «Anul 7317 (1809) luna martie, ziua 18 (scris de diaconul Co(n)standin i (Si) Vasile sub înalta cirmuirea a prea sfințitului mitropolit Dosoftei». Mutarea acestei biserici dintr-un loc în altul, se explică prin legăturile dintre aceste două sate. Lîngă Cîmpulung exista schitul de maici Nămăești, care era în posesia unei moșii din cîmpia Teleormanului, numită Călugărița. Drumul schitului spre moșia sa trecînd prin satul Vultureștii-de-Jos explică legăturile amintite. Țărani din Vultureștii-de-Jos vor fi muncit această moșie și se vor fi așezat cu timpul, pe ea, întemeind satul Călugărița care, în anul 1865, era deja atestat. În anul 1865 care coincide cu anul cînd satul de baștină, Vultureștii-de-Jos, și-a ridicat biserică de zid, pot fi intervenții, care, însă, nu i-au alterat planul inițial. Prima dată, în anul 1888, după un incendiu, a fost restaurată, sub egida Comisiei Monumentelor Istorice, cînd au fost înlocuite tălpile putrede, cînd a fost ridicată pe temelie de zid, cînd i s-a făcut acoperiș din nou și cînd clopotnița a fost reparată. Bogatele ornamente de pe cosorobe și de pe stîlpii pridvorului, brîul median în torsadă, precum și încadrările ușilor și ferestrelor, în aceleași motive, sînt elemente care îndreptățesc biserica din Merișani să se numere printre monumentele de lemn cele mai de seamă din Țara Românească și să fie clasată ca monument istoric.

Unele biserici de lemn au fost mutate de la distanțe mici. Astfel de biserici au fost mutate dintr-un loc în altul o dată cu dislocarea satelor respective de pe vatra lor veche pe o altă vatră nouă. Obiceiul dislocării unor sate, în evul nostru mediu, era frecvent. Dacă apreciem componența satelor noastre de atunci, care aveau un mic număr de case, construite la modul cel mai simplu și din materialul cel mai obișnuit, lemnul, înțelegem bine că o astfel de operație nu era chiar grea. Ceea ce determina dislocarea unor sate erau multe și diferite motive, precum: epidemii prelungite, măsuri edilitare, calamități naturale, fapte omenești reprobabile, concepția medievală după care boierii hotărau soarta așezărilor de pe moșiile lor, etc...

Dintre astfel de biserici amintim mai întîi pe cea din satul Adămești, care a fost dislocat de la distanța de 3 km., unde mai stăruie încă în mintea locuitorilor toponimul «La seliște». Dislocarea acestui sat s-a datorat marelui epidemii de ciumă, din prima jumătate a secolului al XIX-lea. O dată dislocat, satul și-a părăsit vechea denumire, Șovăiașii; și, a adoptat pe cea actuală, Adămești oupă întemeietorul său: Adam, un mocan din Seliștea Sibiului. Mutîndu-se satul, oamenii au luat cu ei și

biserica, care figurează în Cataografia din anul 1810, la rubrica Șovărăști. În privința datării nu se știe nimic precis. Se știe însă că unele particularități de construcție cum sînt: dimensiunile mari ale bisericii (15,50 × 7,50), lățimea neobișnuită a corpului principal, acoperișul cu streșina frîntă, forma altarului aproape semicirculară și cupola clopotniței de pe pronaos, în stil baroc, sînt elemente constructive tirzii, din vremea de modernizare inițiată de Regulamentul Organic. Deci, din datele consemnate în diferite documente — 1817, 1820—1821 și 1830 — reținem pe cea din urmă, ca fiind cea mai aproape de adevăr. Transformările ulterioare nu interesează.

Tot de la distanță mică a fost adusă pe locul ei actual și biserica din Butimanu, județul Ilfov, mutată dintr-un punct în alt punct al satului. După tradiție, cîndva, satul acesta a fost «tras la linie». Regulamentul Organic, a stipulat sistematizarea așezărilor noastre rurale. Această măsură edilitară de modernizare administrativă a fost aplicată și satului Butimanu, care a fost mutat de pe vatra lui veche, pe cea nouă de astăzi. O dată cu satul a fost mutată și biserica. Anul 1836 nu poate fi socotit ca dată de întemeiere a acestei biserici, ci cel mult, ca dată de mutare, din vremea Regulamentului Organic. Tradiția atribuie acestei biserici o vechime de 200 de ani. Pornind de aici, în anul 1810, biserica aceasta este consemnată în Cataografia respectivă, iar în anul 1791 se precizează că preotul în funcție «popa Dumitru sin popa Radu a fost preoțit la leat 1791, septembrie 7, pentru biserica și poporul din numitul sat». Deci data de întemeiere se poate fixa în anul 1791, cînd, de altfel, a fost înființat și satul Butimanu. Dovezile mutării acestei biserici se pot observa și azi. Spre pildă, în pod sînt urmele existenței unei turle așezate jumătate pe pridvor și jumătate pe pronaos, din peretele care altădată despărțea pronaosul de naos n-a mai rămas decît grînda de sus, iar pe fațadele din nord și sud se văd vechile deschizături alături de ferestrele făcute ulterior.

În aceeași categorie se poate număra și biserica din satul Sirbenii-de-Jos, județul Dîmbovița. Satul acesta se numea în vechime Sirbenii-Moșteni și vatra lui inițială se află lîngă satul Udeni. Se pare că, în anul 1778, satul Sirbenii-Moșteni a fost mutat și cu timpul el s-a numit Sirbenii-de-Jos, spre deosebire de satul care s-a format ulterior spre deal, numit Sirbenii-de-Sus. Nu se cunoaște motivul care a determinat mutarea acestui sat. Se cunoaște însă, cum afirmă tradiția, că acest moment a avut loc în anul 1778, cînd a fost mutată și biserica. Deci anul acesta, consemnat în pisania actuală ca dată de întemeiere, nu poate fi decît data mutării, deoarece, după 70 de ani, adică în 1848, cînd s-au făcut acestei biserici reparații capitale, este exclus ca materialul lemnos din ea să fi ajuns la un grad de degradate atît de pronunțat, încît să i se atribuie starea de «putrezire și dărăpănare», cum este scris în textul ei. Tradiția locală, vechimea satului și prezența în inventarul bisericii a unui Octoih datat 1736, confirmă raționamentul de mai sus. Etapele mai însemnate prin care a trecut acest monument sînt consemnate în pisanie, al cărei text este următorul: «Aces(t) sî(f)nt lăcaș ce să prăznuiește hramu(l) Sf(intul) (i)erarh Nicolae și a(l) prapodomni Paraschiva s-au făcutu de lemn la leat 1778, în zilele luminatului d(o)mn Alexandru Ipsila(n)t(e) voivod. S-au desăvîrșit sfințele slujbe 70 de ani și ajungînd în putrezime și dărăpănare, iar la leat 1848, iulie 1, s-au învrednicit cei mai jos scriși, ctitori păm(î)nteni tot din acele neamuri și s-au făcut pe temelie de zid și s-au infirmusețit după cum se vede cu toată cheltuiala dumnea(lor): Parasciv, Șarban, Sava, Oprea, Ilinca, Costache, Neaga, Tănase, Dobra, Dumitra, Marin erei, Dumitra presbitera, Radu Batea prez(vi)ter, logo(fătul) Gheorghe Protopopescu, Joița. Și s-au săvîrșit și s-au sfințit în zilele luminatului domn Barbul Dimitrie Știrbei voivod, leat 1849, dechem(vrie). Dimitrie zugrav, Gheorghe zugrav și Costandin zugrav ot Roata». Două însemnări de mină de pe un Apostol (1774) întăresc și completează conținutul pisaniei astfel: «La anul 1849, pe cînd prințipatul era plin de oștirile rusești și turcești, s-au mai liniștit pacea în prințipatu(l) Valahiei, puindu-se domn Țării Românești Barbu Dimitrie Știrbei voivod. Și am scris eu să să ție minte, Dimitre zugrav ot Roata de Jos». «Sfânta biserică din Sirbeni s-au început a zugrăvi în anul 1849, cînd s-au luat și sfințire și s-au săvîrșit anul 1850, iunie în 10, sămbăta moșilor. Dumitru zugrav ot Roata de Jos». Toate aceste documente ne dau deci informații precise despre mutarea acestei biserici în anul 1778 și despre restaurarea ei în anul 1848, cînd i s-a făcut temelie de zid, cînd a fost consolidată cu centură de fier, cînd a fost desființat peretele despărțitor dintre pronaos și naos, cînd pridvorul a fost încorporat la

pronaos și fiind acoperișul a căpătat forma actuală. Vechimea și planul ei originar fac din această biserică unul din cele mai valoroase monumente din cîmpia Bărăganului.

Biserica din Ciungii-Corbi, județul Teleorman a fost mutată tot în limitele aceluiași hotar, din punctul «Dealul Cacaletilor», care a fost vechea vatră a satului. Cauzele mutării nu se cunosc. Cert este însă că o dată cu mutarea satului a fost mutată și biserica. Așezată pe locul actual, în jurul ei, cu timpul, s-a format cimitirul satului. Fiind atestată de harta austriacă din anul 1790, și de catagrafia din anul 1810, se înțelege, este o biserică veche. Cu toate acestea ea n-a suferit intervenții și deci planul ei este cel inițial. Concepută ca un edificiu de proporții mici, ea măsoară în lungime 9,40 m., iar în lățime 4 m. Ca elemente de la origine sînt urmele lăsate de cuiele de lemn, cînd ea a fost dislocată, incheietura birnelor în unghi drept, ușa masivă cu încuietoare de lemn, ferestrele înguste și peretele plin dintre pronaos și naos, care nu lasă liberă decît intrarea și cupolele semicilindrice ale pronaosului și naosului independente. Pridvorul și clopotnița de pe pronaos sînt elemente tîrzii, probabil, de la mutare.

Așa cum am spus mai înainte, un motiv, care a determinat mutarea de biserică, a fost și acela al unor fapte omenеști reprobabile. Amintim în acest sens cazul bisericii de lemn din satul Cîrstieni, județul Argeș. Biserica aceasta a fost mutată pe locul ei actual de la distanța de cîteva sute de metri, din cauza uciderii unui credincios, în biserică, chiar în timpul slujbei, de către un turc. De atunci biserica aceasta s-a numit «biserica turcului». Cu toate că această biserică a depășit vechimea de două sute de ani, totuși ea, acum, se prezintă în forma ei originară. Planul dreptunghiular compus, fațadele cu ferestrele lor înguste, corpul principal cu birul median bine conturat și portalul cu ancadramentul frumos încrustat sînt concludente în această privință.

În sfîrșit, biserica din satul Tătulești, din zona dealurilor înalte, de la răsărit de Olt, a fost mutată în cadrul aceleiași așezări, din cauza terenului fugitiv. Direcția Monumentelor Istorice, mutînd-o pe locul ei actual, a salvat-o de la distrugere. Cu trăsături arhitectonice deosebite, biserica aceasta prezintă imbinarea birnelor în unghi drept, console în cap de cal și, la altar, o neobișnuită cupolă în formă de căciulă.

Sînt cîteva biserici de lemn aduse însă de la depărtări mari, spre pildă din Transilvania. Mutarea unor astfel de biserici de la distanțe așa de mari este justificată de cauze sociale, politice, religioase, etc... Transhumanța a determinat pe aceia care o practicau să se așeze acolo unde pășunile erau bune; epocile de inechitate socială și politică au impus românilor din Transilvania exodul spre țara speranțelor — Țara Românească — unde își durau vetre noi de sate; frămîntările religioase, cu tendințe prozelite, i-a obligat pe ortodocși să-și afle scăparea la frații lor din sudul Carpaților și, în sfîrșit, dorința de a transforma arhitectura bisericilor de lemn din Transilvania, în Țara Românească, a dispus dislocarea unor astfel de monumente și așezarea lor în locuri prielnice de trai sau în locuri de intensă frecvență umană. Amintim bisericile din Ungureni și Jercălăi, județul Prahova și biserica din Dragoslavele, județul Argeș, ultimele două făcînd obiectul unui studiu, care va apare ulterior.

Satul Ungureni este un toponim de origine transilvănească. Biserica din acest sat a fost adusă din Transilvania și anume din părțile Făgărașului. Este cunoscută ponderea economică a Țării Făgărașului cu brescanii ei care își purtau turmele de oi în transhumanță pe meleagurile noastre; este cunoscută și viața lor religioasă cu pildele ei bune de rugăciune și muncă, cu jertfele ei curate de luptă și progres și cu necontenitele ei îndemnuri spre credință și virtute. Acești vestii oieri și buni creștini, atrași de mănoasele pășuni din cîmpia Dunării și de libertatea religioasă de aici, au trecut munții și cîțiva dintre ei s-au stabilit lîngă Gherghița — reședință domnească vremenică — întemeind satul Ungureni, adică satul celor veniți de dincolo de Carpați. Amintirea primilor coloni — Chirilă, Mocanu, Cosma, Șisman, Comănici, Murgoci, etc... este și astăzi prezentă în tradiția locală și numele lor este rostit de urmași cu mîndrie și respect. Se înțelege că aceștia au luat cu ei și bisericuța lor de lemn. Că această bisericuță a fost transportată, așa cum atestă tradiția, cu mîinile sau pe

spinarea cailor nu este de crezut, dat fiind depărtarea și greutatea ei. Este însă de crezut faptul că, potrivit obiceiului vremii, ea a fost demontată, răbojată și transportată cu carele. Anul 1791, scris cu vopsea roșie pe peretele din stînga ușii de intrare, poate fi socotit ca dată cînd ea a fost montată pe locul ei actual. Biseriçuța aceasta are o formă de navă, adică este construită în stilul romanic, preponderent în Transilvania. Ea este monument istoric.

În încheiere, prin studiul de față, am căutat să pun în umină un peisaj religios puțin cunoscut, acela al unor biserici de lemn mutate și strămutate, cu împrejurările care au motivat aceste fenomene, cu execuția lor tehnică în stîlul popular, cu tipologia lor variată și instructivă și cu aroma lor multiseculară.

Pr. HORIA CONSTANTINESCU

BIBLIOGRAFIE

- Crețeanu Radu, *Biserici de lemn din Muntenia*, București, 1967, p. 21—23.
- Săndulescu Verna, *Biserica din Valea-Muscelului*, în «Îngerul», 1937, p. 21.
- Vătășeanu Virgil, *Contribuții la studiul tipologiei bisericilor de lemn din Țara Românească*, în «Anuarul Institutului de Istorie» din Cluj, III, 1960.
- Florescu Fl. Bobu, *Ornamentica populară românească în lemn*, în «Studii și cercetări de istoria artei», 1956.
- Ionescu Grigore, *Arhitectura populară românească*, București, 1957.
- Stănculescu Fl., Gheorghiu Ad., Petrescu P. și Stahe P. H., *Arhitectura populară românească, regiunea Pitești*, București, 1958.
- Petrescu P. și Stahe P. H., *Decorul în arhitectura populară românească*, în «S. C. I. A.», 1960.
- Constantinescu Horia, preot, *Meșteri de biserici buzoieni*, în «Glasul Bisericii», 1974, p. 134—153.
- Iorga Nicolae, *Trei biserici de sat muntene: Pietroșița, Calvinii și Cremenaria*, în «Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice», XXIX, 1931, p. 219.
- Iorgulescu B., *Dicționar geografic, statistic, economic și istoric*, București, 1892, p. 136.
- Colecția de documente a familiei Constantin Săseanu.
- Arhivele Statului, București, Mănăstirea Banu, Pac. XIX, Doc. 6.
- Arhivele Statului, București, Sfinții Apostoli, Pac. III, Doc. 14.
- Însemnare de mîna cu litere chirilice, pe un Octoih datat, 1742
- Ghica N. Budești, *Evoluția arhitecturii în Muntenia și Oltenia*, București, 1936.
- Ionescu Grigore, *Istoria arhitecturii în România*, vol. II, București, 1965.
- Tudor Sandu, preot, *Biseriçuța din satul meu*, în «Glasul Bisericii», nr. 7—8, 1974, p. 728, 735.
- Informator: preot Radu Ene, Udaș.
- Crețeanu Radu, *Bisericile de lemn din regiunea București*, în «Glasul Bisericii», nr. 1—2, 1964.
- Obșteasca catagrafie din anul 1831.
- Catagrafia bisericilor (fostului Vlașca) din anul 1865.
- Anuarul din 1909.
- I. C. Filitti, *Arhiva Gh. Gr. Cantacuzino*, 1919.
- Ibidem. *Arenda moșiilor în Muntenia la 1831 și 1833*, București, 1932.
- George Florescu, *Casa cu lanțuri*, în «Anuarul Comisiei Monumentelor Istorice», 1943.
- Spiru I., preot, *Catagrafia Județului Teleorman din anul 1810*, în «Glasul Bisericii», nr. 7—8, p. 540.

Catagrafia bisericilor din Județul Vlașca, 1865, Academia Republicii Socialiste România, Ms. 661, nr. 152.

D.M.S. fond inventarierea monumentelor din 1963.

Catagrafia plășilor de sus de la Județul Muscel pentru preoși, Academia Republicii Socialiste România, cota CMXXII, f. 49.

Monografia întocmită de pr. I. Spiru și A. Dardan.

Arhiva D.M.S. fond chestionar, 1958.

Brătulescu Victor și I. Remus, *Biserici și minăstiri din Județul Ilfov, București, 1935.*

Catagrafia bisericilor eparhiei Ungro-Vlahiei din 1810, Academia Republicii Socialiste România, cota CXXVII, vol. II, Județul Dimbovița, plasa Ialomița.

Popescu A. Al., preot, *Catagrafia Județului Dimbovița, în anul 1810, București, 1936.*

Informator: pr. Popescu Constantin, parohia Gherghița, Județul Prahova.

ICOANE INEDITE DE LA BISERICA SFÎNTUL ILIE DIN CÎMPULUNG-MUSCEL

Biserica Sfântul Ilie este un locaș vechi, fiind zidită în 1714 — anul 1626, în timpul domniei lui Alexandru Coconul, de un *jupan* Ghinea și reparată în anul 1770/1.

De la început subliniem că în afară de icoanele studiate de V. Drăghiceanu: *Maica Domnului tronând cu copilul în brațe și Sfântul Ilie*² la biserica sus-pomenită mai există și alte icoane vechi, *inedite*, pe care le vom descrie mai jos.

Astfel pe peretele, care desparte altarul de naos, în partea stângă—cum intri în biserică—se află icoana *Sfântul Ioan Botezătorul și 1—Sfântul Ma(rele) M(ucenic) Gheorghie*, pictată pe lemn, în ulei, pe fond albastru în partea superioară și cafeniu, în partea de jos. Suportul e format din două tăblii de lemn unite la spate de două stînghii transversale, fixate în cite un șanț. Icoana are lungimea de 94 cm. și lățimea de 64 cm. Deasupra capului celor doi sfinți scrie cu litere chirilice, albe, în românește: «СВ. ІОАН БОТЕЗЪТОР. — СВ. МЛ. М. ГЕОРГИЕ». Ambii sfinți sînt zugrăviți din față, stînd în picioare. *Sfântul Ioan Botezătorul* — în atitudine meditativă, dar plină de demnitate, în mîinile fine și artistic executate, ține în dreapta o cruce și în stînga un capăt al mantiei. E îmbrăcat cu o cămașă lungă pînă la genunchi, de culoare cafenie, pe deasupra o mantie verde închis cu dungi aurii îi acoperă trupul bine legat și dezvoltat armonios, lăsînd să i se vadă picioarele mușchiuloase, vîrfite în sandale romane. Un chip frumos și energic, înconjurat de nimb de aur, reliefind părul ondulat, castaniu închis, fruntea înaltă și bombată, umbrită de sprincene arcuite, nasul lung și gura potrivită, încadrată de mustați și barbă castanii închis. În ansamblu, o figură expresivă, sobră, un adevărat portret, bine individualizat, plin de viață și culoare. Parcă te aștepți să-ți spună ceva.

Sfântul Gheorghie stă în stînga Sfîntului Ioan Botezătorul, privind spre dreapta. În costum de cavaler. Pe dedesubt o tunică cafenie cu dungi aurii, evazată în partea de jos, la mijloc centură brodată cu motive florale, cu fir de aur, iar la gît și pe umeri e ornată cu un chenar dublu de aur cu motive florale. Pantalonii strîși pe picior și cizme pînă la genunchi. Platoșă pe deasupra tunicii și o hlămidă roșie cu dungi aurii și falduri bogate îi cuprinde corpul, lăsînd să i se vadă platoșa și umărul stîng complet neacoperit, un capăt al mantiei îi înfășură brațul stîng. Mîinile fine, atent desenate. În dreapta ține o cruce și în stînga o sulită. Figura e pictată în tonuri

1. Preot Ion Răușescu — Cîmpulung-Muscel. — *Monografie istorică*. Tipografia Gh. Vlădescu. Cîmpulung-Muscel, 1943, p. 426, v.p. 255.

2. Virgiliu N. Drăghiceanu — *Catalog al colecțiilor Comisiei Monumentelor Istorice*. Ochire asupra aștei națională în legătură cu Colecțiile Comisie. Monumentelor Istorice. București, «Socec», 1913, p. 186, p. 74—75.

trandafirii și trăsături albe marchează fruntea înaltă, arcadele sprincenelor, pleoapele, ochii migdalați, căprui, nasul drept și alungit, gura mică, buza superioară cu scobitură la mijloc, iar cea inferioară groasă și răsfrintă, bărbia ovală. În jurul capului nimb de aur, părul ondulat, castaniu închis îi cade pe spate în bucle, care-i acoperă o parte din urechea stângă. În ansamblu o figură distinsă, frumoasă și expresivă,

Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Marele Mucenic
Gheorghe
(1833 — Gherman, Ieromonahul)

avînd o atitudine demnă și plină de farmec. În concluzie Sffntul Ioan Botezătorul și Sffntul Gheorghe sînt două portrete realiste, remarcabile, artistic executate. Către mijlocul icoanei, în partea de jos scrie cu litere chirilice, albe, în românește: 1833 **ДѢКЕМ. 1. ГЕРМ. ІЕРОМОН.** Deci icoana datează din anul 1833 decembrie 1 și e opera zugravului *Ghermano ieromonahul*, care știm c-a pictat în 1827 biserica Negru-Vodă din Cimpulung-Muscel, lucrînd pînă în anul 1842 și la alte biserici din oraș...»³.

3. Preot Ioan Răuțescu, *op. cit.*, p. 72 și 106.

2. — *Sfântul Ilie*. — Pe tîmpla ce desparte altarul de naos, pe dreapta — cum icoana mai sus-menționată, pictată pe lemn, în ulei, pe fond albastru închis, presărat cu nori cafeii.

Suportul e format din trei tăblii, unite la spate de două stîngii transversale, fixate în cîte un șant. Icoana are dimensiunile: lungimea 90,50 cm și lățimea 68, 5 cm.

Sf. Ilie
(1874 — Petrică Cazan, zugrav)

Sfântul Ilie e reprezentat din față, pînă la jumătatea corpului. Poartă pe dedesubt un veșmint negru și deasupra o mantie roșu deschis cu falduri bogate auri. În dreapta ține o sabie, iar în stînga un «rotuli» desfășurat pe care scrie în românește: «Ajunghind m-am aprins de rîvnă spre Domnul Atoșiiitorul căci au părăsîl așezămîntul: deci ai tăi feciori lui Izdrail» — 1874 Ian. 1 (și pe marginea acestei inscripții semnează: PETRICĂ KAZAN Z(ugrav), adică numele zugravului.

Figura Sfântului Ilie prelungă, înconjurată de nimb auriu, scoate în relief fruntea înaltă cu riduri, acoperită cu păr alb, ce-i cade pe umeri, fără a-i ascunde urechea stîngă. Ochi mari căprui, sprincene groase castanii, nas mare cu nări pronunțate, mustăți și barba mari îi încadrează chipul. În dreapta Sfântului se proiectează un fascicul de raze, probabil Duhul Sfînt și în prelungirea razelor scrie: «Ce iaci aici, Ilie?». Deasupra umărului drept se vede inițiale: S.(fîntul) și deasupra umărului stîng «Ilie».

Icoana e încadrată cu un chenar de aur ornat cu admirabile rinceauri. Sfântul Ilie e un portret bine individualizat, avînd o figură expresivă, sobră și plină de demnitate.

În legătură cu această icoană trebuie să remarcăm următoarele: sînt două icoane Sfîntul Ilie și anume: icoana Sfîntul Ilie zugrăvită de Petrică Cazan și descrișă de subsem-

natul și icoana Sfîntul Ilie menționată de Virgiliu Drăghiceanu și care provine tot de la Biserica Sfîntul Ilie din Cîmpulung-Muscel⁴, dar care pictată de diaconul Radu în anul 1795, fără să semene cu icoana studiată de noi, ce datează din anul 1874.

De asemenea trebuie să subliniem că pictorul Petrică Cazan s-a inspirat din opera unui zugrav mai vechi, Ghermano ieromonahul din Cîmpulung-Muscel ce pictase tot o icoană Sfîntul Ilie. Icoana aceasta se află acum în colecția iconografică a Muzeului din Cîmpulung-Muscel, iar o fotocopie a icoanei Sfîntul Ilie, zugrăvită de

4. Virgiliu N. Drăghiceanu, *op. cit.*, p. 75, nr. Catalog 594—694, în fotocopie Sf. Ilie — în picioare, reprezentat bătrîn, cu capul descoperit și cu picioarele goale. În stînga ține o filacterie cu inscripție. La picioarele sale se vede femeia care-l imploră să-i binecuvînteze copilul, pe care el îl învie din morți. Icoana e înconjurată de scene din viața Sfîntului Ilie. Factură după tipul bizantin, decadentă. Le micritul și n. ai micul în re diaconi: Radu Diacon: zug. leat 1795. Proveniența Eis. Sf. Ilie, Cîmpulung — indicații date sub fotografie.

Ghermano ieromonahul se poate vedea în articolul lui Flaminu Mirțu⁵. Totuși aceste sublinieri nu scad valoarea operei pictorului Petrică Cazan, icoana fiind veche și inedită.

3. — Tot pe timpla ce desparte altarul de naos și chiar alături de icoana Sfințului Ilie se remarcă Icoana Marele Voievod Mihail-Emanoil — Marele Voievod Gavril. Ambii

Marele Voievod Mihail Emanoil — Marele Voievod
Gavril
(1827—1842 — Ghermano Ieromonahul)

arhangheli încadrează pe Emanoil, fiind zugrăviți în picioare. Cele două colțuri de sus ale icoanei lipsesc, roase de carii. Icoana e pictată pe lemn, în ulei, pe un fond

5. Flaminu Mirțu, *Un pictor cîmpulungean din a doua jumătate a secolului al XIX-lea : Iacovache Constantinescu*, în «Studii și Cercetări de Istorie. Seria Arta Plastică, tom. 15, nr. 1, 1968, p. 105—109. Editura A.R.P.R., vezi p. 104—105, nota 9 și p. 106, figura 2 reprezintă Icoana Sf. Ilie, pictată de «Ghermano zugrav». Muzeul Cîmpulung-Muscel, depozit, inventar 263», (sînt indicații date sub fotografie).

cafeniu închis. Suportul de lemn e format din trei tăblii, unite la spate de două stinghii transversale, fixate în cite un șanț. Compoziția are următoarele dimensiuni: lungimea 94 cm și lățimea 68,5 cm. Deasupra capetelor sfinte scrie cu litere chirilice albe, în românește: «**МАРГАБ ВОЕВОД МИХАИЛ — ЕМАНОИЛ — МАРГАБ ВОЕВОД ГАВРИЛ**». Demn de reținut este faptul că zugravul a costumat arhanghelii după gustul său. Astfel Arhanghelul Mihail poartă o cămașă albastră, lungă pînă la pîmînt cu dungi aurii, cu chenar lat brodat cu cruci de aur, peste ea o tunică cu garnituri de aur la gît și cu chenar lat, de aur spre poale, iar pe deasupra o mantie ce-i cade pe umeri, acoperindu-i o parte din trup; în picioare sandale. În dreapta ține o sulită; o poală a mantiei cu chenar de aur îi acoperă brațul, lăsînd să i se vadă mîna stilizată, în stînga nu se distinge ce ține. Figura ovală, plină, expresivă, nimb de aur în jurul capului, puțin înclinat spre stînga; aripile abia se văd. Păr bogat castaniu, cu cărare la mijloc îi alunecă pe umerii rotunzi. Fruntea bolțită, ochii mari migdalați, căprui, umbriți de sprincene și gene castanii, nasul și gura potrivite, buzele subțiri, cea inferioară în relief. *Emanoil* e pictat într-un medalion înconjurat de cei doi arhangheli, sînd pe nouri, iar în jurul său lumină puternică cerească și nimb de aur îi împodobesc capul. Poartă o cămașă albă pe trup, pe deasupra o mantie verde închis cu dungi de aur; cu mîinile amîndouă binecuvîntează. Chip oval, tînr, cu plete mari castanii îi îmbracă umerii frunte înaltă, ochi negri, sprincene și gene castanii, nasul și gura potrivite, bărbia voluntară; fără mustăți și barbă parc-ar fi «Hristos după tradiția alexandrină»⁶. În ansamblu o figură impunătoare, dar prea juvenilă. Bănuim că zugravul s-a inspirat din modele vii, luate dintre orașenii Cîmpulungului.

Marele Voievod Gavril e îmbrăcat cu un veșmînt lung pînă la picioare, cu chenar cafeniu, pe deasupra tunică pînă la genunchi, decorată cu chenar brodat cu motive florale și cruci de aur. Peste tunică cu o mantie albastră închis cu garnitură de aur la gît, închipuînd motive florale și cruci de aur. Mantia are dungi aurii și-i fixată la gît cu o agrafă. Mîini fine, stilizate, cu degete lungi; în stînga ține o sulită, în dreapta probabil un «rotuli» înfășurat, în spate aripi mari negre. Un chip distins cu capul înclinat spre dreapta, nimb de aur în jur, părul bogat castaniu îi cade pe umeri. fruntea înaltă, ochi mari, căprui, umbriți de sprincene și gene castanii, nasul și gura potrivite, bărbia ovală. Figură expresivă, visătoare, atitudinea și gesturi elegante. Parc-ar fi desprins dintr-o pictură murală de la biserica Domnească Sfîntul Nicolae de la Curtea de Argeș. În concluzie icoana Sfîntii Arhangheli Mihail-Emanoil și arhanghelul Gavril este o compoziție sobră, clară, înfățișînd personaje vii, expresive, care au solemnitate și prestigiu, dar și un pronunțat caracter realist.

Numele zugravului nu-i menționat, însă dacă comparăm chipul Sfîntului Gheorghe din icoana *Sfîntul Ioan Botezătorul și Sfîntul Gheorghe cu Arhanghelul Gavril* din icoana descrisă mai sus ne dăm seama că pictorul care a folosit același model pentru ambele icoane este tot *Ghermano ieromonahul din Cîmpulung* și că trebuie s-o fi zugrăvit între anii 1827—1842 — dată de cînd meșterul zugrav se duce «peste Olt ca să-și lucreze meșteșugul zugrăviei...»⁷.

În concluzie icoana *Marele Voievod Mihail-Emanoil — Marele Voievod Gavril* este o operă originală, plină de viață și artistic executată pictată de *Ghermano ieromonahul* între anii 1827—1842.

4 — *Maica Domnului tronînd cu Pruncul Iisus în brațe.*

În pronaos — cum intri în biserică — în partea dreaptă, e agățată în perete, icoana mai sus numită, zugrăvită pe fond albastru deschis, pe lemn în ulei. Suportul, pe care-i reprezentată icoana, e format din trei tăblii, unite la spate de două stinghii transversale, fixate în cite un șanț; avînd dimensiunile: lungimea 58 cm. și lățimea 44 cm. Compoziția e dispusă simetric în două zone și anume: în zona superioară

6. L. Bréhier, *L'Art Byzantin*. Paris, 1924, p. 202, v.p. 126: *Artiștii Antiohiei «suivant la tradition syrienne n'ont même pas reculé devant le réalisme, donant au Christ et aux saints la figure sévère et triste, le visage encadré par la longue barbe des évangeliaires syriaques et qui forme une contraste bien marqué avec la figure inberbe et juvénile des Christ de tradition alexandrine».*

7. Preot Ioan Răuțescu, *op. cit.*, p. 106: «Printre călugării mănăstirii din acel timp se afla și un ieromonah numit *Ghermano*. În 1842, avînd trebuință de a merge *Peste Olt*, ca să-și lucreze meșteșugul zugrăviei».

Maica Domnului tronînd cu Pruncul Iisus în brațe, din față, trei sferturi stă pe nouri fiind înconjurată de opt capete de heruvimi, dispuși astfel: sus de ambele părți ale capului Mariei plutesc câte doi heruvimi — li se văd numai chipurile și câte două aripioare, în preajma mijlocului Mariei distribuiți tot simetric, câte un heruvim, iar la picioarele Maicii Domnului alte două capete de heruvimi. Maica

Maica Domnului, tronînd cu pruncul în brațe
Sf. Nicolae și Sf. Haralambie
(1855 — Ghermuno Ieromonahul)

Domnului tronînd ține pe Iisus în stînga, sprijinindu-l cu mîna stîngă. În zona inferioară Maica Precista e încadrată în dreapta de *Sfîntul Nicolae* și în stînga de *Sfîntul Haralambie*, ambii din față și stînd în picioare. În partea de sus a icoanei cu litere chirilice, albe scrie: **ΜΑ**. în dreapta și în stînga **ΑΘ**. adică Maica Domnului. Deasupra chipurilor celor doi sfinți scrie tot cu litere albe:

«ΘΘ. ΝΙΚΟΛΑΩ και ΙΝ ΣΤΙΝΓΑ — ΘΘ. Μ. ΧΑΡΑΛΑΜΒΕΩ».

Maica Domnului are capul întors puțin spre stînga, înconjurată de nimb de aur, poartă tunică verde închis, împodobită la gît cu o broderie de aur presărată cu perle înșirate, pe deasupra un maphorion roșu închis cu falduri bogate și cu chenar de aur. O poală a maphorionu-lui îi acoperă capul, pe care strălucește o coroană împărătească bizantină, de aur. Mîna dreaptă e desenată cu atenție, are

degete lungi și subțiri și ține un sceptru. Pe umărul drept e brodată o stea de aur cu opt raze («simbolizând pururea fecioria ei»⁸). Pe brațu-i stîng și strîns lipit de pieptul său, Maica Domnului ține pe Pruncul Iisus, ce cu dreapta binecuvîntează, iar cu stînga sprijină globul pămîntesc; piciorul drept e întins în jos și cel stîng e petrecut peste cel drept, încît i se văd degetele picioarelor. Maica Domnului tronînd este tipul «*Glykophilousei*», adică *Maica Domnului care «iubește dulce»*⁹. Are o figură ovală, distinsă și zlimboasă, frunte înaltă, ochi mari, migdaleți, umbriți de sprincene arcuite și gene castanii, nasul lung și subțire, nări fine, gura mică și buzele subțiri bărbia cu gropițe, exprimă blîndețe și visare, în ansamblu trădează o ușoară influență italiană, pictorul dovedindu-se un priceput interpret al tradiției bizantine, dar și un creator original. Maica Domnului pare o împărăteasă cerească, veselă că a dat lumii un Dumnezeu, iar Fiul conștient de divinitatea lui — îi binecuvîntează. Pruncul poartă o cămașă albă și pe deasupra o mantie roșie cu falduri bogate ce-i cade pe umeri, acoperindu-i spatele, mîna stîngă și corpul de la mijloc pînă la picioare. Iisus are fața rotundă, ochi mari, negri și sprincene încondeiate. Părul blond și creț îi împodobește fruntea înaltă și bombată, nasul și gura cu trăsături fine. Chipul său exprimă solemnitate și prestigiu, capul ținîndu-l puțin întors spre dreapta. Nimb în jurul figurii Mariei și a lui Iisus «e o manifestare a lumii harice»¹⁰. În stînga Pruncului scrie cu litere chirilice, albe: IC. XC., adică Iisus Hristos. Figurile heruvimilor, deși zugravul nu le-a înfățișat decît capetele cu cite două aripioare, sînt bine individualizate, grațioase și surprinzător de atrăgătoare și de vii, amintesc o influență italiană.

În zona inferioară a icoanei în dreapta e pictat *Sfîntul Nicolae* și în stînga *Sfîntul Haralambie*, ambii încadrînd pe Maica Domnului tronînd cu Iisus în brațe. *Sfîntul Nicolae* în veșminte de arhieru, din față, cu mitră pe cap, poartă felon albastru pînă în picioare, sacos cafeniu și mantie roșie căptușită cu mătase verde închis cu chenar de aur, omofor cu chenar de aur împodobit cu motive florale, cruci și o rozetă la mijloc. În stînga ține Sf. Evanghelie și cu dreapta binecuvîntează. Fața prelungă, fruntea lată, ochi mari, sprincene castanii, pomeții ieșiți, obrajii supti, modelat în contraste de umbră și lumină, nasul și gura potrivite. Părul ondulat, mustața și barba argintie îi încadrează chipul. Nimb în jurul capului, privind spre stînga. Figură autoritară, plină de evlavie și demnitate. În dreapta Mariei — *Sfîntul Haralambie* — din față, cu capul întors spre dreapta. Poartă veșmînt cafeniu deschis pînă la picioare, sacos roșu cu chenar de aur ornăt cu flori și mantie verde deschis cu dungi de aur, căptușită pe dinăuntru cu mătase cafenie închis; cu dreapta binecuvîntează și în stînga ține Sf. Evanghelie și un lanț care-i legat de gîtul diavolului. Sfîntul calcă cu picioarele demonul și pe o coasă cu vîrf în jos. O figură de sfînt impunătoare și plină de caracter, cu fruntea bombată, ochi mari, sprincene groase, albe, pomeții ieșiți în afară, obrajii supti, nasul alungit, mustăți mari, barba lungă, argintie ca la regii asirieni. În jurul capului nimb. Icoana e încadrată cu un chenar de aur decorat cu admirabile rinceau-uri, în formă de ghirlande. Jos, în dreapta icoanei scrie: «1855». Deci icoana datează din anul 1855, însă numele zugravului pare necunoscut. În realitate, dacă comparăm icoana *Sfîntul Ioan Botezătorul și Sfîntul Gheorghe* cît și icoana *Arhanghelul Mihail-Emanoil-Arhanghelul Gavril* observăm că prin stil și tehnică seamănă cu *Maica Domnului tronînd cu Iisus în brațe* și deci este opera aceluiași meșter cunoscut și iscăsit — Ghermano ieromonahul,

8. Arhim. Anatolie Kuznețov, *Icoana ortodoxă ca expresie a învățturii dogmatice a Bisericii*. Studiu tradus de I. V. Georgescu din «Revista Patriarhiei de la Moscova», nr. 11/1970, p. 73—79, republicat în «Ortodoxia», XXIII, 1971, nr. 4, p. 585—595, v. p. 587.

9. G. Balș, *Maica Domnului*, «Îndurătoarea» în Bisericele moldovenești din veacul al XVI-lea. «Cartea Românească», București, 1930, p. 18 + 18 ilustrațiuni, v. p. 6, unde Balș scrie: că ...de la obișnuitul tip hieratic al Hodighitriei... se ajunge printr-o tranziție continuă, la tipul adevărat al Eleusei, al cărui tip cel mai caracteristic este cel de la Vladimir. Dar și aici este o variantă, aceea *Glykophilousei*, *Maica Domnului care «iubește dulce»*. *Deci o variantă a Eleusei este tipul Glykophilousei*, care sînt la fel în ce privește compoziția, dar diferă ca dispoziție (și figură — adăugăm noi). Pe cînd în Eleusa, *Maica Domnului e surzătoare și între ea și copil e oarecare veselie*.

10. Arhim. Anatolie Kuznețov, *op. cit.*, p. 594.

ce — se perfecționase «*peste Olt în meșteșugul zugrăviei*» și apoi revenise la Cîmpulung-Muscel fiind ieromonah la Mănăstirea Negru-Vodă din acel oraș¹¹.

Însă această icoană nu seamănă cu Maica Domnului tronînd cu copilul în brațe, care datează de la finele secolului XVIII de la Biserica Sfîntul Ilie¹². De asemenea nu seamănă nici cu icoana din Școala Moscovită «Maica Domnului cu pruncul» (Umîlenie) de la finele veacului al XIV-lea și aflată în Galeria Trețiakow¹³, dar nici cu icoanele «La Vierge et l'Enfant «Hodighitria» de la mănăstirea Govora-Vilcea¹⁴, nici cu icoana «La Vierge et l'Enfant «Hodighitria», aflată la Muzeul de Artă din București¹⁵, nici cu icoana «La Vierge et l'Enfant «Hodighitria» de la Văleni, Maramureș¹⁶, nici cu icoana «La Vierge et l'Enfant «Hodighitria» de la mănăstirea Valea, Argeș¹⁷ și nici cu icoana Maica Domnului tronînd de la Biserica Domnească din Curtea de Argeș¹⁸. Mai mult. Nu seamănă nici cu Maica Domnului «Îndurătoarea» din Bisericile moldovenești din veacul al XVI-lea¹⁹ și care sînt picturi în frescă.

În concluzie o compoziție magistrală cu figuri dispuse simetric, fin modelate, distinse și expresive ce aparțin tipului de veche tradiție elenistică, mișcarea trupurilor naturală și degajată, draperiile plastice scoțînd în relief formele corpului, iar coloritul sobru și armonios ne determină să afirmăm că icoana Maica Domnului tronînd cu pruncul *Iisus în brațe* este o *apodoperă* a picturii de școală bizantină, deși figurile heruvimilor grăiesc despre o ușoară influență italiană.

5 — *Sfînta Paraschiva* — În pronaos — cum intri în biserică — în partea dreaptă, e o sală mică și pe peretele ei, în preajma unei uși, e agățată icoana sus-numită. Suportul de lemn e format din patru tăblii distanțate între ele, dar unite la spate de două stinghii transversale ce sînt fixate în cîte un șanț. Are dimensiunile următoare : lungimea 74 cm. și lățimea 52 cm. Icoana e pictată pe lemn, în ulei, pe un fond cafeniu deschis.

În partea de sus a icoanei scrie : S. CV. — PARASCHIVA, adică Sfînta Cuvioasă Paraschiva — din față, pînă la genunchi. Poartă maphorion albastru deschis cu tonuri aurii, cu chenar de aur brodat și cu falduri pronunțate, la gît e fixat cu ajutorul unei agrafe. Pe dedesubt o tunică roșie cu chenare de aur împodobit cu o broderie fină la gît și pe mînici. O poală a maphorion-ului îi acoperă capul, iar în jur nimb bogat de aur presărat cu raze cafenii deschis. În dreapta ține o cruce și în stînga Sf. Evanghelie. Chipul e modelat cu grijă în tonuri gri, ochi mari migdalați, arcada sprincenelor prelungește finețea nasului, gura mică cu buze subțiri, bărbia rotundă; mîinile sînt desenate cu remarcabilă îndemănare. În ansamblu o figură distinsă și expresivă. Icoana e încadrată de rinceau-ri de aur. Jos în dreapta icoanei scrie : 1872 Mai 1

Pictată de Dumnealui
P.(etrică) Cazan Zugrav».

11. Preot Ioan Rădulescu, *op. cit.*, p. 106.

12. Virgiliu Drăghiceanu, *op. cit.*, p. 76, nr. inventar 690; Corina Nicolescu, *Icones Roumaines. «Meridiane»*, București, 1971, p. 61 + 79 planșe. v. planșa nr. 53 dedesubtul căreia scrie : «La Vierge tronant. 12-et l'Enfant, Eglise St. Elie de Cîmpulung-Muscel, Debut du XVIII-e siècle-cat. 39».

13. V. Lazarev, *Teofan grecul și școala sa*. Editura «Meridiane», București, 1974, p. 216, v. Figura 157.

14. Corina Nicolescu, *op. cit.*, v. Figura 5.

15. *Idem*, *op. cit.*, v. Figura 24.

16. *Idem*, *op. cit.*, v. Figura 42.

17. *Idem*, *op. cit.*, v. Figura 39.

18. V. Drăguș, V. Florea, Dan Grigorescu și Marin Mihalache, *Pictura românească în imagini. «Meridiane»*, 1970, p. 1111 + 1000 planșe, p. 12, vezi fotocopia, iar la p. 13 precizează că Maica Domnului cu pruncul pe tron (Platitera) e încadrată de sfîntul Nicolae, patronul bisericii, de Sf. Ioan Gură de Aur și de sfinții arhangheli Mihail și Gavril.

19. G. Balș, *op. cit.*, vezi Figurile nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 și 8, cari prin dispoziție și expresia figurii nu seamănă cu icoana studiată de noi. Mai mult. Icoanele din opera lui Balș sînt în frescă, pe cînd cele descrise de subsemnatul sînt icoane portative, în ulei.

Concepută monumental, icoana Sfînta Paraschiva din Biserica Sfîntul Ilie din Cîmpulung-Muscel prin compoziție, stil și tehnică este o operă remarcabilă influențată de tradiția picturii bizantine. Comparată cu icoanele reproduse de Corina

Sf. cuvioasa Paraschiva
(1872 — Petrică Cazan, zugrav)

Nicolescu vezi Planșele: Nr. 35, 57 și 58²⁰ observăm cum nu seamănă cu ele, fiind o operă originală și artistic realizată de zugravul Petrică Cazan din Cîmpulung-Muscel.

OCTAVIAN MĂRCULESCU

20. Corina Nicolescu, *op. cit.*, v. Planșa nr. 35 — «Sainte —Parascève —Eglise des Catargi, commune de Dărmănești, Neamț, (Musée d'Art, Bucarest, cat. 28); Planșa nr. 57 — «Sainte Parascève — Peintre Toma, Transylvanie du nord XVII-e—XVIII-e siècles (cat. 40). Collection Al. Alălineanu, Bucarest; Planșa 58 — «Săinte Parascève», Eglise de Dragu, Sălaș, 1750, (cat. 42).

ASPECTE ALE MITOLOGIEI ROMÂNEȘTI

În dicționarul limbii noastre găsim la cuvântul *mit*: «Mit, mituri s.n., Povestire fabuloasă care cuprinde credințele popoarelor antice despre originea universului și a fenomenelor naturii, despre zei și eroi legendari. Născocire. Basm. Fr. Mythe (lat. lit. mythus)»¹, deci trimite la latinescul *mythus* în loc să trimită la originalul grecesc *μῦθος*, care a fost tradus în latină cu *fabula*.

În micul dicționar filozofic găsim: «Mitologie (gr. *mythos* «povestire» și *logos* «cuvânt»). Mitologia apare într-un stadiu arhaic al dezvoltării societății, fiind în legătură cu religia și cu practicile magice, ea reunește totodată elemente artistice, morale, prefilozofice etc. Esența oricărei m(itologii) o constituie reflectarea deformată, fantastică a realității naturale și sociale sub forma unor legende, istorisiri sau alegorii despre zei, eroi, ori alte ființe fabuloase, adică sub forma miturilor...»².

Miturile sînt împărțite în *teogonice* (care privesc cum au apărut zeii sau cum și-au împărțit atributele), în *cosmogonice* (care caută să explice și să reconstituie apariția sau facerea lumii), și mituri *etiologice* (care încearcă să explice originea unei instituții, sau a unei tradiții, ceremonii...)³.

Unele mituri sînt interpretări simbolice, alegorice, ale unor fenomene din natură, sau aspirații omenști cutezătoare, amintiri transfigurate ale unor momente din viața popoarelor.

«Studiul științific al mitologiei nu se limitează la clasarea miturilor, ci caută să delimiteze straturile istorice din cadrul unei mitologii date»⁴. Studiul caută «să reconstituie substratul economico-social al fenomenelor de conștiință mitică». Și în concluzie e «știința care cercetează originea și evoluția miturilor, semnificația simbolurilor mitice și evoluția acesteia»⁵.

B. P. Hașdeu, în *Etymologicum*-ul său scrie: «basmul pentru români în parte este cel mai bogat izvor de credință sau noțiuni mitologice și de date lingvistice (...)» «originea și natura basmului sînt pînă acum nește enigme pe care știința contimporană, în loc de a le limpezi, le-a întunecat și mai mult prin fel de fel de teorii subiective...»⁶.

În cele mai vechi texte tipărite la noi se folosește *basnu—basne*: în *Noul Testament de la Bălgrad* (1648), Petru II, l. 16; în *Biblia lui Șerban-Vodă* (1688), Sirah XX, 21; în D. Cantemir, *Chron.* p. XLII, LXV; în Miron Costin, *Letopiseș...* I, p. 59; în Țichindeal, *Fabule*, 1814; în Anton Pann, *Povestea vorbeii*; în N. Filimon, *Ciocoii Vechi și noi...* «Pe acest *basn* graiul poporan l-a prefăcut foneticeste în *basn* și i-a dat sensul precis de «conte», făcîndu-l astfel să nu se mai confunde cu noțiunea de «fable», și mai cu seamă cu aceea de «mensonge», căci țaranul după cum vom vedea mai la vale, crede în posibilitatea și chiar în realitatea celor povestite în *basme*» (...) «poporul face totdeauna o mare deosebire între supranatural și între absurd. În absurd el nu crede, în supranatural, da»⁷.

B. P. Hașdeu își însușește observația lui Quintilianus⁸ că noțiunea *Fabula* nu poate acoperi pe *μῦθος*, întrucît *fabula* e o aplicațiune didactică și etnică a basmului.

În poveste «element supranatural nu există de loc» (...) «în *basm* supranatural constituie un element esențial» (...). «Și dacă basmul trăiește, și el trăiește de cînd e lumea, probă că reprezintă și el o realitate»⁹. Basmul s-a născut, odată cu omenirea și «îi lipsește cu desăvîrșire orice tendință».

Lucian Blaga reabilitează sensul termenului *mit*, cît se poate mai apropiat de ceea ce este, spre a-l feri de degradare, afirmînd că «...«Între gînditorii de mare răspundere cari au dat impulsul la această degradare și banalizare masivă a termenului «mit» trebuie să socotim neapărat pe Nietzsche¹⁰. Nietzsche judeca miturile

1. Dicționarul limbii române moderne, Ed. Acad. București, 1958, p. 505.

2. Mic dicționar filozofic, Ed. Pol. București, 1969, p. 247.

3. *Ibidem*.

4. *Ibidem*.

5. *Ibidem*, p. 248.

6. B. P. Hașdeu, *Etymologicum magnum romanæ*, vol. II, (B. P. T.), Buc., 1970, cuvîntul *Basm*.

7. *Ibidem*, p. 341.

8. Quintilianus M. Fabius, *Institutio oratoria*, I, 9.

9. B. P. Hașdeu, *op. cit.*, p. 343, 345.

10. Lucian Blaga, *Trilogia culturii. Orișant și stil. Spațiu mioritic. Geneza metaforei și sensul Culturii*, ELV, București, 1969, p. 290.

după criterii biologice: cele care urmăreau potențarea biologică, erau libere să circule; cele care, după părerea lui, urmăreau micșorarea potențării biologice, li se tăgăduia orice legitimitate. *Übermensch*-ul (Supra omul) lui avea dreptul de judecată asupra valorii miturilor.

Blaga face o afirmație interesantă: ...«toate miturile vor să fie într-un anumit fel revelării ale misterului»¹¹. De aceea el împarte miturile în două grupe: 1 *Mituri semnificative* și 2 *Mituri trans-semnificative*. Dar nu numai spiritul mitic vrea să reveleze misterul, ci și cel științific, numai că ...«mitul asimilează aparențele concrete întocmai, viziunile științifice tind să se substituiască aparențelor» (...) spiritul mitic întregește aparențele în sensul că acestea ar fi manifestări aidoma ale unor puteri invizibile. Spiritul științific destăinuiează aparențele substituindu-le alte structuri».

Miturile *trans-semnificative* sînt «îmbibate de mister și ceea ce ne revelează nu poate fi convertit în termeni precizi ai unei semnificații».

În *Scoala psihanalitică* a lui Jüing miturile sînt *simboluri* ale unor amintiri embriologice și infantile, iar părerea *romantică* e că mitul ar fi ideea unor revelări primitive, păreri care nu rezolvă nimic.

«Miturile sînt plămăsi de intenție revelatorii, și fntiile mari manifestări ale unei culturi» (...). «Miturile se desprind din matricea stilistică a unui neam sau grup de neamuri, întocmai ca și celelalte produse ale culturii umane». «Mitul apare în coordonate *stilistice*, e *determinat* de *categoriile abisale* și țin de destinul creator sau demiurgic al omului»¹².

Mitologia indică cu o imaginație exuberantă și un orizont nesfîrșit¹³, mitologia germană străbătută de o puternică notă realistă, mitologia greacă străbătută de frumusețe și armonie — *Teogonia* lui Hesiod începe cu *haosul* și termină cu *orînduirea cosmică* — duc la concluzia că «mitologia este în ordine cronologică întia mare întruchipare a categoriilor abisale, care alcătuiesc matricea stilistică a unui popor, sau grupe de popoare»¹⁴.

Să părăsim acum acest termen ideativ și deosebit de interesant, asupra *mitului*, și să coborîm în realitatea vie mitică românească, și să surprindem cîte ceva din aspectele ei care pun accente proprii în ansamblul mitologiilor.

Coboram într-o zi cu Moș Gheorghe Dinicu, pe o cărare dinspre *Virtru Bănetu* și priveam în *Valea Ursului* care se deschidea în fața noastră. La o fîntînă sosise o femeie și scotea apă cu *căușul*¹⁵. Moș Gheorghe care privea spre fîntînă zise deodată:

— Uite ce greșeală mare face femeia.

— Anume ce? — întrebai eu într-o doară.

— Femeia *n-a clătit cofa, cu apă, mai întii*. Pentru că atunci cînd te duci la fîntînă să iei apă, să scuturi cofa cu apă, s-o arunci după ce ai clătit-o, și apoi să o umpli cu apă. Fîindcă stîlpii Pămîntului îi roade mereu o scorpie mare, și cînd clătești și scuturi cofa, scorpia aude, ascultă, că se teme, și stîlpii să fac la loc cit ai clipi. Altfel, scorpia ar termina stîlpii și s-a cufunda Pămîntu¹⁶.

Deci iată că un simplu act de sumară igienă — zicem noi, cărturarii! — capătă la Moș Gheorghe dimensiuni de catastrofă cosmică!

Dar să mai desfășurăm încă un aspect, tot de la Moș Gheorghe: *Lupta lui Marcoci Pașă Bătrînă cu Crivățu*: «Marcoci Pașă Bătrînă s-a luptat cu tot ce-a fost pă fața Pămîntului. Și cînd să lupta el, bătea Crivățu și-l strica rostu.

Și necăjindu-se, a plecat să vază cine e ăla Crivăț, să să bată cu el.

Și-a adunat oastea și-i plecat în Gura lu Crivăț.

Sosind aproape de Crivăț, i-a prins seara, și a dat ordin Marcoci, ca să facă oștirea foc, că a început a bate Crivăț.

— Faceți focuri, băieți!

Crivăț a suflat și mai tare.

Cînd s-a repezit al doilea, era gata să le ia focurile.

11. *Ibidem*, p. 291.

12. *Ibidem*, p. 301, 302.

13. cf. Heinrich Zimmer, *Maya, der indische Mythos*, Stuttgart, 1936 — și mai ales Mircea Eliade, *Mituri, vise și mistere*, 1957.

14. Lucian Blaga, *op. cit.*, p. 308.

15. Căușul, o bucată de lemn scobit, cu o coadă lungă dintr-un băț.

16. Pr. Sandu Tudor, *Monografia comunei Mînzălești, jud. Buzău*, mss. dact., p. 168, nota 235.

Al treilea cînd s-a repezit cu *ghior*, le-a ridicat focurile în slavă.

Marcoci a dat ordin :

— În pămînt, băieți, că nu mai putem sta afară. Stați în pămînt, băieți, că eu mă duc să mă-mpac cu el!

A sosit la fîntînă unde era Crivăț, și...

...Cînd a ieșit Crivăț din fîntînă,

Cu toiag de gheață-n mînă,

Cu mustățile de brumă,

Cu barba de chiciură... și cînd s-a apropiat Marcoci să-i sărute mîna, i-a rămas buzele pe mîna-nghețată a lui Crivăț care i-a zis :

Ai venit în lumina lu Făurar

Și zilele lu Căilindar

Cînd sint Crivății mai tari.

De veneai în Cuptior

Era Crivăț bolnăvior.

Și biruința a avut-o Crivăț»¹⁷.

E o simplă personificare a elementelor firii, a luptei cu Crivățul care bîntuie vifornic cîmpia dunăreană, zic demitizanții. Dar e o șăgalnică anulare a acestor demitizanți : «De veneai în Cuptior / Era Crivăț bolnăvior», adică tu atotștiutorule, omule, nu știi că și atotputernicul Crivăț, zace și el odată pe an, în luna lui Cuptor, cînd natura e caldă în spațiile noastre, și zburdă de viață! Deci și Crivăț are o rană!

Marele nostru geograf și etnograf, Simion Mehedinți, într-o conferință ținută la radio, în jurul anului 1935 (citez din memorie), făcînd o comparație între valoarea mitologie elenă și mitologia românească, în anumite puncte găsea superioară mitologia noastră : era vorba de *Făt-Frumos-ul* nostru și puternicul *Zeus* al elenilor. Făt-Frumos cînd se află la o răscruce, cînd pare pus în imposibilitate de acțiune, crede în Dumnezeu, și e atît de convins de izbîndă, că acțiunea lui iese biruitoare. Pe cînd Zeus, întrebă de bătrînul rege Priam al Troiei, cine va învinge : eroul lor Hector, sau Ahile eroul elenilor, pentru că troienii de pe ziduri observau cum lupta lui Hector cedează în fața lui Ahile, Zeus își declină răspunsul și-l trimite pe Priam la Moira — zeita destinului —, care punînd în balanță sufletele celor doi eroi, balanța s-a-nclinat în favoarea lui Ahile. Ce n-a putut Zeus, a putut Moira! Astfel de eclipse în lucrarea lui Făt-Frumos nu există. El rezolvă totul în lumea lui.

Alt punct de diferențiere, în favoarea mitologiei noastre, e *tărîmul celălalt*. În «tărîmul celălalt» e ca și aici : izvoarele murmură, păsările cîntă, Cosînzeana spală rufe la pîriu, zmeii merg la vînătoare... În mitologia elenă lumea de dincolo e a tenebrelor, a umbrelor, de unde nu poate ieși nimeni și peste care stăpînește atotputernicul Hades.

Fiecare popor are structura lui, are individualitatea lui.

Ceea ce este limpede, e că nu există tematică a acțiunii umane, care să nu dorească mitul, zona aceasta mirifică, a inefabilului care planează cu aripi universale, peste orice steieri ale cunoașterii umane.

Chiar atunci cînd ne manifestăm cei mai activi demitizanți, chiar atunci dorim să ștergem un mit, dar să-l punem în loc pe-al nostru. Nietzsche, care a degradat mitul, așa cum corect afirmă Lucian Blaga, a avut în schimb grijă să-l pună în loc pe *Übermensch-ul* lui, pentru că, ce altceva e *Supraomul* decît o mitizare a potenței umane? Și de procesul acesta nu poate fi acuzat numai Nietzsche, ci toți demitizanții, indiferent din ce unghi pun problema demitizării.

Omul, oricît s-ar realiza, va dori permanent mitul, pentru că mitul e o nostalgie după eternitate, după mirific și lumină, așa cum e nostalgia paradisiacă. Și omul de pretutindeni simte această chemare, și face eforturi continue ca să se realizeze într-o ea.

17. *Ibidem*, p. 169—170 și nota explicativă 236 : «e ger mare cînd Luna, care luminează noaptea, intră mare din zilele lui Căilindar (ianuarie) în luna lui Făurar (februarie). Și nu-i ger mare dacă Luna răsare la începutul lui Făurar (tot de la Moș Gheorghe Dinicu).

Deosebit de interesant e încă ceva: cu cât s-au zbatut demitizanții să șteargă zona mitului, să o golească de orice conținut, cu atât zona mitică s-a îmbogățit mai mult, cu atât frumusețea mitului a devenit mai mistuitoare, cu atât chemarea lui a devenit mai răscolitoare. Datorită acestei accentuări valorice, mitul se confirmă ca o valoare inestimabilă și ca un izvor de creație permanent.

Scorpia, din secvența mitică a lui Moș Gheorghe, nu mai apare aici ca un balaur inaripat, atotputernică în împărăția ei, pină la sosirea Făt-Frumos-ului ce avea trecere pe acolo spre alte zări, ci ca o forță cu caracter cosmic: permanenta luptă de dezarticulare a orânduirii cosmice prin distrugerea Pământului. Și cu ce act simplu e împiedicată această distrugere: clătirea cofei și aruncarea apei, ca să audă Scorpia! De o astfel de ridicularizare a acțiunii distrugătoare, numai senina concepție dădică despre rostul lumii, era în stare.

Aceeași senină săgălnicie și ridicularizare se repetă pe alte planuri, și-n lupta lui Marcoci Pașă Bătrână cu elementele firii.

Strămoșii noștri, scoși din cetăți și orașe, care căzuseră pradă focurilor și pustiirilor năvălitoare, s-au retras în sinul naturii care le oferea protecție și persistență. Ce biruință putea să câștige un palos pașal față de forța atotputernic ocrotitoare a naturii? Cu această forță nu se putea duce lupta decât de cineva care trăia în mijlocul ei și care îi cunoștea și măreția, dar și fisurile: măreția Crivățului avea fisurile ei, provocate de vara fierbinte. Dar asta n-o știa decât cel ce era înfrățit cu natura.

În unitatea puternic românească, ce săltase în mit, nu putea pătrunde forța pașală, care apăruse nu de multă vreme în spațiul nostru. Și în acest sens și timpul capătă o valoare inestimabilă în concepția strămoșilor noștri: colaborează la continuitatea mitică a noastră.

Lupta cu mitul nu se poate duce, pentru că e potență creatoare, e încărcat de posibilități.

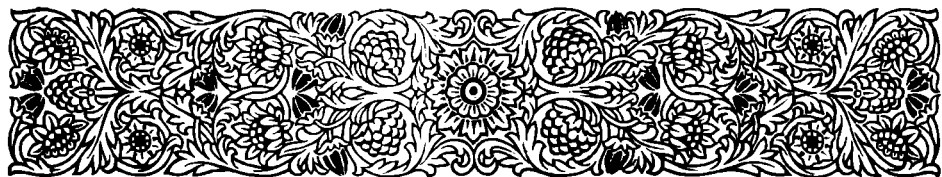
Peste toate acestea mitul capătă și o valoare socială cu totul excepțională: în zona mitului pătrund toate popoarele lumii, fiind cuprinse în structurile generale valabile ale mitului. La aceste structuri generale popoarele aduc și aspecte din structurile lor speciale, care îmbogățesc imens zona mitului, întrucât aceste structuri dospesc împreună, în așa fel, că mitul joacă și rolul important de apropierea popoarelor unele cu altele, de întâlnire a lor în această zonă de permanentă tensiune creatoare. Umanismul, în desfășurările lui cele mai nobile, este alambicat și distilat spre cele mai pure impulsuri creatoare de ospitalitate a mitului, de unde se adapă popoarele, și de unde reprezentanții lor aleși își ostoiesc setea creatoare, întrucât această fințină nu seacă niciodată.

În mitologia noastră, ca și în mitologia popoarelor, Făt-Frumos își încheie activitatea cu o nuntă care ia proporții cosmice: la nunta aceasta ia parte *tot natul, tot născutul*, indiferent de regn, pentru că, el, Făt-Frumos, nu e decât un *Născut-Frumos*.

Și dacă în unele basme numele eroului de Făt-Frumos e înlocuit cu numele de Petrișor, sau cu alt nume, atunci parcă se petrece ceva, ceva care micșorează, degradează măreția mitului. E prea adus lângă noi, i se răpește timpul. E ca un martir din vechile fresce căreia i-a căzut nimbul.

Făt-Frumos e plenitudine, e ceva care acoperă mirific, marele concept, marea aspirație a gândirii elene: kalokagathia, ideea de Bine și Frumos urcată pe cea mai înaltă treaptă a împlinirii.

Pr. SANDU TUDOR

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

CURSURILE DE ÎNDRUMARE A MUZEOGRAFILOR

În fiecare an, în luna mai, Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor de acord și cu ajutorul Departamentului Cultelor organizează cursuri de îndrumare a ghizilor — a muzeografilor și gestionarilor custode sală — de la monumentele istorice bisericești și de artă din cuprinsul Mitropoliilor Ungrovlahiei, Ardealului, Olteniei și Banatului.

Este cunoscut tuturor că minăstirilor noastre, ca și alte monumente istorice bisericești și de artă, sînt vizitate de nenumărați turiști din țară și de peste hotare. Este cunoscut iarăși că mai toate minăstirile din țara noastră sînt monumente istorice și mai toate sînt puncte turistice. În ele au fost organizate colecții de artă bisericească veche în care vizitatorii pot găsi și admira atîtea obiecte de autentică artă românească și religioasă, create de talentul și pietatea strămoșilor noștri.

Atît monumentele bisericești cit și colecțiile de artă sînt prezentate vizitatorilor de către muzeografilor și gestionarii custode sală. Este necesar ca aceștia să cunoască nu numai istoricul monumentelor respective și piesele din muzeele lor, dar să posede cunoștințe variate din atîtea discipline care au legătură cu monumentele și exponatele din muzeele minăstirești: arhitectura bisericească, pictura, broderia, istoria, istoria artelor, literatura veche românească etc.

Iată deci rostul cursurilor organizate, la care ghizii sînt anual chemați: de a da posibilitate acestora să-și imbogățească cunoștințele pentru ca, bine pregătiți, să poată răspunde rostului lor, de a istorisi, de a explica, de a face legături cu alte monumente de la noi sau din afara țării noastre, de a interpreta ce avem, în lumina cercetărilor științifice de astăzi, de a primi cum se cuvine, ca bune gazde, pe turiștii străini etc.

Este dorința și mîndria noastră ca oameni ai Bisericii și de români să știm că ghizii noștri stau cu cinste în fața atîtor vizitatori care să constate frumoasa pregătire a acestora.

Conducerea Bisericii noastre nu precupețește nimic, ca corpul de ghizi înființat și subvenționat de Statul nostru să fie mereu pregătit spre a-și putea face cu succes datoria.

De aceea, și anul acesta, între 3—15 mai, Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor a organizat la Casa de Odihnă a sa din Bușteni o nouă serie de cursuri de îndrumare a muzeografilor și gestionarilor custode sală.

Au luat parte la aceste cursuri ghizi din următoarele Eparhi: Arhiepiscopia Bucureștilor; Arhiepiscopia Sibiului; Arhiepiscopia Craiovei; Arhiepiscopia Timișoarei; Arhiepiscopia Clujului; Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos; Episcopia Râmnicului și Argeșului; Episcopia Buzăului; Episcopia Aradului; Episcopia de Alba Iulia.

Au fost invitați să țină prelegeri următorii profesori și cercetători științifici: Pr. Prof. Ene Braniște, Prof. Alexandru Elian, Prof. Arhitect Gh. Curinschi, Prof. Ion Barnea, Prof. Ion-Radu Mircea, Prof. Maria-Ana Muzicescu, Prof. Corina Nicolescu.

De asemenea delegatul Departamentului Cultelor, Domnul Valeriu Cimpoeru, a ținut două prelegeri.

Multe din prelegeri au fost ilustrate cu diapozitive.

După multe prelegeri au avut loc seminarii, în care profesorii au pus întrebări cursanților, iar aceștia, când au avut nelămuriri, au solicitat profesorilor explicații suplimentare.

•

În dimineața zilei de 3 mai a avut loc ședința festivă de deschidere a acestor cursuri. Au luat parte la această ședință, pe lângă cursanți, reprezentanți ai Departamentului Cultelor și P. C. Protoiereu Atanase Stoicescu de la Cîmpina.

După Te-Deumul oficiat, la care au dat răspunsurile toți cursiștii, P. C. Consilier Petre F. Alexandru de la Arhiepiscopia Bucureștilor a rostit cuvîntul de deschidere.

Cu acest prilej, cursanții au omagiat prin două telegrame pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și pe Domnul Gheorghe Nenciu, Conducătorul Departamentului Cultelor.

Sîmbătă 8 mai după amiază și duminică 9 mai cursanții au făcut o frumoasă excursie de studii la Brașov și Mînăstirea Sîmbăta.

Iar sîmbătă 15 mai, la ora 12, a avut loc o scurtă ședință de închidere a cursurilor, după care muzeografi și gestionarii custode sală s-au reîntors la locurile lor de muncă, mai îmbogățiți sufletește, mai bine formați pentru frumoasa lor misiune.

ASISTENT

CEA DE A DOUA CONFERINȚĂ DE ORIENTARE A CLERULUI DIN CUPRINSUL ARHIEPISCOPIEI BUCUREȘTILOR

Între 25 mai și 1 iunie 1976 a avut loc cea de a doua conferință de orientare a clerului din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor. Desfășurată în atmosfera sărbătorească a Praznicului Învierii Domnului și a Zilei Victoriei — 9 mai —, cînd întregul nostru popor a sărbătorit cel de al 31-lea an de la primul Mai liber, interval în care toți oamenii muncii din Patria noastră, eliberîndu-se de sub jugul asupririi și exploatării au devenit stăpîni pe propriile lor destine. Conferința a constituit nu numai un omagiu adus luptătorilor înaintași și pionieri ai ideii de libertate și progres, dar și o subliniere fericită a muncii neobosite a întregului nostru popor, ca țară întregă și

toți să ne bucurăm de un trai mai bun, de prosperitate, lumină, pace și înțelegere cu colaborarea între toate popoarele lumii.

Considerând că Biserica Ortodoxă a fost totdeauna alături de popor și că a sprijinit în decursul istoriei toate năzuințele sale spre libertate, unitate și propășire, ea și astăzi, în anii puterii populare, într-un elan de adevăr «apostolat social», sprijină munca și lupta întregului popor pentru construirea vieții celei noi, pentru dezarmare, pentru pace și colaborare prietenoasă cu toate popoarele lumii.

Astfel tema dezbătută de preoțimea din întreaga Patriarhie Română: «Poporul nostru și lupta pentru progresul Patriei, pentru pace și colaborare internațională» formează întregul complex al activității întregii națiuni pentru mai binele tuturor.

Potrivit obiceiului, Conferința s-a desfășurat sub președinția delegatului chiriarhal, la sediile protoierilor din cuprinsul Arhiepiscopiei. A început prin oficierea unui Te-deum, de către un sobor de preoți dintre cei prezenți și apoi a continuat după programul întocmit.

Astfel în ziua de 25 mai a avut loc conferința la :

Protoieria Circa I Capitală.

A prezidat P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicar mitropolitan.

Tema a fost prezentată de preotul Anatolie Lefter.

Au luat parte la completări și discuții preoții : Ciobanu Vsevolod, Costea Ștefan, Pîrvulescu Sebastian, Ciceu Teodor, Dumitru Gheorghe, Sămărescu Florin și Șerbănescu Silviu.

A citit raportul de activitate preotul Ilie Tănase.

La protoieria Călărași.

A prezidat P. S. Episcop Roman Ialomiteanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor. Subiectul a fost tratat de preotul Bărbulescu Gheorghe.

Au participat la completări și discuții preoții : Rîmbu Constantin, Curteanu Alexandru, Dan Haralambie, Ciochinaru Ion, Zotta Gheorghe, Pruncu Emanoil, Colțea Gheorghe și Popa Cristea.

Au citit rapoarte de activitate preoții Dumitru Rădulescu și Ardeleanu Alexandru.

La protoieria Titu.

A prezidat P. C. Pr. Sabin Verzan, consilier patriarhal.

Tema a fost dezvoltată de preotul Stancu Dumitru. Au participat la completări și discuții preoții : Grecicosei Simion, Lăcustoiu Mihail, Bogatu Nicolaie, Pîrcălabu Ion, Covali Vladimir și Barbu Alexandru.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții : Vulpescu Dan, Tomescu Iustin și Surugiu Ion.

La Protoieria Ploiești.

A prezidat P. C. Diaconu Nicolae, consilier patriarhal.

Subiectul a fost tratat de preotul Nedelcu Teodor. Au luat parte la completări și discuții preoții : Piță Ion, Vintilescu Emilian, Maței Costică, Cîlă Marin, Păcuraru Ion, Rădulescu Victor, Nicolae Ion, Laudă Florea, Barac Virgil și Strejnicu Alexandru.

Au citit rapoarte de activitate preoții : Gugui Ion și Dobrescu Constantin.

La 26 mai.

La protoieria Fetești.

A prezidat P. C. Pr. Vasile Diaconescu, inspector eparhial.

Subiectul a fost prezentat de preotul Boboc Ion. Au luat parte la discuții preoții: Florea Nicolae, Frîncu Gheorghe, Popescu N. Gh., Ionescu Iancu. Au prezentat rapoarte de activitate preoții Popescu Dumitru și Dogaru Nicolae.

La protoieria Circa II Capitală

A prezidat P. C. Pr. Alexandru Ionescu.

Subiectul a fost dezvoltat de preotul Anatolie Zarea. Au participat la completări și discuții preoții: Mihai Nicolae, Apostol Ion, Misirliu Alexandru, Vlăduceanu V., Bărbulescu Eugen, Andronescu Vintilă, Diaconul Teodorescu Nicolae și Dumitru Alexandru. A citit raportul de activitate pr. Firica Iova.

La protoieria Circa II Illov.

A prezidat P. C. Pr. Ion Popa, consilier mitropolitan.

Tema a fost prezentată de preotul Popescu Mihail. Au luat parte la discuții și completări preoții: Anastasiu Anghel, Apostolina Dumitru, Morozan Serafim, Siblanu Ilie, Tudor Gheorghe și Barbu Gheorghe.

Au prezentat rapoarte preoții: Dumitru Constantin, Dobre Gheorghe și Stănculescu Florin.

La protoieria Videle.

A prezidat P.C. Pr. Ion Cristache, consilier mitropolitan.

Subiectul a fost dezvoltat de preotul Clortan Gheorghe. Au participat la completări și discuții preoții: Vlad Dumitru și Petrescu Zamfir, Zamfirescu Alexandru, Stănculescu Petrel, Militaru Iancu, Ion St. Gheorghe, Popescu Stelian și Budeanu Atanasie. Au citit rapoarte de activitate preoții Ciulacu Valeriu și Pataloga Victor.

La protoieria Gdilești.

A prezidat P. C. Pr. Teodor Cazan, consilier patriarhal.

Tema a fost tratată de preotul Anton Nicolae. Au luat parte la completări și discuții preoții: Bărbulescu Laurențiu, Eugen Preda, Velcu Gheorghe, Dinulescu Gheorghe, Sebastian Ilie, Soare Mihalache, Pavel Guja. Au citit rapoarte de activitate preoții Popescu Florea, și Mihai Aurelian.

La protoieria Circa I Illov.

A prezidat P. C. Pr. Petre Alexandru, consilier mitropolitan.

Subiectul a fost prezentat de preotul Duță Gheorghe. Au luat parte la completări și discuții preoții: Roșca Aurel, Teodorescu Gheorghe, Ionescu Alexandru, Vasiliu Victor, Toma Marin, Șeitan Ion, Daneș Nicolae, Grigore Ion, Geantă Niță și Pană Aurel. Au prezentat rapoarte de activitate preoții: Pîslaru Nicolae, Stoica Ion și Lungu Florea.

La 27 mai.

La protoieria Urziceni.

A prezidat P. C. Pr. Ion Cristache.

Tema a fost tratată de preotul Dumitru Vasile. Au participat la completări și discuții preoții: Gatman Ștefan, Dinu Ion, Zaharia Alexandru, Dragomir Gheorghe și Marinescu Alexandru. A citit raportul de activitate preotul Grigorescu Aurelian.

La protoieria Circa III Capitală.

A prezidat P. C. Pr. Alexandru Ionescu.

Subiectul a fost dezvoltat de preotul Stoica Teodor. Au luat parte la completări și discuții preoții: Popescu Grigore, Chiru Zaharia, Grigorescu Niță, Bărbulescu Hara-

Iambie, Mirescu Teodor, Zaharescu Alexandru, Răjeanu Calistrat, Sava Cornel și Iliescu Stelian. Au prezentat rapoarte de activitate preoții : Voinescu Nicolae și Munteanu Paul.

La protoieria Alexandria.

A prezidat P. C. Pr. Octavian Popescu, consilier patriarhal.

Tema a fost prezentată de preotul Istrătescu Costică. Au participat la completări și discuții preoții : Safta Gheorghe, Gologan Marin, Gheorghe Nicolae, Popoiu Eugen, Apostolescu Anton, Boboșilă Gheorghe, Hrihor Gavriil și Banu Ionel. Au citit rapoarte de activitate preoții : Cirnu Marin și Sandu Ion.

La protoieria Vălenii de Munte.

A prezidat P. C. Pr. Mihail Marinescu, consilier mitropolitan.

Subiectul a fost prezentat de preotul Tudose Gheorghe.

Au luat parte la completări și discuții preoții : Andrei Mihalache, Popescu Alexandru Tătaru S. Ion, Pinteana Nicolae, Mihail Grigore, Ionescu Stelian, Burlan Nicolae, Alexandru Joița și Ilie T. Vasile.

Au citit rapoarte de activitate preoții : Popescu Alexandru și Burlan Nicolae.

La 1 iunie 1976

La Protoieria Cimpina.

A prezidat P. C. Pr. Mihail Marinescu.

Tema a fost dezvoltată de preotul Boitan Florin.

Au participat la completări și discuții preoții : C-tin Dumitrescu, Ion Albu, Arjoca Aurelian, Handrabur Mihail, Teodor Georgescu, Izvoranu Stelian, Dumitrescu D-tru și Nicolae Nicolae.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții : Șupeală Mihail și Dobrescu Valeriu.

La protoieria Cîmpulung Muscel.

A prezidat P. C. Pr. Teodor Cazan.

Subiectul a fost tratat de preotul Nicolescu Nicolae.

Au luat parte la discuții preoții : Molea R. Ion, Păunescu Dumitru, Heroiu Mihail, Alexe Gheorghe, Cîrciumaru Nicolae, Bărbulescu Ion, Popescu Constantin, Becuț Mihail și Popescu Vergiliu.

Au citit rapoarte de activitate preoții : Duțeanu Ilarie și Sușeanu Stelian.

La protoieria Turnu Măgurele.

A prezidat P. C. Pr. Dumitru Soare, consilier patriarhal.

Tema a fost tratată de preotul Nițulescu Iancu.

Au participat la discuții și completări preoții : Mihăilescu Dumitru, Ivan Nicolae, Popescu Dumitru, Stănescu Mihail, Pascaru Artemon și Balcangiu Petre.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții : Dăscuțu Tincu și Naidin Constantin.

La protoieria Ollenița.

A prezidat P. C. Pr. Ioan Gagiu, Directorul Administrației Patriarhale.

Subiectul a fost dezvoltat de preotul Radu Marin.

Au luat parte la completări și discuții preoții : Constantin Lazăr, Pascaru Valeriu, Dinu Marin, Hîncu Constantin, Hladiuc Dionisie, Florea Tudor, Burcea Nicolae și Voiculescu Gheorghe.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții : Mușat Vasile, Enache Mihail, Florea Vasile și Buican Traian.

La protoieria Tîrgoviște.

A prezidat P. C. Pr. Ioan Popa.

Tema a fost prezentată de preotul Ciocodeică Aurel.

Au participat la discuții și completări preoții: Rîzescu Mircea, Rădulescu Gheorghe, Stănescu Agapie, Ciocan Gheorghe, Marinescu Virgil, Popescu Alexandru, Iacobescu Gheorghe și Spiridon Mihail.

Au citit rapoarte de activitate preoții Ionescu Ion și Decebal Popescu.

În continuare au fost aduse la cunoștință preoțimii ultimele acțiuni externe ale Bisericii Ortodoxe Române pe perioada martie—mai 1976, și anume:

— Lucrările Comitetului pregătit al Conferinței mondiale a oamenilor religioși pentru pace trănică, dezarmare și justiție, relațiile dintre popoare, ținute la Moscova. La aceste lucrări a participat ca observator P. C. Pr. Dumitru Popescu, profesorul Institutului teologic din București.

Între 27 februarie și 13 martie a.c. P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul a efectuat o vizită ecumenică în Scoția la invitația Presbiteriului Bisericii Scoției din Edinburg și a Universității din acel oraș. P. S. Sa a conferențiat la diferite facultăți de teologie, centre și asociații religioase din Scoția cu teme ca: «Orientări în teologia românească contemporană», «Ecumenismul în România», «Biserica Ortodoxă Română și climatul ecumenic din România».

— Participarea P. C. Pr. Prof. Grigorie Marcu la consultația ecumenică de la Feroh-Postdam (R. D. Germană) între 17 și 20 martie 1976. P. C. Sa a prezentat un referat privitor la viața și activitatea Bisericii Ortodoxe Române.

— Participarea I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului la consultația reprezentanților unor biserici europene și nord-americane de la Mariottsville S.U.A., între 31 martie și 3 aprilie, la reuniunea «Karlovy-Vary III, cu tema: «Biserica slujitoare: cum înțeleg bisericile reprezentate la întrunire menirea în raport cu guvernele țărilor lor și cu Societatea».

— Participarea P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul la reuniunea Comitetului Executiv al C.E.B. între 22—27 martie 1976.

— Participarea I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului la Sesiunea Comitetului de lucru al Conferinței creștine pentru pace, care s-a ținut la New-Windsor S.U.A., unde s-a dezbătut tema: «Sarcini morale ale creștinilor în problema dezarmării».

Cu această ocazie Înalt Prea Sfinția Sa a făcut o vizită Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe din America.

— Participarea unui delegat al Bisericii noastre la Sesiunea Comisiei pentru tineret a Conferinței creștine pentru pace, ce a avut loc la Bremen (R. F. Germania) între 12—16 aprilie a.c. Din partea bisericii noastre a participat Dl. Nicolae Fer, asistent la Institutul teologic din București.

— Participarea P. C. Pr. Prof. D-tru Stăniloae la cel de al 17-lea seminar organizat de Institutul ecumenic de la Bossey, între 12 și 25 aprilie 1970. P. C. Sa a prezentat referatele: «Creșterea cu Hristos în Tainele și în sărbătorile Bisericii Ortodoxe» și «Sensul luminii în spiritualitatea și cultul Bisericii Ortodoxe».

— Reuniunea Comitetului european CICARWS-KEK ce a avut loc la București între 26—27 aprilie 1976, cu care ocazie P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul a prezentat tema: «Slujirea creștină din punct de vedere ortodox».

Astfel Conferința de orientare a clerului ținută în luna mai a constituit pentru întreaga preoțime ortodoxă un moment de retrospectivă istorică și, în același timp, un îndemn pentru noi realizări în toate domeniile de activitate.

REDACTIA

SFÎRȘIT DE AN ȘCOLAR LA ȘCOALA DE CÎNTĂREȚI BISERICEȘTI ȘI SEMINARUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

În ziua de 26 iunie a.c. Școala de Cîntăreți bisericești și Seminarul teologic din București și-au încheiat oficial cursurile anului școlar 1975—1976. Cu această ocazie, în localul Școlii, a avut loc tradiționala serbare de sfîrșit de an, prilej de bucurie duhovnicească pentru toți elevii care, s-au dăruit cu rivnă și hărnicie învățăturilor primite de la dascălii lor, în vederea pregătirii lor morale și intelectuale, pentru a deveni slujitori devotați Bisericii și neamului nostru.

La sunetul clopoțelului, dimineața la orele 8,30, elevii s-au adunat în biserica Mînăstirii Radu Vodă, paraclisul școlii, pentru a participa la Sfînta Liturghie săvîrșită de P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Sfîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor, înconjurat de un sobor de preoți profesori ai școlii, în frunte cu P. C. Pr. Director Ioan Ionescu.

Răspunsurile de la strană, din cadrul serviciului divin, au fost date de corul elevilor seminariști, dirijat de Diac. profesor Marin Velea, titularul catedrei de muzică psaltică și liniară.

La sfîrșitul slujbei, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul a rostit un cuvînt de învățătură ascultat cu viu interes de către elevi și întreaga asistență.

La orele 13,30, în sala de festivități a Școlii, s-a desfășurat serbarea de sfîrșit de an școlar. Erau de față: P. S. Episcop-vicar Roman Ialomițeanul, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian; PP. CC. Consilieri ai Sfîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor în frunte cu P. C. Pr. Petre F. Alexandru, consilier cultural; P. C. Pr. Mîrcea Chialda, rectorul Institutului teologic și P. C. Pr. Dumitru Popescu, prorectorul aceluiași Institut; profesorii și personalul școlii și un numeros public alcătuit din părinți ai elevilor.

Deschiderea programului festiv al serbării a aparținut Pr. Prof. Ioan Ionescu, directorul școlii, care după ce a salutat prezența oaspeților în frunte cu P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, delegatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, și-a exprimat bucuria de a fi ajuns cu bine la sfîrșitul unui alt an de muncă didactică și pedagogică, pentru care întreg corpul profesoral s-a străduit să fie la înălțimea chemării lui. Cît despre rezultatul acestei munci — vorbitorul anunță pe oaspeți — că va fi analizat în detaliu după terminarea programului coral.

Serbarea a continuat cu programul de coruri și recitări, cu conținut religios și artistic-patriotic, susținut, cu deosebită măiestrie, de către elevi.

Au fost executate următoarele piese muzicale: «Deschideți mari» — de Gr. W. Gluck; «Pînă cînd» — de Dimitrie Borneanscki; «Taina creștinătății» — de I. P. Pasărea, armonizare de Prof. Nicolae Lungu; «Dragă-mi este țara» — de Gheorghe Șoima; «Plaiuri părintești» — de Laurențiu Profeta și «Floare dragă» — de N. Lungu.

Dintre poezii reținem: «Pace» — de Ion Alexandru, recitată de elevul Gordon Vasile, din anul V; «Cuvîntul» — de Alexandru Vlașu, recitată de M. Veșteman, anul IV; «În grădina Edenului» — de Pr. Prof. Ioan Ionescu, recitată de elevul Biră Doru, anul I; «Tu, patria mea mumă» — de Lucian Avramescu, recitată de elevul Soare Emilian din anul IV etc.

La sfîrșitul programului coral, P. C. Pr. Ioan Ionescu, directorul școlii, — așa cum anunțase deja în cuvîntul de deschidere al serbării — a prezentat o dare de seamă amănunțită privind rezultatul procesului de învățămînt, din anul școlar 1975—

1976, de la Școala de Cîntăreți bisericești și Seminarul teologic din București. În cursul dării de seamă, vorbitorul a prezentat situația la învățătură a elevilor din cei cinci ani de studii, ca urmare a efortului depus de profesori și personalul administrativ, care s-au străduit să creeze cele mai bune condiții pentru bunul mers al școlii.

În acest context, vorbitorul a adus profunde mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, spunînd printre altele: «Prea Sfințite Părinte Episcop, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, ctitorul școlii noastre, Vă rog, cu adîncă smerenie, să Vă faceți interpretul sentimentelor noastre de adîncă recunoștință și nețărnută dragoste față de Întîistătătorul Bisericii noastre, pentru grija părintească ce o acordă acestei școli, înzestrînd-o, an de an, cu toate mijloacele necesare pentru bunul ei mers, creînd condiții excepționale pentru desfășurarea programului de învățămînt. Toate acestea obligă, atît pe elevi cît și cadrele didactice, la un efort și mai susținut, ca rezultatele muncii noastre, ale tuturor, să fie din cît în ce mai bune, din ce în ce mai mulțumitoare». În continuare, vorbitorul a adus respectuoase mulțumiri Conducerei Departamentului Cultelor pentru sprijinul ce îl acordă școlii de la Radu Vodă, precum și P. S. Episcop-vicar, Roman Ialomîțeanul, pentru bunăvoința arătată în toate împrejurările, de a fi în mijlocul elevilor, de a-i îndruma și sfătui părintește, ori de cîte ori este nevoie.

Au fost prezentate mulțumiri și PP. CC. Consilieri de la Centrul Eparhial, corpului profesoral al școlii și personalului administrativ pentru munca și eforturile ce le depun în vederea îmbunătățirii condițiilor de viață și studiu la Școala de Cîntăreți bisericești și Seminarul teologic din București.

Nu au fost trecute cu vederea nici unele aspecte negative din viața internatului și a școlii, cum ar fi: abaterile unor elevi de la disciplina regulamentară, lipsa de interes a unor elevi — puțini la număr — față de învățătură și unele neajunsuri de ordin economico-administrativ. «Cu toate acestea — remarca vorbitorul — putem afirma că, față de anul trecut, în școala noastră s-au realizat mari progrese, din toate punctele de vedere și sperăm ca pe viitor, în anul școlar 1976—1977, aici, la noi, să se realizeze cele mai frumoase rezultate, atît la învățătură cît și la conduită, încît să nu se mai poată vorbi de unele aspecte nedorite. Anul care a trecut va fi pentru noi, profesori și elevi, o lecție din care să tragem învățăturile necesare pentru ca în noul an școlar, care va începe la toamnă, lipsurile să fie înlocuite cu succese deosebite».

După terminarea cuvîntării, atît elevilor premianți din cele cinci clase, cît și celor care au obținut mențiuni pentru învățătură și purtare aleasă, li s-au împărțit daruri de către diriginții lor, adresîndu-li-se felicitări și urări de noi succese pentru viitor. Pe fețele lor se puteau citi bucuria și satisfacția unei munci de un an de zile, a cărei răsplată — cărțile — constituie un dar de mare preț și vrednic de cinstire.

În numele absolvenților celor două cicluri care au depus examenul de diplomă, pentru Școala de Cîntăreți bisericești și Seminarul teologic, a vorbit premiantul anului V, elevul Sîngă Gheorghe.

Acesta, în numele tuturor absolvenților, aducînd smerite mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, pentru dragostea părintească, grija, ajutorul material și spiritual acordate elevilor în vederea pregătirii lor serioase pentru viață, a făgăduit, că toți absolvenții vor căuta să aplice învățăturile primite de la dascălii lor, pentru slujirea lui Dumnezeu și a credincioșilor.

La sfârșitul programului serbării, a fost cuvîntul P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, care, împărțîșind tuturor binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, a făcut o analiză obiectivă a rezultatelor obținute la Seminarul teologic, apreciînd strădania și munca depusă de corpul profesoral și personalul administrativ pentru buna funcționare a școlii.

Dînd sfaturi și îndemnuri elevilor absolvenți, cit și celorlalți în curs de absolvire, Prea Sfinția Sa le-a vorbit despre felul cum trebuie să se comporte ei în viață și în societate, ca viitori teologi, spunînd printre altele: «Jubiți elevi ați venit la Seminar neîndemnați de nimemi și aceasta î seamnă că ați avut vocație pentru ceea ce veți deveni, mai tirziu, adică vrednici slujitori ai altarelor. Aceasta înseamnă că duceți cu frățiile voastre, în locurile care mergeți, numele de elev seminarist, ceea ce vă cere să fiți modele de comportare, cinste și hărnicie pretutîndeni, atît în relațiile voastre cu prietenii, cunoștii și părinții voștri cit și cu organele superioare din satele sau orașele voastre. Știți bine că totdeauna preoții și credincioșii noștri au contribuit, din plin, prin munca și strădanile lor, la realizările frumoase ale poporului nostru, cîntîndu-se totdeauna cu dorințele acestuia de pace, progres și bunăstare. Și frățiilor voastre vi se cere, ca elevi seminaristi și ca viitori slujitori ai altarelor străbune, să duceți mai departe făclia acestor frumoase idealuri, integrîndu-vă, zi de zi, în mersul ascendent al societății noastre».

La sfârșitul cuvîntării, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul i-a binecuvîntat pe elevi dorîndu-le vacanță plăcută și urîndu-le de a se întoarce din nou la școală, cu sporite puteri de muncă.

În acordurile «Imnului Arhieresc» întreaga asistență părăsește sala de festivități.

Serbarea de sfârșit de an s-a încheiat cu tradiționala agapă frățească.

Diac. GH. BOGDAPROSTE

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA IZVOARELE-HOTARELE ILFOV

Pe malurile străvechi ale Argeșului, printre dealurile înverzite de vii și de porumb, de mai bine de un secol și jumătate străjuiește frumoasa biserică închinată Mai Marilor Voievozi «Mihail și Gavril», din parohia Izvoarele —Hotarele Ilfov.

Așezată la răscruce de drumuri, este ctitorită de vechea familie «Obrenovici» venită pe aceste meleaguri de peste Dunăre, în vremuri de bejenie. A fost ridicată în locul unei alte biserici mai vechi din lemn care fusese arsă de turci.

Vreame și-a spus cuvîntul și s-a simțit din nou nevoia să se restaureze și să fie împodobită din nou cu pictură murală.

La îndemnul credincioșilor păstoriți de vrednicul preot Popa Mircea, organele parohiale au inițiat efectuarea acestor lucrări, fiind aduse la bun sfârșit din contribuțiile benevole ale enoriașilor și cu ajutorul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, pictura fiind restaurată de pictorul Simion Titorencu.

Astfel îmbrăcată în haină nouă și împodobită cu florile recunoștinței aduse la icoanele străvechi, ea își primea delegații Centrului eparhial pe P. C. Pr. Octavian Popescu, Consilier patriarhal și P. C. Pr. Savu Chiriță, protoiereul orașului Oltenița.

Ceremonia sfințirii, cu ocolirea tradițională a sfântului locaș de către credincioși cu luminări în mâini și cu candelile credinței aprinse în suflet, continuată de sfânta liturghie, a fost efectuată de un sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. C. Pr. Octavian Popescu, Consilier patriarhal. Răspunsurile corale au fost date de toată suflarea aflată în biserică, în frumoasa cântare psaltică omofonă, care stăruiește în mod deosebit în parohia Izvoarele.

După obișnuitul polihroniu a luat cuvîntul P. C. Protoiereu Savu Chiriță, care, după ce salută prezența P. C. Preot consilier delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, face o dare de seamă a realizărilor din cuprinsul protoieriei Oltenița și mai ales din parohia Izvoarele, unde, după ce mai înainte, prin rîvna preotului Popa Mircea s-a ridicat o frumoasă casă parohială, acum s-a restaurat complet și locașul de cult, care a fost înzestrat cu o nouă pictură atît de frumoasă. Felicită pe preot și pe credincioși pentru munca depusă și pentru dragostea lor pentru sfînta biserică.

Preotul Popa Mircea, parohul bisericii, prezintă succint o dare de seamă asupra ultimelor lucrări de restaurare a bisericii și picturii și desfășurarea lor, cu înlocuirea pardoselii cu plăci de mozaic și alte lucrări gospodărești ce se adaogă lucrărilor anterioare de la acea parohie. Scoate în evidență rîvna și dragostea credincioșilor săi, care l-au înconjurat și l-au sprijinit moral și material pentru desăvîrșirea a tot ce se vede. Aduce alesă mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care patronează și ajută strădania tuturor celor care se ostenesc în repararea și restaurarea sfîntelor noastre locașuri, vestigiile ale trecutului nostru religios și bunuri ale patrimoniului nostru național. Mulțumește Onor. Departamentului Cultelor pentru concursul acordat, atît moral cît și material, precum și organelor parohiale și tuturor credincioșilor care prin contribuțiile lor benevole au ajutat la realizarea lucrărilor.

P. C. Preot Octavian Popescu, consilier patriarhal, în cuvîntul său, de o înaltă ținută duhovnicească, arată însemnătatea momentului sfințirii unei biserici și rolul pe care îl are în viața religioasă a credincioșilor unei obști creștine precum și în general, în viața poporului nostru, pentru păstrarea unității sale de neam și de limbă.

Aduce elogiile Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care îndemnat de dragostea părintească ce o are pentru biserică și pentru credința strămoșească și pentru popor, cu înalt simț duhovnicesc și patriotic, susține toate acțiunile venite ca să afirme tăria ființei noastre naționale și bisericești.

Aduce mulțumiri Departamentului Cultelor, care, prin organele de resort acordă un prețios sprijin lucrărilor de conservare și de îmbunătățire a monumentelor istorice și a bunurilor care fac parte din patrimoniul național.

Sfătulește pe credincioși ca totdeauna să fie alături de biserică lor și de preotul care îi păstorește, întărind prin această credința și unitatea sufletească a bisericii și a întregului nostru popor.

Aducîndu-le binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru rîvna și munca depusă, îl felicită călduros pentru aceste frumoase realizări obștești.

La sfîrșit s-a oficiat parastas pentru vechii ctitori și pentru părinții cel din veac adormiți, a credincioșilor din parohia Izvoarele.

ASISTENT

BISERICA DIN PAROHIA SILIȘTEA — JUDEȚUL ILFOV

În ziua de 9 mai a.c., s-a săvârșit slujba de sfințire a bisericii din parohia Siliștea, Protoieria II Ilfov.

După lucrările de reparații exterioare — zugrăveli și împrejmuire — și după cele de repictare a bisericii, actualul preot, Sirbu Ioan, care suplinește parohia Siliștea, împreună cu Consiliul parohial au hotărât ca sfântul locaș să fie redeschis, în mod festiv, după rînduiala tradițională.

Lucrările de refacere a bisericii parohiale din Siliștea fuseseră deja începute de fostul preot paroh Dumitru Petroviceanu, care a păstorit aici timp de peste 25 de ani și care, din motive de sănătate, a fost nevoit să se pensioneze înainte de a-și vedea terminată lucrarea.

Astfel fiind situația, terminarea lucrărilor și ostenteala pentru organizarea resfințirii bisericii au fost încredințate vrednicului preot Sirbu Ioan care, deși înaintat în vîrstă, a reușit să ducă la bun sfîrșit sarcinile pe care le-a luat, oferind prin aceasta o bucurie deosebită credincioșilor din parohia Siliștea.

Slujba de redeschidere a bisericii a fost oficiată de P. C. Pr. Ioan Băltărețu, Protopopul Protoieriei II Ilfov, care în fruntea unui sobor de preoți din parohiile vecine, avînd ca diacon pe Gh. Bogdaproste, redactorul revistei «Glasul Bisericii» a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, a săvîrșit cele după rînduiala bisericească specială, prilejuită de asemenea ocazii.

Mai întîi, în fața bisericii, s-a săvîrșit sfințirea apei — aghiazma — după care întregul sobor și credincioșii prezenți au înconjurat biserica. S-a intrat după aceea în interiorul bisericii, unde P. C. Pr. Protopop a dat citire «Actului de resfințire», după care a început slujba Sfintei Liturghii.

Răspunsurile liturgice au fost date de credincioșii parohiei Siliștea, care, practicînd de multă vreme cîntarea omofonă, sub conducerea cîntărețului bisericii, au creat o atmosferă de profundă religiozitate și bucurie creștină.

Predica zilei a fost rostită, cu adevărată trăire duhovnicească, de către preotul Nicolae Tănăsioiu de la parohia vecină Brănești.

La sfîrșitul slujbei Sfintei Liturghii a luat cuvîntul părintele Sirbu Ioan.

Într-o aleasă cuvîntare, P. C. Sa a adus, mai întîi, mulțumiri profunde Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru dragostea părintească și înțelegerea care a arătat-o bisericii parohiale de la Siliștea, acordînd un ajutor bănesc substanțial, în vederea terminării lucrărilor. Mulțumește, de asemeni, Departamentului Cultelor pentru sprijinul acordat, precum și organelor locale de Stat la care a găsit înțelegere și ajutor oricînd a avut nevoie.

Spre sfîrșitul cuvîntării, P. C. Pr. Sirbu, cu vădite emoții, mulțumește organelor parohiale și tuturor credincioșilor din satul Siliștea care, cu timp și fără timp, s-au străduit să ducă la bun sfîrșit lucrările de renovare și înfrumusețare a lăcașului lor de cult și care cu dragoste și hărnicie, cu bunăvoință și sudoare au ajutat efectiv, la tot ce s-a făcut, răspunzînd totdeauna la cerințele păstorului lor.

Ultimele mulțumiri au fost adresate P. C. Pr. Protopop Ioan Băltărețu și soborului de preoți pentru faptul că au ținut să participe la bucuria acestui popas sărbătoresc de la parohia Siliștea, înfrumusețînd slujba divină săvîrșită.

Ultimul a vorbit P. C.Pr. Protopop Ioan Băltărețu, delegatul Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Transmițind enoriașilor, membrilor Consiliului și Comitetului parohial în frunte cu preotul lor paroh, binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, P. C. Părinte Protopop' a felicitat pe credincioși pentru frumoasele realizări ce s-au efectuat la această biserică, apreciind în același timp dragostea și spiritul lor de jertfelnicie pentru «Casa Domnului». Totodată îi sfătuiește să-și trăiască viața potrivit rînduieiilor Bisericii noastre Ortodoxe și să ia parte la sfintele slujbe din duminici și sărbători, cu aceeași dragoste și rîvnă, cu care au înțeles s-o și împodobească.

Recomandă o strînsă colaborare cu preotul lor paroh pentru sprijinirea acțiunilor cetățenești pe plan local. Îi îndeamnă pe toți să fie buni cetățeni ai Patriei, lucrînd în orice împrejurare, pentru prosperitatea ei și pentru promovarea ideilor de pace, dragoste, bunăvoință și înțelegere între oameni.

Încheind, P. C. Pr. Protopop, făgăduiește că va raporta Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și Centrului Eparhial despre frumoasele realizări de la această parohie.

A urmat apoi un Polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru Conducătorii țării noastre, pentru enoriașii parohiei și pentru toți cei ce au participat la această frumoasă sărbătoare din parohia Siliștea.

La sfîrșit s-a oficiat slujba parastasului pentru ctitorii decedați ai bisericii, după care a avut loc tradiționala agapă frățească, la casa parohială.

ASISTENT

SFÎNȚIREA BISERICII DIN PAROHIA VALEA CIREȘULUI JUDEȚUL TELEORMAN

Pentru credincioșii din parohia Valea Cireșului și împrejurimi, minunata duminică de primăvară din 16 mai 1976 a constituit una dintre cele mai frumoase și de neuitate bucurii.

Așezată în plină cîmpie teleormăneană, veche vatră a poporului de pe aceste meleaguri, printre pădurile de tei și de stejar, Valea Cireșului apare ca o oază, nu numai geografică, dar și sufletească.

Sat ridicat după împroprietărirea din 1864 și 1893, se prezintă azi, după un veac de viață, cu case frumoase, sămătoase și bogat gospodărite, înzestrat, cu școli, dispensar și o frumoasă biserică. Cei 707 ostași veniți aici cu atîția ani în urmă din multe părți din țară, și-au unît viața, munca și năzuințele lor, s-au înfrățit cu pămîntul și cu apele, și-au sudat sentimentele și dorurile lor, și, într-un singur elan, au realizat tot ce se vede astăzi. Legați cu sfîntenie de pămîntul cu care i-a înzestrat țara, ei nu au putut suferi abuzurile și exploatarea vechilor proprietari și cu toții — aproape tot satul — au luat parte la răscoalele țărănești din 1907 cînd mulți dintre ei au suferit chinuri și bătăi. Participanți atît la războiul de independență cit și la cele două războaie mondiale, locuitorii din Valea Cireșului și-au dat tributul lor. Satul a fost cotropit de străini iar locuitorii obidiți și oprimați în multe rînduri.

Biserica ce-și înalță fruntea cu mîndrie azi, în ziua sfințirii ei, a fost ridicată din inițiativa unui comitet sub conducerea vrednicului preot Ioan R. Popescu, fiind pictată

și tirnosită între 1916—1925. De atunci vremea și-a spus cuvântul și s-a simțit nevoia de noi lucrări de restaurare și îmbunătățiri.

Sub parohiatul și cu rîvna neobosită a preotului Ion Cristache, fiu al satului și fost protoiereu al Circ. Videle, azi consilier mitropolitan, toate aceste lipsuri au fost acoperite cu dragostea și sprijinul credincioșilor.

Comuna Botoroața, jud. Teleorman
Parohia Valea Ciresului

După electrificarea bisericii și alte îmbunătățiri a fost inzestrată cu o pictură frumoasă care aștepta să fie sfințită.

De aceea, în dimineața zilei de duminică 16 mai o bună parte din conducerea Centrului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor : P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan, PP. CC. preoți consilieri Petre Alexandru, Ioan Popa, Ioan Neamu, Mihail Marinescu, Ioan Cristache, Inspector eparhial Vasile Diaconescu, Secretar eparhial

Anton Poșircă, Pr. David Popescu, și PP. CC. Arhidiaconi: Evghenie Dascălu, Nicanor Motorga, Petre Zamfira și Diac. Gh. Bogdaproste, primeau pe P. S. Episcop Roman Ialomiteanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, iar credincioșii, cu flori în mână și cu luminări, sărutau dreapta Prea Sfinției Sale.

După oficierea sfințirii apei și ocolirea tipiconală a bisericii a urmat ceremonia slujirii sfintei liturghii de către întregul sobor, răspunsurile fiind date de credincioșii prezenți în frumoasa melodie psaltică interpretată omofonic.

După oficiere a luat cuvîntul P. C. Pr. G. Stoica, parohul bisericii și protoiereul Circ. Videle, care, după ce a făcut o scurtă trecere în revistă a realizărilor din cuprinsul protoieriei, în care numeroase biserici și parohii au șantiere în lucru, restaurări, reparații, picturi etc., revine la parohia sa și la lucrările începute de către P. C. Pr. Ion Cristache și desăvîrșite de P. C. Sa, fapt care constituie o viață spirituală și o moștenire de preț pe care a căutat să o termine spre bucuria credincioșilor și iubitului său înaintaș, acum consilier mitropolitan.

La sfîrșit aduce mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care a delegat pe Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomiteanul să vină și să sfințească lucrările cele noi de la biserica parohială. De asemenea PP. CC. preoți și consilieri de la

Moment din timpul sfințirii bisericii

Centrul eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor care au venit la bucuria satului și a credincioșilor săi, Onoratului Departament al Cultelor, care, prin concursul dat în aprobări, materiale etc. a dat un prețios sprijin tuturor lucrărilor. De asemenea aduce mulțumiri organelor parohiale și credincioșilor săi pentru ajutorul dat bisericii.

P. C. preot Ion Cristache, consilier mitropolitan, fost preot paroh al acestei biserici peste trei decenii, fiu al satului, într-o emoționantă cuvîntare, face o descriere

geografică, istorică și spirituală a parohiei pe care a păstorit-o. **Subliniază bucuria** deosebită pe care o are azi la resfințirea bisericii în care a slujit, bucuria ce se conturează minunat în ambianța învierii naturii și în parfumul lunii mai — luna florilor. Trăind încă în atmosfera praznicului Învierii Domnului, care ne readuce aminte nostalgia învierii generale și a revenirii în paradisul pierdut, P. C. Sa relatează pagini din istoria frământată a satului său cu oameni cinstiți, muncitori și loiali față de țară și față de popor. Asemănă bucuria zilei de azi cu bucuria pe care a simțit-o cu ocazia vizitei pe care a făcut-o la Ierusalim și la Locurile Sfinte.

Cu o căldură și o emoție deosebită pe care o poate avea numai un fiu al satului românesc și un suflet cu dragoste pentru pământul strămoșesc, P. C. Pr. Ion Cristache a emoționat pe toți cei de față.

Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, exprimă marea bucurie pe care o simte în această parohie unde a venit ca să sfințească biserica din Valea Cireșului, — această biserică înălțătoare care face cinste acestor locuri, preoților și credincioșilor. Pornind de la cuvintele Psalmistului David «— cit sînt de iubite Locașurile Tale, Doamne al Puterilor»,— Prea Sfinția Sa, arată o admirație deosebită față de istoricul, lupta și stăruința credincioșilor, care, sub conducerea a doi preoți cu rîvnă, vreme de peste o jumătate de veac, au veșnicit în piatră rugile lor și le-au depus în fața lui Dumnezeu. La întrebarea: «care a fost această putere, această forță care i-a ajutat?» pe acești oameni, săraci, osteniți și de multe ori lipsiți, să realizeze aceste lucruri frumoase, Prea Sfinția Sa răspunde: «Numai credința pe care au avut-o strămoșii noștri și nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu. Aceasta este puterea care ne ține».

Referindu-se la pericopa evanghelică ce s-a citit, Prea Sfinția Sa, evocă imaginea slăbănogului de la scaldătoarea Vitezda care, 38 de ani a așteptat și a nădăduit, care nu a învidiat pe alții și nu a cîrțit împotriva lui Dumnezeu. De aceea, el s-a învrednicit să vadă și să cunoască pe Mîntuitorul, Care i-a dăruit o tămăduire totală. În continuare, P.S. Sa spune: «Sufletul omenesc dorește mîntuirea. Această dorire, împletită cu nădejdea și cu credința cea vie ne dăruiește viața cea veșnică. Prin cuvîntul Sfintei Evanghelii, al Bisericii, al Sfințelor taine ne mîntuim. Iubirea lui Dumnezeu este forța care ne leagă pe toți în legătura păcii. Cel ce iubește pe Dumnezeu dorește să se unească cu El. De aceea și noi să ne unim cu Dumnezeu, prin Hristos cu o nădejde puternică în viața cea veșnică. Vreau ca toți să fiți moștenitori ai vieții». În încheiere spune: «Vă binecuvîntez pentru toate strădaniile și vă îndemn să vă întăriți credința moștenită de la părinți, de care să fiți vrednici. Să vă păstrați credința și nădejdea, împodobindu-vă biserica cu căldura prezenței și rugăciunii voastre. Împliniți poruncile lui Dumnezeu și vă veți face moștenitori ai Împărăției Sale».

Cuvîntul cald și duhovnicesc al Prea Sfinției Sale a mișcat pe toți, preoți și credincioși și a rămas ca o rugă în sufletele tuturor.

După obișnuitul polihroniu a urmat parastasul pentru ctitorii și părinții satului adormiți pentru care s-a făcut o frumoasă pomenire.

Astfel ziua sfințirii bisericii din Valea Cireșului a rămas de neuitat pentru toți credincioșii parohiei.

ASISTENT

BISERICA DIN SATUL LIVEZENI, COMUNA STÎLPENI JUDEȚUL ARGEȘ

Duminică 30 mai 1976, s-a săvârșit slujba de resfințire a bisericii cu hramul «Adormirea Maicii Domnului» din satul Livezeni, comuna Stîlpeni — Argeș.

Această biserică a fost zidită aci în anul 1894 și a fost sfințită în anul 1896.

Pe parcursul vremii, s-a simțit nevoia executării mai multor lucrări de reparații și întreținere, sub păstoria P. C. Preot paroh Ioan Nicolaescu, între anii 1946—1976, cea mai recentă fiind recondiționarea picturii, în întreaga biserică.

Pe baza devizului întocmit, din obolul credincioșilor, cu sprijinul Centrului Eparhial, prin strădania preotului paroh — secundat de organele parohiale — s-au executat lucrările de recondiționare a picturii în anii 1975 — 1976, și în urma recepționării acestor lucrări, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, prin temeul nr. 7166/1976, a aprobat resfințirea acestei biserici, delegând în acest sens pe Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

De aceea, după ce în ajun, un sobor de preoți a oficial vecernia, litia și sfințirea artoselor, în insoțita zi de 30 mai a. c., la orele 9,00 dimineața, în fața bisericii, împodobită sărbătorește, a fost întimpinat de P. C. Protoiereu Gheorghe Dudu, P. C. Paroh Ioan Nicolaescu, soborul slujitor și întreaga asistență de credincioși, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, însoțit de P. C. Consilier Mitropolitan Pr. Mihail Marinescu.

După înveșmîntare, P. S. Episcop săvârșește sfințirea apei, împreună cu clerul slujitor, înconjoară biserica după rînduiala tipiconală, rostindu-se cîntările și rugăciunile rînduite la o astfel de solemnitate.

Intrîndu-se în biserică proaspăt reînviată, se face sfințirea picturii, se citește rugăciunea specială pentru această sărbătoare, după care P. C. Consilier Mihail C. Marinescu dă citire «DOCUMENTULUI» întocmit cu prilejul acestei slujbe arhieresti, explicînd în fața credincioșilor importanța spirituală și gospodărească a acestui act, ocazionat de rîvna credincioșilor pentru «buna chivernisire a Casei Domnului».

P. S. Episcop Roman Ialomițeanul începe oficierea Sfintei Liturghii, secundat de P. C. Consilier Mihail C. Marinescu, P. C. Protoiereu Gheorghe Dudu, P. C. Paroh Ion Nicolaescu, P. C. Pr. Nic. Popescu — Stîlpeni, P. C. Pr. Ioan Mateescu — Rătești, P. C. Pr. Vasile Grigorescu — Cîmpulung și C. Arhid. Zamfira Petre de la Catedrala Patriarhală și C. Diacon Nuță Mihai de la biserică Domnița Bălașa din București, răs-punsurile fiind date omofonic de întreaga asistență de credincioși.

Predica zilei a fost rostită de P. C. Protoiereu Gheorghe Dudu la vremea respectivă, iar la sfîrșitul Sfintei Liturghii tot P. C. Sa, în calitate de Protoiereu, a prezentat un succint raport despre activitatea pastoral-gospodărească a preoților din Protopoplatul Cîmpulung Muscel, reliefind activitatea meritorie a P. C. Paroh Ioan Nicolaescu.

Luînd cuvîntul, în continuare, P. C. Paroh Ioan Nicolaescu, adînc mișcat de frumusețea slujbei arhieresti, oficiată pentru prima dată în acest sat, mărturisește în numele său, al organelor parohiale și al tuturor enoriașilor, aleasa bucurie pentru binecuvîntarea lucrului împlinit, adresînd cuvinte de respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Prea Sfințitului Episcop Roman, Onor Departamentului Cultelor, organelor locale de Stat, ca și tuturor donatorilor, pentru ajutorul bănesc și moral în vederea bunei desfășurări a lucrărilor săvârșite la biserică satului.

La sfîrșit a luat cuvîntul Prea Sfințitul Episcop Roman, care, împărtășind credincioșilor, în frunte cu vrednicul lor păstor, patriarhiceasca binecuvîntare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, pentru viața spirituală a satului, ca și pentru rîvna

cu care este gospodărită «Casa Domnului», fericită pe toți ostenitorii acestui lucru de laudă și binecuvântat de Dumnezeu, și acordă — din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, rangul de «Iconom Stavrofor» preotului paroh Ioan Nicolaescu.

Subliniind, în cuvinte calde și pline de duh părintesc, frumusețea sufletească și sporul spiritual pentru cei ce iubesc «Casa lui Dumnezeu», în care primim darurile Duhului Sfânt, în prezența Mîntuitorului, și în care se făurește mîntuirea și începutul vieții veșnice, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, face un apel stăruitor tuturor celor prezenți la sfînta slujbă pentru o trăire cit mai fidelă sfaturilor evanghelice și îndemnurilor superioare bisericesti și de Stat, pentru a fi și pe mai departe creștini adevărați și vrednici cetățeni ai Patriei dragi.

«Dumnezeu să vă binecuvinteze și să vă împlinească rugăciunile pe care le veți face în această biserică, frumos împodobită prin osteneala și dragostea voastră. Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți, Amin».

După cuvîntări s-a oficiat un Polihroniu, festivitatea încheindu-se cu tradiționala agapă în casa preotului paroh.

Ziua de 30 mai 1976, va rămîne neuitată în cronica bisericii din satul Livezeni, serbarea desfășurîndu-se într-o atmosferă de înaltă trăire spirituală, participanții întorcîndu-se într-ale lor, cu frumoase impresii și alese îndemnuri de bine, fericire și prosperitate.

ASISTENT

SFINȚIREA BISERICII SF. IOAN — MIZIL JUDEȚUL PRAHOVA

În dimineața zilei de 14 iunie 1976, praznicul Sf. Treimi, credincioșii parohiei Sf. Ioan, din orașul Mizil, județul Prahova, cu flori în mîini, au primit pe P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul — Vicar patriarhal, care venea să sfințească lucrările de restaurare generală și de reînnoire efectuate în ultima vreme la biserica parohială însoțit de P. C. Preot Ioan Cristache, consilier mitropolitan și de P. C. Pr. Anton Poșircă, secretar Eparhial, a fost întîmpinat de către Protoiereul Ștefan Al. Săvulescu, în fruntea unui mare sobor de preoți.

După obișnuita solemnitate a sfințirii apei și ocolirea tradițională a Sf. Biserici și sfințirea cu aghiazmă, s-a oficiat Sf. Liturghie de întregul sobor și de diaconii Evghenie Dascălu și Petre Zamfira, de la Catedrala Patriarhală.

Documentul inserat cu prilejul acestui măreț eveniment religios, a fost citit de P. C. Consilier mitropolitan, Ioan Cristache.

Predica zilei a fost rostită de P. C. Preot Ardeleanu Milian, de la parohia Fîntînele.

Luînd cuvîntul, P. C. Protoiereu Ștefan Al. Săvulescu a prezentat o frumoasă dare de seamă asupra activității preoților din Protoieria Ploiești, arătînd că slujitorii din protopopiat își fac deplin datoria atît pe linie bisericască, cît și cetățenească. El predică și învață pe credincioșii lor, pe lîngă doctrina credinței ortodoxe, principiile de morală și de comportare în societate. Își arată iubirea de aproapele, respectul față de autoritatea de Stat și iubirea de Patrie.

În continuare, P. C. Preot Iconom Stavrofor Ioan Tănăsescu, parohul bisericii Sf. Ioan-Mizil, face un scurt istoric al bisericii, pe care o păstorește de 40 ani.

Aduce smerite mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, al Bisericii Ortodoxe Române și Onor Departamentului Cultelor pentru concursul material și moral acordat parohiei, precum și P. S. Episcop Antim al Buzăului, pentru ajutorul dat și P. S. Episcop Antonie, Vicar patriarhal, pentru oboseala de a veni și a sfinți noile lucrări făcute aici.

Prea Sfințitul Episcop-vicar Antonie Ploieșteanul, aducînd binecuvîntarea P. F. Părinte Patriarh Justinian, feliicită pe preotul paroh Ioan Tănăsescu și pe credincioșii săi, pentru rîvna și dragostea ce o au pentru casa Domnului.

P. S. Sa, într-un ales cuvînt de învățătură, plecînd de la grija pe care au arătat-o credincioșii pentru biserica lor se ridică la prețuirea pe care fiecare creștin trebuie să o aibă pentru sufletul și pentru mîntuirea sa. Împodobirea sufletească cu cele mai alese virtuți și cu puritatea duhovnicească face ca în inimile noastre să strălucească icoana Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

La sfîrșit îndeamnă pe credincioși să păstreze credința noastră strămoșească și neîncetat să se roage lui Dumnezeu, care prin harul Său dă putere, iertare și binecuvîntare.

Služba sfințirii lucrărilor de reînnoire de la biserica Sf. Ioan — Catedrala orașului Mîzil, a rămas ca o sfință amintire în inimile credincioșilor participanți.

ASISTENT

PROFESORUL BARTOLOMEU POPESCU 1895 – 1975

În ziua de 3 august 1975 a încetat din viață, în vîrstă de 80 de ani, iar în ziua de 7 august a fost condus la locul de odihnă veșnică, neobositul în muncă, profesorul Bartolomeu Popescu, regretat de familia lui dragă, în realizarea căreia a găsit permanent indemn pentru munca din afară închinată binelui semenilor, de către colegii, aflați în viață, cu al căror concurs priceput și neprecupețit, a putut realiza atîtea instituții și așezăminte care formează mîndria fostului cartier Steaua C.F.R., de numeroși foști elevi care au primit lumină și îndrumare pentru viață în aceste instituții și așezăminte, inițiate și organizate de entuziastul profesor Bartolomeu Popescu, ca și de un impresionant număr de admiratori și prețuitori ai intelectualului distins, ai pedagogului iscusit și îndeosebi ai «omului», care a fost și a rămas, tot timpul vieții, mult regretatul.

Într-adevăr, puțini sînt cei pe care îi apucă sfîrșitul acestei vieți cu realizări atît de bogate și de frumoase ca cele pe care le-a înfăptuit prof. Bartolomeu Popescu, cu o extraordinară putere de muncă, susținută de o aleasă pregătire, pe care și-a agonisit-o, cu neobosită stăruință și cu o hotărîre vrednică de toată admirația. Numai cunoscînd condițiile modeste în care s-a născut, a copilărit și și-a făcut primele studii, în vederea unei cariere, pot fi apreciate meritele prof. Bartolomeu Popescu în pregătirea cu care s-a impus admirației elevilor, prețuirii colegilor și celor cu care îndatoririle i-au creat raporturi, și cu ajutorul căreia a realizat atît de frumoase rezultate, în toate instituțiile în care a fost solicitat să muncească.

Profesorul Bartolomeu Popescu s-a născut în anul 1895, la Periș, rămînd orfan de tată la numai 6 luni de la naștere. Cu el și cu încă doi copii, mama sa a venit la București, stabilindu-se în cartierul C.F.R. «Steaua», locuînd aproape în exclusivitate de muncitori C.F.R.-iști. În acest cartier și-a făcut Bartolomeu Popescu școala primară, împreună cu copiii acestor muncitori.

Dovedind alese aptitudini pentru învățătură, după terminarea școlii primare, el ar fi putut reuși la oricare liceu din București. Dar, cu mijloacele modeste de care dispunea, mama sa nu putea face față taxelor și cheltuielilor mari pe care le reclama înscrierea și urmarea liceului. De aceea, ținînd seama și de sfatul învățătorului, care intuise just înclinările copilului, mama sa l-a îndrumat către școala normală, unde copiilor buni li se asigura bursă, constînd în scutire completă de taxe și întreținere gratuită. A fost preferată școala normală din Cîmpulung-Muscel, fiindcă își făcuse un renume meritat, pentru temeinica pregătire profesională cu care ieșeau absolvenții acestei școli și pentru luminatul patriotism care se cultiva în această școală, ca, de altfel, în toate școlile normale și seminariile la care aveau acces fiii de țărani.

După terminarea școlii normale, Bartolomeu Popescu a fost numit învățător în comuna Copăceni-Ilfov. Funcționarea sa a fost însă de scurtă durată, fiindcă a fost

mobilitat și trimis pe front. A luptat întâi la Turtucaia, comandînd fii de țărani și țărani rezerviști. A luptat apoi la Mărășești, de unde s-a întors rănit, dar cu două decorații pe piept în lupta pentru apărarea pămîntului strămoșesc și pentru independența țării. Experiența războiului i-a maturizat conștiința răspunderii față de fiul poporului, în a căror ridicare culturală și materială vedea el garanția progresului și înfloririi Patriei. Stabilindu-se acum ca învățător în București, chiar în cartierul în care copilărise, și-a dat seama repede cît de mult era de făcut, în acest scop. Nu existau școli la care absolvenții cursului primar din cartier să-și continue pregătirea, fără să fie nevoiți să meargă la liceele din Centrul Bucureștiului; nu erau instituții și așezăminte sanitare, care să se îngrijească de sănătatea oamenilor și copiii din cartier; nu exista nici biserică.

După ce și-a fixat bine planul, cu privire la tot ceea ce era de făcut, el și-a dat seama că cei dinții care trebuiau angajați în munca pentru realizarea acestui plan erau locuitorii cartierului. Înzestrat cu un chip plăcut, atrăgător, cu minte înțeleaptă, cu o bunătate pilduitoare, Bartolomeu Popescu și-a cîștigat repede simpatia și încrederea cartierului. În stăruința la autoritățile competente să aprobe înființarea instituțiilor și așezămintelor de care cartierul avea nevoie, el și-a asigurat sprijinul sindicaliștilor încercați în lupta pentru recunoașterea și respectarea drepturilor ce se cuveneau vrednicilor muncitori C.F.R.-iști și familiilor lor. La stăruința acestora, alături de Bartolomeu Popescu, au luat ființă, în anul 1923, două gimnazii, unul de băieți și altul de fete, purtînd numele aviatorului «Aurel Vlaicu». Conștient de răspunderea pe care și-o asuma, prin înființarea acestor școli, Bartolomeu Popescu s-a îngrijit să le asigure, de la început, un corp didactic cu aleasă pregătire și cu experiență în specialitățile respective. El însuși se străduise să obțină dreptul de a funcționa în învățămîntul secundar, prin obținerea diplomei de licență în limba și literatura română și în Pedagogie, la Facultatea de Litere și Filozofie, ale cărei cursuri le frecventase, fără a înceta funcționarea ca învățător și director al Școlii nr. 2 de băieți. Încadrîndu-se ca profesor de limba română la aceste gimnazii, el a fost solicitat să-și asume răspunderea și de director al ambelor gimnazii, la organizarea cărora erau multe de făcut pentru asigurarea unor localuri corespunzătoare și a funcționării lor cu cît mai bune rezultate. Ajudat, cu tot devotamentul, de către colegii profesori, pentru latura didactică, el a găsit soluția și pentru asigurarea laturii materiale, obținînd mijloacele necesare de la Direcția Generală a C.F.R., și de la Casa Muncii C.F.R., ai căror directori, Mereuță și Vogtberg, au apreciat justetea cererilor prezentate de prof. Bartolomeu Popescu, pentru sprijinirea școlilor elementare, grădinițelor de copii și gimnaziilor de băieți și fete «Aurel Vlaicu» din cartierul Steaua, pe care le îndruma — ca făcînd parte din același plan de muncă — Bartolomeu Popescu. Rezultatele bune obținute la studii de către elevii celor două gimnazii, confirmate și de procesele verbale de inspecții, au încurajat pe Directorul Bartolomeu Popescu, să solicite aprobarea ca elevii absolvenți ai gimnaziilor să funcționeze în continuare, pe lângă aceste școli, adăogîndu-se în fiecare an cîte o clasă. Astfel s-a ajuns ca în 1928 cele două gimnazii să fie două licee complete. Această realizare a fost socotită de Bartolomeu Popescu ca una din cele mai frumoase satisfacții pe care le-a încercat, ca rezultat al străduințelor sale în ridicarea culturală a Cartierului Steaua. Această satisfacție s-a prelungit și a crescut, pe măsură ce se adăugau serii de absolvenți, a căror pregătire temeinică era evidențiată cu prilejul diferitelor concursuri de discipline sau la examenele de bacalaureat, cînd elevii și absolvenții acestor licee reușeau mereu printre primii. Meritul prof. Bartolomeu

Popescu în obținerea unor asemenea rezultate, care au situat liceele «Aurel Vlaicu» la un nivel de înalt prestigiu, a constat în grija cu care selecționa pe profesori dintre cei mai distinși membri ai corpului didactic, de a cultiva între ei un spirit de adevărată colegialitate și de a se îngriji ca nici unui elev să nu-i lipsească condițiile de studiu. Locuind de mulți ani în cartier, cunoștea posibilitățile fiecărei familii. Cu discreția care nu umilește, Bartolomeu Popescu găsea prilejuri să ajute pe copiii mai săraci, cu blînd și cerînd personal, în acest scop, de la cei mai înstăriți din cartier, sau de la instituțiile Căilor Ferate care luaseră sub protecția lor aceste școli. De aceea s-au legat copiii acestui cartier de aceste școli și și-au arătat recunoștința față de profesorii lor și de directorul Bartolomeu Popescu, ori de cîte ori li s-a ivit prilej, cu ocazia reuniunilor seriilor de absolvenți și în chip deosebit cu prilejul sărbătoririi semicentenarului acestor licee, în anul 1973. Acest popas sărbătorec a constituit într-adevăr prilej de emoționante manifestări de recunoștință din partea foștilor elevi față de profesorii și directorul lor, și în același timp, din partea profesorilor față de colegul și directorul lor, Bartolomeu Popescu, de la care, au mărturisit că, au învățat stil de muncă, de caldă colegialitate, de bunătate și dragoste față de copii, de omenie. La rîndul lui, Prof. Bartolomeu Popescu — pe chipul căruia se vedea că trăiește clipe de adevărată fericire — a îndreptat cuvînt de mulțumire și de recunoștință tuturor celor care l-au înțeles și l-au ajutat în străduințele lui — profesori, părinți, conducători de instituții de Stat — pentru înființarea, organizarea și asigurarea bunei funcționări a acestor licee, ca să ajungă la prestigiul de care s-au bucurat de-a lungul acestei jumătăți de veac de rodnică activitate, și la acest înălțător popas sărbătorec, pentru care mulțumește Bunului Dumnezeu că l-a învrednicit să poată participa.

Dînd precădere străduințelor pentru înființarea acestor licee — fiindcă ele corespundeau unor nevoi urgente, pentru a asigura copiilor cartierului posibilitatea de a-și continua studiile după absolvirea cursului elementar — Bartolomeu Popescu n-a lipsit nici de la străduințele pentru realizarea celorlalte obiective care se cereau îndeplinite în cartier. Astfel el s-a găsit permanent alături de Comitetul constituit pentru obținerea aprobării de zidire a bisericii, în 1926, și apoi pentru stringerea fondurilor necesare. Pentru ducerea la bun sfîrșit a acestui obiectiv, stăruință neobosită a depus venerabilul preot Stelian Marinescu, ajutat apoi de entuziastul preot Alexandru Ionescu care s-a dovedit un devotat susținător al tuturor instituțiilor din cartier și al cauzelor muncitorilor C.F.R.-iști.

Cu același stăruitor sprijin s-a aflat Bartolomeu Popescu și în fruntea celor care s-au străduit pentru realizarea instituțiilor necesare îngrijirii sănătății populației din cartier, reușind să obțină înființarea maternității și Policlinicii C.F.R. Steaua, în anul 1928.

Asemenea străduințe de a vedea asigurate — și cit mai bine organizate — instituțiile și așezămintele necesare ridicării culturale, sanitare și economice a cartierului C.F.R. Steaua, n-au slăbit însă puterea de muncă a profesorului Bartolomeu Popescu și nu l-au îndepărtat de la preocuparea unei cit mai temeinice pregătiri profesionale și îndeosebi în specialitatea care corespundea întregii lui structuri, Pedagogia. El găsește timp să scrie și să publice, în diferite reviste, articole și studii de pedagogie, broșuri cu teme pedagogice, o carte de Sociologie și Logică — în colaborare — etc. Aprecierea acestor studii de către autoritățile superioare s-a concretizat în acordarea unei burse de specializare, la Paris. În acest timp el adună materialul necesar pe care avea să-l completeze după înapoierea în țară întorcînd

lucrarea care avea să constituie teza pentru obținerea în anul 1937 a doctoratului în Filozofie, cu titlul: «Filozofia și pedagogia creștină a lui Jan-Amos-Comenius». Ținându-se seama și de lucrările anterioare, după publicarea acestei cărți Bartolomeu Popescu este ales membru corespondent al Academiei Române. Prețuirea acestei lucrări și a autorului ei în străinătate s-a confirmat cu prilejul Congresului Internațional de la Praga, din 1957, ținut pentru comemorarea lui Comenius, când atât pedagogii din țările socialiste, cât și cei din țările capitaliste au ales în unanimitate, pe prof. Bartolomeu Popescu ca președinte de onoare al Comitetului.

Pentru competența cu care s-a impus ca profesor și pedagog distins, pentru spiritul organizator pe care l-a dovedit, în conducerea școlilor elementare și secundare din cartierul «Steaua» C.F.R., profesorului Bartolomeu Popescu i s-au încredințat și posturi de mai mare răspundere, ca cel de director al «Școlii Normale Superioare», înființate în anul 1939 — pe care a organizat-o exemplar — și apoi postul de director general al învățământului primar, normal și seminarial din Ministerul Educației și Învățământului, unde, de asemenea, a adus reale servicii, prin competența, energia și priceperea sa de bun organizator.

Încă de pe când era profesor și director al liceelor «Aurel Vlaicu», profesorul Bartolomeu Popescu a fost solicitat să predă și orele de filozofie și pedagogie la Seminarul Central și apoi la Seminarul «Nifon Mitropolitul». Din conștiințiozitatea care-l caracteriza, el a simțit nevoia unei documentări în domeniul teologiei creștine. În acest scop, s-a înscris la Facultatea de teologie, reușind că, prin stăruință, să treacă toate examenele celor patru ani de studii, în doi ani, și să obțină titlul de licențiat în teologie. Setea de a cunoaște cât mai aprofundat acest domeniu nu s-a dovedit satisfăcută. De aceea s-a înscris la doctorat. Obținând și titlul de doctor în teologie, cu frumoase aprecieri, a fost solicitat să treacă în învățământul superior, la Facultatea de teologie, încredințându-i-se întâi Conferința, apoi Catedra de Pedagogie creștină.

Astfel, după aproape 30 de ani de activitate ca profesor și director de școli, în Cartierul «Steaua» C.F.R., Bartolomeu Popescu s-a dedicat ultimei specializări, din domeniul teologic, în strânsă legătură însă cu prima specializare, din domeniul Filozofiei, Pedagogia. De aici s-a pensionat în anul 1958, la împlinirea limitei de vîrstă.

Și aici, ca și în celelalte instituții în care a muncit, prof. Bartolomeu Popescu și-a câștigat simpatia studenților de la cursurile de licență și ale preoților de la cursurile de îndrumare pastorală, prin conștiințiozitatea și competența cu care și-a îndeplinit îndatoririle, prin conduita morală care l-a caracterizat toată viața, în familie și în societate, prin bunătatea cu care răspundea oricui i se adresa pentru un sfat sau un ajutor.

Înțelegerea și devotamentul de care s-a bucurat din partea soției lui înțelepte, bucuria pe care i-au procurat-o copiii lui dragi, prin cumințenia lor exemplară, au constituit un puternic sprijin pentru prof. Bartolomeu Popescu, de a se dedica studiului și de a se dăruii binelui semenilor, sprijinind, fără preget, orice acțiuni care urmăreau un asemenea scop. Așa se explică faptul că după ce și-a încetat activitatea în cartierul «Steaua», și și-a stabilit domiciliul în cartierul «Elefterie», el a sprijinit și aici strădaniile mari ale parohiei pentru terminarea și înfrumusețarea cu pictură a noii biserici a acestui cartier.

Așa au caracterizat viața și activitatea prof. Bartolomeu Popescu, cei care au ținut să-i omagieze memoria, prin cuvîntările rostite după oficierea slujbei înmormîn-

tării și anume : D-na Valentina Niculescu-Mihalcea, fostă elevă și apoi profesoară la liceul «Aurel Vlaicu», Dl. N. Neucula, profesor, fost inspector general în Ministerul Învățămîntului, în timpul cînd Bartolomeu Popescu era director general, Preotul Prof. Mihail Bulacu, paroh al parohiei Elefterie, Preotul Mircea Chialda, Rectorul Institutului teologic de grad Universitar din București și Preotul Alexandru Ionescu, Vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor care, ca fost profesor la liceul «Aurel Vlaicu» și colaborator apropiat al prof. Bartolomeu Popescu, în toate acțiunile care aveau în vedere ridicarea cartierului «Steaua» C.F.R. sub toate aspectele, l-a cunoscut îndeaproape pe Bartolomeu Popescu și permanenta lui frămîntare pentru a găsi noi și cît mai eficiente căi pentru binele semenilor.

După oficierea slujbei înmormîntării, de un impunător sobor de preoți, în frunte cu P. C. Vicar Alexandru Ionescu, defunctul a fost condus — într-un impresionant cortegiu — și așezat la locul de odihnă veșnică în cimitirul «Sfinta Vineri», aproape de instituțiile cărora le-a închinat cei mai mulți și mai frumoși ani din activitatea sa. Veșnică să-i fie amintirea.

I.D.I.

EMANOIL HAGI MOSCU

În ziua de 30 aprilie 1976, în «Săptămîna luminată», cînd binecuvîntările Învierii Domnului se împletesc armonios cu darurile bogate ale pămîntului, s-a stins din viață, în vîrstă de 94 de ani, Emanoil Hagi Moscu, care vreme de peste 40 de ani a fost episcopul testamentar al Așezămîntului brîncovenesc : Biserica «Domnița Bălașa», din București.

Slujba de prohodire a fost oficiată în ziua de 2 mai în biserica «Domnița Bălașa», de către Prea Sfințitul Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar patriarhal, secundat de P. C. Consilier mitropolitan Pr. Mihail Marinescu, parohul bisericii și de P. C. Pr. Pavel Zuzu și P. C. diaconi Constantin Diaconescu și M. Nuță, de la aceeași biserică.

La sfîrșitul slujbei, Prea Sfințitul Episcop Antonie Ploieșteanul, omagîind memoria celui decedat, a subliniat — în cuvinte alese și adînc simțite — activitatea lăudabilă a regretatului defunct, împărtășind familiei îndoliate condoleanțe din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, forul Așezămîntului brîncovenesc, unde Emanoil Hagi Moscu a fost pînă la deces prim-episcop testamentar.

Luînd cuvîntul, în continuare, P. C. Paroh Mihail Marinescu, a scos în relief calitățile sufletești cu care era înzestrat eminentul episcop, spunînd între altele :

«...Prohodim după toată cuviința creștină pe cel care a fost neobositul episcop testamentar al bisericii Domnița Bălașa, vreme de peste 40 de ani, pînă la venerabila vîrstă de 94 de ani, asemenea figurilor biblice din filele sacre.

Nu fără sens și tîlc tainic s-a înodat firul vieții terestre a nonagenarului episcop, în Săptămîna luminată, pentru a se continua — ca rod al vredniciei sale — în lumea fără de sfîrșit a veșniciei cerești.

Emanoil Hagi Moscu și-a trăit lungă-i viață în lumea gîndului și ideii pe care și-o făcuse despre lume, viață și oameni...

Descendent al familiei Brîncoveanu, prin Maria — sora marelui ban Grigore Brîncoveanu — căsătorită cu Grigore Băleanu, și-a făcut studiile universitare de Drept în București și la Școala de Arhitectură din Roma, și prin muncă și perseverență, seriozitate și destoinicie, prin calitățile sale alese, dublate de o purtare demnă și corectă, călăuzită de o inimă caldă și plină de entuziasm, prin firea sa blîndă, afectivă

și corectă, în raporturile de familie, în relațiile cu oamenii în îndeplinirea funcțiilor de răspundere ca : avocat, magistrat, deputat, scriitor, gazetar, ca membru activ în Comisia de Heraldică, Genealogie și Sigilografie de pe lângă Institutul de Istorie «N. Iorga», ca ofițer voluntar în campaniile voluntare din 1913 și 1918, — Emanoil Hagi Moscu s-a dovedit a fi un devotat și strălucit slujitor al legii, un cercetător pasionat al adevărului și dreptății, un neînfricat apărător al gleei străbune, un mare patriot, un îndrăgostit al graiului curat românesc, un prețuitor distins al tezaurului de trecut istoric al neamului nostru pe aceste meleaguri binecuvintate și un zelos administrator al legatelor testamentare brîncovenesti, pe care le-a chivernisit cu deosebită competență pînă și-a dat sfîrșitul obștesc.

În multilaterală sa activitate, Emanoil Hagi Moscu a cultivat dragostea și pacea, vrednicia și munca corectă și cinstită și n-a îngăduit niciodată abuzul, corupția, ambiția și ura, ci chibzuința, vorba măsurată, scumpă și rară, făcîndu-se exemplu pilduitor de urmat.

Emanoil Hagi Moscu Intruchipa în ființa sa o autentică spiritualitate din structura suflească a poporului nostru și de aceea, cu tot fondul bogat al pregătirii și cunoștințelor sale, se manifesta adînc și discret, calculat și îndatoritor, cuvîntul său fiind plin de greutate, fiindcă era rodul gîndului și al simțirii sale.

Omul cel adevărat trăiește viața lui proprie, nu este umbra altcuiva și nu se înșală pe el, după cum nu înșală nici pe alții.

E. H. Moscu a fost omul de factură tare, întreg, nu s-a împărțit nici cu el și nici cu alții. A rămas credincios lui însuși și sensului existenței sale. Astfel de oameni își cinstesc viața lor și prin aceasta aduc respect și vieții celorlalți oameni.

Și dacă pămîntul din om se reîntoarce în pămîntul dintru care a fost alcătuit, prin moartea aceasta, — apoi sufletul său se înalță împodobit cu florile virtuților care i-au spiritualizat adevărata-i viață, așezîndu-l între prietenii tronului ceresc, în perpetuă lumină, după dreapta și neînfricată judecată.

Numele bun al iubitului nostru episcop E. H. Moscu, dăltuiește în inimile noastre amintiri duioase și icoană pilduitoare, care vor vibra neșterse în zilele vieții noastre în frumoase aduceri aminte și în pomenire veșnică.

Doamne, odihnește cu dreptii, pe adormitul robul Tău, Emanoil...».

Șirul vorbitorilor îl încheie Domnul Dan Berindei, Secretarul Comisiei de Heraldică, Geologie și Sigilografie de pe lângă Institutul de Istorie «N. Iorga», care aduce un ultim omagiu celui ce a fost «...cel mai în vîrstă și cel mai lung timp membru al acestei cunoscute Comisii, unde a adus valoroase contribuții, prin remarcabile lucrări de specialitate».

Într-o atmosferă de adînc regret și pioasă reculegere, sicriul regretatului episcop a fost depus în cripta familiei sale din cîmîtirul Belu, spre veșnică odihnă. Dumnezeu să-l ierte !

ASISTENT

PREOTUL ILIE DANCIU — VLAD ȚEPEȘ, JUD. IALOMIȚA

La 22 mai 1976, s-a stins din viață, în vîrstă de 81 ani, preotul Ilie Danciu de la parohia Mihai Viteazul. Născut la 8 septembrie 1895 din părinții Ion și Leanca, a urmat școala primară și apoi, la București s-a înscris la Liceul Gheorghe Lazăr și la Școala Normală de Învățători a Societății pentru învățatura poporului român.

În Școala Normală s-a remarcat la studii, fiind premiant de clasă și de serie, avînd ca profesori renumiți dascăli ai vremii. A participat la războiul pentru întregirea neamului 1916—1918, ca sublocotenent, distingîndu-se și pe front, pe frontul Mărășeștilor fiind rănit și decorat. Odată războiul terminat și-a luat în primire postul de învățător în comuna Mihai Viteazul, de unde s-a transferat la școala primară din comuna Vlad Țepeș, Ialomița, funcționînd aici ca director timp de 10 ani. Aici a desfășurat o amplă activitate de ridicare culturală a satului, fiind inițiatorul unor importante acțiuni care au dus la înființarea cooperativei, la ridicarea frumosului local al școlii, trimițînd la studii pe elevii merituoși, peste 50 la număr, ajunși avocați, învățători, preoți, ofițeri superiori, scriitori etc.

Între anii 1925—1927, a urmat ultimele clase ale Seminarului teologic din Constanța, fiind hirotonit ca preot la parohia comunei Înfrățirea-Ialomița, unde a slujit 18 ani ca preot și de unde s-a transferat la parohia Vlad Țepeș. A mai trecut și pe la parohia comunei Florica-Smîrdan, județul Buzău, cîțiva ani, de unde a revenit iarăși la Vlad Țepeș. Licențiat al Facultății de teologie, preotul Ilie Danciu a slujit plin de abnegație cu cuvîntul său blajin, dar convingător, atît de la catedră cit și din fața sfințului altar, alinînd multe suferințe sufletești, bătînd drumurile parohiei pe ploaie, pe viscol, ziua și în puterea nopții, solicitat și în satele vecine, înțelegînd apostolatul în sensul real al cuvîntului. Avea, în afara celei de duhovnic, multiple calități : gospodar, agricultor, etc.

Slujba înmormîntării a fost oficiată de către un sobor de preoți, în frunte cu Prea Cucernicul Părinte Protoieru al Protoieriei Călărași, Ioan Purcărea, în biserică parohiei Vlad Țepeș, la al cărei sfînt altar s-a aflat 32 de ani. Memoria i-a fost elogiată de preotul paroh din Vlad Țepeș, Vasile Neagu-Costache, care i-a făcut biografia bogată în realizări, de Preotul Mihai Constantin de la parohia Plevna, a subliniat aportul deosebit al preotului Ilie Danciu în viața obștească a satului și de Dl. Octav Sargețiu, flu al satului, avîndu-l ca învățător și îndrumător al său. D-sa, a arătat că părintele Ilie Danciu a fost de o mare modestie față de realizările sale, că a făcut parte din generația «1916», care, cu diplomele de proaspeți învățători, în buzunar, a intrat direct în tranșeele Mărășeștilor. A mai subliniat uriașa putere de muncă, pentru care repauzatul a avut un adevărat cult.

Seria cuvîntărilor a fost încheiată de către Prea Cucernicul Părinte Protoieru Ioan Purcărea, de la Protoieria Călărași, care a subliniat, de asemenea, meritele puternic ancorate în inimile enoriașilor părintelui Ilie Danciu, a grijii și ordinii în scriptele bisericii între care a găsit, ca un fel de rămas bun, o scrisoare adresată foștilor săi colegi cu care întreținea o strînsă corespondență, precum și găsirea unui fel de testament în versuri, parodie după poezia «Înmormîntarea lui Ștefan-Vodă» de Șt. O. Iosif, a căror lectură a impresionat puternic asistența. În dangătele clopotelor și în jalea obștei satelor Vlad Țepeș, Mihai Viteazul și Înfrățirea, unde a păstorit 18 ani, sicriul cu trupul adormitului întru Domnul preot Ilie Danciu, a fost purtat pe umeri de frații săi preoți, înconjurînd biserica și conducîndu-l într-o imensă procesiune funebră pînă la capela-bisericuță din cimitirul Vlad Țepeș, ctitorie a sa, recent terminată și dedicată eroilor satului, fiind depus în prima criptă ce și-a rezervat încă din viață.

Rămîne un nolan de fapte bune de pe urma sa, în virtutea cărora se încheagă tot mai trainică o luminoasă și nestînsă amintire în inimile tuturor celor care l-au cunoscut, apreciînd viața roditoare de pilde a preotului Ilie I. Danciu.

ASISTENT

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

ȘTIRI DIN CUPRINSUL EPARHIEI

1. Slujbe arhieresti și misionare

La parohia Schela județul Galați.

Dumirecă, 9 mai a.c., Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Dr. Antim al Tomisului și Dunării de Jos a oficiat liturghia arhierescă la parohia misionară Schela din protopopiatul Galați. Din soborul slujitorilor au făcut parte P. C. Pr. consilier Ioan Teoharie de la centrul arhiepiscopal, P. C. protoiereu Măliia Stanciu, P. C. Pr. Dumitru Tofan — îndrumător misionar, P. C. Pr. Dumitru Nicoară — parohul locului și diaconii Necula Nica și Ioan Dobre de la catedrăla arhiepiscopală. Un grup de credincioși au dat răspunsurile liturgice. La timpul convenit, P. C. Pr. D. Tofan a ținut predica zilei cu tema: «Cultul sfinților». La sfârșitul slujbei, P. C. protoiereu Stanciu Măliia, în numele clerului și credincioșilor din protopopiat a urat bun venit Arhipăstorului în cuprinsul acelei parohii și l-a încredințat de ascultarea fiască a acestora.

P. C. Preot paroh D. Nicoară, transferat de curind la această parohie, a mulțumit Înalt Prea Sfinției Sale pentru noua misiune încredințată și a asigurat că, împreună cu credincioșii se va îngriji să împlinească cele de trebuință ale bisericii. Cu acest prilej, P. C. sale i s-a conferit rangul de iconom stavrofor.

Înalt Proa Sfințitul Arhiepiscop Antim, luind cuvântul și-a exprimat bucuria că se află în mijlocul credincioșilor parohiei cu care împreună a înălțat rugăciuni pentru pacea lumii și binele obștesc. «În duminica aceasta, Biserica cinstește amintirea sfințelor femei purtătoare de mir, a spus I. P. S. Sa. Ele au urmat pe Domnul în timpul propovăduirii, ascultind dumnezeieștile Lui învățături. Dar L-au urmat și în ceasurile cele mai grele ale vieții Lui, pe drumul crucii, când El a fost răstignit. Fiind părtașe la durerile Lui, Dumnezeu le-a făcut parte de cea mai mare bucurie, pentru că ele au fost cele dintii care s-au învrednicit să-L vadă pe Mîntuitorul în ziua învierii și să I se închine Lui, iar El le-a binecuvîntat și a vorbit cu ele pe cale. De la aceste slujitoare devotate Domnului au luat exemplu de rîvnă jertfelnică pentru Dumnezeu femeile creștine de totdeauna care au fost și sînt prezente în lucrarea

Bisericii. Femeia îndeplinește un mare rol în viața de familie, în societate și în conducerea treburilor obștești. Ea își aduce contribuția ei însemnată la bunăstarea poporului nostru».

În continuare, Înalț Prea Sfinția Sa a arătat că, în acea zi de 9 mai «poporul nostru aniversază împlinirea a 99 de ani de la independența țării noastre. Pentru câștigarea libertății naționale, înaintașii noștri au vărsat mult sînge, au făcut mari sacrificii. Independența de Stat, libertatea și unitatea au fost suprema năzuință a poporului nostru de-a lungul existenței sale bimilenare. Acest ideal a fost susținut puternic și de Biserica Ortodoxă Română. În 1948 frații greco-catolici din Transilvania au revenit la Biserica Mamă strămoșească de care ei fuseseră despărțiți, prin silnicie de cei care urmăreau să dezbină neamul nostru».

În încheiere I. P. S. Sa a îndemnat pe credincioși să păstreze curată credința strămoșească și să sprijine pe noul lor păstor în lucrarea pastoral-misionară și gospodărească a bisericii.

După-amiază, la biserică a avut loc o ședință de îndrumare cu consiliul, comitetul parohial și cercul misionar. Cu acest prilej Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a arătat acestora care sînt îndatoririle organelor parohiale și ale cercului misionar ca ajutoare ale preoților. P. C. preot Dumitru Tofan a rostit un scurt cuvînt despre sfinți ca exemplu de trăire în Hristos. P. C. protopop Mălia Stanciu a evidențiat folosul cîntării omofone în biserică, iar P. C. consilier, Teoharie Ioan, a evocat însemnătatea Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos în viața Bisericii noastre, de la începuturile ei și pînă în prezent.

La cuvînt s-au înscris și cîțiva membri din consiliul și comitetul parohial care și-au exprimat bucuria pentru prezența Arhipăstorului în mijlocul turmei duhovnicești, pentru slujba arhierescă ce a săvîrșit și pentru bunele îndrumări care li s-au dat, față către față.

— Joi 3 iunie a.c., la praznicul Înălțării Domnului, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a săvîrșit sfînta liturghie arhierescă în catedrala arhiepiscopală din Galați. Cu acest prilej monahul Pavel Mihoci a fost hirotonit ierodiacon pe seama Mînăstirii Cocoș, județul Tulcea.

— Duminică 13 iunie a.c., la praznicul Pogoririi Sfîntului Duh, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a oficiat liturghia arhierescă la catedrala arhiepiscopală.

La biserică Sf. Ingeri din orașul Constanța.

Din încredințarea Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Dr. Antim, duminică 2 mai a.c., Prea Sfințitul Episcop-vicar, Epifanie Tomitanul, a oficiat liturghia arhierescă la biserică Sfinții Ingeri din orașul Constanța. Această biserică se numără printre cele mai de seamă lăcașuri de închinare din oraș și este păstorită de preoții Mihai Verban — paroh, Ilie Sanda și Traian Zburan. La slujbă a participat și P. C. Preot Veghiu Neagu, care a rostit predica zilei.

La sfîrșitul liturghiei P. C. Preot paroh M. Verban a făcut o prezentare din punct de vedere pastoral-misionar și gospodăresc a parohiei și în numele organelor parohiale și al credincioșilor a mulțumit P. S. Sale pentru slujba arhierescă de care i-a învrednicit și l-a rugat să transmită aceeași mulțumire fiască și Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim.

P. S. Episcop-vicar Epifanie, luînd cuvîntul, a împărțit preoților și credincioșilor acestei parohii binecuvîntarea pascală a Înalț Prea Sfințitului Antim și i-a felicitat pentru buna rînduială pe care o păstrează în biserică. P. S. Sa i-a îndemnat,

Între altele, să fie totdeauna la înălțime cu împlinirea îndatoririlor pe care le au față de credința noastră strămoșească și față de scumpa noastră patrie.

— *La parohia Mereni, județul Constanța.*

Duminică 9 mai a.c., Prea Sfințitul Episcop-vicar, Epifanie Tomitanul, a oficiat liturghia arhierescă la parohia Mereni, din protopopiatul Constanța, păstorită de preotul Alexandru Trandafirescu. Din soborul slujitorilor au făcut parte: P. C. protoieru D. Stănei, Pr. Nicolau Cănanău — îndrumător misionar, preot pensionar Nicolae Ioan, Pr. Constantin Vlad și diaconul Ioan Donici. Predica misionară «Despre cinstirea duminicii» a fost rostită de P. C. Pr. N. Cănanău, P. C. protoieru D. Stănei a vorbit despre desfășurarea vieții religioase în cuprinsul protoieriei Constanța, iar preotul paroh a prezentat situația pastoral-misionară și gospodărească a parohiei.

P. S. Episcop-vicar Epifanie, în cuvîntul pe care l-a rostit, a evidențiat activitatea preotului paroh, precum și evlavia credincioșilor și frumoasa cîntare obștească de la sfînta liturghie. Transmițîndu-le binecuvîntarea I. P. S. Arhiepiscop Antim, P. S. Sa i-a îndemnat să-și dovedească credința lor prin faptele cele ce zîdesc viața cea nouă din Patria noastră și păstrarea adevăratei credințe moștenită de la strămoși.

— *La parohia Zebil, județul Tulcea.*

La praznicul Înălțării Domnului din 3 iunie a.c., P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul a oficiat o slujbă arhierescă misionară la parohia Zebil, protopopiatul Babadag, păstorită de preotul Ene Lefter. Predica zilei cu subiectul «Ierarhia bisericească» a fost rostită de P. C. Pr. Enache Drăguș.

P. C. protoieru I. Secuianu a făcut o prezentare a vieții religioase din protoierie și a evidențiat activitatea tînărului preot paroh Ene Lefter, care, cu tact pastoral, continuă activitatea predecesorului său, preotul decedat Gheorghe Buluc, care a păstorit această parohie timp de peste 40 de ani.

Preotul Ene Lefter a arătat situația parohiei și s-a angajat să facă reparația bisericii.

P. S. Episcop-vicar Epifanie a apreciat activitatea desfășurată de parohie și a îndemnat organele parohiale și credincioșii ca să înceapă cît mai curînd reparațiile și în același timp să se pregătească pentru a face și pictura sfîntului locaș. P. S. Sa i-a sfătuit ca în același timp să se păstreze pe poziția de frunțași în cooperativa locală de producție, pentru a recolta anul acesta roade cît mai îmbelșugate.

După terminarea slujbei s-a ținut o ședință de îndrumare cu consiliul și comitetul parohial. Cu acest prilej au fost precizate îndatoririle organelor parohiale și responsabilitatea pentru buna desfășurare a activității bisericești.

— *La parohia Luncavița, județul Tulcea.*

Duminică 6 iunie a.c., P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul, însoțit de un sobor de slujitori, a oficiat o slujbă arhierescă misionară la parohia Luncavița, din protopopiatul Tulcea.

Predica zilei a fost rostită de P. C. Pr. I. Grădinaru, avînd ca subiect «Cultul sfinților», cu aplicație la sfinții de pe pămîntul Patriei noastre.

Despre activitatea bisericească și socială din cuprinsul protopopiatului Tulcea, care numără 49 parohii, a vorbit P. C. protoieru Gh. Ciocănel, arătînd că preoții

își îndeplinesc cu cinste misiunea ce le este încredințată, iar credincioșii își împlinesc datoriile către sfânta Biserică și către Patria noastră.

P. C. Pr. paroh Stelian Tiutiuca a mulțumit Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Dr. Antim și P. S. Episcop-vicar Epifanie pentru deosebita bucurie duhovnicească pe care au făcut-o credincioșilor prin această sujbă arhierescă.

P. S. Episcop-vicar Epifanie luind cuvîntul a transmis preoților și credincioșilor binecuvîntarea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și le-a făcut urări de sănătate și de bun spor duhovnicesc. În continuare, între altele, P. S. Sa a îndemnat pe credincioși să păstreze nealterată credința ortodoxă primită de la strămoși și propovăduită pentru prima dată pe aceste locuri de Sfîntul Apostol Andrei și de ucenicii lui. De asemenea, să își facă datoria de buni cetățeni, răspunzînd cu dragoste chemărilor care li se fac din partea autorităților locale pentru lucrările de înfrumusețare a localității și pentru muncile agricole.

După terminarea sfintei liturghii, P. S. Episcop-vicar Epifanie împreună cu preoții care erau de față, a făcut o ședință cu membrii consiliului și comitetului parohial, dîndu-le îndrumări în legătură cu responsabilitatea ce le revine ca ajutători ai preotului paroh și reprezentanți ai credincioșilor la conducerea treburilor parohiei și în activitatea misionară.

— *La parohia Suhurlui, județul Galați.*

Duminică 20 iunie a.c., P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul, înconjurat de un sobor de preoți, a oficiat sfînta liturghie arhierescă la parohia Suhurlui din județul Galați. P. C. Pr. Nicolae Lazăr a rostit predica zilei cu subiectul «Sfinții în cultul Bisericii Creștine».

La sfinșitul slujbei, P. C. Pr. C. Comșa a omagiat personalitatea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim care poartă de grijă de toate parohiile eparhiei. Iar Prea Sfințitului Episcop-vicar Epifanie i-a mulțumit pentru slujba arhierescă săvîrșită la această parohie misionară.

Preotul paroh C. Ștoica a arătat că grija sa de totdeauna, de cînd a venit la această parohie, a fost ca enoriașii să fie buni credincioși și vrednici cetățeni — și împreună cu ei a săvîrșit multe lucruri pentru repararea și înfrumusețarea sfîntului locaș. În această muncă a fost încurajat de Sf. Arhiepiscopie și de autoritățile locale de Stat, cărora le-a adus respectoase mulțumiri.

A luat apoi cuvîntul P. S. Episcop-vicar Epifanie. Între altele, P. S. Sa s-a referit la sărbătoarea zilei «Duminica tuturor sfinților», arătînd că sfinții s-au dăruit omenirii pînă la jertfa de sine. Prin aceasta ei ne-au dat pildă ca printr-o viață curată, prin muncă cinstită și prin ascultarea de conducătorii noștri să sprijinim tot ce se înfăptuiește pentru sporirea binelui obștesc din locul în care ne aflăm. Iar prin unirea strînsă în jurul Bisericii să păstrăm credința curată și ferită de orice rătăcirii și dezbinări pentru că unitatea credinței înseamnă în același timp o contribuție la unitatea neamului și a țării.

P. S. Sa a împărtășit apoi tuturor binecuvîntarea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim.

A urmat apoi o ședință de îndrumare cu organele parohiale care s-a desfășurat potrivit instrucțiunilor Sfintei Arhiepiscopii.

2. Tfnosiri și resfințiri de biserici

— *Resfințirea bisericii din parohia Tâtarca, județul Galați.*

Duminică, 16 mai 1970, s-a făcut resfințirea bisericii «Cuvioasa Paraschiva» din parohia Tâtarca, protopopiatul Galați. Prin purtarea de grijă a P. C. Pr. paroh Ioan Constantinescu, la această biserică s-au făcut reparații capitale și a fost executată pictura în frescă de zugravul bisericesc Vasile Lăbuș. Sfințirea a fost oficiată de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Dr. Antim Nica. Din șoborul slujitorilor au făcut parte PP. CC. consilieri Nicolae Grosu și Pr. Costică Mohonea de la Centrul eparhial, P. C. protoiereu, Măllia Stanciu, P. C. Pr. Cazacu Constantin-Sivița și diaconii Necula Nica și Opricesc Iorgu de la Catedrala arhiepiscopală din Galați.

După săvârșirea rînduiei sfințirii bisericii, slujba a continuat cu oficierea liturghiei arhieresti. Cîntările liturgice au fost date de credincioșii parohiei sub conducerea cîntărețului bisericesc. La sfîrșitul slujbei Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop a făcut hiotesia în iconom stavrofor a P. C. Pr. paroh I. Constantinescu, în semn de cinstire pentru osîrdia depusă de acesta și de credincioșii parohiei pentru repararea și înfrumusețarea sfințului locaș.

P. C. Preot Stanciu Măllia, protoiereul locului, luînd cuvîntul, a urat I. P. S. Sale bun venit și a mulțumit pentru osteneala luată de a oficia personal sfințirea bisericii și liturghia arhierescă, de care toți credincioșii au fost foarte doritori. P. C. Sa a arătat printre altele că în cuprinsul Arhiepiscopiei, datorită inițiativei și sprijinului I. P. S. Sale, parohiile se întrec în reparațiile și înfrumusețările sfințelor locașuri. În același timp credincioșii dau ascultare și sprijin autorităților locale de Stat pentru împlinirea celor de trebuință ale poporului nostru și buna gospodărire a localităților.

P. C. Preot paroh I. Constantinescu a mulțumit pentru noul rang ce i s-a acordat și a asigurat pe Înalt Prea Sfinția Sa că împreună cu credincioșii se va strădui și mai mult să lucreze în via Domnului și pentru pacea și binele obșteșc al Patriei noastre. A mulțumit de asemenea pentru bucuria făcută enoriașilor prin slujba arhierescă de care i-a învrednicit.

Aceeași bucurie a fost exprimată și de cîntărețul bisericesc Dumitru Bulai, pentru grija părintească a Înalt Prea Sfinției Sale de trebuințele sufletești ale credincioșilor. Totodată vorbitorul a subliniat legătura strînsă și colaborarea care s-a statornicit între enoriașii parohiei și preotul paroh în lucrarea pentru podoaba casei Domnului.

Sirul cuvîntărilor a fost încheiat de I. P. S. Arhiepiscop Antim. Adresîndu-se celor de față, I. P. S. Sa a spus: «Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim întru ea» (Psalm CXVII, 24), arătînd că această zi este cu adevărat o zi de mare bucurie pentru credincioșii acestei parohii care, după îndelungate strădăanii și jertfe își văd acum împlinită dorința lor». Am prețuit această lucrare așa cum se cuvine unui sfinț lăcaș, a spus Înaltul Ierarh. Am venit la dorința și invitația dumneavoastră care ați dorit să încununați această lucrare prin slujba sfințirii și a liturghiei arhieresti ce am săvîrșit aici. Deși aceasta este o parohie mică, totuși s-a văzut că aici sînt credincioși cu suflet mare. Prin lucrările pe care le-ați săvîrșit s-a văzut dorința și credința voastră de a avea un locaș de închinare după toată cuviința. Biserica este casa Domnului, lăcaș sfinț de închinare, dar este și un locaș social unde credinciosul se împacă cu semenul său și se înfrățește. Aici

se propovăduiesc marile adevăruri ale Sfintei Evanghelii, dragostea, înfrățirea și pacea pe pământ și între oameni. Bucuria noastră iubiți credincioși este că ne-a învrednicit Dumnezeu să săvârșim sfințirea bisericii și sfânta liturghie arhierescă în această duminică sfântă, când în Sf. Evanghelie se face amintirea despre vindecarea slăbănogului de 38 de ani de la lacul Siloamului. La prăznuirea de aici am văzut credincioși însuflețiți, plini de căldură, am văzut cîntarea preafrumoasă de la strană. Dumnezeu să binecuvinteze osteneala tuturor care din jertfa inimii au contribuit la ridicarea și înfrumusețarea sfintului locaș. Tuturor vă împărtășesc arhieresti binecuvîntări și vă fac urări de bun spor în casele voastre!». Cu aceasta, înălțătoarea slujbă religioasă a luat sfîrșit într-o atmosferă de bucurie duhovnicească.

— *Sfințirea clopotniței din parohia Băneasa, jud. Constanța.*

La 22 mai 1976, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Dr. Antim, însoțit de P. S. Episcop-vicar Epifanie și înconjurat de un sobor de preoți în frunte cu P. C. protoiereu al locului Nicolae Virgil, și alți preoți din vecinătate, au oficiat sfințirea noii clopotnițe, a unui clopot și a unor icoane executate în tehnica mozaic-ceramică de la parohia Băneasa, protopopiatul Medgidia.

P. C. Preot Dumitru Găureanu, fostul paroh, a urât I. P. S. Sale și P. S. Sale «bine ați venit!». Apoi în scurte cuvinte a prezentat activitatea sa pastorală pe timp de 13 ani la această parohie cu enoriași vrednici care i-au dat tot sprijinul. Din punct de vedere gospodăresc arată că, ajutat de toți enoriașii, a reușit să picteze biserica și să facă patru icoane-mozaic în tehnica de ceramică, a construit o nouă clopotniță, a turnat un clopot ș.a.

I. P. S. Arhiepiscop Antim, luînd cuvîntul, a spus printre altele: «Am auzit de vrednicia credincioșilor de aici, de rîvna și dragostea lor pentru buna podoabă a Casei Domnului, precum și de sîrguința vrednicului păstor, preotul Dumitru Găureanu. Astăzi am venit aici cu gîndul de a vă cunoaște și a vă binecuvînta pentru lucrarea ce ați săvîrșit, care ne bucură inima». I. P. S. Sa a arătat credincioșilor în continuare că părintele D. Găureanu, pentru vrednicia sa a fost promovât, fiind adus la o parohie din orașul Galați, Schimbarea la Față, iar în locul P. C. Sale va veni un alt slujitor vrednic care va continua lucrarea, iar ei se cuvine să-l asculte și pe acesta cu aceeași dragoste și respect și să îl ajute la buna chivernisire a sfîntului locaș.

I. P. S. Sa a făcut apoi sfințirea clopotniței, a clopotului și a icoanelor. Cu aceasta slujba a luat sfîrșit într-o atmosferă de evlavie și de bucurie duhovnicească, atît pentru Părintele Eparhiei cit și pentru fiii săi duhovnicești, preoții și credincioșii care au fost de față.

— *Tîrnosirea bisericii din parohia Oltina, jud. Constanța*

În ziua de duminică 23 mai 1976, a avut loc tîrnosirea bisericii din parohia Oltina, protopiatul Medgidia, cu hramul Sfînții Arhangheli Mihail și Gavril.

Origina localității Oltina este veche. Ea se află pe locul unei așezări romane, un vicus. În anul 1864 a fost construită prima biserică din piatră, cu temelii pe grinzi de stejar, pe locul unde se afla un vechi cîmîtir. Cu timpul lemnul a putrezit și în zidărie au apărut mari fisuri care amenințau cu prăbușirea. De aceea, a fost necesar ca vechea biserică să fie demolată și să se construiască alta nouă. Lucrările au început în anul 1975 și s-au terminat în anul acesta. Pictura urmează să se facă într-o altă etapă. Meritul pentru ridicarea acestei biserici revine credincioșilor și tînărului preot

paroh Constantin Lungu care a știut să unească dragostea tuturor în jurul sfântului locaș. Un important sprijin material s-a primit din partea Sf. Patriarhiei și a Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos.

Răspunzînd cu dragoste părintească invitației organelor parohiale și enoriașilor de a binecuvînta strădania lor, I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim, însoțit de P. S. Episcop-vicar Epifanie, și-a luat osteneala de a oficia slujba tîrnoselii noului locaș de închinare.

Din soborul slujitorilor au făcut parte : P. C. consilier C. Mohonea de la Centrul eparhial, PP. CC. protoierei Nicolae Virgil de la Medgidia și Dumitru Stănei de la Constanța, P.C. arhim. Ghenadie Nițoiu, profesor pensionar și alții.

După înveșmîntare I. P. S. Arhiepiscop, împreună cu P. S. Episcop-vicar și cu tot soborul au ieșit în fața bisericii și au îndeplinit după datină rînduiala sfințirii prin rugăciunile și cîntările consacrate acestui act liturgic. S-a făcut apoi înconjurul sfîntului locaș, P. S. Episcop-vicar a stropit pereții pe dinafară cu apă sfințită, iar I. P. S. Arhiepiscop Antim a făcut ungerea cu sfîntul și marele mir. După aceea slujba a continuat înăuntru bisericii. S-a făcut spălarea sfintei mese, după ce în piciorul acesteia a fost așezate sfintele moaște și documentul de sfințire semnat de toți cei de față. S-a făcut apoi și în interior stropirea cu apă sfințită și ungerea cu sfîntul și marele mir. După aceea toți credincioșii au intrat în sfîntul altar, s-au închinat la sfîntul prestol și au luat binecuvîntare de la I.P.S. Arhipăstor, mulțumind pentru darul ales de care i-a învrednicit.

Înceindu-se și această ultimă parte, I. P. S. Sa a trecut în strana arhierescă, înveșmîntat în mantie, iar P. S. Episcop-vicar, împreună cu soborul de clerici, a oficiat în continuare sfința liturghie arhierescă.

Răspunsurile liturgice au fost date pe muzică omofonă de credincioșii parohiei, sub conducerea cîntăreților bisericești, printre care se afla și cîțiva elevi seminaști. Preotul Timotei Popa a rostit predica zilei. La sfîrșitul slujbei, P. C. protoiereu Nicolae Virgil a rostit un cuvînt în care a salutat prezența I. P. S. Arhiepiscop și a P. S. Episcop-vicar în cuprinsul protopopiatului Medgidia. «Prezența aceasta este o mărturie grăitoare a grijei permanente ce o purtați pentru ca viața religioasă din această eparhie să fie la un nivel cît mai ridicat, a spus P. C. Sa. Iar ridicarea acestui sfînt lăcaș este un rezultat concret al îndemnurilor pe care I. P. S. Voastră le faceți clerului și credincioșilor de a se îngriji de lăcașurile de cult, ca ele să fie cît mai bine întreținute». În încheiere, în numele preoțimii și al credincioșilor a mulțumit pentru marea bucurie duhovnicească pe care I. P. S. Sa le-a făcut-o prin sfințirea acestei biserici.

A luat apoi cuvîntul P. C. Pr. paroh C. Lungu. După ce a făcut un scurt istoric al localității, a arătat că în timpul cît a durat construcția bisericii n-a simțit nici o greutate pentru că toți enoriașii, mic și mare, tînăr și în vîrstă, au fost uniți și fiecare, după a sa putere, a contribuit la zidirea sfîntului locaș. A menționat apoi ajutorul material pe care l-a primit din partea sfintei Arhiepiscopii și de la Sf. Patriarhie. Aceste ajutoare au fost binevenite pentru o lucrare așa de mare a spus P. C. Sa și și-a exprimat bucuria de a fi ajuns la această ultimă etapă a sfințirii. De asemenea, a mulțumit autorităților locale și tuturor celor care au sprijinit lucrarea parohiei.

Cîntărețul bisericesc Gh. Dinu a luat cuvîntul în numele consiliului, comitetului parohiei și al credincioșilor aducînd călduroase mulțumiri, preotului paroh C. Lungu, pentru strădaniile depuse la înălțarea sfîntului lăcaș. Totodată l-a încredințat pe I. P. S. Arhiepiscop că toți credincioșii în frunte cu organele parohiale îl vor

sprîjini pe păstorul lor mai departe cu aceeași dragoste pentru desăvîrșirea operei începute.

În încheiere a vorbit I. P. S. Arhiepiscop Antim. Exprîmîndu-și bucuria deosebită pentru frumoasa realizare din parohia Oltina, I. P. S. Sa a spus printre altele: «Am venit aici cu dragoste deosebită la invitația păstorului dumneavoastră părintele Constantin Lungu. Deși tinăr cu anii dar bătrîn cu înțelepciunea, cucernicia sa a pus în aplicare învățătura primită în școlile teologice și, împreună cu dumneavoastră credincioșii, consiliul și comitetul parohial a zidit această biserică, fiecare dînd cu dragă inimă jertfa sa pentru casa Domnului. Lucrările nu sînt încă terminate. Urmează ca de acum înainte să se facă și cele care au mai rămas, precum și pictura care trebuie să fie demnă de acest sfînt lăcaș». În continuare, I. P. S. Sa a cerut credincioșilor să păstreze dreapta credință pe care au moștenit-o de la înaintași. Părinții și strămoșii noștri au fost mîndri de credința lor primită de la sfinții părinți și de la Sf. Apostoli. Să fim și noi mîndri de credința noastră ca vrednici urmași ai lor. De asemenea să fim mîndri de țara noastră care în anul viitor va sărbători 100 de ani de la independența ei».

I. P. S. Sa și-a exprîmat totodată bucuria că la sfințirea aceasta a fost însoțit de P. S. Episcop-vicar Tomitanul, de părintele consilier C. Mohonea, de părinții prototerei de la Medgidia și Constanța, de preoți și diaconi, precum și de un mare număr de credincioși.

De asemenea, a arătat că de față sînt și unii oaspeți de la Geneva, în persoana doamnelor Elisabeth Werner, directoarea Casei de odihnă de la Locarno a Consiliului Ecumenic al Bisericilor și sora ei Dorothea Werner, însoțite de dl. Cezar Vasiliu din partea Sfintei Patriarhii, care vor duce vestea mai departe despre libertatea religioasă și credința poporului nostru. A mulțumit apoi Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru ajutorul acordat acestei biserici și a exprîmat mulțumiri organelor locale, conducerii Departamentului Cultelor și Consiliului popular al județului Constanța, pentru bunăvoința acordată, pentru ridicarea acestui sfînt lăcaș. În același timp a mulțumit credincioșilor parohiei, în frunte cu păstorul lor, precum și proiectanților și constructorilor care au executat lucrarea.

«Ne este sufletul plin de bucurie pentru ceea ce s-a făcut aici. Vă binecuvîntez strădaniile depuse» a încheiat Înalt Prea Sfinția Sa».

După ce slujba a luat sfîrșit, I. P. S. Sa a făcut o vizită protocolară la Consiliul popular comunal unde s-a întreținut cu dl. primar Marin Costea asupra colaborării dintre parohie și autoritățile comunale pentru sprîjinierea acțiunilor locale de interes obștesc.

A urmat apoi o agapă la casa parohială cu care prilej s-au făcut toasturi. D-na Elisabeta Werner, luînd cuvîntul, a arătat că a avut plăcerea să audă lucruri frumoase despre Biserica din România, iar în această zi a simțit profunzimea credinței ortodoxe, prin numărul mare de credincioși care au luat parte la sfințirea bisericii din Oltina. A arătat că ea aparține unei comunități a Bisericii reformate din Elveția și lucrează la Casa de odihnă a Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Locarno, unde vin și oaspeți din România. A exprîmat apoi urări de prosperitate pentru Biserica Ortodoxă Română.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop a încheiat, lăudînd spiritul de inițiativă a preotului paroh și unitatea sufletească a credincioșilor care în mod solidar au sprîjinit cu hotărîre lucrarea pentru ridicarea sfîntului locaș.

— *Resfințirea bisericii parohiale din Furcenii Vechi, județul Galați.*

Duminică 20 iunie a. c., I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica a oficiat slujba re-deschiderii bisericii parohiale din Furcenii Vechi, protopopiatul Tecuci, păstorită de cucernicul, Vasile Ramfu.

Intrucât la această biserică s-au făcut unele reparații, odată cu refacerea picturii, în ulei, în părțile unde aceasta era deteriorată, a fost necesară resfințirea.

Din soborul slujitorilor au făcut parte P. C. protoiereu V. Cristea-Tecuci, P. C. Pr. N. Pamfil — Brăhășești I — îndrumător misionar, care a rostit și predica zilei, și alții.

La încheierea sfintei liturghii, P. C. protoiereu V. Cristea, adresându-se I. P. S. Sale, a arătat că preoțimea și credincioșii din protoieria Tecuci urmează îndrumările date de Centrul eparhiei și se ocupă de repararea și înfrumusețarea sfințelor locașuri. Pe teren misionar ei sînt strîns uniți în jurul Bisericii strămoșești și păstrează învățătura sfîntă moștenită de la înaintași. În același timp ei sînt buni cetățeni care lucrează pentru progresul Patriei noastre.

Preotul paroh V. Ramfu, în continuare, a adus mulțumiri I. P. S. Sale, Departamentului Cultelor și autorităților locale pentru sprijinul acordat și îndrumarea necesară pentru executarea lucrărilor de reparație și de înfrumusețare a bisericii parohiale.

În numele credincioșilor a vorbit de asemenea și un membru al consiliului parohial care a prezentat pe scurt istoricul bisericii și înfăptuirile din ultimii ani pentru întreținerea acesteia în timpul păstoriei actualului paroh.

Luînd apoi cuvîntul I. P. S. Arhiepiscop a spus printre altele: «Este o mare bucurie pentru conducătorul spiritual al Eparhiei să îndeplinească rînduiala resfințirii acestei biserici, unde găsește pe credincioși uniți în credința strămoșească și în dragostea pentru înfrumusețarea casei Domnului. Toți credincioșii avem o chemare măreață, aceea de a ne desăvirși viața și a ne sfinți. Sfințenia nu ni se dă de sus fără străduința noastră, ci ea se obține prin luptă împotriva păcatelor, a poftelor și ispitelor, în năzuința pentru ridicarea vieții noastre pe trepte tot mai înalte, în dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele și în cele care sînt pentru binele și progresul întregii obști a poporului nostru.

În această luptă duhovnicească avem ca exemplu și ajutor pe toți sfinții pe care îi sărbătorim în această sfîntă duminică. Să fim mîndri că au ieșit sfinți și din mijlocul poporului nostru ca Sava Brancovici, Ilie Iorest, Oprea Miclăuș, Calinic de la Cernica ș.a. Unii ne-au lăsat sfințele lor moaște mucenicești, cum sînt cele descoperite în anii trecuți la Niculițel-Tulcea, care se află în prezent în biserica m-rii Cocos. Noi avem datoria sfîntă să urmărim pilda vieții lor și să ne străduim în același timp și pentru interesele obștești ale poporului nostru cu nesfîrșită dragoste și pildă de vrednicie», a încheiat Înalt Prea Sfinția Sa.

Credincioșii parohiei, precum și cei veniți din satele vecine au primit cu bucurie sufletească pe Păstorul duhovnicesc al Eparhiei și au mulțumit călduros pentru darul duhovnicesc de care I. P. S. Sa i-a făcut părtași.

— *Resfințirea bisericii din Movilenii de Sus, județul Galați.*

Duminică 16 mai a. c., P. S. Episcop-vicar Epifanie, cu un sobor de preoți, a oficiat resfințirea bisericii din parohia Movilenii de Sus, prot. Tecuci, păstorită de P. C. preot Iancu Dubău.

Acestei biserici i s-au făcut insemnate reparații și a fost împodobită cu pictură nouă în frescă.

În cuvîntarea rostită cu acest prilej, P. S. Episcop-vicar Epifanie a evidențiat activitatea duhovnicească și gospodărească a parohiei și a transmis preotului, enoriașilor și organelor parohiale binecuvîntarea I. P. S. Arhiepiscop și îndemnul părintesc de a păstra credința strămoșească și de a sprijini acțiunile care se iau pe plan local de autoritățile de stat, C. A. P. pentru bunăstarea tuturor cetățenilor și buna gospodărire a localității.

Cu acest prilej P. C. paroh Iancu Dubău a fost hirotesit iconom, ca răsplătă pentru strădania sa și a credincioșilor pentru înfrumusețarea sfintei biserici.

— *Tirnosirea bisericii parohiale Sfîntul Ioan Botezătorul din orașul Constanța.*

Parohia Sf. Ioan Botezătorul din Constanța, a luat ființă în anul 1945, avînd ca lăcaș de cult o casă de rugăciune veche, de proporții mult prea reduse față de cerințele credincioșilor. De aceea, preotul paroh I. Coman, organele parohiale și credincioșii au luat inițiativa de a construi o nouă biserică mai spațioasă. În iulie 1971, au început lucrările de zidire a bisericii pe temelia fostei case de rugăciuni și s-au terminat în anul acesta. Pe lângă construcția propriu-zisă a bisericii s-a executat și pictura în frescă de pictorul I. Minulescu. Fondurile necesare au fost asigurate în parte prin contribuția benevolă a credincioșilor, iar restul din dotațiile acordate de Sf. Patriarhie și de Sf. Arhiepiscopie a Tomisului și Dunării de Jos.

Tirnosirea sfîntului lăcaș a fost făcută duminică 30 mai a.c., de P. S. Episcop-vicar Epifanie, ca delegat al I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim.

La sfîrșitul slujbei, P. C. protoieru Dumitru Stănei a rostit un cuvînt de întîmpinare pentru P. S. Episcop-vicar, exprimîndu-și bucuria de a se afla în mijlocul credincioșilor parohiei care s-au străduit mult pentru ridicarea sfîntului lăcaș. Referindu-se la modul cum s-au desfășurat lucrările, P. C. Sa arată că de cîte ori a vizitat acest șantier, întotdeauna a găsit la fața locului pe preotul paroh, membrii din consiliul și comitetul parohial și alți credincioși, care vegheau ca lucrarea să fie de bună calitate, dînd ajutor și îndeplinind anumite munci, pentru a grăbi terminarea bisericii.

În încheiere, printre altele, P. C. sa a arătat că se lucrează cu spor în toate parohiile din cuprinsul protoieriei Constanța, pentru reparația și înfrumusețarea sfîntelor lăcașuri.

A vorbit apoi P. C. pr. paroh Ioan Coman. Între altele a arătat etapele de construire a bisericii și sprijinul moral și material pe care l-a primit din partea credincioșilor parohiei, a Sfintei Patriarhii, a Centrului eparhial și a autorităților locale, cărora le-a adus respectuoase mulțumiri, P. C. sa s-a declarat deosebit de fericit împreună cu enoriașii, că la capătul strădanilor depuse a venit și ziua aceea mult așteptată ca biserica lor să fie sfințită și redată cultului.

Cel din urmă a vorbit P. S. Episcop-vicar Epifanie. P. S. Sa a arătat că din încredințarea I. P. S. Arhiepiscop a venit la această biserică pentru a binecuvînta ostemeala depusă de enoriași în frunte cu păstorul lor duhovnicesc. Prin sfintele rugăciuni, prin așezarea sfîntelor moaște în piciorul sfintei mese, prin stropirea cu apă sfințită și ungerea cu sfîntul și marele mir, această casă a Domnului s-a sfințit de acum și a fost redată oficerii cultului pentru trebuințele credincioșilor.

P. S. Sa a arătat apoi rostul Bisericii în viața duhovnicească a credincioșilor. Loc de închinare, Biserica este în același timp lăcaș de pace și lăcaș de propovăduire a virtuții, a binefacerilor, a culturii spirituale. «De acum biserica aceasta vă stă la

dispoziție pentru împlinirea cerințelor dumneavoastră sufletești. Să o iubiți și să o sprijiniți mai departe cu dragoste ca și până în prezent». În încheiere, P. S. Sa, în numele I. P. S. Arhiepiscop Antim, a mulțumit Sfintei Patriarhii, Departamentului Cultelor și autorităților locale pentru sprijinul acordat parohiei. Iar credincioșilor le-a împărtășit arhieresti binecuvântări și le-a adus mulțumiri pentru osrđia pe care au avut-o pentru sfântul lăcaș, îndemnându-i să fie totdeauna sferguincioși a sprijini toate cele ce snt rinduite de conducătorii noștri spre folosul obștesc al Patriei și a poporului nostru și pentru unitatea credinței strămoșești.

— *Resfințirea bisericii din Cerțești, județul Galați*

Prin încredințarea I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim, duminică 23 mai a.c., s-a făcut resfințirea bisericii la parohia Cerțești, protopopiatul Tecuci, de P. C. preot consilier dr. Nicolae Grosu, de la Centrul Eparhial Galați.

La această biserică, păstorită de preotul Nicolae Voinea, s-au făcut importante lucrări de reparații în interior și în exterior și s-a executat o nouă pictură în ulei și tempera de pictorul Ioan Oană.

Au rostit cuvântări P. C. protopop Vasile Cristea și preotul paroh Nicolae Voinea. În încheiere, P. C. consilier N. Grosu, în numele I. P. S. Arhiepiscop Antim, a transmis preotului paroh și credincioșilor mulțumiri pentru strădania și jertfele depuse și arhieresti binecuvântări, odată cu indemnul de a stărui mai departe în grija pentru sfântul locaș și de a duce o viață creștinească și cetățenească pilduitoare, devotată slujirii progresului obștesc din țara noastră și unității bisericesti.

— *Resfințirea bisericii liliiale Tollea, din parohia Brăhășești I, județul Galați*

Duminică 6 iunie a.c. s-a făcut resfințirea bisericii filialei Toflea, aparținând de parohia Brăhășești I, protopopiatul Tecuci, păstorită de P. C. preot Nicolae Pamfile. La această biserică s-au făcut lucrări de reparații interioare și exterioare și în același timp s-a făcut restaurarea și vernisarea picturii.

Cu binecuvântarea I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim, resfințirea sfântului locaș preinnoit a fost făcută de P. C. Dr. I. Teoharie, consilier administrativ bisericesc de la Centrul eparhial, asistat de P. C. protoiereu V. Cristea din Tecuci și preoții Ioniță Diaconescu, C. Concită și Dumitru Popa. Cu acest prilej P. C. protoiereu V. Cristea și P. C. pr. paroh N. Pamfile au rostit cuvântări legate de evenimentul zilei și au exprimat mulțumiri față de sprijinul primit de la Centrul eparhial și organele locale.

P. C. consilier I. Teoharie a transmis întregii asistențe binecuvântarea I. P. S. Arhiepiscop Antim și a prezentat felicitări pentru frumoasa realizare, la înfăptuirea căreia au contribuit cu toții.

În același timp, P. C. i-a îndemnat pe credincioși să sprijine cu însufletire toate acțiunile care se iau pe plan local pentru buna gospodărire a localității și în mun-cile agricole care nu suferă întârziere.

3. Hramuri

— *Prăznuirea hramului parohiei Sf. Împărați — Galați*

La sărbătoarea Sf. Împărați Constantin și Elena din ziua de 21 mai a.c., preoții și credincioșii parohiei cu același nume din orașul Galați, au sărbătorit hramul bisericii, bucurându-se a avea în mijlocul lor pe înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Dr. Antim care a răspuns cu dragoste părintească solicitării acestora.

Din soborul slujitorilor au făcut parte : P. C. protoiereu Stanciu Măllia și preoții acestei parohii Nicolae Lazăr, Marin Popa, și Gheorghe Buruiană, precum și diaconii Ioan Dobre și Drăgoi Eugen de la catedrala arhiepiscopală din Galați.

Predica zilei a fost rostită de preotul Marin Popa. Cântările liturgice au fost executate de toți credincioșii în comun sub îndrumarea cântăreților bisericești Al. Năstac și C. Pelin. La sfârșitul slujbei, P. C. protoiereu Stanciu Măllia a rostit un cuvânt de întîmpinare, salutînd prezența Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop în mijlocul credincioșilor parohiei Sf. Împărați, aceasta constituind un spor de bucurie și de mulțumire sufletească pentru toți cei de față, P. C. sa a urat Înalt Prea Sfinției Sale sănătate, mulți ani și rodnică arhipăstorire în slujirea Bisericii și a poporului nostru.

A vorbit apoi preotul paroh N. Lazăr care, în numele credincioșilor și organelor parohiale, a adus mulțumiri I. P. S. Sale, pentru bucuria de a oficia sfința liturghie arhierescă la hramul bisericilor. Vorbitorul a prezentat unele date în legătură cu sfîntul lăcaș și cu activitatea pastoral-misionară și gospodărească a parohiei. A arătat că dinamizarea activității preoților și credincioșilor pe întreaga eparhie, s-a concretizat la această biserică prin generalizarea cîntării omofone și întărirea responsabilității credincioșilor pentru împlinirea trebuințelor față de bunul mers al bisericii, cît și pentru interesele de obște ale poporului nostru.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim, luînd cuvîntul și-a exprimat bucuria de a se afla în mijlocul preoților și credincioșilor parohiei Sf. Împărați, care se prezintă în haină de sărbătoare cu prilejul acestui hram.

I. P. S. Sa a vorbit în continuare despre viața sfinților Constantin și Elena, care cei dintîi dintre împărații romani au îmbrățișat cu căldură învățătura mîntuitoare a Sfintei Evanghelii, și au dat libertate creștinilor de a se manifesta legal prin Edictul de la Milan. «Toată opera Sfinților împărați este în folosul tuturor credincioșilor, făcută cu risc și jertfe grele, mai ales dacă ținem seama de condițiile vremii de atunci. Astăzi — adaugă Înaltul ierarh, ne bucurăm de deplină libertate de manifestare a credinței, iar datoria noastră este să fim buni creștini și vrednici cetățeni, corecți la locurile noastre de muncă, în familie, în societate, sprijinind Biserica și scumpa noastră Patrie și pe conducătorii ei.

Să pășim fiecare pe drumul vieții creștine cu fapta și cu dragostea unuiuia față de altul și mai ales să păstrăm credința neschimbată, curată și sfîntă, așa cum ne-au lăsat-o părinții și strămoșii». I. P. S. Sa a făcut apoi unele aprecieri cu privire la lucrarea pastoral-misionară și gospodărească a parohiei, susținută de cei trei preoți, de consiliul și comitetul parohial și de toți enoriașii, cărora le-a împărtășit arhieresci binecuvîntări. Cu prilejul acestei slujbe diaconul Teodor Pohrib a fost hirotonit preot pe seama parohiei Virlezi II, protopopiatul Galați.

— Sărbătorirea hramului bisericii Sf. Împărați II din Constanța

La sărbătoarea Sf. Împărați Constantin și Elena din 21 mai a.c., P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul a oficiat liturghia arhierescă la biserica Sfinții Împărați II, din orașul Constanța, păstorită de preoții : Ilie Dragomirescu și I. Apostolescu.

Pe lângă deservenții acestei biserici, au participat la slujbă p.c. protoiereu Dumitru Stănei și p.c. pr. Nicolae Cănanău — îndrumător misionar, care a rostit predica zilei. La sfârșitul slujbei, p.c. preot paroh Ilie Dragomirescu a prezentat situația parohiei și a exprimat mulțumiri Prea Sfinției Sale pentru deosebita bucurie pe care a făcut-o enoriașilor cu prilejul slujbei arhieresci de hram.

P. C. protoiereu Dumitru Stănel a înfățișat viața religioasă din protopopiat, arătând că ea se desfășoară potrivit îndrumărilor primite de la Sfântul Sinod și de la Centrul arhiepiscopal din Galați.

Prea Sfințitul Episcop vicar Epifanie, încheind șirul cuvântărilor, a împărtășit preoților și credincioșilor parohiei binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim și îndemnul de a păstra curată credința ortodoxă primită de la înaintași, a sprijini năzuințele poporului nostru pe drumul istoriei sale bimilenare. Totodată, i-a îndemnat să sprijine opera de înălțare a Patriei noastre prin munca lor constructivă zi de zi și prin ascultarea față de Conducătorii noștri.

— *Hramul Mănăstirii Cocoșu, județul Tulcea.*

La 13 iunie a.c., în Dumineca Rusaliilor, Mănăstirea Cocoșu din județul Tulcea și-a sărbătorit hramul său «Sfânta Treime».

Prin purtarea de grijă a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim, P. S. Episcop-Vicar Epifanie Tomitanul a oficiat slujbele religioase din ajun și din ziua praznicului, fiind înconjurat de preoții și diaconii mănăstirii, în frunte cu P. C. stareț protos. Silvan Costiuc. Cu acest prilej, diaconul Vasile Arion a fost hirotonit preot pe seama parohiei Mircea Vodă, protopopiatul Babadag.

La sfârșitul slujbei, P. C. stareț Silvan a mulțumit P. S. Episcop-vicar Epifanie pentru slujba arhierescă oficiată și i-a rugat să transmită Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim smerit omagiu și închinăciune din partea soborului mănăstirii și a credincioșilor pentru bucuria duhovnicească de care i-a făcut părtași în ziua hramului prin slujba arhierescă oficiată de P. S. Episcop-Vicar.

Prea Sfinția Sa, luînd cuvîntul, a arătat printre altele că, la Pogorirea Sfîntului Duh asupra sfinților apostoli s-a produs o transformare fundamentală în aceștia. Li s-a luminat mintea ca să înțeleagă scripturile și să propovăduiască cuvîntul adevărului cu multă putere. După aceea, ei s-au răspîndit în lume și au vestit cuvîntul Evangheliei pe față la toate popoarele din vremea aceea. Astfel, Sf. Ap. Andrei a ajuns pînă în părțile Dobrogei noastre și a propovăduit cuvîntul Domnului la strămoșii noștri. Despre originea apostolică a Bisericii noastre există mărturii din primele veacuri creștine, între care se află și descoperirea din 1971 a moaștelor sfinților patru mucenici din martiriconul de la Niculițel care, în 1973 au fost aduse în această mănăstire pentru folosul nostru sufletec.

În încheiere, P. S. Episcop-vicar Epifanie a transmis soborului mănăstirii și tuturor închinătorilor binecuvîntarea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim. A mulțumit P. C. stareț și soborului pentru grija pe care o poartă de buna întreținere a sfîntului locaș care este și monument istoric și pentru păstrarea rînduiei slujbelor bisericești, potrivit tradiției monahale. Iar pe credincioși i-a îndemnat să păstreze dreapta credință moștenită de la strămoși, să-și iubească Biserica și să-și facă datoria de buni cetățeni, muncind cu dragoste pentru binele obștesc și ascultînd pe conducătorii noștri, care priveghează pentru binele comun al tuturor.

4. Hirotonii și Hirotesii

— Pohrib Teodor, licențiat în teologie a fost hirotonit diacon la 16 mai a.c., apoi preot la 21 mai a.c., de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim, pe seama parohiei Virlezi II, protopopiatul Galați.

— Monahul Mihoci Pavel, absolvent de seminar, a fost hirotonit diacon la 3 iunie a.c., de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim, pe seama mănăstirii Cocoș-Tulcea.

— Malcea Gheorghe, licențiat în teologie, a fost hirotonit diacon la 23 mai a.c., apoi preot la 6 iunie a.c., de P. S. Episcop-Vicar Epifanie Tomitanul, pe seama parohiei Poșta, protopopiatul Tulcea.

— Arion Vasile, student la Institutul Teologic, a fost hirotonit diacon la 3 iunie a.c., apoi preot la 13 iunie a.c., de Prea Sfințitul Episcop-vicar Epifanie Tomitanul, pe seama parohiei Mîrcea Vodă, protopopiatul Galați.

— P. C. preot Nicoară Dumitru, de la parohia Schela, protopopiatul Galați, a fost hirotesit iconom stavrofor de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim, la 9 mai 1976.

— P. C. preot Constantinescu Ioan, de la parohia Tătarca, protopopiatul Galați, a fost hirotesit inconom stavrofor de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim la 16 mai 1976.

— P. C. preot Iancu Dubău, de la parohia Movilenii de Sus, protopopiatul Tecuci, a fost hirotesit iconom de Prea Sfințitul Episcop Vicar Epifanie, la 16 mai 1976.

— P. C. preot Lungu Constantin, de la parohia Oltina, protopopiatul Medgidia, a fost hirotesit sachelar, de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim, la 23 mai 1976.

5. Vizite canonice și de lucru

Duminecă 2 mai a.c., Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim a vizitat mănăstirile Cocoșu, Celic-Dere și Saon din județul Tulcea,, interesîndu-se de starea sfintelor locașuri și a monahilor și monahiilor din aceste așezăminte.

Duminecă, 30 mai, Înalt Prea Sfinția Sa a vizitat filiala Movileni, parohia Independența, filiala Vameș din protopiatul Galați și parohiile Serbănești, Liești, Bucești și Diecheni din protopopiatul Tecuci.

— La 6 iunie, I. P. S. Sa a vizitat din nou mănăstirile Cocoș și Celic Dere, interesîndu-se de lucrările de reparații la aceste monumente istorice.

La 24 iunie, I. P. S. Sa a vizitat bisericile monumente istorice din Nicorești, Mănăstirea Buciumeni și parohia Barcea Veche.

— La 4 mai, P. S. Episcop-vicar Epifanie Tomitanul a vizitat filiala 2 Mai, dependentă de parohia Mangalia, care are șantier în lucru. La 5 mai, a vizitat bisericile Schimbarea la Față, Adormirea I și Adormirea II din orașul Constanța.

— La 6 mai, P. S. Sa a vizitat parohiile : Năvodari, Săcele, Corbul de Sus și Corbul de Jos, Tariverde, Cogeaș I și Cogeaș II și filiala Nuntași din protopopiatul Constanța.

— La 2 iunie, a vizitat parohiile Adormirea I Constanța, Limanul, 23 August și filiala 2 Mai.

— La 3 iunie, Ceamurila de Sus, protopopiatul Babadag.

— La 6 iunie, mănăstirile Cocoș, Celic Dere și Saon și parohia M. Kogălniceanu.

— La 6 iunie, parohiile : Lipnița, Ostrov, Negureni și fosta mănăstire Derwent.

— La 10 iunie, Viișoara protopopiatul Medgidia.

— La 13 iunie, a vizitat martiriconul de la Niculițel și biserica Sf. Atanasie — monument istoric din secolul XIII.

— La 21 iunie, P. S. Sa a vizitat parohiile Cuza Vodă și Pechea din protopopiatul Galați.

— La 25 mai, parohia Mangalia, cu filiala 2 Mai.

— La 26 iunie, parohia Istria și filiala Piatra de la Gura Dobrogei.

Cu prilejul acestor vizite Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim și P. S. Episcop-Vicar Epifanie au luat contact cu preoții, cu organele parohiale și cu unii credincioși, s-au interesat de viața duhovnicească a parohiei și de starea sfintelor locașuri, dînd îndrumările cuvenite. La bisericile cu șantiere s-a stăruit ca lucrările să se facă de bună calitate și la timp.

6. Ședința adunării generale a Casei de Ajutor Reciproc a Clerului

La 18 mai a.c., la sediul protoieriei Galați s-a ținut ședința ordinară de lucru a adunării generale a Casei de Ajutor Reciproc a Clerului din cadrul Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos. Au participat majoritatea membrilor Adunării generale. Ca delegat din partea Centrului Eparhial a luat parte P. C. Arhim. Ieronim Motoc — vicar administrativ.

După deschiderea ședinței, în partea I, au fost validate alegerile a patru membri în Adunarea generală pentru locurile rămase vacante, iar P. C. Pr. Nistor Alexandru a fost ales ca membru titular în Comitetul de conducere, ca președinte, în locul P. C. Pr. Emanuel Hogaș, pensionar, care s-a retras.

P. C. Pr. Constantin Picoș — secretar-contabil al Casei, a prezentat Raportul anual asupra activității pe anul 1975, Bilanțul și Darea de seamă pe anul 1975 și Planul financiar pe anul 1976. Dl. Eftimie Mihalache a citit raportul anual al Comisiei de verificare asupra operațiunilor și situației financiare pe anul 1975. La discuțiuni, membrii Adunării au apreciat activitatea desfășurată de Comitetul de conducere al Casei în 1975, calificînd-o ca lăudabilă și corectă din punct de vedere legal și au propus să se aducă mulțumiri P. C. Pr. Emanoil Hogaș, fostul președinte al Casei și membrilor din comitetul de conducere. În urma acestor discuțiuni, Adunarea generală a aprobat Darea de seamă, Bilanțul și Raportul Comisiei de verificare pe anul 1975, precum și planul de venituri și cheltuieli pe anul 1976.

P. C. preot Alexandru Nistor a mulțumit pentru încrederea acordată, prin alegerea sa ca președinte în Comitetul de conducere și a asigurat Centrul Eparhiei și pe membrii Adunării generale că se va strădui pentru bunul mers al Casei.

P. C. Arhim. Ieronim Motoc, luînd cuvîntul, arată că, din dările de seamă prezentate de Comitetul de conducere, rezultă clar că această Casă își îndeplinește cu prisosință rolul său economico-social de ajutorare pentru care a fost creată. De la înființarea ei pînă în prezent, mulți dintre membrii au făcut împrumuturi cu care s-au rezolvat unele din nevoile lor familiare. Unii au primit ajutoare de boală, iar pentru alții s-au dat ajutoare de înmormîntare familiilor lor. Bunul mers al Casei se datorește strînsei colaborări dintre factorii care răspund de stringerea fondurilor și de modul corect în care se administrează.

În încheiere, P. C. sa, în numele Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Antim, a adus mulțumiri domnului Constantin Ștefan pentru prețioasele îndrumări date în ședință. De asemenea a mulțumit membrilor adunării generale și Comitetului de conducere a Casei, care s-au achitat conștiincios de sarcinile ce li s-au încredințat și le-a urat succes mai departe.

7. Conferința de orientare a preoților din mai 1976

În zilele de 25 și 27 mai a. c. s-a ținut la centrele protopopești cea de-a doua conferință de orientare a clerului pe anul curent. Tema conferinței a fost «Poporul român în lupta pentru progresul Patriei, pentru pace și colaborare internațională».

După schița de plan și bibliografia dată de Cancelaria Sfințului Sinod, se arată că subiectul se referă în special la strădaniile depuse de poporul nostru în ultimele trei decenii, când în țara noastră sau produs mari transformări sociale, pentru construirea vieții acesteia noi. Tema a fost pregătită de toți preoții, iar referenții principali au fost următorii: la protoieria Galați preot T. Trandafir; la Tecuci preotul Gheorghe Gheorghiuță, la Constanța pr. I. Dragomir, la Medgidia pr. I. Păun, la Tulcea pr. Doniga Ioniță și la Babadag pr. Lazăr Iancu.

Din prezentările făcute de aceștia și la completări s-a subliniat actualitatea subiectului și sarcinile cu caracter permanent care revin clerului și credincioșilor ca membri ai societății noi din țara noastră. Prin luptă se înțeleg toate eforturile depuse de poporul nostru pentru independența națională, pentru libertate, pentru pace și pentru progres social. Apărarea gliei strămoșești împotriva cotropitorilor., munca pentru întărirea Patriei și unitatea națională, păstrarea și cultivarea limbii, practica-re credinței ortodoxe și a obiceiurilor moștenite de la înaintași sint tot atâtea forme de multiplă afirmare de unitate prin care neamul nostru a reușit să învingă obstacole care i-au stat în cale. Din anul 1944 el a ajuns la maturitatea conștiinței de sine ca forță supremă în țara sa și, înlăturând jugul străin și-a luat soarta în propriile sale mâini. De atunci, prin marile reforme și înfăptuiri sociale s-au pus bazele dezvoltării impetuoase a țării în toate sectoarele de activitate și la formarea omului nou, constructor al vremurilor noi. Unirea face puterea. La marile prefaceri deschizătoare de drum nou spre pace și progres și spre noi împliniri pentru bunăstarea poporului nostru au contribuit toți cetățenii țării. Românii și naționalitățile conlocuitoare, umăr la umăr, strâns uniți în jurul conducătorilor noștri, au muncit cu abnegație pentru refacerea țării și sporirea zestrei națiunii noastre.

S-a menționat de asemenea că la această operă au contribuit și cultele religioase prin lucrarea apostolatului social de colaborare cu autoritățile de Stat și de sprijinire a eforturilor din țara noastră pe drumul nou creat de la 23 august 1944.

O preocupare de seamă pentru clerul ortodox român a fost printre altele, și problema educației morale a credincioșilor în spiritul învățaturii creștine ortodoxe, al iubirii de patrie și al valorilor spirituale ale poporului nostru. Prin actualizarea predicilor cu probleme de interes local s-au urmărit întărirea vieții de familie, încadrarea credincioșilor într-o muncă folositoare prin respectarea legilor de Stat și a avutului obștesc etc.

Nu mai puțin, pe plan extern, prin relațiile de colaborare cu alte Biserici și culte de peste hotare și în cadrul Mișcării Ecumenice, cultele din țara noastră au susținut consecvent desfășurarea unei activități pentru pace, cooperarea și progresul tuturor popoarelor.

Contribuția Bisericii Ortodoxe Române și a celorlalte culte din țară a fost apreciată de conducerea Patriei noastre. Ca urmare, unii reprezentanți ai cultelor au fost aleși în: Marea Adunare Națională, Consiliile populare, precum și în unele organizații obștești reprezentative ca: F. U. S., A. R. L. U. S., C. A. P., Crucea Roșie, Comitetele de Pace ș. a.

Unii preoți au arătat cu date concrete propriile lor realizări în parohie, precum și unele înfăptuiri de interes obștesc din localitatea respectivă la care au dat sprijin.

La concluzii, delegații chiriarhali, potrivit îndrumărilor primite de la centrul eparhial, au stăruit asupra sprijinirii în continuare de către cler și credincioși a eforturilor comune pentru înfrățirea și unitatea spiritual-morală cu celelalte naționalități conlocuitoare, pentru progresul Patriei și ridicarea nivelului de trai al poporului nostru.

Colaborarea cu autoritățile locale și cu organizațiile obștești în problemele de interes public s-a arătat că este o sarcină cu caracter permanent pe linia apostolatului social și un imperativ al zilelor noastre.

În partea a doua a conferinței, au fost prezentate unele rapoarte de activitate obștească a preoților. Cu acest prilej au fost date îndrumări cu privire la sprijinirea campaniilor agricole și a acțiunilor de sistematizare a localităților. În această activitate se cuprinde și grija pentru reparația sfințelor locașuri și înfrumusețarea acestora care este în atenția deosebită a Centrului eparhial. Totodată, se va urmări, în continuare, prin predici și cateheze ca credincioșii să fie îndrumați să păstreze unitatea credinței și să ia parte la susținerea intereselor Bisericii.

În partea ultimă s-au făcut comunicări de la Centrul eparhial și de la protoierii.

Prin interesul cu care s-a studiat tema, prin participarea largă la discuții și prin angajamentele luate, preoții au arătat că vor sprijini cu aceeași sîrguință acțiunile duse de poporul nostru pentru progresul țării, pentru pace și colaborare internațională.

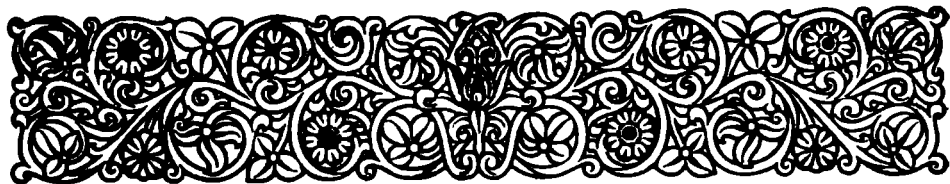
Conferințele au fost prezidate de următorii delegați chiriarhali: Arhim. Ieronim Motoc — vicar administrativ, la protoieria Galați, Pr. Teoharie Ioan — consilier activ bisericesc la Tecuci, Pr. Dr. Nicolae Grosu — consilier cultural la Constanța și Medgidia, Pr. C. Comșa — inspector bisericesc la Tulcea și Babadag.

8. Conferința administrativă cu protopopii pe trim. II/1977

Vineri, 28 mai a. c., s-a ținut, la Centrul eparhial, conferința a doua administrativă cu protoiereii din Eparhie pe anul 1976, sub președinția Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Dr. Antim. Au participat P. C. C. protoierei, P. C. Vicar-administrativ, P.P. C.C. părinți consilieri, P. C. inspector bisericesc și unii dintre angajații cancelariei eparhiale ca tehnicieni. Au participat și reprezentanții ai Departamentului Cultelor.

Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Antim deschizînd ședința, a salutată prezența domnilor reprezentanți ai Departamentului Cultelor și le-a urat bun venit. I. P. S. Sa a arătat apoi că, la această conferință se va face prelucrarea unor instrucțiuni privind retribuirea personalului din unitățile de cult. Totodată, vom lua cunoștință de unele dispozițiuni noi ale Sfințitului Sinod în legătură cu desfășurarea conferințelor de orientare. Se va face apoi analiza muncii pe sectoare și se va stăruia asupra sarcinilor pentru viitor.

ARHIM. IERONIM MOTOC
VICAR ADMINISTRATIV

EPISCOPIA BUZĂULUI

ȘTIRI DIN CUPRINSUL EPARHIEI

Sfințiri de biserici

Prea Sfințitul Arhiepiscop Veniamin Rîmniceanul, avînd delegație din partea Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim Angelescu, a oficiat slujba de resfințire la patru biserici din Eparhie, după cum urmează :

Biserica din parohia Zăvoaia, jud. Brăila. În ziua de 9 mai a. c., Duminica a 3-a după Paști (a Mironosițelor), credincioșii parohiei Zăvoaia, jud. — Brăila, oameni harnici și buni gospodari, au trăit momente de bucurie, deosebite în viața lor, prin sfințirea bisericii. Ei au avut cinstea de a primi pentru prima dată pe P. S. Arhiepiscop Veniamin Rîmniceanul.

P. S. Arhiepiscop Veniamin Rîmniceanul a avut bunăvoința să sosească în parohie de sîmbătă seara, unde a oficiat slujba vecerniei cu litia, însoțit fiind de părinții consilierii N. Bivolaru și Gh. Guță, de părintele protoiereu N. Velescu-Brăila și de diaconii Tudor Mihalache, prof. de muzică la Seminar și Dumitru Stoica, de la catedrala episcopală.

Pentru parohia Zăvoaia și sfîntul locaș de aici, slujba de resfințire a fost semnificativă, întrucît biserica a împlinit anul acesta 100 de ani de existență, fiind zidită în anul 1876. S-a sărbătorit cu această ocazie și centenarul ei. Fiind construită în preajma războiului de independență, este aceasta o dovadă grăitoare de credință și statornicie a locuitorilor din aceste meleaguri de șes și cîmpie ale jud. Brăila.

Innoirea și înfrumusețarea bisericii din parohia Zăvoaia, ne amintește de proverbul, care conține mult adevăr, «omul sfințește locul». Cel care a schimbat fața, în mod radical, a bisericii a fost Pr. paroh Lăzărescu Petre, care, în numai trei ani de zile, de cînd a fost transferat la această parohie, a realizat următoarele lucrări : reparații la acoperiș, reparații de zidărie interioară și exteriară, construirea unui pridvor nou din cărămidă, alei din beton în jurul bisericii, străni din stejar sculptat, electricarea bisericii policantru electricat, spălatul și restaurarea picturii vechi și pictură din nou în pridvor, reparația clopotniței, 250 m. garduri din prefabricate la biserică și casa parohială etc.

În fața unui impresinant număr de credincioși din parohie și din împrejurimi, într-o atmosferă de adîncă evlavie și trăire duhovnicească, P. S. Arhiepiscop Veniamin Rîmniceanul, înconjurat de un mare sobor de preoți, a făcut sfințirea apei, a ocolit

biserica și a uns-o cu Sfântul Mir, după rânduială. A săvârșit apoi Sfânta Liturghie arhierască.

Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de un grup de elevi de la Seminarul Teologic din Buzău, care și-au unit glasurile în mod plăcut și armonios cu ale credincioșilor prezenți, executându-se cântările omofon.

După terminarea serviciului divin, Pr. paroh Petre Lăzăreșcu a prezentat un scurt istoric al bisericii, care a împlinit 100 de ani de la zidire și darea de seamă privind lucrările executate. A mulțumit credincioșilor, care au acoperit prin contribuția lor întreaga sumă cheltuită, socotindu-i adevărați ctitori ai bisericii, organelor locale ale puterii de stat și Departamentului Cultelor, pentru largă înțelegere și sprijinul acordat și P. S. Arhiereu Veniamin, care le-a oficiat cu multă însuflețire această slujbă arhierască.

P. C. Protoiereu N. Velescu a urat bun venit P. S. Arhiereu Veniamin pe melea-gurile natale, asigurând atât pe P. S. Sa, cât și pe P. S. Episcop Antim, de dragostea, atașamentul și devotamentul preoților și credincioșilor din protopopiatul Brăila. Aceleași sentimente a exprimat și față de conducerea statului nostru, față de Departamentul Cultelor și autoritățile jud. Brăila. A rugat, în încheiere, pe P. S. Arhiereu Veniamin să binecuvinteze strădania și jertfelnicia credincioșilor și tuturor ostentilor parohiei Zăvoaia.

La sfârșit, a luat cuvîntul P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul, care și-a exprimat marea bucurie și emoție pentru prima slujbă de sfințire a unei biserici și pentru prezența masivă a credincioșilor la biserică și frumoasa lor comportare în timpul slujbei. A dat apoi credincioșilor, în cuvinte pline de căldură părintească, prețioase sfaturi și îndemnuri, privind comportarea față de biserică și stat, respect, dragoste și supunere pentru conducătorii Bisericii și Statului, datoria de a frecventa biserica și a păzi credința noastră strămoșească neștirbită, de a se ruga, ajuta și a se împăca cu semenii, de a munci cinstit și a depune interes pentru buna gospodărire și înfrumusețare a satelor, de a educa copiii în spiritul dreptății, al respectului față de părinți și înaintașii noștri, față de tot ce am moștenit bun de la moșii și strămoșii noștri, în spiritul frăției și omeniei, de a fi mîndri pentru înțelepții noștri conducători și pentru faptul că poporul nostru și-a creat un loc de frunte în rîndul celorlalte popoare etc.

În încheiere, P. S. Sa a adus celor de față, arhieresti binecuvîntări din partea P. S. Episcop Antim și a mulțumit enoriașilor parohiei și preotului paroh pentru frumoasa primire ce i-au făcut și pentru rivna și dragostea manifestată față de «Casa Domnului».

*

Biserica din parohia Padina II, jud. Buzău. Muca stăruitoare a credincioșilor parohiei Padina II, din protoieria Buzău, în frunte cu vrednicul și neobositul lor preot paroh Traian Coman, a dat roade mult așteptate. În ziua de 16 mai 1976, biserica parohiei Padina II, reînnoită și ea din turlă și pînă în pridvor, a primit ca o mireasă imaculată harul sfinților, prin stropirea cu apă sfințită și ungerea cu Sfântul Mir, de către P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul, potrivit rînduiei noastre tradiționale și strămoșești.

După terminarea ritualului de resfințire a bisericii, P. S. Arhiereu Veniamin, înconjurat de un sobor de preoți, a săvârșit dumnezeiasca Liturghie, la care au dat răspuns un grup de elevi seminarști, împreună cu credincioșii prezenți.

La sfârșit, pr. paroh Traian Coman, luind cuvîntul, a exprimat bucuria credincioșilor pentru această impresionantă solemnitate și a prezentat succint darea de seamă asupra desfășurării lucrărilor executate: un gard metalic la fața bisericii, împrejmuirea cimitirului cu prefabricate, introducerea iluminatului electric, înzestrarea bisericii cu policandru și covoare, reparația celor două clopotnițe, construirea unui trotuar în jurul bisericii. Ultima și cea mai importantă lucrare a fost spălarea, restaurarea și pictarea din nou a întregii biserici, executată de pictorul Ion Minulescu, din București. Pr. Coman precizează că lucrările enumerate nu s-ar fi realizat, fără înțelegerea și ajutorul autorităților locale, pentru care le aduce mulțumiri. Asigură apoi pe P. S. Episcop Antim și P. S. Arhiereu Veniamin că va munci și pe mai departe cu același elan pentru continua propășire a Bisericii și a Patirei noastre.

P. C. Protopop N. Sburlan, în numele clerului din protoieria Buzău, salută prezența P. S. — Arhiereu Veniamin Rîmniceanul la această înălțătoare solemnitate, arătînd că lucrări asemănătoare celor din parohia Padina se găsesc nenumărate în cuprinsul protoierei și ele sînt rezultatul muncii preoților, în unirea cu eforturile credincioșilor, toate desfășurate într-un climat de deplină libertate religioasă în țara noastră. Iși ia angajamentul că preoții și credincioșii din cuprinsul protoierei Buzău vor munci cinstit și vor fi ascultători și împlinitori ai poruncilor Bisericii și ai legilor Statului, încheind cu urări de sănătate și mulțumiri adresate P. S. Episcop Antim și P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul.

În incheiere, P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul a transmis celor de față arhieresti binecuvîntări din partea P. S. Episcop Antim, chiriarhul locului, subliniind că prin rugăciunile unite ale arhierelui, preoților și credincioșilor s-a pecetluit cu pecetea Sfîntului Duh, Biserica Domnului Iisus Hristos, care, în vreme de restriște, a mîngîiat și a alinat pe cei aflați în necaz și suferinți. În legătură cu pericopa evanghelică — vindecarea slăbănogului — P. S. Sa a îndemnat să alergăm la Domnul Iisus Hristos pentru vindecare și întărire, să ne lepădăm de toate păcatele și relele, să iertăm, să ajutăm și să iubim pe aproapele nostru, să iubim munca, să educăm copiii, să ne facem datoria de buni creștini și devotați cetățeni.

S-a oficiat apoi Polihroniul și a urmat agapa tradițională.

Biserica parohiei Cochirleanca, jud. Buzău (protoieria Rîmnicul Sărat). Ziua de 23 mai 1976 a fost mult dorită și mult așteptată de credincioșii parohiei Cochirleanca, protoieria Rm. Sărat, jud. Buzău și ea va fi înscrisă în inimile lor ca una din cele mai mari sărbători. În această zi, strădaniile lor începute încă din 1973 — înveșmîntare a bisericii cu podoaba cea nouă a picturii de către pictorul Ștefan Hanganu — au fost încununate de slujba arhierescă de resfințire a bisericii, oficiată de P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul.

Solemnitatea a sporit în fast și în importanță, pentru că a fost cinstită cu prezența și asistența conducătorului Eparhiei Buzăului, P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu.

Resfințirea bisericii și festivitatea în sine, legată de această slujbă, au dovedit din plin că pr. paroh Brînzea Sterian este un preot cu inițiativă hotărîtă, cu o conduită bună, demn și corect, cu dragoste pentru misiunea sa și în același timp păstorește niște credincioși harași, devotați cu inimă largă și inimă bună pentru primenirea și împodobirea după cuviință a locașului lor sfînt de închinare. Împodobirea bisericii reprezintă cartea de vizită cea mai grăitoare a activității pr. Sterian

Brnzea și în același timp, darul cel mai de preț, pe care îl putea face păstoriților săi, așa cum un asemenea dar a mai făcut și credincioșilor parohiei vecine Roșioru, unde a funcționat până în anul 1971.

P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul, la întreg ceremonialul de sfințire și la oficierea Sfintei Liturghii, a fost înconjurat de un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Consilierii N. Bivolaru și Gh. Guță și P. C. Protopop Gh. Popescu — Rm. Sărat.

Predica zilei, avînd ca temă pericopa evanghelică a duminicii Samarincii, a fost rostită de P. C. Consilier Gh. Guță. Răspunsurile La Sfînta Liturghie au fost date în comun de un grup de elevi ai Seminarului Teologic din Buzău și credincioșii prezenți.

A fost oficiat și un Polihroniu pentru conducătorii bisericești și ai statului, cum și pentru credincioșii parohiei și toți ostenitorii prezenți la slujbă.

La sfîrșit, pr. paroh St. Brnzea a prezentat o scurtă dare de seamă a lucrărilor executate, și a mulțumit, în numele credincioșilor, P. S. Episcop Antim și P. S. Arhiereu Veniamin pentru prezența la slujbă, pentru arhieriasca binecuvîntare adusă credincioșilor, precum și pentru prețiosul ajutor material acordat de Centrul Eparhial, care a sosit tocmai cînd puterea economică a parohiei slăbise, iar lucrarea de pictură se afla spre terminare. Aceleași calde mulțumiri, cu profundă recunoștință, aduce organelor locale comunale, județene și Departamentului Cultelor, pentru sprijinul, bunăvoința și sollicitudinea arătată nevoilor bisericii și acțiunii de înfrumusețare și bună gospodărire a ei. A dat apoi asigurări că și în viitor, împreună cu credincioșii, își vor face datoria față de Biserică și Stat, contribuind după puterile lor la propășirea și bunăstarea poporului nostru.

Împărtășind, cu aceeași însuflețire, marea și caldă bucurie duhovnicească trăită de toți cei prezenți, P. C. Protoiereu Gh. Popescu-Rm. Sărat a adresat Prea Sfințitilor Arhieriei adîncă recunoștință și caldă mulțumire pentru toată strălucirea și trăirea duhovnicească aduse solemnității de sfințire a bisericii și pentru momentele de neuitat create credincioșilor acestei parohii și preotului lor. Recunoaște că, împreună cu credincioșii sînt alături de orînduirea cea nouă din țara noastră și de înțeleaptă conducere a statului, care a creat condiții de viață remarcabile în țară și un prestigiu înalt în rîndul celorlalte popoare, pentru pace și colaborare internațională. Face rugămîntea apoi să se dea părinteasca și arhieriasca binecuvîntare ostenitorilor și binefăcătorilor acestei parohii — preot și credincioși — asigurînd pe P. S. Episcop Antim și P. S. Arhiereu Veniamin de toată ascultarea și dragostea preoților și credincioșilor protoierei Rm. Sărat, și că fiecare va fi un luptător neobosit pentru o viață mai bună, pentru fericirea oamenilor, pentru pace și progres.

P. S. Arhiereu Vicar Veniamin Rîmniceanul a mulțumit P. S. Episcop Antim pentru osteneala ce și-a luat de a veni și a asista la slujba de resfințire a bisericii din parohia Cochirleanca. A remarcat apoi prezența în număr mare a credincioșilor la biserică, credința și evlavlia puternică manifestată cu acest prilej, atașamentul și dragostea față de Casa Domnului. În continuare, Prea Sfinția Sa îi îndeamnă pe credincioși să țină legătura strîns cu Sfînta Biserică, pentru a se ruga și a cere sfatul preotului, să fie prezenți în mod permanent, cu munca și contribuția lor, la viața satului și a țării, să-și iubească gîla și Patria pentru care moșii și strămoșii și-au vărsat mult sînge și le-au apărut cu prețul a multor jertfe, să muncească cinstit și să-și educe copiii pentru a deveni generații sănătoase și de nădejde pentru viitorul strălucit al țării noastre. Roagă pe Bunul Dumnezeu să reverse darurile Sale cele

bogate și să răspândească osteneala tuturor celor care s-au străduit pentru înfrumusețarea bisericii.

În încheiere, Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Angelescu, stăpinit de emoția firească a momentului, pentru că s-a aflat pe meleagurile natale, a arătat rostul Bisericii în viața credincioșilor și importanța ei în actul mântuirii credincioșilor. A arătat că în afară de Biserică nu există mântuire, iar cei care iubesc buna podoabă a Casei Domnului sînt răsplătiți și binecuvîțați de Dumnezeu. În continuare, P. S. Episcop Antim sfătuiește pe credincioșii parohiei Cochirleanca să fie adevărați creștini și buni cetățeni, să-și facă datoria față de Biserică și Patrie, să respecte cu sfințenie legile țării. A felicitat apoi pe credincioși și pe preotul paroh pentru munca desfășurată binecuvîntînd pe toți cei prezenți, precum și eforturile depuse și împlinirile realizate la parohie.

*

Biserica liliacei Florica, parohia Colțea, jud. Brăila. — Așa cum menționează documentul introdus în piciorul Sfintei Mese, biserica filialei Florica s-a zidit din temelie în anii 1974—1975, în locul bisericii vechi care a fost deteriorată de inundații.

Satul Florica a luat ființă în anul 1878 și a ținut de parohia Colțea pînă în 1941, cînd s-a deslîpîit de aceasta, devenind parohie de sine stătătoare. N-avea însă biserică, slujbele oficiindu-se într-o casă particulară. În 1949, vrednicul preot Mîrea Enache a început construcția unei biserici din piatră, pe care a terminat-o în 1957, neputîndu-se sfinți.

În perioada 1970—1972, biserica a fost inundată, din care cauză s-a ruinat complet. În 1971, parohia Florica este din nou afiliată la Colțea. În această situație, pr. Mîrea Enache avea de luptat pe două fronturi: biserica de la Colțea, mistuită de flăcările unui incendiu în 1948 și biserica filialei Florica, deteriorată de inundații. Printr-o muncă stăruitoare, în 1973, se termină reparația capitală a bisericii Colțea, pe care în același an o și sfințește. Apoi, între 26 iulie 1974 — 23 iunie 1975 rezidește din temelie biserica din Florica. Fondurile necesare pentru construcție au fost realizate din contribuția credincioșilor și o dotație din partea Sfintei Episcopii Buzău. Pe lângă contribuția bănească, credincioșii au depus și o substanțioasă muncă voluntară.

Ziua de 20 iunie 1976, pentru credincioșii satului Florica a fost o zi de mare praznic, o zi de deosebită bucurie duhovnicească. Strădaniile și jertfelnicia lor au fost încununete în această zi prin sfințirea bisericii de către Prea Sfințitul Arhiepiscop Veniamin Rîmniceanul, înconjurat de un numeros sobor de preoți.

Întreg ritualul sfințirii a impresionat profund pe credincioși, mai ales că acum, au avut unica ocazie de a intra în Sfîntul Altar și a săruta Sfînta Masă.

Solemnitatea a sporit în interes și în fast și pentru faptul că în cadrul Sfintei Liturghii s-a făcut hirotonia în diacon a tînărului Grigoraș Toader, licențiat în Teologie, pe seama parohiei Muncelu, jud. Vrancea.

La sfîrșit, au luat cuvîntul pr. Popa Florin, actualul paroh și pr. Mîrea Enache, fostul paroh, care a păstorit parohia Florica timp de 28 ani. După ce au făcut o prezentare a modului cum s-au desfășurat lucrările de rezidire a bisericii Florica, ambii preoți au exprimat cuvinte de mulțumire și recunoștință P. S. Episcop Antim, care a aprobat această sfințire și a ajutat cu o dotație bănească, P. S. Arhiepiscop Veniamin pentru slujba arhierescă oficiată, prilej unic pentru credincioșii satului Florica și organelor locale comunale, județene și Departamentului Cultelor, pentru aprobările date și sprijinul acordat.

Ultimul cuvînt de mulțumire a fost adresat de cei doi preoți membrilor consiliului parohial și tuturor credincioșilor care au contribuit cu sume de bani sau au prestat diferite munci pentru ducerea la bun sfîrșit a lucrării respective.

P. C. Protoieru N. Velescu, de la protoieria Brăila, împlinînd cu sentimente de satisfacție și bucurie pe P. S. Arhiereu Veniamin, delegatul și colaboratorul cel mai apropiat al P. S. Episcop Antim, mulțumește pentru frumoasa slujbă de sfințire și dă asigurări, în numele preoților și credincioșilor, de tot devotamentul, dragostea și ascultarea.

În încheiere, P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul a transmis celor prezenți arhieresti binecuvîntări din partea Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim Angelescu și a lăudat credința puternică și evlavia sporită, a credincioșilor, cum și strădaniile și oslenile lor pentru zidirea și înfrumusețarea locașului de închinare. A remarcat deplina libertate religioasă din țara noastră și o dovadă grăitoare în acest sens este zidirea din temelie a bisericii satului Florica și numeroase restaurări de alte biserici de pe întinsul țării noastre, monumente istorice, pentru care statul nostru cheltuiește sume importante de bani. A îndemnat apoi pe credincioși, ca fii duhovnicești ai Sfintei noastre Biserici și în același timp fii și cetățeni ai scumpei noastre Patrii, să asculte de conducătorii Bisericii și ai Statului, să fie prezenți la toate chemările autorității de stat, să apere și să iubească țara și glia, pentru care strămoșii noștri au jertfit nenumărate vieți etc.

A urmat, în casa parohială, o agapă frățească.

Conferințele de orientare diu luna mai 1976

Între 15—30 mai 1976, au avut loc conferințele de orientare, în cuprinsul Eparhiei noastre, în cadrul cărora s-a dezbătut tema «Poporul român în lupta pentru progresul Patriei, pentru Pace și Colaborare internațională».

Ele s-au desfășurat la cele șase protoierii ale Eparhiei, după următorul program :

- protoieria R. Sărat — 17 mai 1976 — președinte Pr. Nic. I. Bivolaru, consilier administrativ.
- protoieria Focșani — 18 mai 1976 — președinte P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul.
- protoieria Pătîrlagele — 20 mai 1976 — președinte Pr. Gh. Guță, consilier economic.
- protoieria Panciu — 24 mai 1976 — președinte Pr. Nic. I. Bivolaru, consilier administrativ.
- protoieria Buzău — 25 mai 1976 — președinte Pr. Gh. Guță consilier economic.
- protoieria Brăila — 27 mai 1976 — președinte P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul.

De data aceasta, la conferințele din luna mai, s-a ținut seama de recomandările din adresa Cancelariei Sf. Sinod nr. 12220/1976, privind actualizarea hotărîrilor sinodale și dispozițiile anterioare în legătură cu activitatea culturală a preoților, cu conferințele de orientare a clerului, precum și alte dispoziții care s-au apreciat ca necesare, pentru ca astfel, conferințele de orientare să răspundă scopului pentru care au fost instituite, acela de îndrumare și orientare, de educare cetățenească-patriotică a clerului.

După Te-Deum-ul obișnuit și lacerea apelului nominal, în sala de ședințe își face intrarea, ca de obicei, P. Sf. Episcop Dr. Antim Angelescu, fiind întâmpinat de preoți cu sentimente de bucurie, cântându-i imnul arhieresc.

Președinții conferințelor au rostit un cuvânt de întâmpinare către P. S. Episcop, exprimând satisfacția preoților prezenți de a-l avea în mijlocul lor pe ierarhul mult iubit, a cărui pildă de muncă fără preget, timp de peste trei decenii, a fost și este un imbold permanent pentru întreaga preoțime a Eparhiei.

P. S. Episcop Antim a mulțumit pentru urările ce i s-au făcut, cu prilejul împlinirii a 32 de ani de la înscăunarea ca Episcop al Eparhiei Buzăului și a îndemnat pe preoți să-și împlinească datoriile preoțești și cetățenești, cu toată sinceritatea și dragostea.

Precizând importanța acestor conferințe de orientare, P. S. Episcop Antim a arătat că porunca Mântuitorului Hristos dată Apostolilor a fost aceea de a iubi pe toți oamenii, iar noțiunea paternității divine implică frățietatea umană.

Cu referire specială la tema conferinței de orientare din luna mai, P. S. Antim a arătat că Biserica Ortodoxă Română sprijină întru totul acțiunile de interes social-obștesc, năzuințele nobile ale poporului nostru.

Colaborarea între popoare, pacea și înțelegerea, sint comandamente evanghelice pe care Biserica noastră le propovăduiește și le împlinește sub înțeleapta îndrumare a Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Sub înțeleapta cîrmuire a Conducerii noastre de stat, în frunte cu Domnul Nicolae Ceaușescu, poporul nostru a urcat astăzi spre culmile progresului și viața este mereu în continuă asecnsiune sub toate aspectele.

Biserica Ortodoxă Română își aduce contribuția ei pentru instaurarea unui climat de pace, de destindere și bună înțelegere între toți oamenii. Unei lumi noi trebuie să-i corespundă și o viață nouă, care să aibă la bază frățietatea între popoare, progresul social și spiritual al întregii omeniri.

După prezentarea referatelor asupra subiectului conferințelor, s-au purtat interesele și utile discuții, în care preoții au relevat frumoasele realizări pe tărîm social și cultural înfăptuite în satele noastre și conducerea Statului nostru. S-a subliniat că toate naționalitățile conlocuitoare din patria noastră se bucură de aceleași drepturi ca și cetățenii de origine etnică românească, Statul organizînd școli de diverse grade în care învățămîntul se predă în limba naționalităților conlocuitoare respective. S-a evidențiat de asemenea faptul că preoții participă cu însuflețire la toate acțiunile de folos obștesc, atît cu îndemnul cît și cu fapta, străduindu-se să fie exemple vii și demne de urmat pentru credincioși.

Președinții conferințelor concluzionînd asupra temelor dezbătute și asupra discuțiilor purtate, au arătat printre altele :

Numai unitatea de granit a întregului nostru popor, strîns în jurul conducerii de Stat, a făcut posibilă afirmarea Patriei noastre, atît pe plan intern, cît și pe plan internațional.

Oamenii de astăzi sînt mai exigenți decît în trecut. Ei cunosc mîndria unui strălucit progres al Patriei și o industrie puternică, care este temelie întregii economii. Munca mereu progresivă are nevoie de un permanent climat de pace.

Biserica Ortodoxă Română a fost mereu prezentă la toate acțiunile sociale puse în slujba poporului, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Biserica neamului nostru a crezut întotdeauna și crede în triumful ideilor de pace, libertate și prosperitate.

Preoții au datoria de a fi mereu alături de popor și de aspirațiile lui și de a asculta de legile țării și de Conducătorii ei. Sînt chemați să coopereze cu toți factorii de răspundere pentru făurirea progresului social. Însuși Mîntuitorul Hristos n-a obligat pe nimeni, ci «a chemat» și numai cine a vrut acela l-a urmat. De aceea, preoții trebuie să se pună în slujba poporului, nu din obligație, ci din conștiință.

Preotul este nu numai un slujitor al lui Dumnezeu, ci și al oamenilor și este obligat prin misiunea sa, să fie alături de credincioșii pe care-i păstorește. În orice împrejurare s-ar afla, preotul trebuie să aibă o atitudine pilduitoare.

În încheierea lucrărilor conferințelor, preoții Eparhiei noastre s-au angajat plenar și activ de a sta în slujba acțiunilor și strădaniilor întreprinse de Biserica noastră, spre progresul social și spiritual al poporului nostru, de a fi prezenți împreună cu credincioșii la înfăptuirea inițiativelor obștești, pentru bunăstarea și fericirea Țării noastre, de a sprijini cu devotament și elan lupta poporului pentru pace, securitate și colaborare internațională.

Hramul Paraclisului Seminarului Teologic

Paraclisul Școlii de cîntăreți și Seminarului teologic din Buzău, situat în incinta Sfintei Episcopii, a fost zidit de vestitul și de-a pururi pomenitul Episcop Chesarie al Buzăului. Frumoasa pisanie, care strălucește la intrare ca o pagină de cronică religioasă, ne spune :

«Creștine, acest locaș sfînt și dumnezeiesc, așa cum îl vezi, frumos și măreț, din temelie s-a zidit și înfrumusețat în locul celui de cutremur dărîmat, prin Kesarie mult rîvnitorul Episcop, sub domnia lui Alexandru Ghica. Intră dar și ca întru a lui Noe corabie spre liman plutește tare în evlavie». Anul 1841.

Ziua de 21 mai a.c., cînd Biserica Ortodoxă prăznuiește pe Sfinții Împărați Constantin și maica sa Elena, a fost pentru profesorii și elevii Seminarului un prilej de aleasă bucurie, pentru că paraclisul și-a serbat hramul în această zi.

Cu această ocazie Prea Sfințitul Arhiereu Veniamin Rîmniceanul a oficiat Sfînta Liturghie în paraclisul amintit.

Soborul slujitorilor a fost alcătuit din : P. C. Pr. N. Bivolaru consilier administrativ și P. C. Pr. profesori I. Constantinescu, A. Grigoraș și M. Nișcoveanu, ajutați de Diaconii Tudor Mihalache, prof. de muzică la Seminar și G. Sibiescu, de la Catedrala episcopală.

Răspunsurile la Sfînta Liturghie au fost date omofon de corul elevilor, dirijat de elevul Turcu Laurențiu.

Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Angelescu a asistat la Sfînta Liturghie, rînd însoțit de P. C. director Teofil Dumitrescu și P. C. Pr. Luca Dumitru — pensionar — fostul director al Seminarului Teologic.

Predica zilei a fost rostită de elevul Panaite Costică, din anul V, în care a evidențiat viața, faptele și personalitatea Sfinților Constantin și Elena, exemple demne de urmat de către credincioși și elevi.

La sfîrșitul Sfintei Liturghii s-a oficiat parastasul în amintirea celor decedați : ctitori, profesori, elevi, la loc de frunte situîndu-se episcopul Chesarie, ctitorul paraclisului.

După oficierea parastasului, P. C. director Teofil Dumitrescu a evocat figura Episcopului Chesarie (1825—1846), care este și ctitorul Seminarului, al cărui nume îl

poartă și pe care l-a deschis oficial în ziua de 12 august 1836, cu 20 elevi interni. La deschiderea cursurilor Seminarului, fiind reținut la București de anumite treburi de stat, P. S. Chesarle, trimite elevilor săi duhovnicești o epistolă cu adevărat apostolică, din care se poate desprinde clocotul dragostei sale față de Seminar și de elevii Seminarului: «Să începeți învățăturile și să le începeți cu bine. Cu dar de la Dumnezeu să începeți, o iubirii mei! Pe Dumnezeu să-L chemați în ajutorul vostru, pe Dumnezeu să-L rugați ca să vă trimită din ceruri luminile Sale și să vă lumineze mintea ca să înțelegeți cuvintele Lui și să umblați pe urmele și după poruncile Lui».

În continuare, P. C. Părinte Director a exprimat sentimente de recunoștință și respectuoase mulțumiri Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru grija ce o poartă învățămîntului teologic, P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu, îndrumătorul înțelept al acestui așezămînt, care a fost învrednicit de Dumnezeu ca în această zi să împlinească 32 de ani de la instalarea în scaunul episcopal de la Buzău și P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul, care, datorită vigoarei tinereții și dragostei pentru Seminar, este permanent în mijlocul profesorilor și elevilor, stimulînd și dinamizînd acțiunile ce se întreprind.

Aceleași simțăminte de aleasă prețuire și recunoștință au fost adresate și Departamentul Cultelor, în frunte cu Domnul Vicepreședinte Gheorghe Nenciu, pentru înțelegerea și sprijinul acordat Seminarului teologic de la Buzău.

P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul, în numele celor prezenți, cum și al angajaților Centrului Eparhial, a transmis P. S. Episcop Antim, cu prilejul aniversării a 32 de ani de episcopat la Buzău, urări de sănătate, viață îndelungată și sporite puteri de muncă.

A răspuns emoționat P. S. Episcop Antim care a mulțumit pentru urările ce i s-au transmis și a dat îndemnul ca fiecare să-și facă datoria la locul de muncă, pentru a fi cât mai utili Bisericii noastre strămoșești și Patriei scumpe.

S-a organizat apoi la Seminar o agapă frățească.

Consiliul Eparhial și Conferința cu P. C. Părinți Protoierei ai Eparhiei

În ziua de 13 mai 1976, a avut loc o ședință de lucru a Consiliului Eparhial, unde au fost luate hotărîri în legătură cu: transferări, numiri și pensionări de personal bisericesc, înființări și desființări de posturi, dotații bănești la unitățile bisericești, acceptări donații, ajutoare etc.

Tot în aceeași zi, P. S. Episcop Antim a convocat în conferință administrativă pe cei șase părinți protoierei ai Eparhiei. Cu această ocazie, părinții protopopi au prezentat informații și rapoarte cu privire la unele aspecte ale activității desfășurate și în legătură cu inspecțiile la parohii. Totodată, s-au prelucrat instrucțiunile din adresa Cancelariei Sf. Sinod nr. 1220/1976, privind activitatea desfășurată în conferințele de orientare a clerului și asupra activității redacțiilor revistelor bisericești.

Vizită de lucru

Din încredințarea P. S. Episcop Antim, în ziua de duminică 30 mai 1976, P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul a întreprins o vizită de lucru la mai multe parohii din cuprinsul Eparhiei. În această vizită, P. S. Sa a fost însoțit de P. C. Consilier N. Bivolaru. Au fost inspectați preoții, în timpul oficierei Sfintei Liturghii, de la următoarea

rele parohii: Podgoria și Coțatcu, din protoieria Rm. Sărat, Dumbrăveni, Donie, Domneasca, Sf. Gheorghe Nord și Sf. Nicolae Vechi, din protoieria și municipiul Focșani. La înapoierea spre Buzău, P. S. Arhiereu Veniamin a vizitat și Casa de Odihnă a Eparhiei, Rogozu, jud. Vrancea. Peste tot P. S. a dat sfaturi și îndrumări slujitorilor privind modul de oficiere a slujbelor religioase, extinderea cîntării în comun, buna administrare a averii bisericești, gospodărirea și întreținerea bisericilor, cimitirelor și curțiilor. La biserica parohiei Coțatcu, aflată în șantier de lucru, a lăudat râvna credincioșilor pentru buna podoabă a Casei Domnului, îndrumînd pe pr. paroh Horhocea în legătură cu lucrările de pictură ce se execută la biserică.

P. S. Arhiereu Veniamin s-a referit și a remarcat prezența și ținuta credincioșilor la slujbă, îndemnîndu-i să-și împlinească obligațiile față de biserică și Statul nostru.

Sărbătorirea Hramului Mînăstirii Rătești, jud. Buzău

La praznicul «Sfînta Treime» biserica cea mare a Mînăstirii Rătești, ctitoria vrednicului de pomenire episcopul Chesarie al Buzăului, își serbează după cuviință hramul.

Cu această ocazie, în ziua de 14 iunie 1976, la Mînăstirea Rătești a avut loc o slujbă religioasă de adîncă trăire duhovnicească.

Prea Sfințitul Arhiereu Veniamin Rîmniceanul a oficiat Sfînta Liturghie, fiind înconjurat de un sobor de slujitori alcătuit din P. C. Consilierii N. Bivolaru și Gh. Guță, P. C. Protopop N. Sburlan-Buzău, P. C. Arhim. Neofit Smărăndoi, starețul Mînăstirii Ciolanu, P. C. Protos. Nifon Stoica, exarhul mînăstirilor, Pr. Guzu Vasile, de la Catedrala episcopală și cei doi duhovnici ai mînăstirii, Arhim. Crețu Justinian și Protos. Dosoftei Mocănașu. Ca diaconi au slujit: Dumitru Stoica și Gabriel Sibiescu, de la Catedrala episcopală și Grecea Sebastian, de la Mînăstirea Ciolanu.

Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Angelescu a ținut să fie prezent la această solemnitate, asistînd la serviciul divin în strana arhierescă. Răspunsurile la Sfînta Liturghie au fost executate de corul maicilor.

Slujba a fost înălțătoare, creînd în sufletele viețuitoarelor mînăstirii și ale credincioșilor prezenți simțăminte de bucurie și de adîncă evlavie.

Ș-a oficiat și un Polihroniu pentru conducătorii Statului și ai Eparhiei, pentru viețuitoarele mînăstirii și credincioșii prezenți la slujbă.

După oficierea Sfîntei Liturghii, P. C. Protos. Nifon Stoica, exarhul mînăstirilor, în numele maicii starețe Arsenie Vasile și al soborului maicilor, a adresat un cuvînt de bun venit P. S. Episcop Antim și P. S. Arhiereu Veniamin, mulțumindu-le pentru bunăvoința și osteneala ce și-au luat de a fi prezenți în mijlocul viețuitoarelor mînăstirii, la acest praznic și pentru îndrumările date.

La sfîrșit, P. S. Episcop Antim a rostit un cuvînt de învățătură în legătură cu praznicul Sfîntei Treimi, dogma fundamentală a creștinismului, baza și temelul înființării Bisericii. Prea Sfinția Sa a amintit apoi de începuturile vieții monahale și despre rolul și importanța mînăstirilor în trecutul istoric al poporului nostru, ca vetre de cultură, unde au ființat tiparnițe și în care s-a păstrat graiul nostru românesc. În încheiere, P. S. Episcop Antim a îndemnat pe maici la o viață și comportare demnă, de împlinire armonioasă a muncii cu rugăciunea și în concordanță cu voturile monahale.

La agapa tradițională din trapeza mînăstirii, P. C. Protopop N. Sburlan a adresat mulțumiri celor doi ierarhi pentru participarea la această solemnitate, dar mai

ales pentru sprijinul și grija ce o poartă minăstirii Rătești, celorlalte minăstiri și parohii, din cadrul Eparhiei.

Tot acum, P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul a elogiat figura regretatului mitropolit Firmilian al Olteniei, originar din părțile Buzăului, unde și-a statornicit o ctitorie impunătoare în satul natal Plopeasa. În aceeași măsură și intensitate, a omagiat și pe P. S. Episcop Antim, care cu multă bunătate și dărnicie acordă minăstirii Rătești însemnate ajutoare bănești.

A răspuns P. S. Episcop Antim, care și-a exprimat satisfacția pentru reușita serbare ocazională de hramul bisericii, îndemnind pe maici la ascultare și rugăciune și la respectarea pravilei monahale.

Încheierea cursurilor anului școlar 1975-1976, la Școala de cîntăreți și Seminarul teologic din Buzău

Ziua de 24 iunie 1976, zi în care Biserica Ortodoxă sărbătorește Nașterea Sf. Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul Domnului nostru Iisus Hristos, a fost pentru profesorii și elevii Seminarului de la Buzău popas de aleasă bucurie, pentru că în această zi au încheiat în chip sărbătoreesc anul școlar 1975—1976, culegîndu-și roadele binemeritate.

Spre deosebire de alți ani, încheierea cursurilor anului școlar 1975—1976, a fost marcată de oficierea Sfintei Liturghii, în Catedrala episcopală, de către Prea Sfințitul Arhiereu Veniamin Rîmniceanul, în cadrul căreia elevii au asistat la hirotonia în preot a tînărului Grigoraș, absolvent al Seminarului de la Buzău și licențiat al Institutului teologic București.

După oficierea Sfintei Liturghii, la orele 11, în sala de festivități a Seminarului s-a desfășurat programul festiv, ocazional de sfîrșitul anului școlar.

Elevii, îmbrăcați în haine de sărbătoare, fac primirea P. S. Episcop Dr. Antim al Buzăului și P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul cu imnul arhieresc. Prea Sfințiile lor sînt însoțiți de P. C. Pr. Consilier cultural Nic. Grosu, delegat al I. P. S. Arhiepiscop Antim al Tomisului și Dușării de Jos, P. C. Pr. Consilieri N. Bivolaru și Gh. Guță, Dl. Vasilescu Dumitru, secretarul eparhial și P. C. Protoiereu N. Sburlan — Buzău.

Au mai fost de față preoți din orașul Buzău, părinți ai elevilor, angajați ai Centrului eparhial și Seminarului teologic.

Serbarea a început cu un program artistic, compus din cîntece și poezii. Corul Seminarului, sub conducerea P. C. Prof. Tudor Mihalache a executat cîntecele : «Republică, mareață vatră» de I. Chirescu ; «Eu sînt Învierea» ; «Imnul eroilor» — de I. Brătianu ; «Și-ai Buzău» cor popular ; «Pe a binelui cărare» — de Al. Podoleanu și «Gaudeamus igitur». Poeziile au fost recitate de elevii : Stavăr Mihai, Turcu Laurențiu, Dincu Aurel și Copae Fănel.

La sfîrșitul programului artistic, P. C. Părinte director Teofil Dumitrescu a prezentat darea de seamă asupra activității anului școlar 1975—1976, din care redăm cîteva aspecte :

Instruirea și educarea elevilor s-a desfășurat în mod sistematic și continuu, respectîndu-se întocmai programa analitică. S-a urmărit cu insistență sădirea în sufletele

elevilor a credinței, nădejdii și dragostei față de Dumnezeu și față de aproapele, iubire și devotament față de Patrie și popor. Să acționeze din convingere pe calea binelui, adevărului și frumosului, să fie conștienți că trebuie să-și formeze caracterul moral-creștin, în vederea atingerii idealului măreț pentru care se pregătesc — preoția.

Educația cetățenească și patriotică a fost organizată conform instrucțiunilor primite din partea Serviciului de Învățământ al Sfintei Patriarhii și Departamentului Cultelor. Pe lângă temele ce li s-au prezentat și pentru care au manifestat un deosebit interes, elevii au vizionat și audiat la televizor și radio, conferințe, piese de teatru, audiții muzicale, emisiune de teleenciclopedie, au vizitat monumente istorice și obiective social-culturale, au făcut excursii etc.

O atenție deosebită s-a acordat muncii patriotice, elevii executând un număr de circa 10.000 ore muncă patriotică, pentru care au primit mulțumiri de la organele municipale.

Toate strădaniile depuse de profesori în cursul anului școlar s-au concretizat în rezultate bune și f. bune la învățură, evidențiindu-se situația de diplomă anul II, din 43 elevi au rămas corijenți 3, și anul V — s-au prezentat 40 de candidați, fiind toți reușiți.

În încheierea dării de seamă, P. C. Pr. director, Teofil Dumitrescu aduce mulțumiri Departamentului Cultelor pentru înțelegerea și sprijinul pe care le manifestă față de învățământul teologic, asigurând conducerea de stat de toată loialitatea și devotamentul. Aduce, de asemenea, mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, ctitorul învățământului teologic, I. P. S. Arhiepiscop, Dr. Antim Nica, al Tomisului și Dunării de Jos și P. S. Episcop Vicar Epifanie Tomitanul, P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu al Buzăului și P. S. Arhieru Veniamin Rimniceanul, pentru grija manifestată față de nevoile școlii, urindu-le sănătate, și zile bune și îndelungate.

A urmat cuvîntul de mulțumire și de rămas bun rostit de șeful promoției de absolvenți, Panaite Costică.

A luat apoi cuvîntul P. C. Pr. Consilier Nic. Grosu, care a transmis din partea I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica frățești îmbrățișări P. S. Episcop Dr. Antim Angelescu și arhierestii binecuvîntări profesorilor și elevilor. Are bune aprecieri cu privire la munca ce se desfășoară la Seminarul de la Buzău și la pregătirea elevilor. P. C. Sa mulțumește P. S. Episcop Antim pentru grija ce o poartă Seminarului și profesorilor pentru strădaniile și eforturile depuse în tot cursul anului școlar și urează absolvenților să fie demni reprezentanți ai Seminarului din Buzău și vrednici slujitori în ogorul Domnului.

Ultimul a vorbit P. S. Episcop Dr. Antim al Buzăului, care a mulțumit P. C. Director și profesorilor pentru munca depusă în desfășurarea procesului de învățământ, pentru a da pe adevărații și bunii preoți care să corespundă și să facă față problemelor actuale și care să slujească cu devotament Biserica și poporul. A mulțumit apoi Prea Fericitului Patriarh Justinian și Sfîntului Sinod pentru grija ce o poartă Seminarilor teologice. Aduce mulțumiri conducerii de stat și Departamentului Cultelor pentru înțelegerea arătată problemelor Seminarului și condițiile bune create învățământului teologic.

Serbarea s-a încheiat cu înmînarea premiilor elevilor care au obținut rezultate bune la învățură.

Hramul bisericii Minăstirii Sihastru, județul Vrancea

Pe o colină de deal, răsărită parcă din apa Siretului, la punctul unde zgomotosul Trotuș își revarsă apele sale în undele liniștite ale Siretului, se află o așezare monahicească, numită Minăstirea Sihastru, nume ce și l-a împrumutat de la un pustnic — sihastrul Sevastian —, care a viețuit pe aceste meleaguri, ocupându-se cu strînsul plantelor medicinale necesare tămăduirii diferitelor boli.

Această minăstire datează din anul 1748, fiind fondată de Hatmanul Sandu și Sanda Șendrea, drept mulțumire lui Dumnezeu, pentru că au scăpat cu viață în lupta ce au avut-o cu tălarii pe Valea Siretului în anul 1747, fiind rănit numai la un picior și tămăduit de sus-numitul pustnic.

Prima biserică a fost construită din lemn de stejar, iar pe aceeași temelie, în anul 1891, Petrache Șendrea a construit actuala biserică cu hramul «Sfinții Apostoli Petru și Pavel».

În anul 1973, la intrarea în minăstire, s-a construit o clopotniță, cu 3 clopote și două camere de locuit pe laturile ei și s-a împrejmuit terenul minăstirii.

În prezent, se află în curs de finisare, o frumoasă clădire, care are ca destinație: prima fațadă — trapeză cu anexele sale, bucătărie, magazie, beci, iar a doua fațadă este prevăzută cu șase camere de locuit, cu demisoluri.

Toate aceste importante obiective s-au realizat cu concursul prețios al Sfintei Episcopii Buzău, care a acordat substanțiale dotații bănești și prin strădaniile vrednicei starețe Agata Ciuciu și a soborului maicilor, care n-au precupețit nici un efort, contribuind chiar din puțina lor agoniseală la realizarea acestor lucrări.

La 29 iunie 1976, — zi neuitată pentru viețuitoarele minăstirii Sihastru, s-a sărbătorit hramul bisericii minăstirii.

Cu delegație din partea P. S. Episcop Antim, Sfânta Liturghie a fost săvârșită de către Prea Sfințitul Arhiepiscop Veniamin Rîmnicianul, înconjurat de un sobor de preoți.

Oficierea serviciului liturgic a avut loc în incinta minăstirii, în cadrul impresionant al naturii.

Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de corul maicilor, dirijat de cuvioasele Anatolia Dodiță și Emilian Ivana, la care s-a alăturat o parte din credincioșii prezenți.

La slujbă a asistat prea cuvioasa maică stareță Agata Ciuciu împreună cu soborul și un număr mare de credincioși veniți din împrejurimi, înfrățiți între ei și cu natura înconjurătoare, în căldura omeniei și a apropierii.

Predica a fost rostită de Prea Sfințitul Arhiepiscop Veniamin Rîmnicianul, pe înțelesul tuturor, într-o atmosferă de adîncă piozitate, în care a arătat viața și faptele mărețe ale Sfinților Apostoli Petru și Pavel, puterea de sacrificiu a acestor corifei ai ortodoxismului pentru menținerea și transmiterea adevăratei credințe, comparativ cu spiritul de jertfă pînă la sînge a strămoșilor noștri, pentru apărarea gliei, a credinței străbune și întregirea neamului românesc.

Făcînd o scurtă incursiune în istoria Țării Românești, în istoria Bisericii Ortodoxe Române, P. S. Sa a afirmat că noi românii ne bucurăm de deplina libertate a culturii divin și că niciodată, de-a lungul istoriei țării noastre, Biserica Ortodoxă Română nu s-a bucurat de o mai mare libertate și sprijin material din partea statului ca acum, cînd țara noastră este condusă de un om destoinic și neobosit în persoana Domnului Nicolae Ceaușescu.

În continuare, P. S. Arhiereu Veniamin a îndemnat pe cei prezenți că au nobila datorie creștinească de a răspunde la toate chemările statului nostru pentru înfăptuirea mărețelor idealuri ale poporului nostru, de libertate, bunăstare și fericire.

În încheiere, Prea Sfinția Sa a transmis monahiilor mînăstirii și credincioșilor aflați la slujbă, arhieriești binecuvîntări din partea Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim Angelescu, conducătorul Eparhiei Buzăului, împreună cu urări de sănătate și spor în toate.

A urmat agapa tradițională în trapeza mînăstirii, unde P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul a făscut aprecieri frumoase privind pe P. S. Episcop Antim, care păstorește Eparhia Buzăului de 32 ani și a repetat îndemnul că avem datoria de a fi creștini în adevăratul sens al cuvîntului, adică, credincioși și devotați atît statului nostru, care nu dorește decît pacea întregii omeniri și binele și fericirea poporului, cît și credincioși devotați Bisericii și credinței noastre ortodoxe, luptînd neconținut pentru păstrarea și întărirea dreptei credințe.

La sfîrșit, Prea Sfinția Sa a mulțumit conducerii mînăstirii, respectiv prea cuvioasei maice starețe Agata Ciuciu și soborului maicilor, pentru aspectul frumos-gospodăresc cum se prezintă mînăstirea, cît și pentru calda primire ce i s-a făcut la această prăznuire.

Hirotonii

— Diac. Leon Cristian, de la Catedrala episcopală, a fost hirotonit preot pe seama parohiei Simileasca, din municipiul Buzău, în ziua de 3 iunie 1976. Hirotonia a fost săvîrșită de P. S. Episcop Antim.

— Grigoraș Toader, licențiat în teologie, hirotonit preot în ziua de 24 iunie 1976 pe seama parohiei Muncelu, protoieria Panciu, jud. Vrancea. Hirotonia a fost oficiată de P. S. Arhiereu Veniamin Rîmniceanul.

† Preotul Gogancea Ioan

În ziua de 23 mai 1976 a încetat din viață preotul Gogancea Ioan, parohul parohiei Golești, protoieria Focșani, jud. Vrancea, în urma unei grele suferințe.

Născut la 17 noiembrie 1906, în satul Blidarele, com. Cîrligele, jud. Vrancea, ca fiu al vrednicilor gospodari Tănase și Alexandrina Gogancea, primește din copilărie o educație aleasă împreună cu ceilalți frați și surori.

Urmează școala primară în satul natal și apoi, în urma înclinațiilor sale sufletești, se înscrie la Seminarul teologic de la Roman, pe care-l absolvă în 1928. În 1936 își ia licența la facultatea de Teologie din București.

În 1931 este hirotonit preot pe seama parohiei Mucești-Rm. Sărat, unde păstorește pînă în 1935, cînd este transferat la parohia Cotești, jud. Vrancea. Aici funcționează pînă în 1958. Mai păstorește și la parohia Movileni de Sus-Tecuci, după care se stabilește definitiv în 1966 la parohia Golești, unde își dă obștescul sfîrșit.

În toate parohiile, preotul Gogancea s-a distins printr-o demnă comportare preoțească și cetățenească, cum și prin neobosite strădanii depuse pentru buna chîlvernisire a Casei Domnului. Astfel, la parohia Cotești s-a îngrijit de repararea celor trei biserici, a ridicat o clopotniță de zid și alte însemnate lucrări gospodărești. La pa-

rohia Golești a construit un gard în jurul cimitirului, a introdus lumina electrică în biserică, a construit un pridvor și alte îmbunătățiri.

Oficia sfintele slujbe cu multă evlavie și trăire lăuntrică, dovedindu-se a fi un bun predicator și îndrumător al credincioșilor.

Înainte cu șase săptămâni încetase din viață și soția sa, venerabila preoteasă Acrivula Gogancea.

Slujba prohodirii s-a oficiat în ziua de joi 27 mai a.c. de către un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Protoiereu I. Munteanu-Focșani, delegat al P. S. Episcop Antim. Răspunsurile la slujba înmormintării au fost date de corul cîntăreților din protoieria Focșani, sub conducerea d-lui Vasile Gingă, secretarul oficiului protopopesc.

P. C. Protoiereu I. Munteanu a rostit un cuvînt funebru, unde, în numele P. S. Episcop Antim și al preoților din protopopiat, a transmis mîngîieri duhovnicești membrilor familiei și enoriașilor, reliefînd meritele și strădaniile decedatului, în slujba Bisericii și Patriei.

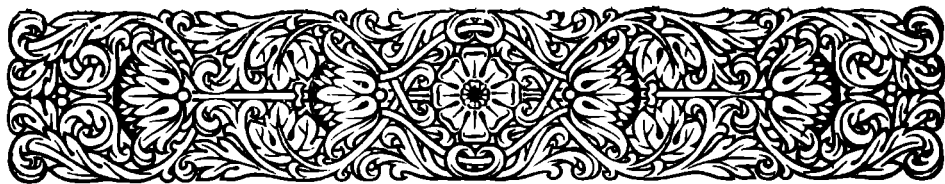
Din partea consiliului parohial și a enoriașilor a vorbit preotul Zamfir Gheorghe, actualul paroh al parohiei Golești, din partea colegilor de Seminar, preotul Popescu Gheorghe, din protoieria Ploiești iar în numele colegilor de facultate, preotul Cosma Gheorghe, de la parohia Precupeții Noi, din București. Toți au omagiat meritele, seriozitatea și demna comportare a decedatului, ca păstor și ca îndrumător al vieții spirituale și sociale a credincioșilor.

În sunetul clopotelor, purtat pe umeri de preoții prezenți, s-a ocolit biserică și apoi a fost înhumat în cavoul familiei din cimitirul parohiei Golești.

Dumnezeu să-l odihnească în rîndul dreptilor !

Pr. NIC. I. BIVOLARU

RECENZII

Mitropolit A n t h o n y ¹. *Christus begegnen*. Herder Freiburg 1975, p. 142.

Cuprinsul? Invitație la o «călătorie duhovnicească» voind să-l conducă pe credincios la o bună cunoaștere de sine și la o durabilă «întîlnire cu Hristos» — Învierea Domnului. Da, firește, călătoria aceasta, ca orice călătorie lungă, pretinde credincioșilor să dispună de o bună pregătire duhovnicească pentru a întâmpina cu inima deschisă și cu bucurie Ziua Domnului — Preamărita Sa Înviere, — pregătire duhovnicească constînd din exerciții spirituale, participare activă la servicii divine, zile de post, rugăciuni. Și mai are trebuință călătoria duhovnicească de odihnă în decursul ei, — de «popasuri duhovnicești» — popasuri, cărora autorul le dă ca obiect substanțiale tilcuri biblice.

Rezumăm cuprinsul citorva «popasuri duhovnicești».

PARABOLA DESPRE FARISEU ȘI VAMEȘ (Luca XVIII, 9—14)

În parabola aceasta evanghelistul Luca ne confruntă — interpretează autorul — cu justiția umană și cu cea divină.

Fariseul intră în templu și stă mîndru în fața lui Dumnezeu, fiind convins că are «un drept» în privința aceasta. Atitudinea sa de viață este doar dirijată, în toate amănuntele, de «Legea» pe care Insuși Dumnezeu a dat-o, precum și de multele interpretări ale ei făcute de «bătrîni și farisei», și care toate constituie unitatea de măsură a pietății. Împărăția lui Dumnezeu este împărăția sa, a fariseilor, fiind «împărăția legii», și cine împlinește legea și-i lărgește cercul valabilității, acela, evident, este un «drept».

Da, în Vechiul Testament, în cadrul «legămîntului», legea putea oferi justificare, dar nu putea da viață veșnică, fiindcă «Viața veșnică aceasta este ca să Te cunoască pe Tine, singurul adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis (Ioan XVII, 3). — Fariseul știe ce trebuie făcut «după lege», totuși esențialul îi rămîne necunoscut. Nu știe că între Dumnezeu și dinsul poate exista o relație de iubire reciprocă. Crede că între Dumnezeu și fapăturile Sale există numai o relație pietrificată și neschimbabilă. Nu știe nimic de iubirea lui Dumnezeu față de lumea creată de El și pe care «atît a iubit-o, încît a dat pe Fiul Său Unui-Născut, pentru că oricine care crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică» (Ioan III, 16). Fariseul cunoaște «legea» lui Dumnezeu, dar nu și «persoana» Sa. Nu cunoaște prescripțiile după care ar trebui să se judece pe sine însuși, — comportarea sa în viață. Fariseul este un «drept», dar un «drept» rece, mort — interpretează Mitropolitul Antonie.

Vameșul însă dispune de o structură morală total diferită. Vameșul știe că este păcătos, căci atît legea divină cît și cea laică mărturisesc împotriva lui. Își dă seama că a călcat legea lui Dumnezeu, manevrînd-o numai spre folosul său cum a făcut și cu legea laică și știe că de aceea este el urît și disprețuit. Venind la templu, rămîne

1. Mitropolit Anthony Bloom. Londra, reprezentant al Patriarhiei Ortodoxe Ruse în Europa Occidentală.

la intrare, știind că templul este locul prezenței lui Dumnezeu, fapt ce-i produce teamă să se înfățișeze în fața Lui, și buzele sale rostesc numai cu stăruință și smerenie: «Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului». Evident, în dimensiunile interiorului său sufletesc s-a petrecut ceva ce a sfârșit împietrirea inimii sale neîndurate față de cei în suferință, sau față de cei pe care însuși el i-a apăsât. Conștiința sa a intrat în funcțiune, trezindu-l la realitate. Se oprește la intrarea templului, căci în interior stăpânește legea și dreptatea, pe care el le-a nesocotit, — se oprește și se roagă de îndurare. Nu se roagă după dreptate, ci după îndurare. Și acest fel de rugăciune îi dă nădejde de mîntuire. Un mare ascet din sec. V, Isaac din Antiohia, scrie: «Nu spune că Dumnezeu este drept, căci dacă ar fi drept, tu ai fi pierdut. Încrede-te în «nedreptatea» lui Dumnezeu, căci ea este cu adevărat milă, iubire și uitare». — Această-i situația pe care vameșul a înțeles-o din experiența vieții sale și care-i plină de învățăminte.

Dar fariseii erau «drepli» cel puțin după «legea» interpretată de ei — scrie autorul, — unii credincioși de azi nu sînt însă «drepti» nici în felul acesta și totuși cred că pot sta în fața lui Dumnezeu». Dacă s-ar opri la ușă — ca vameșul — și ar bate cu smerenie, așteptînd chemarea de intrare cu uimire ar afla că și de cealaltă parte a ușii bate cineva, zicînd: «Iată, stau la ușă și bat» (Apoc. III, 20). Și ar mai descoperi că numai de partea sa ușă este închisă. Numai inima sa este învițioșată, nevoind să intre în «împărăția iubirii». Dumnezeu însă nu încetează niciodată să bată, cu stăruință și răbdare, la ușa inimii noastre prin glasul conștiinței. El bate asemenea cerșetorului la ușa bogătașului și așteaptă ca inima noastră să se deschidă spre iubire și îndurare, oferindu-ne iertare. Dumnezeu caută «întîlnirea» și aceasta este temeiul mîntuirii și esența mesajului bucuriei neotestamentare. În Vechiul Testament privirea lui Dumnezeu însemna moarte, în Noul Testament «întîlnirea» cu Dumnezeu înseamnă viață. După învățătura creștină întreaga Evanghelie trebuie înțeleasă și trăită ca «întîlnire cu Dumnezeu». Prima «întîlnire cu divinitatea», evident, a fost actul creator al lumii și cînd făptura umană a fost așezată în strînsă legătură cu divinitatea. Iar cînd făptura umană păcătuiind s-a abătut de la creatorul său, ea s-a simțit părăsită într-o lume pe care a trădat-o prin trădarea sa față de Dumnezeu și prin apropierea sa misiune. Dar și atunci «întîlnirea divină» a continuat într-o formă nouă: Dumnezeu a trimis profeții, îngerii și judecătorii Săi, pentru a ne aminti de calea ce duce la El și la noi înșine. Și cînd pregătirea a fost terminată, a avut loc «marea întîlnire»: Întruparea Fiului lui Dumnezeu — întîlnirea noastră cu El. Dumnezeu s-a făcut om și a locuit între noi. Și în «omul» Iisus — Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu putea fi cunoscut de oameni. A vindecat boli și a rostit cuvinte pe care le citim și repetăm din Sfînta Scriptură. În jurul Lui s-au întîlnit ființe umane, cunoscîndu-se reciproc într-o formă necunoscută pînă atunci. S-au recunoscut că fiecare este la fel, o ființă după chipul lui Dumnezeu, — este o creațiune a lui Dumnezeu, avînd o misiune în lume, fapt ce impune prețuire, iubire și ajutorare reciprocă, prin reprimarea înclinării de a aprecia totul după măsura «eului propriu». În relațiile umane e nevoie de «lepădarea de sine», pe care Mîntuitorul o caracterizează drept primul pas spre Împărăția lui Dumnezeu (Matei X, 33).

Vameșul știa că se făcuse vinovat față de Dumnezeu și față de oameni și de aceea nu putea să-i facă plăcere enumerarea «lipsurilor sale duhovnicești». Fariseul însă se privea pe sine cu mîndrie, fiindcă, după convingerea sa, el a împlinit total legea lui Dumnezeu, căci «el postește, dă zăciuală...». Dar el nu vede în vameș un frate, tot «după chipul lui Dumnezeu», și astfel nu-și dă seama de «întîlnirea cu Dumnezeu».

La fariseu: mîndrie, laudă de sine, cu viață exterioară după «litera legii» care ucide și nu după duhul care face viu (II Cor. III, 6). — La vameș: smerenie izvortită din adîncă părere de rău pentru faptele săvîrșite și din nădejde tare în îndurarea divină.

Deci care dintre ei s-a întors mai îndreptat acasă ?!

— «Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului».

Z A H E U (Luca XIX, 1—10)

Zaheu, «mai marele peste vameși» voințe cu orice preț să-L vadă pe Iisus. Dorința aceasta probează că, în pofida vieții sale nedemne, a păstrat totuși în interiorul său sufletesc o fărîmă de sentiment pentru adevăr și frumos, pentru măsura

umană a lucrurilor. Iar faptul acesta i-a dat capabilitatea și pentru «întîlnirea cu măsura divină a lucrurilor». Dar în dorința sa de a-L vedea pe Iisus cu ochii proprii, întîmpină dificultăți: este mic de statură și deci trebuie să găsească un mijloc pentru a prinde privirea Domnului. Dar aceasta îl va face să fie obiect de batjocură, căci a trebuit să se suie într-un sicomor. Iar batjocura și ironia sînt mai greu de suportat decît critica și pedeapsa. Acesta-i faptul asupra căruia stăruia autorul, Mitropolitul Antonie, în legătură cu textul biblic privitor la Zaheu. În prealabil, mai subliniază autorul, că, intrînd în casa lui Zaheu, Iisus este primit cu adorare și bucurie. Și evlavia față de Iisus, bucuria pentru prezența Lui în casă, se concretizează în viața lui Zaheu, printr-un act de căință și de îndreptare morală, dînd vieții sale o direcție total nouă. Fiindcă s-a întîlnit cu Dumnezeu, fiindcă această întîlnire i-a dat bucurie și viață nouă și fiindcă inima sa «strîmătă» s-a lărgit, încît a devenit într-adevăr «umană» — Zaheu se desface de tot trecutul său și-i dispus să-și corecteze toate nedreptățile făcute. Cu deplină încredere în Dumnezeu, voințe să dea uitării trecutul său și să înceapă o nouă viață, plină de credință. Faptul acesta îl recunoaște pe Iisus cînd îi spune: «Și acesta (Zaheu) este fiu al lui Avraam», și el face deci parte din rîndul celor ce au putut ajunge la credință printr-un act de totală dăruire și de aceea «s-a făcut mîntuire casei acesteia (a lui Zaheu)». Și totul a fost în legătură cu un fapt, — cu sarcasmul mulțimii — care-l putea birui pe Zaheu. Asupra acestui fapt stăruie mult Părinții bisericești spunînd că nici puterea de atracție a răului cu care sîntem obișnuiți și nici diferite rezistențe întîlnite nu ne rețin adesea de a începe o nouă viață, ci numai teama de a ajunge obiect de batjocură din partea altora. Teamă de aprecierea și de judecata altora ne reține adesea de la pocăință și îndreptare morală, chiar cînd sîntem dispuși pentru aceasta. Vanitatea personală reduce la tăcere glasul conștiinței, determinîndu-ne să nu ținem seama nici de cuvîntul divin și în plus, să ne manifestăm cu atitudine de falsă sinceritate. Dar judecata divină se bazează pe cunoașterea interiorului sufletesc al omului și nu se lasă orbită de aparențe exteriere. Probă? Cînd Hristos, după învierea Sa, îl întîlnește pe Apostolul Petru la lacul Tiberiadei, nu-i reproșează lepădarea de El și nu-i pretinde mărturisirea pe față a vinei sale, ci-i pune numai întrebarea: «Mă iubești tu, mai mult decît aceștia?» Apostolul Petru, dacă ar fi fost atent, la cuvintele: «mai mult decît aceștia», și-ar fi adus aminte de cele spuse odinioară de Mîntuitorul, că un creditor avea doi datornici, unul datora 500 dinari, celălalt 50 dinari. Neputîndu-și plăti datoria, creditorul i-a iertat-o. Care dintre cei doi îl va iubi deci mai mult? Și Petru ar fi trebuit să răspundă: «Cred, că cel căruia i-a dăruit mai mult». Dar, fără să mediteze, Petru răspunde grăbit: «Tu știi că Te iubesc». Mîntuitorul repetă întrebarea și primește același răspuns. Ii pune și a treia oară aceeași întrebare și atunci Petru se întristează și, repetîndu-și răspunsul, înțelege sensul repetării întrebării. Își amintește că în noaptea prinderii lui Iisus, în curtea arhierului, de trei ori a fost întrebare dacă este unul dintre ucenicii lui Iisus și de trei ori s-a lepădat de Iisus. Acum cuvintele lui Iisus «mai mult decît aceștia» înseamnă condamnare și nu nădejde. Dîndu-și seama de aceasta și cuprins de deznădejde, Petru răspunde cu smerenie: «Tu știi toate. Tu știi că Te iubesc». Și Domnul care știe toate, care cunoaște inimile oamenilor știe că Petru îl iubește cu adevărat și de aceea îi spune: «Vino după Mine» (Ioan XXI, 12 — 22).

Smerenia ține de grupul virtuților «severe» și totuși uneori e transformată în virtute lipsită de tărie morată, — în virtute de sclav.

Smerenia adevărată este rar întîlnită, fiindcă, unii o indentifică cu renunțarea la demnitatea umană. A fi smerit, ascultător, blind înseamnă după concepția acestora aproape o ofensă. Dar smerenia apare uneori și cu alt profil și anume cînd, fiind lăudați, cu ipocrizie afirmăm că nu avem nici un merit: este smerenia mîndriei. Iar dacă nu ni se dă nici o atenție, ne zbaem ca să atragem atenția asupra noastră. Unii cred că pot majora valoarea demnității proprii prin faptul că în mod artificial se fac «mai mici», știrbind din demnitatea lor umană. Dar smerenia adevărată nu pretinde, după conceptul creștin, nici exagerare, dar nici diminuarea valorii demnității umane. Hristos a confirmat valoarea aceasta prin faptul că Însuși s-a făcut om. Diminuarea intenționată a demnității proprii nu duce la smerenie, ci la înjosire, ceea ce nu-i în acord cu învățătura creștină. Dumnezeu ne-a dat demnitate și pretinde s-o păstrăm. Smerenia creștină implică demnitate și iubire de sine, dar fără egoism. Și acest fel de demnitate nu poate fi alterată în ființa ei, cînd purtătorul ei nu poate fi de acord,

cu concepțiile unor semeni. Astfel și Zahau, când L-a întâlnit pe Iisus, n-a ținut seama de ce ar putea spune cei din jur, ci s-a smerit și s-a suit în sicomor. Istoria Părinților din pustii relatează despre întâlnirea unui mare dascăl cu trei monahi. Doi monahi îi pun dascălului o serie de întrebări, al treilea însă tace. Dascălul îi spune: «Nu-mi pui nici o întrebare? Nu, răspunde monahul, sint mulțumit dacă te privesc». Un Episcop din Alexandria — relatează aceeași istorie — vizitează o minăstire. Călugării îl roagă pe un confrate să-l salute pe Episcop cu un cuvânt. Confratele refuză cu explicația: «Dacă Episcopul nu înțelege tăcerea mea, nu va înțelege nici ceea ce i-aș spune».

În felul acesta, prin tăcere, l-a descoperit Zahau pe Hristos și Domnul i-a vorbit, cum i-a vorbit făcând, lui Petru, în noaptea interogatoriului său. «Domnul s-a întors și s-a uitat la Petru... și Petru a ieșit afară și cu amar a plîns» (Luca XXII, 61—62).

Domnul care «pătrunde inima și cercetează lăuntru omului» (Jeremia XVII, 20), ne deschide ochii și ne eliberează de fariseism și orbire sufletească și de teama aprecierii altora, care adesea ne înrobește. Smerenia sinceră are preț.

PARABOLA DESPRE FIUL RISIPITOR (Luca XV, 11—32).

Parabola aceasta vizează — scrie Mitropolitul Antonie — esența spiritualității creștine și miezul vieții noastre în Hristos. Se ocupă de tînărul respectiv din momentul în care se depărtează de Dumnezeu pentru a pleca în țara depărtată unde nădăjduia să-și poată trăi viața în abundență, — dar se ocupă și de întoarcerea lui voluntară și plină de căință la casa părintească.

Și autorul subliniază că parabola aceasta nu expune procesul unui singur păcat, ci ființa și puterea distrugătoare a păcatului în general.

«Tată, dă-mi partea din avere ce mi se cuvine...» cere părintelui unul din cei doi fii ai săi. «Dă-mi ceea ce mi se cuvine după trecerea ta din viață. Tu pentru mine numai ești. Sint major și n-am nevoie de un părinte, ci numai de rodul vieții și muncii sale». Nu constituie atitudinea aceasta însăși esența păcatului în general? Nu se comportă și unii «credincioși» în același fel față de Dumnezeu? Nu-i cer sănătate fizică și sufletească, putere de muncă, etc., etc., pentru a se îndestula și apoi uită cu totul de El? Nu se comportă unii în același fel și față de semeni? Iubirea față de semeni le este străină, pretind însă ca să beneficieze de iubirea altora față de ei și apoi să-i ignoreze.

Tînărul din parabola menționată a părăsit casa părintească, părinți, frate. Trecutul nu mai există pentru el, contează numai prezentul plin de ademeniri, și viitorul pe care-l crede și voiește cit mai bun. Prietenii îl înconjoară și-l adulează și-și petrec timpul numai în desfătări. Crede că persoana lui îi adună pe toți în jurul său, în realitate însă numai faptul că dispune de mijloace pentru desfătări. Dar vine timpul când mijloacele materiale ale tînărului s-au terminat, sănătatea i s-a zdruncinat și... «prietenii» l-au părăsit, căci nu mai au ce primi de la el, iar persoana lui nu-i interesează.

Starea actuală a tînărului oglindește starea părintelui său în momentul cînd l-a părăsit. E singur și în sărăcie, viața sa interiară este goală. Tatăl său însă, deși părăsit de el, dispunea de iubire, de iubirea care l-a făcut să se stăpînească și să-i dea fiului ce a dorit.

Dar pentru a putea trăi fiul a trebuit să se angajeze paznic de porci, — situație care-i sporește nenorocirea, fiindcă pentru iudei porcii erau simbol al necurăției — erau necurați ca și demonii pe care-i izgonea Iisus. Ocupația sa era imaginea stării, — necurăția sa lăuntrică corespundea necurăției rituale a turmei de porci. Și tînărul nu mai poate face altceva decît să-și plîngă nenorocirea. În situația aceasta privește pentru prima dată în interiorul său sufletesc. Liber acum de ademeniri, de minciuni și înșelăciuni își amintește de copilăria sa, de timpul cînd avea tată, cînd nu era orfan și nici rătăcitor fără patrie. Își dă seama că «omorul moral» săvîrșit de el, nu l-a ucis pe tatăl său, ci pe el însuși. Se trezește din situația sa nenorocită și se hotărăște să se întoarcă acasă, să cadă în genunchi în fața tatălui și să-l roage de iertare. Dar ajuns acasă, primul cuvînt rostit n-a fost «iartă-mă» ci «tată». Își amintește de iubirea cu care l-a înconjurat tatăl său și deci nu se întoarce la un străin. «Tată», cuvînt care-i dă nădejde, cuprinzînd și căința sa sinceră, iar aceasta topește știința vinei, dînd certitudine că există iertare, căci iubirea adevărată nu dispare. Dacă

privim însă numai la greșalele noastre, fără să plîngem în sufletul nostru și flacăra nădejdii de iertare, căința rămîne fără rod. Urmarea? Muștrări de conștiință care pot duce la acte de deznădejde. Iuda și-a dat seama ce a făcut. A înțeles că trădarea sa nu mai poate fi îndreptată, fiindcă Iisus a fost condamnat și crucificat. Dar Iuda n-a înțeles că Dumnezeu nu-l va trăda pe el, cum l-a trădat el pe Iisus. Dar Iuda pierde orice nădejde și se sinucide. Pe Iuda îl preocupă deci numai păcatul său, și nu se gîndea niciodată la Dumnezeu, la Tatăl lui Iisus, care era și Tatăl său.

Și fiul pierdut se întoarce acasă plin de căință. Amintirea tatălui său iubitor i-a dat curajul întoarcerii. Și mărturia sa era sinceră: «Tată, greșit-am împotriva cerului și înaintea ta, și nu mai sînt vrednic să mă numesc fiul tău».

Stă, judecat de conștiința sa și nu se poate ierta pe sine. Dar fiindcă fiul pierdut și-a deschis tatălui inima sa, el poate fi iertat. Și tatăl l-a iertat, primindu-l cu caldă iubire părintească, — l-a îmbrăcat și a pregătit un ospăț.

Iată, însă, că vine de la munca cimpului celălalt fiu, care a stat acasă, a lucrat și a dus o viață nepătată. N-a înțeles însă acest fiu că în relațiile dintre tată și fiu factorul central nu sînt lucrările, ci inima, nu obligațiile, ci dragostea. Și-a făcut toată datoria, dăr relațiile față de tată erau numai de natură exterioară, fără vibrații interioare, — la fel și față de fratele său. Și auzind veselia perlejuită de sosirea fratelui, reproșează tatălui, că lui nu i-a făcut niciodată un ospăț, deși el nicicînd nu i-a călcat poruncile sale. Pe el îl preocupă deci numai noțiunile: poruncă, împlinirea sau neîmplinirea ei, — afecțiunea, dragostea nu-l interesează. «A venit fiul tău», spune el, și nu «fratele meu», — nu voiește deci să aibă cu el relații de frate. «Fiul tău» dacă ar fi «fratele meu», n-ar fi plecat, ar fi împlinit poruncile tatălui său, dar atunci... nu i s-ar fi jertfit vițelul cel mai gras spre veselie.

Acesta a fost procesul întoarcerii fiului din adîncurile păcatului la casa părintească.

Căința sinceră și iubirea părintească i-au dat iertare și viață bună. În privința aceasta cazul fiului pierdut din parabola menționată este pilduitor.

ÎNVIERE ȘI CRUCE

Între toate evenimentele istorice ale lumii Învierea lui Hristos este evenimentul care-i și istorie trecută și realitate prezentă. Hristos, care într-o zi precisă a murit pe cruce, într-o zi precisă a înviat cu trupul omenesc reconfigurat, ca fapt istoric aparține trecutului, iar Hristos care a înviat și rămîne pentru totdeauna «de-a dreapta Tatălui», aparține istoriei fiecărei zile și fiecărui moment, pentru creștini — El este totdeauna «realitate prezentă» și trăiește pentru noi «acum și totdeauna».

Dar cum se explică importanța centrală în creștinism a Învierii Domnului — formulează întrebarea Mitropolitul Antonie — încît Apostolul Pavel putea spune: «Dacă Hristos n-a înviat... zădarnică este credința voastră» (I Cor. XV, 14 urm.). Și, într-adevăr așa este, căci dacă Hristos n-ar fi înviat, atunci toată credința, toată nădejdea noastră creștină, — totul s-ar baza pe o minciună, pe un fapt care nu s-a întîmplat nicicînd și care, evident, nu poate servi ca temei pentru ceva.

Afirmația se lămurește și în legătură cu Sfinții Apostoli.

Apostolul Pavel era iudeu din naștere, elevul celor mai însemnați dascăli ai timpului, un bărbat cu credință arzătoare bazată pe Scripturi și credincios tradițiilor înaintașilor săi. Și acest Pavel se străduia să-L cunoască, să-L înțeleagă, și să-L aprecieze pe noul profet Iisus. Și tot ce afla despre Dînsul, compara cu cele cunoscute din Scripturi și din mărturiile învățaților iudei. Rezultatul? N-a recunoscut în Iisus pe Mesia ce trebuia să vină. Și spre înăbușirea în germene a învățaturii lui Iisus, a plecat spre Damasc. Dar pe drum s-a întîlnit cu Iisus, cel înviat, — întîlnire de hotărîtoare însemnătate pentru faptul pe care Apostolul Pavel, nu voia să-l recunoască. Întîlnirea cu Hristos cel înviat l-a făcut adică să înțeleagă că «Iisus cel crucificat», pe care el nu voia să-L recunoască drept Mesia, este cu adevărat Mesia cel așteptat. Fiindcă Hristos a înviat și stătea viu în fața sa, după ce murise cu adevărat, Apostolul Pavel a putut să înțeleagă că tot ce-a spus Iisus despre Sine și tot ce spunea Scriptura despre Mesia ce avea să vină, — totul este adevărat și se referă la profetul din Galileea. Evident, numai pe realitatea acestei Învieri se poate recunoaște în Hristos pe Fiul lui Dumnezeu și se poate accepta ca adevăr întreg cuprinsul învățaturii Sale.

Dar însemnătatea Învierii lui Hristos se evidențiază în legătură și cu ceilalți Apostoli. Pentru aceștia moartea lui Iisus pe cruce avea mai mare însemnătate decât moartea unui prieten, dascăl sau conducător. Urmărind în textele biblice relația dintre Apostoli și Mîntuitorul se constată o tot mai multă identificare între Înviător și ucenici. Aceștia s-au atașat Înviătorului, o parte din credință, parte în mod sceptic, căci: «Din Nazaret poate să fie ceva bun?» (Ioan I, 47).

Erau stăpîniți mereu de îndoielă și ezitare și au fost cîștigați în sfîrșit total de cuvintele lui Iisus, și îndeosebi de întreaga Lui personalitate. Înainte de crucificare Apostolii formează o grupă aparte, Hristos fiind exclusiv centrul vieții lor. Întrebîndu-i Iisus pe ucenicii Săi, dacă nu cumva voiesc și ei să-L părăsească, Apostolul Petru răspunde: «Doamne la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice». Și colectivul Apostolilor, evident, nu poate exista în afara relațiilor cu Hristos, și nu poate exista fiindcă ar fi legați de El prin simple sentimente de prietenie sau credințioasă, ci fiindcă în El au ajuns la o nouă structură a vieții. Și nu-i vorba de o simplă viață mai frumoasă, care li s-ar fi dat lor în Hristos, ci-i vorba de o viață cu totul alta, cu alt suport: învățătura creștină. Vinerea Patimilor a fost pentru Apostoli ultima zi a săptămîinii și a vieții lor de pînă atunci. În ziua următoare, înainte de Învierea Domnului, se făcuse întunec ca și în Vinerea Patimilor. Și dacă n-ar fi urmat Învierea lui Hristos, zilele vieții lor ar fi rămas în total întunec sufletesc. De aci importanța Învierii lui Hristos. Și cînd după Înviere, Hristos apare în mijlocul Apostolilor prin ușile încuiate, mai întîi ei cred că le-a apărut un duh, că sînt cuprinși de o iluzie a simțurilor. Dar Iisus, ca și la alte apariții ale Sale după Înviere, stăruie că El nu este un duh și că nu-i vorba de o iluzie, ci că El este prezent într-adevăr trupește. Spre dovadă mîncă și cere să fie pipăit.

Și El le aduce pace: «Pace vouă», — pacea pe care le-a promis-o și pe care numai El le-o putea da, — este pacea care duce la viață, care le dă certitudinea vieții din lumea viitoare, și care a început prin Învierea lui Hristos și darul Sfîntului Duh.

Cruce și Înviere, Înviere și cruce sînt realități.

Diac. Prof. O. BUCEVSCHI

Răzvan Theodore scu, *Un mileniu de artă la Dunărea de Jos (400—1400)*, Edit. Meridiane, 1976.

Cartea *Un mileniu de artă la Dunărea de Jos (400—1400)*, a lui Răzvan Theodore scu, autor care și-a propus să aducă importante contribuții pentru cunoașterea și înțelegerea perioadei cuprinsă între momentul retragerii romanilor din Dacia și cel al formării statelor române (pînă la încheierea lor definitivă în timpul domniilor lui Basarab întemeietorul și Bogdan I), este o lucrare de sinteză, prezentînd cultura de pe teritoriul țării noastre de-a lungul acestei lungi perioade, cu o serie de manifestări artistice de tradiție locală și altele la care pot fi remarcate influențele artiilor de civilizație străină.

Mileniul cuprins între anii 400 și 1400, atît de puțin cunoscut și care reprezintă o trăsătură de unire între cultura daco-romană și aceea de început a statelor românești, însumează o mie de ani de înfăptuiri artistice și, totodată, un mileniu de viațuire a unui statornic popor de la Dunărea de Jos, pe care Răzvan Theodore scu încearcă să îl lumineze, folosind unele rezultate parțiale și foarte multe date. Cartea sa ne oferă o «sumă» a rezultatelor investigațiilor de teren și arhivă de pînă acum și totodată o interpretare nouă a acestor date, după o viziune originară a genezei fenomenului cultural românesc, ridicînd o serie de probleme și deschizînd ample perspective pentru cercetările viitoare.

Unii autori, puțin numeroși, ca P. P. Panaitescu, Corina Nicolescu sau Răzvan Theodore scu însuși, au încercat valorificarea materialelor rezultate de la săpăturile arheologice. Dar lipsa de coordonare și sintetizare a ansamblului problemelor artei premedievale, în primul rînd și al feudalismului timpurlu din țara noastră a întîrziat prezentarea expresivă a evoluției acestei arte, a dinamicei ei implicite și a rezultatelor pe care numai o privire de ansamblu le permite, rezultate care vin să îmbogățească, prin cartea lui Răzvan Theodore scu, nu numai istoria de artă ci și istoriografia însăși.

Pentru perioada cercetată, o mare parte din textura istoriei poate fi reconstituită cu ajutorul operelor de artă — nu istoria este aceea care luminează și ajută la înțelegerea acestor opere cum se întâmplă pentru vremurile luminate de scrieri; datările se fac pe criterii stilistice, mai puțin sigure decât cele documentare sau epigrafice.

Răzvan Theodorescu și-a propus să surprindă fenomenele de artă în contextul unor mișcări mai largi, a unor curente stilistice care nu acoperă întotdeauna deplasările etniilor, unele atât de mobile în perioada aceasta. El a trebuit să discocieze nu numai valențele stilistice ale operelor de artă, adesea în serii eterogene, ci și un context cultural lipsit de omogenitate, avînd permanent în vedere că operele de artă păstrate nu sînt întotdeauna și cele mai izbutite sau reprezentative, că din înfăptuirile unei epoci hazardul a protejat cîteva, foarte diferite ca valoare, cărora nu le cunoaștem nici meșterul, nici stăpînul. Totodată, autorul insistă asupra faptului că multe opere de artă din «mileniul întunecat», mai cu seamă din cele ale popoarelor migratoare, sînt revelatorii nu atât pentru poporul care le-a făurit, cit pentru climatul artistic, pentru foaia de temperatură a momentului.

Răzvan Theodorescu și-a fixat solide repere ale valorii artistice — ne-o dovedesc popasurile sale îndelungi lîngă piese consacrate în literatura de specialitate sau mai puțin cunoscute dar convingător prezentate — și totodată și unele probleme de bază, cum ar fi aceea a continuității sau a trăsăturilor specifice ale artei străromânești. Monumente cu valoare artistică redusă dar grăitoare ca elemente de cultură pot contribui la soluționarea unor probleme care îmbogățesc semnificația unor opere de artă majoră sau chiar la conturarea unor evenimente, la rîndul lor importante pentru istoria de artă propriu-zisă. Întîlnim în această perioadă monumente nedefinite ca arie, cu multiple și derutante influențe, greu de datat sau localizat, foarte dese atipice, a căror analiză și încadrare stilistică presupun o deosebită experiență și competență. Considerînd fenomenele artistice sau culturale, autorul încearcă reconstituirea unor raporturi sociale, a unor conjuncturi de istorie locală sau generală, vîdînd acea putere de creație științifică care întregeste structuri din opere izolate.

Contribuția lucrării lui Răzvan Theodorescu la cadrul istoric cunoscut constă în primul rînd din precizarea unor deplasări etnice și sociale, pe care izvoarele străine nu le menționează și care vorbesc nemijlocit prin documente artistice. În al doilea rînd, putem urmări procesul etnogenezei poporului român de la primele sale începuturi. Nu mai puțin importantă, în al treilea rînd, este prezentarea elementelor care ne permit să deducem reperele spirituale, ideologia locuitorilor de pe arta țării noastre de-a lungul întregului «mileniu întunecat». În sfîrșit, în al patrulea rînd, dar nu ultimul ca importanță, este cercetarea și conturarea direcțiilor stilistice — a permanențelor și a inserțiilor — care au stat la baza artei din evul mediu românesc.

Considerînd sumarul lucrării *Un mileniu de artă românească la Dunărea de Jos (400—1400)* constatăm că intervalul secolelor V—VIII, ca și cel al secolelor XIII—XIV, se bucură fiecare de cîte două capitole (respectiv 1 și 2, și 4 și 5) în vreme ce intervalul secolelor IX—XII îi este rezervat capitolul 3, reprezentînd un fel de puncte de legătură între perioada premedievală și cea de a doua parte a evului mediu timpuriu.

Conceptînd lucrarea sa (cu un material atât de complex și cu atîtea necunoscute) solid ancorată într-o bază și arhitravă precis conturate — am numit epoca de strînsă legătură cu arta romană tîrzie și Bizanțul, pe de o parte, și epoca evului mediu dezvoltat, pe de alta, — prima constituînd, în realitate, temelii fenomenelor de cultură din «mileniul întunecat» iar ultima zona lor de încheiere stilistică, Răzvan Theodorescu a prezentat în primul și ultimul capitol (1 și 5) epocile cuprinse între secolele V—VIII și, respectiv, XIII—XIV.

Autorul a urmărit să structureze pe baze noi datele înfăptuirilor artistice de pe teritoriul României și anume — așa cum reiese și din sumar — să surprindă raporturile între elementele de statornică tradiție (cum ar fi un anumit meșteșug artistic, mereu regăsit de-a lungul secolelor, sau reflexele mai slabe sau mai puternice, dar mereu prezente, ale artei bizantine) și cele care au îmbogățit cu noi aspecte arta de la Dunărea de Jos. Dacă în capitolul 1 se pune în lumină legătura strînsă între operele de artă și lumea romană creștinată sau aceea bizantină de început, capitolul 2 are în vedere și înfăptuirile popoarelor migratorii, arta metalelor, la care autorul surprinde însă aceleași influențe bizantine, constituînd «principali factori ai dezvoltării artei germanice, slave și turanice... care a împrumutat cea mai mare parte a repertoriului lor decorativ din atelierle nord-pontice, dunărene sau nord-balcanice».

Capitolul 3 prezintă epoca de sinteză și de pornire pentru arta medievală românească, studiindu-se intervalul dintre secolele IX—XII, când moștenirea premedievală se îmbogățește cu noi influxuri stilistice bizantine, generate de dominația Imperiului asupra teritoriului dintre Dunăre și Marea Neagră. În capitolele 4 și 5, cultura bizantină a Comnenilor și Paleologilor se găsește față în față cu cultura occidentală (italo-pontică, angevină, baltică etc.).

În capitolul 5, ultimul, se dezvoltă parțial tezele din volumul lui Răzvan Theodorescu *Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești (secolele X—XIV)*, București; 1974, unde ni se arată printre altele că pe cele două versante ale Carpaților, consonanțe culturale net definite justifică apariția unor trăsături comune, subliniindu-se că, între cele două zone ale Dunării de Jos, în multipla circulație a valorilor de aici și deasupra lor, se naștea larga unitate a tuturor românilor.

De fapt, Răzvan Theodorescu urmărește și subliniază un paralelism constant în tot acest «mileniu întunecat»: pînă către și chiar dincolo de încheierea etnogenezei românești «se conturează mai limpede premisele bizantino-balcanice «culte» ale artei noastre medievale». Totodată sînt prezentate caracterele artei populare, marelui rezervor de spiritualitate al locului, cu îndepărtate origini geto-dace și daco-romane.

Trebuie să reținem că definiția țărilor române «Bizanț după Bizanț» a lui N. Iorga este strălucit ilustrată în cartea lui Răzvan Theodorescu, în care putem urmări procesul propriu-zis de preluare a valorilor bizantine, precum și a înscrierii lor într-un fel de coloană vertebrală mereu prezentă și grăitoare în procesul etnogenezei românești. Noțiunea extrem de complexă de «artă bizantină» devine astfel în cartea lui Răzvan Theodorescu un factor comun pentru prezentarea multipleror probleme legate de începuturile artei medievale românești.

Răzvan Theodorescu aplică o metodă nouă în cercetarea și prezentarea «mileniului întunecat», în cadrul culturii multimilenare de pe teritoriul țării noastre. El stabilește raporturi revelante între zone geografice de un mare potențial cultural și momente de modificări cruciale, printr-o analiză atentă care surprinde convertirea și fuziunea anumitor valori și influențe, printr-o descifrare teoretică a valențelor fenomenelor artistice sporadice sau determinante pentru configurația ulterioară a țărilor române. Autorul lasă impresia că se ocupă de un fenomen viu, ale cărui trăsături ni le prezintă cu siguranță, dar și cu o circumspecție riguroasă. Disponind de criterii foarte sigure în stabilirea pe scara valorilor a fenomenelor de cultură sau în alegerea exemplificațiilor, el prezintă cu aceeași competență monumentele de vîrf — asupra cărora insistă cu precădere, vădindu-și optica de istoric de artă — ca și terminațiile unor ramificații foarte fine, care nutresc structura în totalitatea ei. Răzvan Theodorescu găsește trăsături de unire sau disocieri semnificative între arta populară și arta stăpînitorilor feudali — de multe ori provenind din neamurile migratorii — într-un joc de interferențe care reflectă natura raporturilor sociale din epoca premedievală.

Răzvan Theodorescu și-a propus și a reușit să dea la iveală materialul care aduce în lumina istoriei acest mileniu, care desparte perioada de după retragerea autorităților romane din Dacia, de consolidarea vieții de stat a poporului român. El a pus în valoare apreciabila activitate a arheologiei medievale românești, prezentînd rezultatele ei în contextul mai larg al vieții societății pre și protoromânești, integrîndu-le în evoluția unei societăți coerente și complexe. Tot materialul vast, pe care arheologia l-a determinat cronologic și l-a inseriat tipologic, este preluat în probleme de artă, introdus în grupuri stilistice, folosit în ilustrarea interferențelor, supraviețuirilor și influențelor, în măsură să determine, fie direct, fie pe bază de diagnostic diferențial, elementele care au contribuit la formarea orizontului artistic al poporului român.

Așa cum am arătat, conturarea evoluției artei de pe teritoriul țării noastre între secolele IV—XIV contribuie la lărgirea considerabilă a orizontului în cercetarea mai multor discipline, în primul rînd a istoriografiei, a cunoașterii trecutului național.

Dar nu numai felul în care este concepută lucrarea *Un mileniu de artă la Dunărea de Jos (400—1400)*, structurarea, metoda de cercetare și prezentare, materialul artistic pe care îl folosește, vădesc deosebit de însușiri ale autorului ei, ci și analiza de detaliu, raportarea generalului la particular și invers, caracterizările la obiect și evidențierea amănuntului semnificativ. Pluralitatea influențelor enunțate în caracterizarea unui obiect de artă, cum sînt cele din tezaurul de la Pietroasa sau de la Sînicolaul Mare, asocierea unor arii de cultură diverse și îndepărtate unele de altele, uneori de

la Extremul Orient la Extremul Occident, reclamă o circumstanțiere pe care autorul o respectă, rezistind tentației simplificării datelor, care îi putea duce la localizări și datări mai strînse, dar la care procentul de eroare ar fi mult mai ridicat.

Comentînd, de pildă, rotonda din catedrala Sf. Mihail de la Alba Iulia (sec. IX—X), autorul depășește discuția despre influențele bizantine sau carolingiene preluate de acest monument, observînd cu finețe că el a apărut în epoca în care biserica europeană nu se divizase încă.

O temeinică pregătire de istoriograf și istoric al culturii, o familiaritate cu arta Orientului, ca și aceea a Occidentului, îi permit lui Răzvan Theodorescu să raporteze crucea simplă sculptată pe sarcofagul de la Cenad (Morisena) la originea venețiană a episcopului Gerrad sau să stabilească raporturi verosimile — dar neformulate încă în literatura de specialitate — între civilizația păturii feudale românești din secolul al XIII-lea și aceea din Transilvania cu care avea legături de suzeranitate.

Este peste putință să evocăm pentru detalii calitățile pe care am încercat să le consemnăm în prezentarea de mai sus. Vom mai aminti totuși — ca exemplificări ale originalității de viziune și exprimare ale lui Răzvan Theodorescu — relevanța prezentare a Salonicului palamit și legăturile lui cu ideologia Țării Românești, precum și pe cea a bisericii Sf. Nicolae din Curtea de Argeș, pe care ar fi putut-o descrie după canoanele profesionale, de care — în chip semnificativ — autorul s-a ferit.

O lucrare ca aceea de față presupune un spectru larg de cunoștințe, în primul rînd de istorie universală, necesare proiectării fenomenelor artistice pe fundalul vast al evenimentelor dintre secolele IV și XIV, apoi de istoria culturii, de arheologie și nu în ultimul rînd de istoria artei; totodată, o bună cunoaștere a naturii și specificității raporturilor dintre disciplinele înrudite cum ar fi arheologia și istoria artei. El a trebuit să aibă în vedere trecutul agitat al Balcanilor, o bună cunoaștere a istoriei și culturii bizantine — a mișcărilor sociale, artistice și ideologice din acest centru strălucit — a transformărilor din Ungaria, Moravia și Rusia, a neamurilor migratoare, în perpetuă mișcare și amalgamare, cu contururi nedefinite dar nu mai puțin expresive, cu o simbolistică a lor reclamînd cunoștințe speciale.

Opere atît de diferite ca valoare artistică, de la fragmentul de ceramică la frescele din biserica Sf. Nicolae Domnesc, au avut nevoie de înțelegerea unui arheolog și al unui istoric de artă totodată. Această perioadă de toipere, de sinteză și înfăptuire rodnică a «mileniului întunecat», aceste fierberii și tensiuni neînfrînte sînt prezentate într-un stil generos, cu perioade ample și cu modalități de expresie riguroase și sugestive.

Baza documentară a cărții, la fel de bogată ca și la alte lucrări ale lui Răzvan Theodorescu, pusă la punct cu ultimele titluri românești și străine, reprezintă o contribuție prin ea însăși, punînd în relief înaltul nivel științific al autorului putînd să direcționeze studiile de specialitate viitoare.

Prin tipărirea acestei cărți în condiții grafice cu totul deosebite, editura Meridiane își înscrie o nouă izbîndă.

PAVEL CHIHAIA

La reditarea unei opere fundamentale a culturii noastre muzicale: Theoreticonul lui Macarie (1823), Ediție îngrijită, cu un studiu introductiv și transliterare de Titus Moisescu, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976, 128 p. + 6 planșe.

Muzica bizantină și psaltică, trezește astăzi în lume un viu interes, fiind considerată ca un patrimoniu ce aparține culturii omenirii. Alături de folclor, ea reprezintă partea cea mai importantă a culturii noastre medievale.

Începînd cu școala lui Eustație de la Putna 1493 și cea a lui Radu și Gheorghe Grămăticul de la Brașov 1495, și pînă la înființarea școlilor filarmonice din București și Iași respectiv 1836, date ce marchează începutul învățămîntului muzical modern, la noi este preferată numai muzica bizantină, al cărui sistem de scriere constituie singurul mijloc prin care se putea nota muzica de toate genurile.

Cu adaptările treptate impuse de muzicalitatea limbii române, muzica bizantină a format, timp de peste un mileniu — alături de folclor — principalul fond de cultură muzicală românească.

Studierea muzicii bizantine este necesară pe de o parte, pentru a se delimita influența greacă asupra culturii noastre, iar pe de altă parte, pentru a se determina contribuția originală a poporului român la dezvoltarea muzicii psaltice. Putem stabili de asemeni raportul dintre această muzică și cea populară, după cum putem înțelege mai bine însăși dezvoltarea culturii muzicale occidentale din perioada medievală. Totodată sîntem în măsură de a cunoaște mai profund evoluția unor genuri muzicale folclorice românești: colinda, cîntecul de stea, bocetul etc., din anumite zone ale țării; putem descifra și studia muzică lirică turco-perso-arabă, care a circulat la noi în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea, care a avut un anumit rol în procesul de naștere a cîntecului de lume românesc în mare vogă după anul 1800.

Putem ajunge la o mai bună cunoaștere a sistemului modal și tonal al folclorului românesc, a stilului instrumental lăutăresc, a apariției și dezvoltării stilului de baladă lăutărească, a folclorului orașenesc, care au servit ca sursă de inspirație primilor noștri compozitori din secolul trecut.

Practicarea muzicii bizantine pe teritoriul României timp de mai multe secole, explică existența celor peste 1000 de manuscrise de acest fel care se află în diferite biblioteci și muzee. Aceste manuscrise reprezintă pentru noi o adevărată avuție națională, ele atestînd pe teritoriul patriei noastre, din cele mai vechi timpuri, forme de cultură și artă, care s-au manifestat sub cele mai diverse aspecte. Studiindu-le din punct de vedere național și urmărindu-le în decursul evoluției lor (limbă, românire, trăsături stilistice proprii românești), în cadrul unității spirituale propriei culturi celor trei principate, ne dăm seama de originalitatea manifestărilor românești.

Astăzi, mai mult ca oricînd, se observă preocuparea de cunoaștere și prețuire a înfăptuirilor muzicale a celor vechi și punerea în lumină a realizărilor trecutului nostru muzical, indispensabil pentru înțelegerea valorilor contemporane.

Pe această linie se înscrie realizarea muzicologului Titus Moisescu care dovedind pasiune pentru cercetarea și reliefaarea valorilor muzicale ale trecutului — după cincisprezece decenii de la apariția Teoreticonului lui Macarie — reeditează într-o excepțională formă, această primă gramatică românească, însoțind-o cu un valoros și competent studiu introductiv.

În republicarea acestei opere sînt incluse titlurile: *În loc de prelață* (p. 5—6); *Dascălul de cîntări Macarie Ieromonahul* (p. 7—27); *Notă asupra ediției* (p. 28) după care urmează un număr de 25 ilustrate (p. 29—53), Teoreticonul transliterat (nenumărat); rezumat în limba franceză: *La «Theoretikon» de Macarie le moine* (p. 89—91); Teoreticon, reproducere identică după original (nenumărat) cu cele 6 planșe finale.

Dacă pentru vechea notație existau în sec. al XVIII-lea, propedii în limba română, argumentate de tradiția orală și de experiența psalților, pentru noua «sistimă», la începutul secolului al XIX-lea, nu apăruse încă un îndreptar. Ceea ce fusese cîștigat cu un secol mai înainte prin Filotei și marii psalți ai sec. al XVIII-lea, era amenințat acum cu dispariția, cîntarea în limba greacă devenind iarăși dominantă. Situația avea să se reglementeze însă, odată cu apariția lui Macarie Ieromonahul, patriot român și om de aleasă cultură, care va lua inițiativa traducerii în limba română și adaptării textului cîntărilor, astfel încît în bisericile românești să se poată oficia în «limba patriei» (p. 5—6).

În anul 1823 a apărut la Viena cea dintîi carte de muzică tipărită în limba română: «Theoreticon» sau privire cuprinzătoare a meșteșugului musichiei bisericești, după așezămîntul sistimii cei noao... talmăcit din grecește, pre limba românească, de... Macarie Ieromonahul, portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureștilor, dascălul școlii de musichie». Teoreticonul lui Macarie nu a fost doar prima carte de muzică tipărită în limba română, ci și prima carte de teorie a muzicii, prima gramatică a muzicii bisericești (p. 7).

Odată tipărită această gramatică la care s-au adăugat în același an Anastasi-matarul și Irmologhionul — muzica începe să se profileze, să capete personalitate și să se dezvolte într-un vădit spirit național. Pentru noi — zice Titus Moisescu — primele cărți de muzică religioasă tipărite în limba română, nu sînt doar simple cărți

de cult. Ele au semnificații mult mai profunde — intruchipează lupta cărturarilor și patrioților români pentru afirmarea și unitatea națională, pentru recunoașterea și impunerea limbii române în toate instituțiile, în toate formele de manifestare ale artei și culturii pe teritoriul patriei noastre (p. 6). Ținând seama de faptul că propediile «sistimii» celei vechi nu mai aveau o valoare practică, fiind scoase din uz de noua «sistimă», sintem în măsură să socotim — zice autorul — că această gramatică muzicală a lui Macarie, reprezintă un document important pentru istoriografia muzicală, pentru însăși muzica românească și acest lucru este cu atât mai important dacă luăm în considerație faptul că abia în anul 1846 a apărut la noi o carte de teorie a muzicii occidentale — *Principiuri generale de muzică europenească modernă* scrisă de Ioan Andrei Wachmann profesor de muzică vocală la Colegiul Național (p. 6).

Din punct de vedere istoriografic, Teoreticonul lui Macarie se înscrie deci ca prima carte de muzică tipărită în limba română, dar și ca prima gramatică tipărită a muzicii românești. A trebuit să treacă mai bine de o sută de ani — subliniază Titus — de când Filotei sin Agăi Jipei în plină epocă brâncovenească, a stabilit primele cîntări psaltice românești în manuscrisul său și a redactat prima propedie românească (1713) ca să poată apărea un al doilea mare psalt al muzicii românești, Macarie Ieromonahul, care să dea prima carte de muzică tipărită în limba română. Dacă ținem seama de lucrarea lui Chrisant *Introducere în teoria și practica muzicii bisericești* tipărită la Paris în anul 1821, ne putem îngădui — precizează autorul — să înscriem Teoreticonul lui Macarie, cronologic, ca al doilea în lîme.

«Cărțile se vor tipări — zice Macarie, referindu-se la Teoreticon, Anastasimatar și Irmologhion —, cu roșu și cu negru, pe hîrtie bună și trainică, precum și legătura, nu proastă ci bună... că ajungă de cînd înoată neamul nostru tot în lucruri groase, nepotrivite și necioplite, rîs și baljocură fiind celorlalte neamuri. Pînă în ultimile zile (1836) s-a luptat cu «teascurile», tipărind cărți în tipografia de la Cociocul Căldărușanilor, pentru că «numai avînd cărțile trebuincioase, neamul nostru cel slăvit poate să iasă iar la lumină, la gloria și strălucirea străbunilor noștri».

După ce face un reușit portret al lui Macarie, înfățișîndu-l ca pe un om de mare cultură și bun patriot (p. 712), Titus Moiescu face o scurtă privire de ansamblu asupra muzicii bizantine, reliefind: cele patru periodizări ale sale (paleobizantină, mediobizantină, neobizantină și chrisantică); cele trei stiluri (irmologic, stihiric, papadic) și cele trei genuri (diatonic, cromatic și enarmonic, p. 12—13), prezintă apoi pe scurt vechile propedii românești, aflate în manuscris (p. 14—18), începînd cu cea a lui Filotei sin Agăi Jipei (ms. 61 B.A. R.S.R.) din anul 1713; ms. rom. 1106 (BCU — Cluj) din prima jumătate a sec. XVIII; cea a lui Ioan Duma Brașoveanul (ms. rom. 4305 B.A.R.S.R.) din 1751; cea a lui Naum Rîmniceanu din 1788 (ms. rom. 3210 B.A.R.S.R.), ms. gr. rom. 795, ms. rom. 4443, ms. gr. rom. 1350 și ms. rom. 5970 din 1821, al lui Alachie de la Căldărușani (toate din B.A.R.S.R.), conchizînd că *toate au același unic izvor* — propedia lui Filotei.

Înceind lista vechilor propedii muzicale românești, autorul acestui valoros studiu ajunge la reforma lui Chrisant de Madit, Grigore Lampadarul și Hurmuz Hartofilax, concretizată în lucrarea teoretică a lui Chrisant *Εἰσαγωγή εἰς τὸ θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς* (*Introducere în teoria și practica muzicii bisericești*) tipărită la Paris în anul 1821 și apoi în cea din 1832 apărută la Triest, *θεωρητικὸν μέγα τῆς μουσικῆς* (*Marea teorie a muzicii*). Gramatica lui Macarie «mică în privire, dar foarte scump trebuincioasă la înțeles și cuprinzătoare», cuprîndu întreaga teorie a muzicii psaltice («care mai cu înțelegere și mai lămurit decît pre cea grecească o am alcătuit») stabilită de Chrisant de Madit și adusă la noi de Petre Efesiu (p. 19).

După ce compară Teoreticonul lui Macarie, cu un Teoreticon mai vechi (ms. gr. 761) din B.A.R., autorul studiului introductiv conchide că Macarie n-a folosit acest manuscris (p. 20).

Teoreticonul lui Macarie cuprinde, prefața, adresată «Cinstiților dascăli... Costacie și G'igr'ie» și urmează: «De 19 crip'ol: cufă cu n arneaz: 1) Pentru felurirea bunei viersuiri; 2) Pentru haractirurile glasurilor; 3) Pentru alcătuirea haractirurilor; 4) Pentru paralaghie; 5) Pentru înființarea bunei viersuiri; 6) Pentru ipostasurile care n-au vremi, ci numai lucrare; 7) Pentru felurimea întimpinărilor glasurilor în haractiruri; 8) Pentru ifesis și diesis; 9) Pentru glasurile bisericești; 10) Pentru gl. întii

bisericesc; Pentru gl. al 2-lea; 12) Pentru gl. al 3-lea; 13) Pentru gl. al 4-lea; 14) Pentru gl. al 5-lea; 15) Pentru gl. al 6-lea; 16) Pentru gl. al 7-lea; 17) Pentru gl. al 8-lea; 18) Pentru ftorale; 19) Pentru mărturii. La acestea Macarie adaugă și lucrările fieștecăruia haractir, (semn) după care urmează șase mari planșe, în care sînt reproduse scările glasurilor, unice prin structură, conținut, originalitate și frumusețe grafică.

«Gramatica aceasta cuprinde în sine (după *Înștiințarea din martie 1822*) puterea meșteșugului psaltichiei; adică îndestulată meșteșugire de cuvînt, pentru fieștecare haractir suitoriu și pogoritoriu; pentru alcătuirea și dimpreună legarea, înmulțirea și împlectirea celor suitoare cu pogorîre; pentru semnele cele cu vremi și dela fără vremi; pentru cele zăbavnice și pentru cele grabnice. Și lingă acestea îndestulată cuvîntare și pentru fieștecare glas bisericesc, pînă unde își are suișurile și pogorișurile sale, care alcătuirii și care mărturii stăpînește pe fieștecare; care sînt stările, mijloacele și rîzimările fieștecăruia glas, după care se face cunoscută deosebirea unui glas dă altul, care din glasurile bisericești să numesc stihiricești, care eromoghicești și care papadicești. Lingă acestea am împodobit această gramatică și cu nouăsprezece scări, în carele să arată tonurile cele mari, cele mici și cele mai mici, jumătățile de ton, pătrarele de ton și trimitonurile, adică tonurile cele cu trei jumătăți de ton, fieștecare măsurate în treptile sale, în suișuri și pogorișuri și așazate în locurile lor prin depărtări de linii; tonurile cele diatonicești, adecă așazate ființești, hromaticiești, adecă prefăcute nu vopsite, și cele armonicești; ftoralele, adecă stricările glasurilor, întimpinările, amestecările, alergările și întoarcerile lor, cu îndestulată ducere de mînă, de la una pînă la alta, în starea, ființa și buna întocmire a fieștecăreia ftora, deosebit de locul său. Lingă acestea, la sfîrșitul gramaticii am adaos și lucrările fieștecăruia haractir, care are vreme și care are numai lucrare... Această gramatică cuprinde în sine îndestulată cuvîntare cu meșteșugită înlesnire, nu numai pentru o carte sau două, ci pentru toată așazarea tuturor cărților de musichie a așazămintului celui nou».

Aflăm în acest text nu numai un rezumat al Teoreticonului — după observația lui Titus Moisescu — ci și o frumoasă expunere a unui nou sistem, a noii «sistime» a muzicii bisericești orientale, pe care Macarie o îmbrățișează cu ferma convingere că prin ea, «cinstitul patriot, cîntărețul român», va găsi drumul ideal spre acea «cîntare dulce și frumoasă a graiului neamului patrioticesc» (p. 11).

Autorul acestui studiu introductiv în continuare, analizează stilurile de cîntare numite de Macarie «viersuiri», genurile numite «neamuri care se unesc» și în trei așezări (sisteme n.n.), în opt strunite care să zice și Roată; și în patru strunite, care să zice Trifonii» (p. 22).

Oficial, această gramatică introduce o nouă sistemă în practica muzicii religioase la noi în țară, stabilind reguli de scriere în limba română care-și păstrează valabilitatea și astăzi, chiar dacă în evoluția ei teoretică și practică muzica religioasă a înregistrat multe îmbunătățiri (p. 23).

Această primă gramatică a creat condițiile formării unei puternice școli din sud-estul european, cu cele mai solide și stabile fundamente teoretice și organizatorice, pe care nici un alt popor nu le-a avut. Forța cu care s-a dezvoltat muzica românească după apariția cărților lui Macarie din 1823 a fost mare, psalți de renume și înzestrați cu multe calități — Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Theodor Georgescu, Nicolae Severeanu, Ștefanache Popescu, I. Popescu-Pasărea etc. — contribuind, prin creația și activitatea lor didactică, la făurirea și dezvoltarea acestei școli românești de muzică psaltică (p. 23).

Mărturisind sau nu, psalții români au folosit cu toții Teoreticonul lui Macarie în cărțile teoretice elaborate de ei. Cîrcațua terminologiei lui o putem recunoaște evolutiv, în gramaticile muzicale psaltice apărute ulterior în țara noastră ca: manuscrisul român 1107 din B.A.R. (1832) al lui Nicolae Canache (București), care este o copie identică a gramaticii lui Macarie; Gramaticile lui A. Pann din 1845, 1847 și 1854; Teoreticonul lui Macarie ed. II-a, tipărit cu mici modificări la 1848 de către Dimitrie Suceveanu, model pentru Jerom Senafim care o tipărește la Buzău în anul 1856 pentru a treia oară; Oprea Dumitrescu publică în București la 1859, *Principii elementare...*, reeditate tot de el la Rîmnicul Vilcea în 1875 și 1903; în anul 1875 la Buzău apare *Gramatica...*, de Neagu Enescu și I. B. Sburan, după ediția lui Macarie (Buzău 1856).

Alte gramatici apărute în anii următori păstrează structura și conținutul teoriei muzicii psaltice cu neînsemnate abateri — după cele stabilite de Macarie și apoi de A. Pann, în afară de N. Severeanu care la 1900 introduce în teoria psaltică limbaul muzicii lineare occidentale — încercare singulară care nu s-a impus. I. Popescu-Pasărea merge și el pe linia tradițională, iar la 1951, în cadrul acțiunii de unificare și uniformizare, a fost tipărită la București, Gramatica muzicii psaltice de Gr. Costea, I. Croitoru și N. Lungu, în notație paralelă, psaltică și lineară, care păstrează totuși linia tradițională a cîntărilor. În aceeași idee de a ușura transcrierea muzicii de data aceasta, *vechi și noi*, se înscrie și lucrarea lui Grigore Panțiru, *Notația și ehurile muzicii bizantine*, apărută la București în anul 1971. Putem deci afirma că Teoreticonul lui Macarie a stat la baza învățămîntului muzical pînă aproape de zilele noastre.

Toți cei care l-au urmat, s-au inspirat din gramatica sa, ducînd astfel muzica românească spre împlinirile moderne și contemporane, căci prin «românire» cum va spune Anton Pann, vechea muzică bizantină, devine propria noastră muzică de cult.

A trecut mai mult de un secol și jumătate de cînd a fost tipărit la Viena, în 1823 prima carte de muzică în limba română — Teoreticonul lui Macarie Ieromonahul — care și-a închinat viața și ostenelele «țîlmăcirii și alcătuirii după noul așezămint al sistimii», a cărților trebuincioase «fiilor Patriei, după însușirea graiului patrioțesc».

Chiar dacă astăzi acordăm acestui Teoreticon, numai o valoare de simbol, de document cu caracter istoriografic — cum spune autorul reeditării — și este suficient să fie justificată această nouă ediție. Transliterat, însă, el capătă și un caracter practic, devenind util celor care ar dori să se inițieze și în descifrarea textelor vechi tipărite.

Pentru cei care nu cunosc foarte bine notația psaltică din cauza prea multelor arhaisme, aridă și cu o valoare diminuată ar fi fost reeditarea acestei importante opere, fără studiul introductiv, care pune *Teoreticonul lui Macarie* în contextul celor dinaintea lui și de după el, analizîndu-l și reliefaîndu-i valențele.

Prin transliterarea, analizarea și explicarea unor termeni arhaici de strictă specialitate, ca și prin remarcabilul studiu introductiv, muzicologul Titus Moisescu, a reușit cu prisosință să pună în lumină această importantă operă a lui Macarie Ieromonahul, aducînd o reală contribuție muzicologiei românești.

Prin retipărirea Teoreticonului lui Macarie, Titus Moisescu nu face — cum singur spune — decît să împlinească acțiunea de valorificare a moștenirii noastre culturale, nedînd uitării acele cărți care au deschis drum larg culturii și artei românești, constituînd la vremea lor, pîrgii importante de afirmare a unei conștiințe naționale depline. Și Macarie Ieromonahul și-a manifestat cu toată fermitatea, în cărțile sale, această conștiință a unității naționale românești.

Azi, cînd se preconizează a se duce la lumină întregul corpus al documentelor, reeditarea primei gramatici a muzicii românești este cu atît mai importantă, cu cît ea inaugurează seria volumelor: «Izvoare ale muzicii românești», ce urmează a vedea lumina tiparului sub imboldul și egida Uniunii Compozitorilor.

SEBASTIAN BARBU-BUCUR

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ

BUCUREȘTI

41.630